

คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

เล่ม ๒

คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

จัดทำโดย

โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรมศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม

พ.ศ. ๒๕๕๙

คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

เล่ม ๒

คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

จัดทำโดย

โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรมศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม

พ.ศ. ๒๕๕๙

คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก
(ฉบับศาลยุติธรรม)

เล่ม ๒
คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยมรดก
(ฉบับศาลยุติธรรม)

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๕๙
จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม
สืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล บรรณาธิการ
จัดทำโดย โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรมศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data
สำนักงานศาลยุติธรรม.
คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) เล่ม ๒ คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม).-- กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๕๙.
๔๑๐ หน้า.
๑. กฎหมายอิสลาม. ๒. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์--ครอบครัว. ๓. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์--มรดก. I. ชื่อเรื่อง.

๓๔๐.๕๙
ISBN 978-616-7273-96-9

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์
๔๕๗/๖-๗ ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทร. ๐-๒๒๘๒-๖๐๓๓-๔ โทรสาร ๐-๒๒๘๐-๒๑๘๗-๘

ประธานศาลฎีกา
คำปรารภ

การอำนวยความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้หลักนิติธรรม ถือเป็นเป้าหมายหลักของศาลยุติธรรมในฐานะสถาบันหลักในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนและสังคม การดำเนินการเพื่อพัฒนาบุคลากรและระบบงานของศาลยุติธรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ถือเป็นนโยบายหลักและเป็นภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งของศาลยุติธรรม ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมด้วยความเสมอภาค และเที่ยงธรรม

กฎหมายอิสลามเกี่ยวพันกับชีวิตประจำวันของชาวมุสลิมที่กำหนดหลักการเกี่ยวกับวิถีในการดำเนินชีวิต สิทธิ หน้าที่ หลักการปฏิบัติ ข้อปฏิบัติที่จำเป็นของชาวมุสลิมแทบทุกอิริยาบถในการปฏิบัติศาสนกิจ และกิจวัตรประจำวัน ดังนั้น ในการใช้อำนาจตุลาการของศาลยุติธรรมจึงต้องมีความเข้าใจในมิติต่าง ๆ ของกฎหมายอิสลามและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สามารถอำนวยความยุติธรรมให้ประชาชนได้อย่างทั่วถึง บังคับใช้กฎหมายได้อย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม

การจัดทำหนังสือคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) มีเจตนารมณ์เพื่อจะเสริมสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาความเข้าใจให้แก่บุคลากรของศาลยุติธรรม รวมทั้งจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับผู้พิพากษาศาลยุติธรรมในการศึกษาเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจให้ถูกต้องเที่ยงธรรมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงสามารถอำนวยความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวกรวดเร็วและทั่วถึง จึงขอขอบคุณคณะอนุกรรมการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) และผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้เพียรพยายามจัดทำหนังสือสำเร็จเป็นรูปเล่มพร้อมที่จะอำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้พิพากษา ดะโต๊ะยุติธรรมและบุคลากรของศาลยุติธรรม ในการอำนวยความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

(นายดิเรก อิงคนินันท์)
ประธานศาลฎีกา

คำนำ
รองประธานศาลฎีกา

ศาลยุติธรรมในฐานะเป็นองค์กรที่ต้องผดุงไว้ซึ่งความเที่ยงธรรม ยึดมั่นความถูกต้องในการวินิจฉัยอรรถคดีตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการสร้างความสงบสุขให้แก่สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม การวินิจฉัยชี้ขาดคดีครอบครัวและมรดกของอิสลามศาสนิก หากไม่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามแล้ว อาจเป็นการบั่นทอนความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ผมเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว ด้วยมุ่งหมายให้ศาลยุติธรรมมีส่วนสนับสนุนงานวิชาการด้านกฎหมายอิสลามให้เป็นที่แพร่หลายและมีความกระจ่างชัดแก่ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมและผู้ที่มีความสนใจศึกษา จึงตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ขึ้น

หนังสือคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ฉบับนี้ เป็นหนึ่งในตำราวิชาจำนวนหลายเล่มของโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรมศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมให้เป็นไปด้วยความถูกต้องและมีประสิทธิภาพตามแนวทางของอิสลาม อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอำนวยความยุติธรรมแก่อิสลามศาสนิกในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล

โอกาสนี้ ผมขอขอบคุณคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ใช้เวลาทุ่มเทเป็นเวลานานหลายปีในการจัดทำหนังสือฉบับนี้ให้เสร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการจัดทำหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สูงสุดในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนสืบไป

(นายวิรัช ชินวินิจกุล)
รองประธานศาลฎีกา
อดีตเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

คำนำ

ศาลยุติธรรมได้จัดทำ "คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ปี พ.ศ. ๒๕๕๔" ขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาระบบกฎหมาย รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิมที่มีความเกี่ยวพันกับความเชื่อทางศาสนาอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะกฎหมายอิสลามลักษณะครอบครัวและมรดก ซึ่งได้ประมวลมาจากศาสนบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา เช่น การสมรส การหย่า อำนาจปกครอง หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน รวมถึงการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ตาย ซึ่งแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ประเทศไทยใช้อยู่เป็นการทั่วไป ดังนั้น หากมิได้มีการศึกษาหรือมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องอาจจะทำให้การวินิจฉัยอรรถคดีคลาดเคลื่อนไม่สอดคล้องกับหลักการของอิสลาม

การจัดทำ "หนังสือคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)" มีความมุ่งหมายให้ผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรมซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัวและมรดกของอิสลามศาสนิก ให้เป็นไปด้วยความถูกต้องตามหลักการของอิสลาม นอกจากนี้ ยังเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีความสนใจสามารถศึกษาและทำความเข้าใจได้โดยง่าย เนื่องจากได้มีการจัดทำแผนภูมิเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียดและชัดเจน อันจะเป็นรากฐานในการศึกษากฎหมายอิสลามสาขาอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

โอกาสนี้ สำนักงานศาลยุติธรรมขอขอบคุณคณะอนุกรรมการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่อุทิศเวลา ทุ่มเทกำลังกาย สติปัญญา และความวิริยอุตสาหะอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาถึงสามปี จนทำให้คู่มือเล่มนี้เสร็จลุล่วงไปอันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ราชการศาลยุติธรรมต่อไป

(นายภัทรศักดิ์ วรรณแสง)
เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

คำนำ
คณะผู้จัดทำ

สืบเนื่องจากสำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดทำ "คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)" โดยมีความมุ่งหมายที่จะใช้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงานสำหรับผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรม ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล นำไปใช้ประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดอรรถคดีเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกที่คู่ความเป็นอิสลามศาสนิก ซึ่งผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรมต้องนั่งพิจารณาฟังข้อเท็จจริงร่วมกัน หากแต่ในส่วนของข้อกฎหมายนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มาตรา ๔ กำหนดให้ดะโต๊ะยุติธรรมเป็นผู้ชี้ขาด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายดังกล่าวให้เกิดความกระจ่างชัดและมีความเข้าใจที่ตรงกัน

การจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) จึงเป็นการนำเสนอทางวิชาการนิติศาสตร์อิสลาม เพื่อสร้างองค์ความรู้ เปิดประตูสู่ความเข้าใจของผู้พิพากษาศาลยุติธรรมและดะโต๊ะยุติธรรม ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป และเป็นการจุดประกายให้มีการศึกษาวิจัยประเด็นข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่อาจมีความเห็นต่างในการตีความได้ อันจะเป็นการพัฒนากฎหมายนี้ต่อไป นอกจากนี้ ในการพิจารณาเพื่อจัดทำคำอธิบายนั้น คณะผู้จัดทำคำอธิบายได้พบข้อบกพร่องบางประการของการเรียบเรียง รวบรวม คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) จึงได้มีการแก้ไขไว้แล้วในคำอธิบายที่จัดทำขึ้น และจะนำข้อผิดพลาดนี้ไปแก้ไขในเวลาจัดพิมพ์คู่มือหลักกฎหมายอิสลามครั้งต่อไป

คำอธิบายฉบับนี้เขียนตามแนวของมัซฮับชาฟีอี ซึ่งเป็นสำนักกฎหมายอิสลามตามประเพณีนิยมของอิสลามศาสนิกส่วนใหญ่ในประเทศไทยและโดยเฉพาะมุสลิมในเขตพื้นที่สี่จังหวัดภาคใต้ที่กฎหมายนี้ใช้บังคับ ถ้อยคำใดเป็นศัพท์พิเศษใช้เฉพาะในศาสนาอิสลามและหาศัพท์ภาษาไทยที่เหมาะสมแก่ความหมายมิได้ ก็คงรูปศัพท์นั้นไว้ มีบทวิเคราะห์ศัพท์เพื่อระบุความหมาย การนำภาษาอาหรับมาใช้ในภาษาไทย เกี่ยวกับการสะกดคำ จะใช้หลักการเขียนให้ใกล้เคียงการออกเสียงมากที่สุด อย่างไรก็ดีเนื้อหาโดยรวมของทั้งคู่มือและคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาในทางสารบัญญัติที่มุ่งให้เกิดมาตรฐานเป็นแบบอย่างเดียวกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยเฉพาะในพื้นที่สี่จังหวัดภาคใต้ แต่ยังขาดเนื้อหาด้านวิธีสบัญญัติที่จำเป็นสำหรับการใช้กฎหมายอิสลาม อาทิ การร้องขอในกรณีต่าง ๆ การรับฟังพยานหลักฐาน ระบบการพิจารณาคดี การบังคับคดี ตลอดจนระเบียบของธุรการคดีอิสลามในศาลยุติธรรมของสี่จังหวัดภาคใต้ ซึ่งคณะผู้จัดทำจะได้มีการดำเนินการในลำดับต่อไป

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ
บรรพ ๒ มรดก

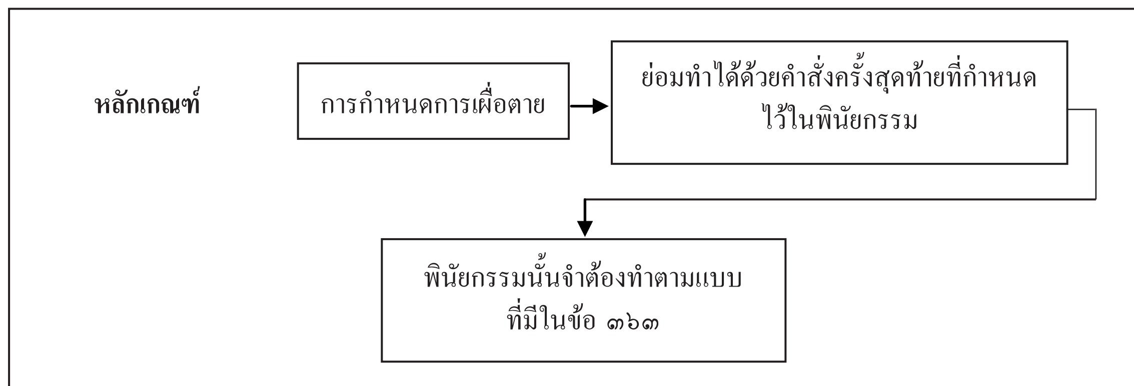
หน้า

บรรพ ๒
มรดก

ลักษณะ ๑
พินัยกรรม

หมวด ๑
บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

ข้อ ๓๖๐ การกำหนดการเผื่อตายนั้น ย่อมทำได้ด้วยคำสั่งครั้งสุดท้ายที่กำหนดไว้ในพินัยกรรม และพินัยกรรมนั้นจำต้องทำตามแบบที่มีในข้อ ๓๖๓ **"พินัยกรรม"**

ข้อพิจารณา

๑. การกำหนดการเผื่อตายตามข้อนี้ แบ่งเป็น ๒ กรณี คือ

๑.๑ การกำหนดการเผื่อตายเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีอยู่ภายหลังการตาย ซึ่งเป็นการกำหนดการเผื่อตายในพินัยกรรมทรัพย์สิน

๑.๒ การกำหนดการเผื่อตายเกี่ยวกับการตั้งผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง หรือผู้จัดการในเรื่องของทรัพย์สิน หนี้สิน หรือสิ่งอื่นที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน อันเป็นหน้าที่ของผู้ทำพินัยกรรมที่มีอยู่ก่อนตาย ซึ่งเป็นการกำหนดการเผื่อตายในพินัยกรรมจัดการ

๒. ไม่ว่าจะเป็นพินัยกรรมแบบใด การกำหนดการเผื่อตายในพินัยกรรมนั้นทำได้ด้วยคำสั่งครั้งสุดท้ายของผู้ตายที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมนั้นเท่านั้น

"เผื่อตาย" ใน "การกำหนดการเผื่อตาย" บ่งบอกว่าผู้กำหนดการเผื่อตายยังมีชีวิตอยู่ แต่ทำคำสั่งเผื่อตายไว้ว่าถ้าตนเองถึงแก่ความตายแล้วให้ทรัพย์สินของตนจำหน่ายไปยังบุคคลต่าง ๆ ตามพินัยกรรมทรัพย์สิน หรือให้อำนาจในการปกครองผู้อยู่ในความปกครองของตน หรืออำนาจในการจัดการทรัพย์สินของตนเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมจัดการ

"ตาย" ใน "เผื่อตาย" หมายถึง การสิ้นสุดสภาพบุคคลหรือสิ้นชีวิตของบุคคลธรรมดา และรวมถึงผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมายตามข้อ ๑ (๖๐) นั่นเอง แต่ไม่รวมถึงนิติบุคคล เพราะนิติบุคคลย่อมเลิกกันด้วยเหตุตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ฉะนั้น ผู้ทำพินัยกรรมจึงต้องเป็นบุคคลธรรมดา

ข้อ ๓๖๑ พินัยกรรมจะมีผลบังคับ ก็ต่อเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตาย **ผลของพินัยกรรม**

ในกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้รับพินัยกรรมประเภทเฉพาะเจาะจง การส่งมอบทรัพย์เพื่อให้เป็นไปตามพินัยกรรมนั้น ทำได้ต่อเมื่อมีผู้รับพินัยกรรมนั้นแสดงเจตนารับ และในกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมเช่นว่านั้นตายก่อนที่จะแสดงเจตนารับหรือปฏิเสธ สิทธิในการแสดงเจตนารับหรือปฏิเสธนั้นจะตกเป็นของทายาทโดยธรรมของผู้รับพินัยกรรมนั้น

การส่งมอบทรัพย์ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมประเภทเฉพาะเจาะจงและข้อยกเว้น

ความในวรรคสองมิให้นำไปใช้กับผู้รับพินัยกรรมที่ไม่ได้เป็นบุคคลจำนวนน้อย หรือผู้รับพินัยกรรมของกรณีที่เป็นการยกภาระทางกฎหมายออกจากผู้รับพินัยกรรม

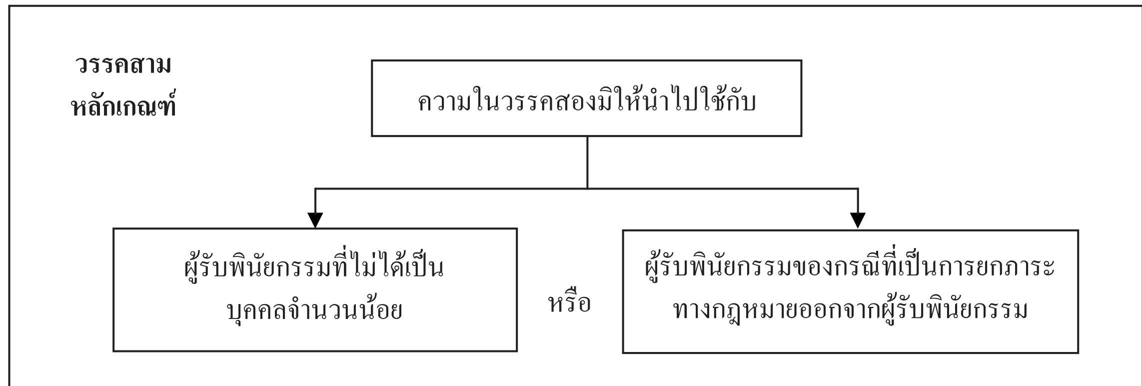
วรรคหนึ่ง

หลักเกณฑ์ พินัยกรรมจะมีผลบังคับ → ก็ต่อเมื่อ → ผู้ทำพินัยกรรมตาย

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ กรณีผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้รับพินัยกรรมประเภทเฉพาะเจาะจง → การส่งมอบทรัพย์เพื่อให้เป็นไปตามพินัยกรรมนั้น → ทำได้ต่อเมื่อ → มีผู้รับพินัยกรรมนั้นแสดงเจตนารับ → กรณีที่ผู้รับพินัยกรรมตายก่อนที่จะ → แสดงเจตนารับ หรือ แสดงเจตนาปฏิเสธ → สิทธิในการแสดงเจตนานั้นตกเป็นของทายาทโดยธรรมของผู้รับพินัยกรรมนั้น

อธิบายศัพท์

๑. "ทายาทโดยธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๒

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. พินัยกรรมเป็นนิติกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับการตายของผู้ทำพินัยกรรม ดังนั้น สิทธิหน้าที่และความรับผิดใดอันจะเกิดขึ้นตามพินัยกรรมย่อมมีผลบังคับเรียกร้องกันได้ตั้งแต่ผู้ทำพินัยกรรมตายเป็นต้นไปเท่านั้น

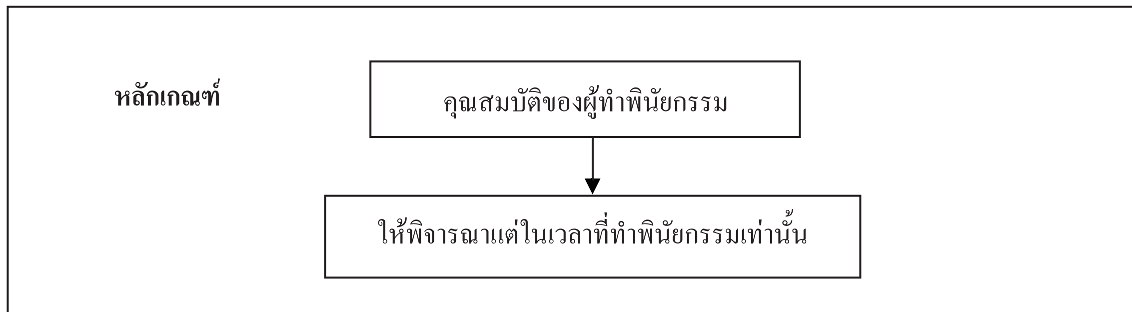
๒. พินัยกรรมประเภทเฉพาะเจาะจง หมายถึง พินัยกรรมที่กำหนดตัวผู้รับพินัยกรรมเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ อันเป็นพินัยกรรมที่มีผู้รับพินัยกรรมเป็นบุคคลจำนวนน้อย มิได้เป็นบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นบุคคลจำนวนมากจนไม่อาจที่จะกำหนดให้มาแสดงเจตนารับได้ การส่งมอบทรัพย์เพื่อให้เป็นไปตามพินัยกรรมในกรณีนี้ ผู้รับพินัยกรรมต้องแสดงเจตนารับเสียก่อนอาจกระทำได้โดยการกล่าวหรือการกระทำจึงจะมีการส่งมอบทรัพย์พินัยกรรมได้

ในกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมไม่ได้เป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นบุคคลจำนวนมากจนไม่อาจที่จะกำหนดให้มาแสดงเจตนารับได้ เช่น การทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่คนยากจนทั่วไปหรือมัสยิดทั่วไป เช่นนี้ แม้ผู้รับพินัยกรรมยังไม่แสดงเจตนารับก็สามารถส่งมอบทรัพย์พินัยกรรมเพื่อให้เป็นไปตามพินัยกรรมได้ หรือในกรณีที่เป็นการยกภาระทางกฎหมายออกจากผู้รับพินัยกรรม เช่น ผู้ทำพินัยกรรมซึ่งเป็นเจ้าหนี้ทำพินัยกรรมยกหนี้ให้แก่ลูกหนี้ เช่นนี้ แม้ผู้รับพินัยกรรมยังไม่แสดงเจตนารับก็มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว ซึ่งผู้รับพินัยกรรมในสองกรณีนี้อาจเรียกว่า "ผู้รับพินัยกรรมประเภทไม่เฉพาะเจาะจง"

ข้อ ๓๖๒ คุณสมบัติของผู้ทำพินัยกรรมให้พิจารณาแต่ในเวลาที่ทำพินัยกรรมเท่านั้น

เวลาที่ใช้พิจารณาคุณสมบัติของผู้ทำพินัยกรรม

ข้อพิจารณา

การที่กฎหมายกำหนดให้พิจารณาคุณสมบัติของผู้ทำพินัยกรรมเฉพาะแต่ในเวลาที่ทำพินัยกรรมตามความในข้อนี้นั้น ก็เพราะพินัยกรรมเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องพิจารณาคุณสมบัติของผู้ทำเฉพาะแต่ในเวลาที่ทำ ส่วนคุณสมบัติของผู้ทำพินัยกรรมนั้น กฎหมายได้กำหนดไว้ในข้อ ๓๗๒

ข้อ ๓๖๓ พินัยกรรมมีสองแบบ คือ

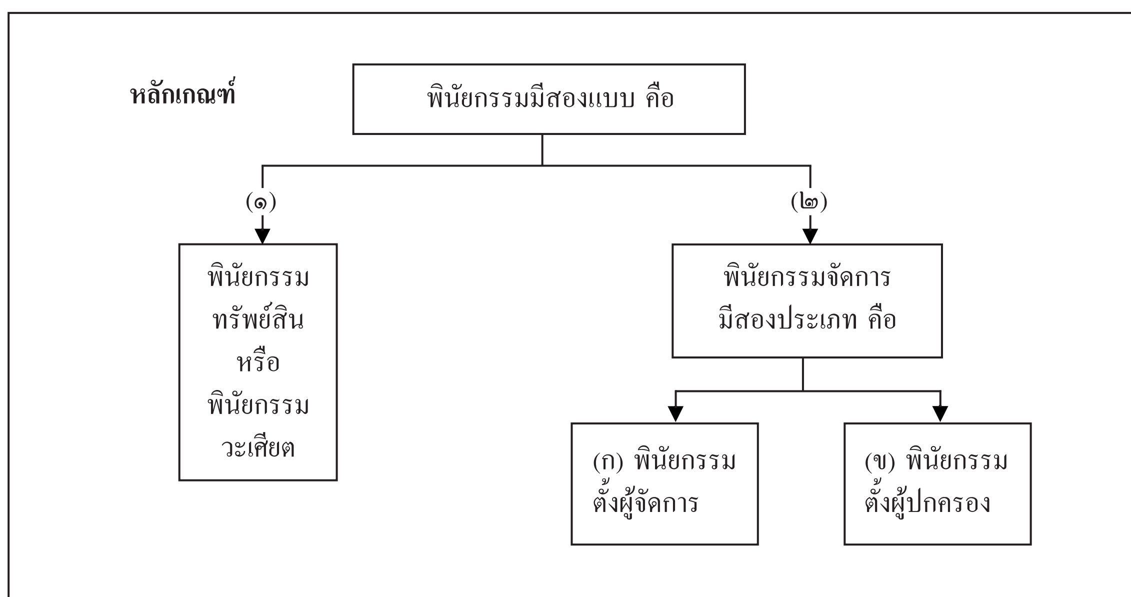
แบบและประเภทของพินัยกรรม

(๑) พินัยกรรมทรัพย์สินหรือพินัยกรรมวะเศียต

(๒) พินัยกรรมจัดการมีสองประเภท คือ

(ก) พินัยกรรมตั้งผู้จัดการ

(ข) พินัยกรรมตั้งผู้ปกครอง

อธิบายศัพท์

๑. "พินัยกรรมทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๖๔

๒. "พินัยกรรมจัดการ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๘๓

ข้อพิจารณา

พินัยกรรมตามกฎหมายนี้จำแนกเป็น ๒ แบบ คือ

๑. พินัยกรรมทรัพย์สิน หรือ "พินัยกรรมวะเศียต" หมายถึง การกำหนดการเผื่อตายเกี่ยวกับการบริจาคทรัพย์สินที่มีอยู่ภายหลังการตายตามความในข้อ ๓๖๔

๒. พินัยกรรมจัดการ หมายถึง การกำหนดการเผื่อตายเกี่ยวกับการจัดการอำนาจของตนที่มีอยู่ภายหลังการตายตามความในข้อ ๓๘๓ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑ พินัยกรรมตั้งผู้จัดการ เช่น พินัยกรรมตั้งผู้จัดการมรดก

๒.๒ พินัยกรรมตั้งผู้ปกครอง เช่น พินัยกรรมตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์

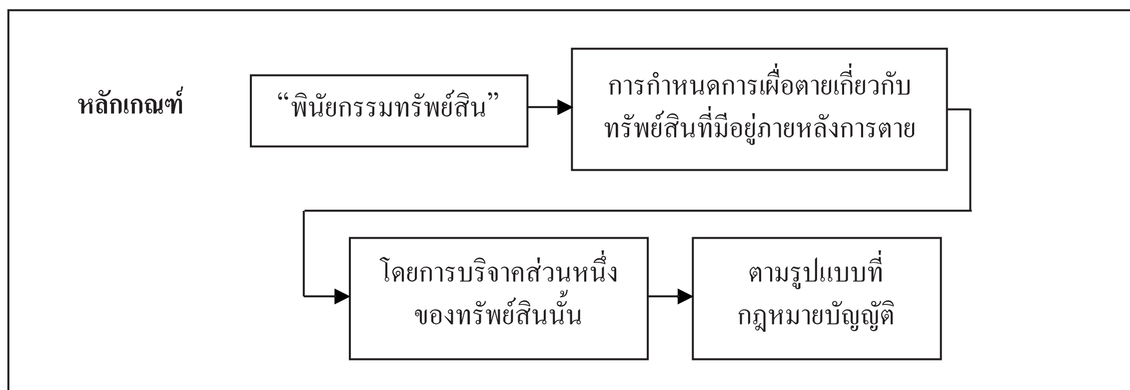
ในการตั้งผู้ปกครองหรือผู้จัดการในคำจำกัดความของพินัยกรรมจัดการตามความในข้อ ๓๘๓ นั้น นอกจากจะแต่งตั้งโดยพินัยกรรมแล้ว กฎหมายยังให้อำนาจศาลเป็นผู้แต่งตั้งได้อีกด้วย

หมวด ๒
พินัยกรรมทรัพย์สิน

ข้อ ๓๖๔ “พินัยกรรมทรัพย์สิน” หมายความว่า การกำหนดการเผื่อตายเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีอยู่ภายหลังการตาย โดยการบริจาคส่วนหนึ่งของทรัพย์สินนั้น ตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติ

“พินัยกรรมทรัพย์สิน”

อธิบายศัพท์

๑. “ทรัพย์สิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. กฎหมายได้บัญญัติให้เจ้าของทรัพย์สินมีโอกาสทำนิติกรรมกำหนดการเผื่อตายด้วยการให้เจ้าของทรัพย์สินบริจาคทรัพย์สินครั้งสุดท้าย โดยที่ไม่มีผลกระทบต่อฐานะของตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดผลในทางที่ดีหลายอย่าง คือ ผู้ทำได้รับผลบุญโดยที่ไม่กระทบต่อฐานะของตนเอง ได้ตอบแทนบุคคลที่เคยมีบุญคุณ ได้ช่วยเหลือญาติที่ไม่ได้เป็นทายาทโดยธรรม ได้ช่วยเหลือเพื่อนบ้านและอื่น ๆ ซึ่งนิติกรรมนี้ เรียกว่า “พินัยกรรมทรัพย์สิน”

การกำหนดให้ทำพินัยกรรมทรัพย์สินนี้เป็นบทส่งเสริม กล่าวคือ กำหนดให้บุคคลที่มีทรัพย์สินพึงกระทำโดยมิได้บังคับให้ต้องกระทำ ซึ่งสามารถทำให้แก่บุคคลต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวแล้ว

๒. “การบริจาค” หมายถึง การมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่นตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติโดยไม่หวังสิ่งแลกเปลี่ยน

การที่กฎหมายกำหนดให้พินัยกรรมทรัพย์สินเป็นการกำหนดการเผื่อตายว่าจะบริจาคส่วนหนึ่งของทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องกำหนดการเผื่อตายว่าจะบริจาค ตามหลักเกณฑ์หรือคำจำกัดความของการบริจาคตามที่ได้กล่าวแล้ว ถ้าพินัยกรรมใดไม่มีการกำหนดการเผื่อตายว่าจะบริจาคตามหลักเกณฑ์หรือคำจำกัดความของการบริจาคดังกล่าว พินัยกรรมนั้นจะไม่เป็นพินัยกรรมทรัพย์สินตามความในข้อนี้ แต่อาจเป็นพินัยกรรมจัดการ

๓. "ทรัพย์สินที่มีอยู่ภายหลังการตาย" หมายความว่า ทรัพย์สินของเจ้ามรดกที่มีอยู่ในขณะตาย ซึ่งมีความหมายเดียวกับ "กองมรดก" ตามความในข้อ ๔๒๘ และทรัพย์สินนั้นแม้จะเป็นเพียงสิทธิ เช่น สิทธิในการอยู่อาศัย สิทธิในค่าเช่าบ้าน หรือสิทธิที่เกิดจากการตายหรือพิการ ตัวอย่างเช่น ระเบียบของทางราชการซึ่งมีอยู่ก่อนนาย ก. ตาย ได้ระบุว่าเมื่อนาย ก. ตาย นาย ก. จะได้รับทรัพย์สินจำนวนหนึ่งไม่ว่าจะเรียกทรัพย์สินนั้นว่าเงินเยียวยาหรือเงินบำเหน็จ หรืออื่น ๆ ถือว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่มีอยู่ภายหลังการตายของนาย ก. ตามความในข้อนี้ และเป็นกองมรดกตามความในข้อ ๔๒๘ แม้นาย ก. จะระบุบุคคลที่จะให้เป็นผู้รับทรัพย์สินนั้นไว้ เพราะสิทธินั้นเกิดขึ้นก่อนนาย ก. ตาย และสมบูรณ์ขณะนาย ก. ตาย ถ้าการระบุนั้นอยู่ในหลักเกณฑ์ของการทำพินัยกรรม ทรัพย์นั้นก็จะเป็นทรัพย์พินัยกรรม แต่ถ้าไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ของการทำพินัยกรรม ทรัพย์นั้นก็จะเป็นส่วนหนึ่งของกองมรดก

ในทางกลับกันหลังจากนาย ก. ตาย ได้มีการบริจาคหรือมอบทรัพย์สินจำนวนหนึ่งให้นาย ก. ทั้ง ๆ ที่ผู้บริจาคหรือผู้ให้รู้แล้วว่านาย ก. ตายแล้ว ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะถูกเรียกว่าอย่างไร แม้จะตรงกับชื่อของทรัพย์สินในกรณีก่อนนี้ ก็ถือว่าเป็นการมอบให้ทายาทโดยธรรมของนาย ก. โดยทุกคนมีสิทธิเท่ากัน แต่ถ้าในการบริจาคหรือมอบให้นั้นเป็นการมอบให้ทายาทโดยธรรมของนาย ก. โดยมีรายละเอียดว่าคนใดมีสิทธิเท่าใด ก็ต้องให้เป็นไปตามรายละเอียดนั้น แต่ถ้าไม่มีรายละเอียดว่าคนใดมีสิทธิเท่าใด ทายาทโดยธรรมของนาย ก. ทุกคนมีสิทธิเท่ากัน เพราะในกรณีหลังนี้สิทธินั้นเกิดขึ้นหลังนาย ก. ตาย สิทธินั้นหรือทรัพย์สินที่ได้จากสิทธินั้น จึงไม่เป็นส่วนหนึ่งของกองมรดกที่จะต้องแบ่งตามขั้นตอนการแบ่งมรดกแม้จะมีเหตุสืบเนื่องมาจากการตายของนาย ก.

๔. พินัยกรรมทรัพย์สินตามกฎหมายนี้มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากพินัยกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หลายประการ เช่น

๔.๑ ทรัพย์ตามพินัยกรรมนั้นจะต้องไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะต้องการรักษาสิทธิของทายาทโดยธรรมของผู้ทำพินัยกรรม ดังนั้น หากการทำพินัยกรรมเกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ส่วนที่เกินนั้นจะตกเป็นโมฆียะ จนกว่าทายาทโดยธรรมที่มีความสามารถตามกฎหมายและมีส่วนในการเป็นเจ้าของส่วนที่เกินนั้นจะยินยอม

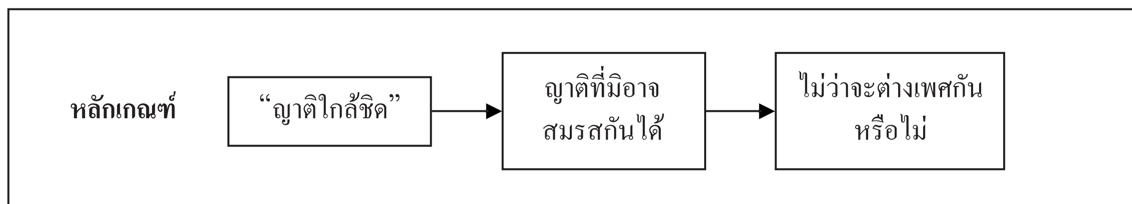
๔.๒ ผู้รับพินัยกรรมต้องไม่เป็นทายาทโดยชอบธรรม ซึ่งมีสิทธิในกองมรดกอยู่แล้ว หากทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่ทายาทโดยธรรม ถือว่าข้อกำหนดนั้นตกเป็นโมฆียะ จนกว่าทายาทโดยธรรมคนอื่น ๆ ที่มีความสามารถตามกฎหมายและมีส่วนในการเป็นเจ้าของส่วนที่เกินจากสิทธิที่มีอยู่เดิมตามบทบัญญัติแห่งการแบ่งมรดกจะยินยอม

๔.๓ การทำพินัยกรรมบริจาคทรัพย์มรดกเพื่อใช้จ่ายในทางการกุศล จะต้องไม่กำหนดให้ใช้จ่ายในทางที่ขัดกับหลักกฎหมายนี้ มิฉะนั้น ถือว่าข้อกำหนดนั้นเป็นโมฆะ

๔.๔ การทำนิติกรรมยกทรัพย์สินให้ผู้อื่นของผู้ทำนิติกรรม หากกระทำในขณะเจ็บป่วยที่นำไปสู่ความตาย ต้องยึดหลักเกณฑ์ของการทำพินัยกรรมทรัพย์สินที่ว่าด้วยปริมาณคุณค่าของทรัพย์พินัยกรรมมาใช้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเพื่อรักษาสิทธิอันชอบธรรมของทายาท ซึ่งสิทธิของทายาทจะเริ่มเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของผู้ตายตั้งแต่วันที่เริ่มเจ็บป่วยที่นำไปสู่การตายนั้น

ข้อ ๓๖๕ "ญาติใกล้ชิด" หมายความว่า ญาติที่มิอาจสมรสกันได้ ไม่ว่าจะต่างเพศกัน หรือไม่ **"ญาติใกล้ชิด"**

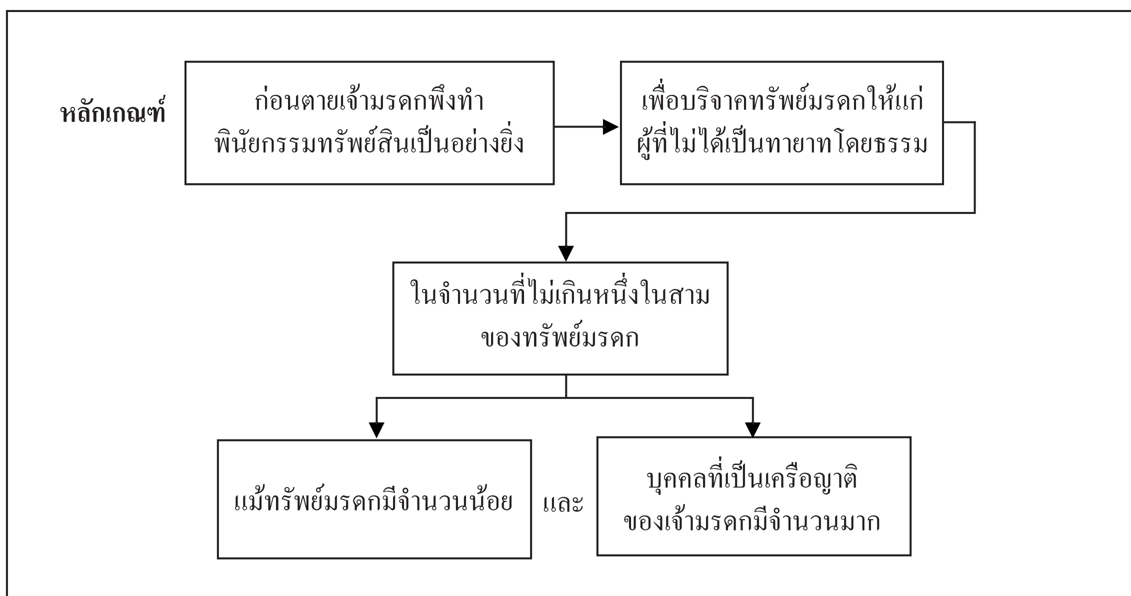
ข้อพิจารณา

ญาติที่มิอาจสมรสกันได้ไม่ว่าจะต่างเพศกันหรือไม่ หมายความว่า บุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตที่มีความใกล้ชิดกันอย่างมากถึงขนาดกฎหมายห้ามสมรสกันแม้ต่างเพศกัน เช่น หลานกับปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า หรืออา

เจ้ามรดกพึงทำพินัยกรรมทรัพย์สิน

ข้อ ๓๖๖ ก่อนตายเจ้ามรดกพึงทำพินัยกรรมทรัพย์สินเป็นอย่างยิ่ง เพื่อบริจาคทรัพย์มรดกให้แก่ผู้ที่ไม่ได้เป็นทายาทโดยธรรม ในจำนวนที่ไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก แม้ทรัพย์มรดกมีจำนวนน้อย และบุคคลที่เป็นเครือญาติของเจ้ามรดกมีจำนวนมาก

อธิบายศัพท์

๑. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๒. "พินัยกรรมทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๖๔

๓. "ทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

๔. "ทายาทโดยธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๒

ข้อพิจารณา

๑. "ก่อนตายเจ้ามรดกพึงทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินเป็นอย่างยิ่ง" หมายความว่า กฎหมายสนับสนุนให้เจ้ามรดกพึงทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ระบุในข้อนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งจะมีผลให้เจ้ามรดกนั้นได้ผลตอบแทนตามความในข้อ ๓ วรรคสอง เป็นจำนวนมากกว่าปกติ

๒. บุคคลที่เจ้ามรดกพึงทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้เป็นอย่างยิ่งนั้น จะต้อง

๒.๑ ไม่เป็นทายาทโดยธรรมของผู้ทำพินัยกรรมซึ่งมีสิทธิรับมรดกอยู่แล้วไม่ว่าทายาทโดยธรรมผู้อื่นยินยอมหรือไม่ยินยอม ถ้ายังฝืนทำ นอกจากไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามข้อนี้แล้ว ข้อกำหนดของพินัยกรรมที่กำหนดให้บริจาคทรัพย์มรดกให้บุคคลนั้นจะตกเป็นโมฆียะด้วย ถ้าหากทายาทโดยธรรมผู้อื่นไม่ยินยอม จนกว่าทายาทโดยธรรมคนอื่น ๆ ที่มีความสามารถตามกฎหมายและมีส่วนในการเป็นเจ้าของส่วนของทรัพย์มรดกที่ยกให้บุคคลนั้นจะยินยอมตามความในข้อ ๓๗๐ และแม้ทายาทโดยธรรมคนอื่น ๆ ดังกล่าวได้ยินยอมแล้ว ก็ยังคงไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามข้อนี้อยู่ดี จึงไม่ทำให้เกิดผลตามความในข้อ ๓ วรรคสอง ต่อผู้ทำพินัยกรรม

๒.๒ ทรัพย์สินที่นำมาทำพินัยกรรมดังกล่าวจะต้องอยู่ในจำนวนที่ไม่เกินหนึ่งในสามของกองมรดกของผู้ทำพินัยกรรมในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย ซึ่งเป็นการรักษาสิทธิของทายาทโดยธรรมที่จะได้รับมรดกตามสิทธิของแต่ละคนตามที่กฎหมายนี้บัญญัติไว้ กล่าวคือ ทายาทโดยธรรมมีสิทธิที่จะได้รับทรัพย์มรดกในจำนวนไม่ต่ำกว่าสองในสามของกองมรดก

๓. "เครือญาติ" หมายความว่า กลุ่มบุคคลที่เป็นญาติกันหรือมีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตที่ใกล้ชิด ถึงขนาดทำให้เป็นผู้สมควรมีสิทธิในกองมรดกของกันและกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ "ทายาท" ตามความในข้อ ๔๓๑

ท่านนบีมุฮัมหมัดได้กล่าวไว้ความว่า "มุสลิมคนใดคนหนึ่งที่มีบางสิ่งบางอย่างที่พอจะทำพินัยกรรมได้ ไม่มีสิทธิที่จะนอนอีกสักคืนหรือสองคืน เว้นแต่ พินัยกรรมของเขา ได้ถูกเขียนไว้แล้วที่หัว (นอน) ของเขา"

รายงานและบันทึกโดยบุคอรีย์และมุสลิม

ลำดับผู้ที่พึงให้เป็นผู้รับพินัยกรรมทรัพย์สิน

ข้อ ๓๖๗ ผู้ที่พึงเป็นผู้รับพินัยกรรมในพินัยกรรมทรัพย์สินมากที่สุด โดยเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

(๑) ญาติใกล้ชิดของผู้ทำพินัยกรรม

(๒) ญาติอื่นของผู้ทำพินัยกรรม

(๓) ผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางการดื่มนมกับผู้ทำพินัยกรรม

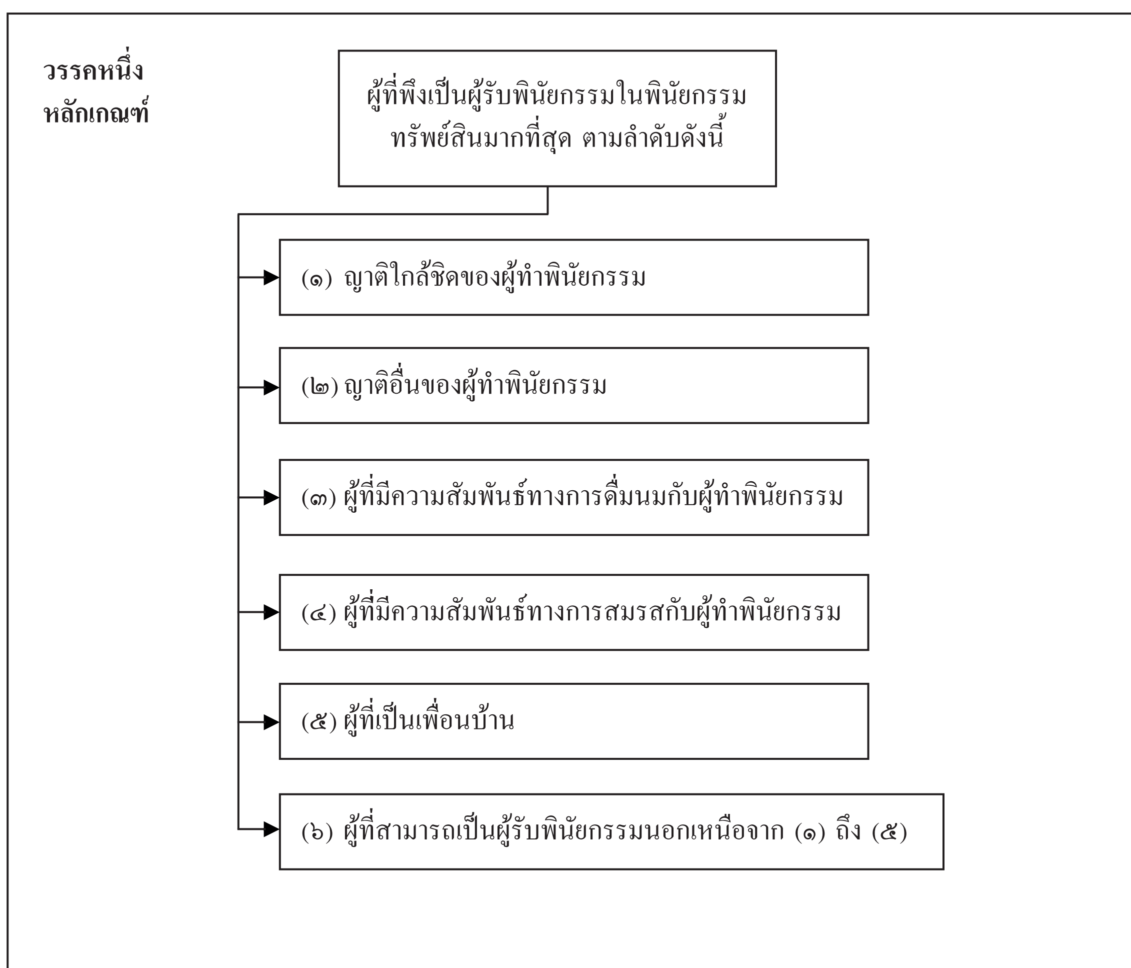
(๔) ผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางการสมรสกับผู้ทำพินัยกรรม

(๕) ผู้ที่เป็นเพื่อนบ้าน

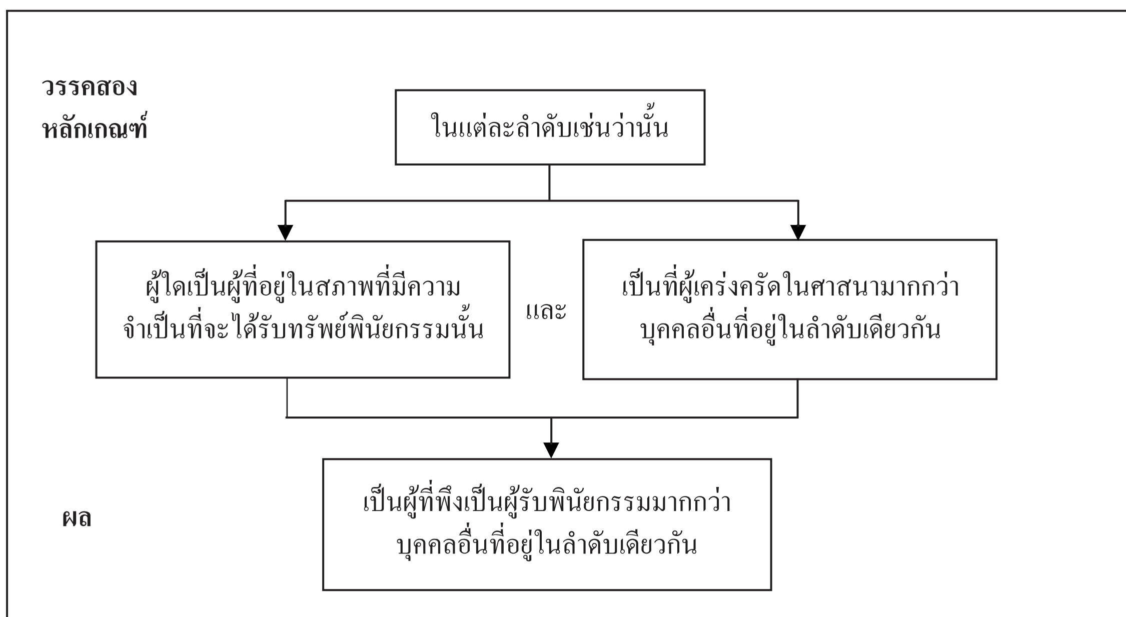
(๖) ผู้ที่สามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมนอกเหนือจาก (๑) ถึง (๕)

ผู้ที่พึงให้เป็นผู้รับพินัยกรรมทรัพย์สินลำดับเดียวกันมีหลายคน

ในแต่ละลำดับเช่นว่านั้น ผู้ใดเป็นผู้ที่อยู่ในสภาพที่มีความจำเป็นที่จะได้รับทรัพย์พินัยกรรมนั้น และเป็นผู้ที่เคร่งครัดในศาสนามากกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกัน เป็นผู้ที่พึงเป็นผู้รับพินัยกรรมมากกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกันนั้น

อธิบายศัพท์

๑. "พินัยกรรมทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๖๔

๒. "ญาติใกล้ชิด" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๖๕

๓. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

ข้อพิจารณา

๑. "ญาติใกล้ชิด" ตามความใน (๑) หมายถึง "ญาติใกล้ชิด" ตามความในข้อ ๓๖๕

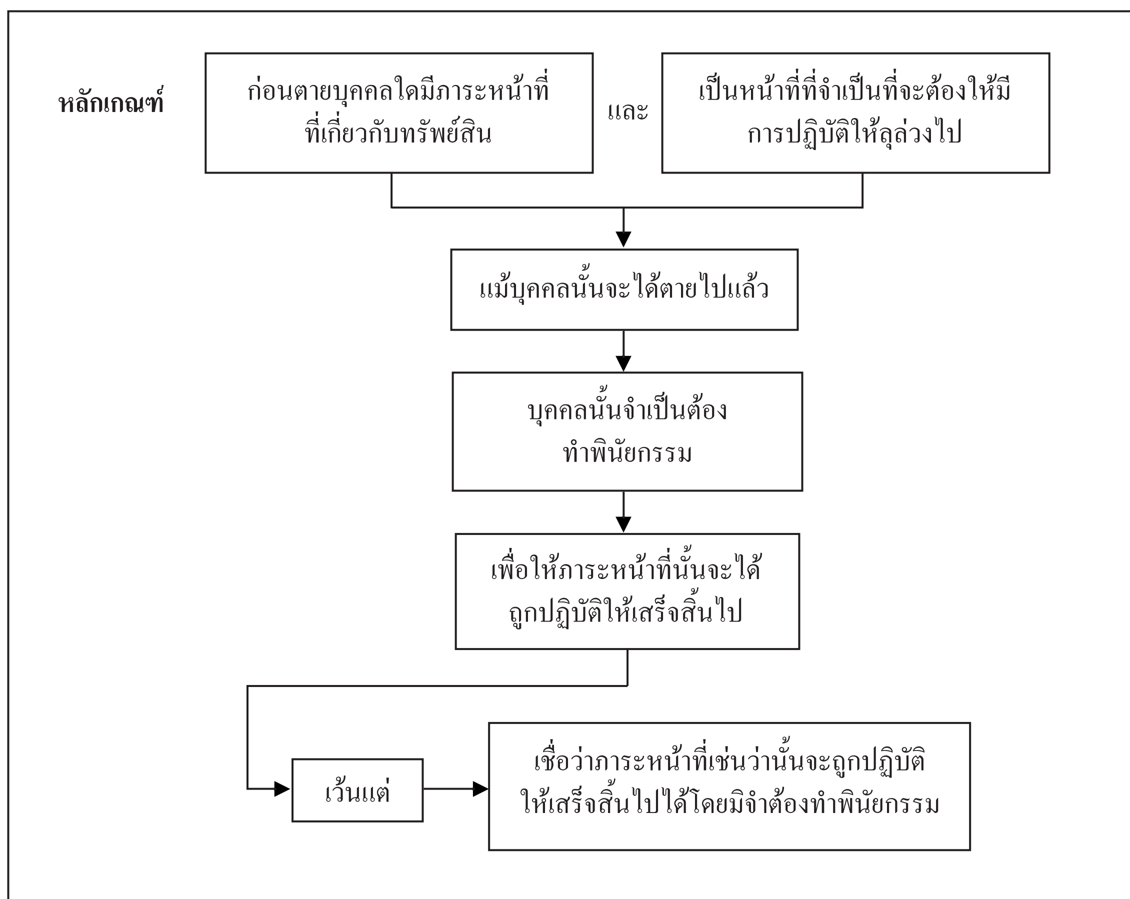
"เพื่อนบ้าน" ตามความใน (๕) หมายถึง บุคคลที่อยู่ในสี่สิบหลังคาเรือนของแต่ละด้านทั้งสี่ด้านของบ้านผู้ทำพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๗๗ วรรคท้าย

๒. "ผู้ที่อยู่ในสภาพที่มีความจำเป็นที่จะได้รับทรัพย์พินัยกรรมนั้น และเป็นผู้ที่เคร่งครัดในศาสนามากกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกัน" ตามความในวรรคท้าย หมายความว่า ผู้ที่อยู่ในสภาพที่มีความจำเป็นจะได้รับทรัพย์พินัยกรรมนั้นมากกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกันอีกทั้งเป็นผู้ที่เคร่งครัดในศาสนามากกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกันด้วย ดังนั้น ถ้าบุคคลใดเป็นผู้ที่อยู่ในสภาพที่มีความจำเป็นที่จะได้รับทรัพย์พินัยกรรมนั้นมากกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกัน แต่ไม่เป็นผู้ที่เคร่งครัดในศาสนามากกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกัน บุคคลนั้นจะไม่อยู่เหนือบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกัน

เหตุจำเป็นที่บุคคลต้องทำพินัยกรรมทรัพย์สิน

ข้อ ๓๖๘ ก่อนตายบุคคลใดมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน และเป็นหน้าที่ที่จำเป็นที่จะต้องให้มีการปฏิบัติให้ลุล่วงไป แม้บุคคลนั้นจะได้ตายไปแล้ว บุคคลนั้นจำเป็นต้องทำพินัยกรรม เพื่อให้ภาระหน้าที่นั้นจะได้ถูกปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไป เว้นแต่เชื่อว่าภาระหน้าที่เช่นว่านั้นจะถูกปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไปได้โดยมิจำต้องทำพินัยกรรม

อธิบายศัพท์

"ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

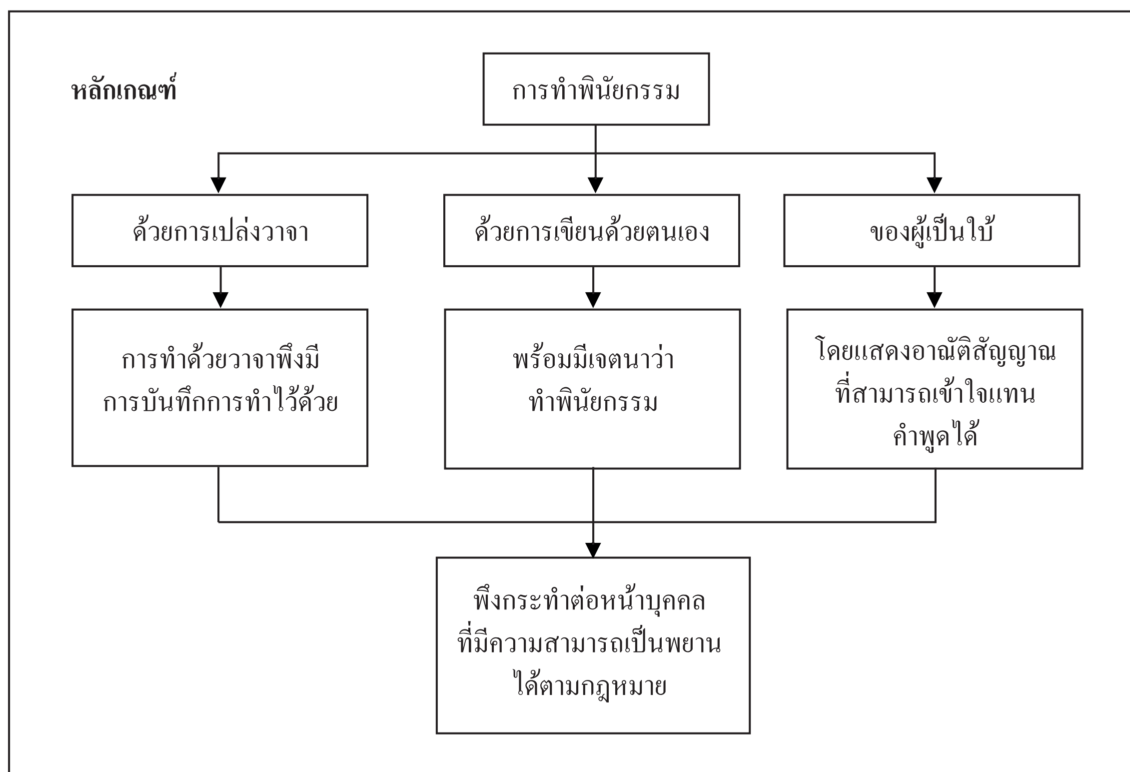
ข้อพิจารณา

บุคคลใดมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินและเป็นหน้าที่ที่จำเป็นที่จะต้องให้มีการปฏิบัติตามหน้าที่นั้นให้ลุล่วงไป แม้บุคคลนั้นจะได้ตายไปแล้ว เช่น กรณีที่บุคคลนั้นมีภาระหน้าที่ที่จะต้องจ่ายทานบังคับ ทำฮัจญ์ ชำระหนี้สิน ส่งมอบของฝาก หรือส่งมอบทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายให้เจ้าของ บุคคลนั้นจำเป็นต้องทำพินัยกรรมเพื่อให้ภาระหน้าที่นั้นจะได้ถูกปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไป ถ้าทำพินัยกรรมแล้วแต่พินัยกรรมนั้นยังไม่สามารถทำให้ภาระหน้าที่เช่นว่านั้นได้ถูกปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไปก็ยังไม่ถือว่าได้ทำพินัยกรรมตามความในข้อนี้แล้ว เว้นแต่ บุคคลนั้นเชื่อโดยสุจริตใจว่าภาระหน้าที่เช่นว่านั้นจะถูกปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไปได้โดยมิจำต้องทำพินัยกรรม

ข้อ ๓๖๙ การทำพินัยกรรมจะต้องทำด้วยการเปล่งวาจา หรือการเขียนด้วยตนเอง พร้อมมีเจตนาว่าทำพินัยกรรม และพึงกระทำต่อหน้าบุคคลที่มีความสามารถเป็นพยานได้ตามกฎหมาย และถ้าเป็นการทำด้วยวาจาพึงมีการบันทึกการทำไว้ด้วย **รูปแบบในการทำพินัยกรรม**

ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมเป็นใบ้ ให้นำความในข้อ ๑๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม **บทอนุโลม**

อธิบายศัพท์

"กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. การทำพินัยกรรมต้องทำตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นไม่มีผลสมบูรณ์เป็นพินัยกรรม แบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบ คือ

๑.๑ พินัยกรรมที่ทำด้วยวาจา

ถ้าใช้ถ้อยคำในการทำพินัยกรรมไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าผู้ทำมีเจตนาหรือไม่ เว้นแต่ถ้อยคำนั้นเป็นถ้อยคำที่ไม่มีความหมายชัดเจนว่าเป็นการทำพินัยกรรมอย่างชัดแจ้ง โดยสามารถที่จะตีความว่าเป็นการทำพินัยกรรมก็ได้หรือเป็นอย่างอื่นก็ได้ เช่น ผู้ทำพินัยกรรมกล่าวว่า "หลังการตายของฉัน ๑ ไร่ จากที่ดินของฉันจะเป็นของนาย ก." ซึ่งไม่มีคำว่า "ทำพินัยกรรม" และแม้มีความหมายที่เป็นองค์ประกอบหลักของพินัยกรรมอยู่ในคำกล่าวนั้นแล้ว แต่ก็ยังสามารถที่จะตีความไปเป็นอย่างอื่นได้อีก คือ อาจจะเป็นการคาดการณ์ของผู้ทำพินัยกรรมว่าต่อไปในภายหน้า หลังจากที่ตนตาย ที่ดินจำนวน ๑ ไร่ จากที่ดินของตนทั้งหมด คงจะเป็นของนาย ก. โดยการซื้อจากทายาทของตนอย่างแน่นอน"

เพราะกฎหมายถือว่า การกล่าววาจานั้นเป็นการแสดงเจตนาที่ชัดเจนที่สุด ซึ่งต่างจากการพิมพ์หรือการเขียน ดังนั้น ถ้าเข้าใจอย่างชัดเจนว่าคำกล่าวนั้นมีความหมายว่าอย่างไรก็ต้องเป็นอย่างนั้น โดยไม่มีการนำเจตนามาสนับสนุนอีก

๑.๒ พินัยกรรมที่ทำด้วยการเขียนด้วยตนเอง

การทำพินัยกรรมด้วยการเขียนด้วยตนเองย่อมรวมถึงการพิมพ์ด้วยตนเองด้วย ไม่ว่าผู้ทำนั้นสามารถพูดได้หรือไม่ก็ตาม ถือเป็นการกระทำที่ต้องนำเจตนามาสนับสนุน แม้จะมีความหมายชัดเจนว่าเป็นการทำพินัยกรรม เพราะกฎหมายถือว่า การเขียนหรือพิมพ์นั้นไม่เป็นการแสดงเจตนาของผู้ทำที่ชัดเจนเพียงพอ จึงจำเป็นต้องนำเจตนามาสนับสนุน ในกรณีที่ผู้ทำตายไปแล้ว ก็ต้องฟังจากพยานหลักฐานว่าผู้ทำมีเจตนาอย่างไร

๑.๓ พินัยกรรมของผู้เป็นใบ้

กรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมเป็นใบ้ไม่ว่าจะเป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ ผู้ทำพินัยกรรมนั้นสามารถทำพินัยกรรมโดยแสดงอาณัติสัญญาณที่สามารถเข้าใจแทนคำพูดได้ แม้ว่าผู้เป็นใบ้จะเป็นผู้ที่สามารถเขียนได้ด้วยก็ตาม

ถ้าสิ่งที่ได้จากการแปลอาณัติสัญญาณของผู้เป็นใบ้นั้นเป็นสิ่งที่ชัดเจนว่าเป็นการทำพินัยกรรม ก็ถือเป็นพินัยกรรมโดยไม่ต้องมีการนำเจตนามาสนับสนุน แต่ถ้าสิ่งที่ได้จากการแปลอาณัติสัญญาณของผู้เป็นใบ้นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ชัดเจนว่าเป็นการทำพินัยกรรม จำเป็นต้องมีการนำเจตนามาสนับสนุนเจตนาของผู้เป็นใบ้ทราบได้จากการเขียนหรือแสดงอาณัติสัญญาณอธิบายว่ามีเจตนาหรือไม่ของตัวผู้เป็นใบ้เองในภายหลังตามความในข้อ ๑๗๒

ในกรณีที่ผู้เป็นใบ้นั้นตายไปแล้ว ก็ต้องฟังจากพยานหลักฐานว่าผู้เป็นใบ้นั้นมีเจตนาอย่างไร

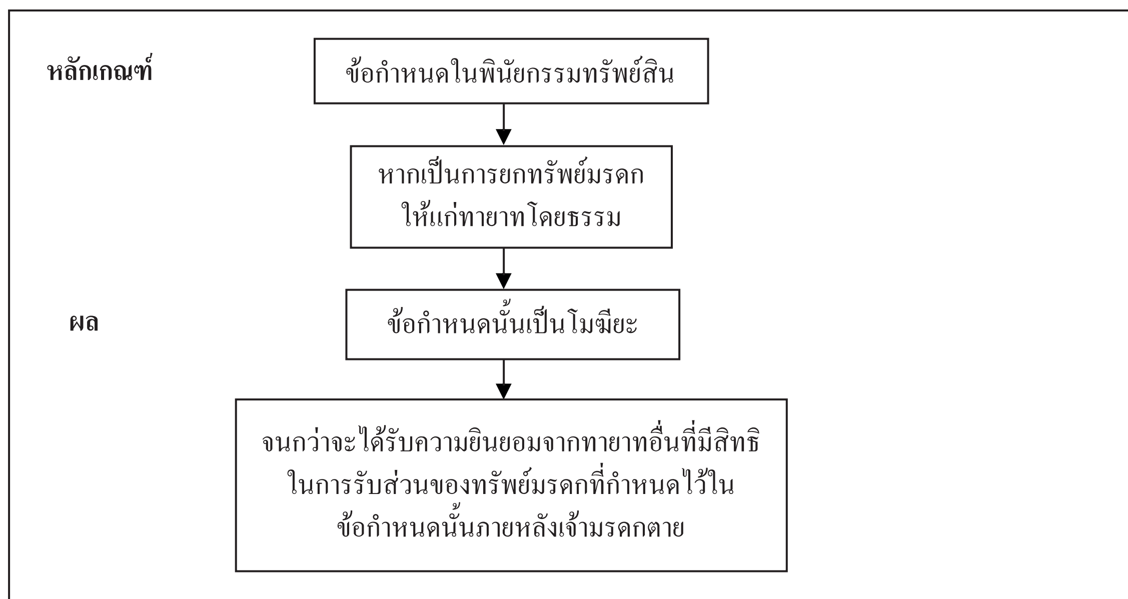
๒. การทำพินัยกรรมพึงกระทำต่อหน้าบุคคลที่มีความสามารถเป็นพยานได้ตามกฎหมาย อาจเป็นเพราะพินัยกรรมนั้นมีความสำคัญจึงเป็นการสมควรที่จะมีบุคคลอื่นรู้เห็นด้วยเพื่อจะได้มีพยานยืนยันเมื่อเกิดข้อพิพาท กฎหมายจึงกำหนดให้พึงกระทำต่อหน้าบุคคลที่มีความสามารถเป็นพยานได้ตามกฎหมาย คือ จะต้องมีคุณสมบัติของพยานตามความในข้อ ๗ และข้อ ๘ (๑) แม้ว่าการรู้เห็นของพยานมิได้เป็นองค์ประกอบของการทำพินัยกรรมตามหลักกฎหมายนี้

๓. การทำพินัยกรรมถ้าเป็นการทำด้วยวาจาพึงมีการบันทึกการทำไว้ด้วย อาจเป็นเพราะว่าแม้การทำพินัยกรรมเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้ทำพินัยกรรมที่จะยกทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่นด้วยวาจาโดยไม่มีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ แต่อาจเกิดข้อพิพาทได้เมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายกฎหมายจึงส่งเสริมให้มีการบันทึกพินัยกรรมที่ทำด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อกำหนดในพินัยกรรมทรัพย์สินที่ตกเป็นโมฆียะ

ข้อ ๓๗๐ ข้อกำหนดใดในพินัยกรรมทรัพย์สิน เป็นการยกทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทโดยธรรม ข้อกำหนดนั้นเป็นโมฆียะจนกว่าจะได้รับความยินยอมจากทายาทอื่นที่มีสิทธิในการรับส่วนของทรัพย์มรดกที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดนั้นภายหลังเจ้ามรดกตาย

อธิบายศัพท์

๑. "พินัยกรรมทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๖๔

๒. "ทายาทโดยธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๒

๓. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๔. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

ข้อพิจารณา

๑. ข้อกำหนดในพินัยกรรมทรัพย์สินที่ยกทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทโดยธรรม และยังไม่ปรากฏว่าได้รับความยินยอมจากทายาทอื่นที่มีสิทธิในการรับส่วนของทรัพย์มรดกที่กำหนดไว้นั้น เฉพาะข้อกำหนดดังกล่าวตกเป็นโมฆียะ แต่พินัยกรรมนั้นยังสมบูรณ์เพียงแต่ผู้ที่มีชื่อรับพินัยกรรมตามข้อกำหนดยังไม่ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์จนกว่าจะได้รับความยินยอมจากทายาทอื่นที่มีสิทธิในการรับส่วนของทรัพย์มรดกที่กำหนดไว้ หากทายาทอื่นดังกล่าวไม่ยินยอมข้อกำหนดนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ

๒. ความยินยอมของทายาทตามข้อนี้ ประกอบด้วยเงื่อนไข ๒ ประการ คือ

๒.๑ จะต้องเป็นความยินยอมภายหลังจากผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย

๒.๒ ผู้ให้ความยินยอมจะต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมาย ดังนั้น ทายาทที่เป็นผู้เยาว์ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ แต่อย่างไรก็ตาม ทายาทที่เป็นผู้เยาว์นั้นมีสิทธิที่จะรับมรดกได้

ในกรณีที่ทายาทบางคนให้ความยินยอมและบางคนไม่ให้ความยินยอม ถือว่าข้อกำหนดในพินัยกรรมมีผลเฉพาะส่วนของทายาทผู้ที่ให้ความยินยอมและข้อกำหนดในพินัยกรรมตกเป็นโมฆะในส่วนของทายาทผู้ที่ไม่ให้ความยินยอม

องค์ประกอบของการทำพินัยกรรมทรัพย์สิน

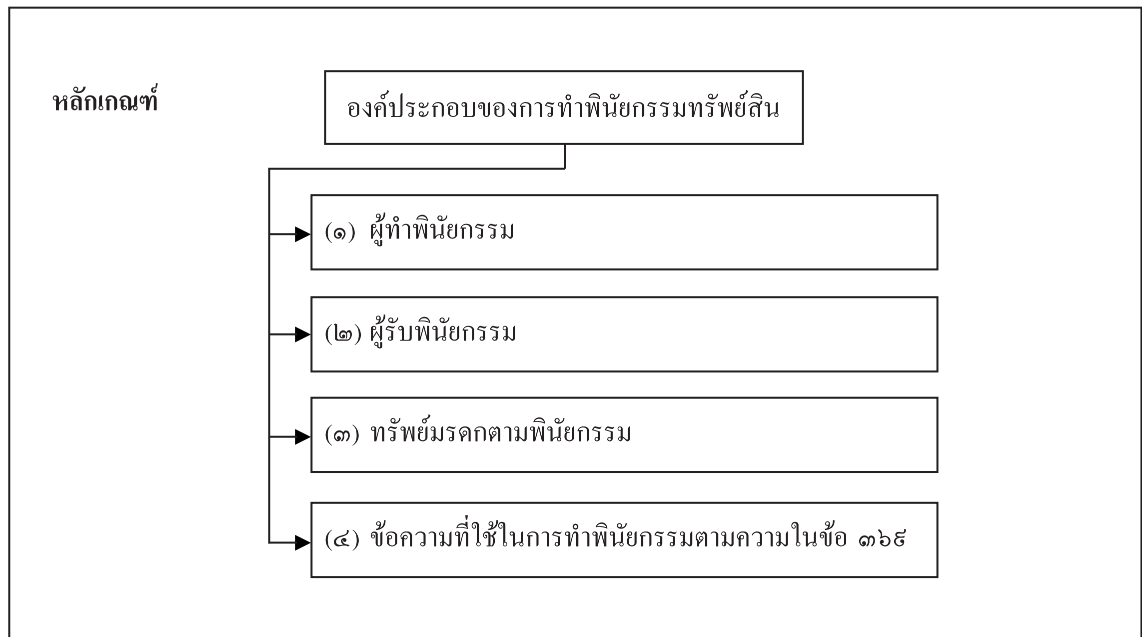
ข้อ ๓๗๑ องค์ประกอบของการทำพินัยกรรมทรัพย์สินมีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ทำพินัยกรรม

(๒) ผู้รับพินัยกรรม

(๓) ทรัพย์มรดกตามพินัยกรรม

(๔) ข้อความที่ใช้ในการทำพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๖๙

อธิบายศัพท์

"พินัยกรรมทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๖๔

ข้อพิจารณา

"ข้อความที่ใช้ในการทำพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๖๙" หมายความว่า ข้อความที่เป็นคำสั่งเสียของผู้ทำพินัยกรรมในเรื่องของทรัพย์มรดกที่ถือเป็นการทำพินัยกรรมตามกฎหมายนี้ ซึ่งอาจทำด้วยการเปล่งวาจาหรือการเขียนหรือการใช้อาณัติสัญญาณตามความในข้อ ๓๖๙

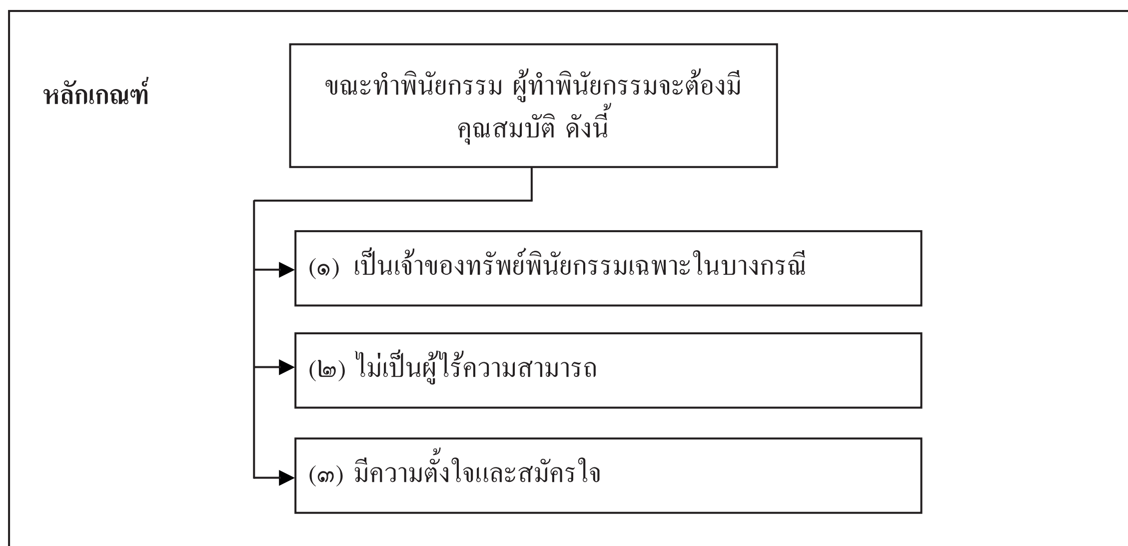
ข้อ ๓๗๒ ในขณะทำพินัยกรรม ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

คุณสมบัติของผู้ทำพินัยกรรม

(๑) เป็นเจ้าของทรัพย์พินัยกรรมเฉพาะในบางกรณี

(๒) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ

(๓) มีความตั้งใจและสมัครใจ

อธิบายศัพท์

"ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

ข้อพิจารณา

๑. พินัยกรรมเป็นนิติกรรม ผู้ทำพินัยกรรมจึงต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามกฎหมาย เช่น เป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมาย ซึ่งการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ทำพินัยกรรมนั้นจะต้องพิจารณาในขณะทำพินัยกรรม พินัยกรรมที่บุคคลใดได้กระทำไว้ในขณะที่มีคุณสมบัติครบถ้วน แม้ต่อมาภายหลังบุคคลนั้นจะขาดคุณสมบัติ เช่น บุคคลนั้นกลายเป็นผู้วิกลจริต ก็ต้องถือว่าพินัยกรรมนั้นยังคงสมบูรณ์ ในทางกลับกันถ้าขณะทำพินัยกรรมผู้ทำพินัยกรรมเป็นผู้วิกลจริต แม้ต่อมาบุคคลนั้นจะหายจากอาการดังกล่าวก็ไม่ทำให้พินัยกรรมที่ทำไว้นั้นกลับมาสมบูรณ์ได้

อนึ่ง การมีสติสัมปชัญญะนั้น หมายถึง การมีความระลึกได้และความรู้ตัว ดังนั้น ถ้าฟังได้ว่าบุคคลใดมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ถือได้ว่าบุคคลนั้นไม่เป็นผู้วิกลจริต เพราะผู้วิกลจริตจะไม่ระลึกได้และไม่รู้ตัว เช่นนี้ การเป็นโรควัณโรคหรือโรคอื่นที่ไม่ได้ทำให้ผู้เป็นโรคนั้นไม่มีความระลึกได้และความรู้ตัว หรือไม่ได้ทำให้ผู้เป็นโรคนั้นเป็นผู้วิกลจริต จึงยังคงถือว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลที่มีสติสัมปชัญญะ

กรณีความสามารถของผู้ทำพินัยกรรมนี้ ศาลจังหวัดเบตง คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔/๒๕๑๙ ระหว่าง นางแวตีเยาะ แวหะยี กับพวกรวม ๒ คน โจทก์ นางแวแอเสาะ แวหะยีหรือสาและ จำเลย

วินิจฉัยว่าการที่ผู้ทำพินัยกรรมไปทำละหมาดที่สุเหร่าได้ตามปกติ และเดินไปขอให้นายหะยียูโซะ ซึ่งเป็นโต๊ะอิหม่ามทำพินัยกรรมให้ที่บ้านนายหะยียูโซะ แม้ขณะนั้นจะป่วยเป็นโรควัณโรคก็ตาม ถือว่าเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์สามารถทำพินัยกรรมได้

๒. การทำพินัยกรรมทรัพย์สิน ต้องมีการบริจาคทรัพย์สิน ซึ่งจำเป็นต้องมีการโอนกรรมสิทธิ์ ขณะทำพินัยกรรมผู้ทำพินัยกรรมจึงต้องเป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์พินัยกรรมโดยสมบูรณ์ ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ มีความตั้งใจและสมัครใจทำพินัยกรรม ดังนั้น การทำพินัยกรรมเพราะผิดพลาดโดยไม่ได้ตั้งใจหรือถูกบังคับ จึงไม่มีผลบังคับ

๓. "เป็นเจ้าของทรัพย์พินัยกรรมเฉพาะในบางกรณี" หมายความว่า ผู้ทำต้องเป็นเจ้าของทรัพย์ในขณะทำพินัยกรรมนั้น ในเฉพาะบางกรณีเท่านั้น โดยในบางกรณีผู้ทำไม่ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์พินัยกรรมในขณะทำก็ทำพินัยกรรมได้ เช่น ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมกำหนดเงื่อนไขไว้ในขณะทำพินัยกรรมว่าหากทรัพย์นั้นเป็นของตนในกรณีดังกล่าว แม้ผู้ทำพินัยกรรมมิได้เป็นเจ้าของทรัพย์พินัยกรรมในขณะทำ แต่ได้เป็นเจ้าของทรัพย์พินัยกรรมภายหลังการทำพินัยกรรมตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ ก็ให้ถือว่าพินัยกรรมนั้นมีผลตามกฎหมายเช่นเดียวกับกรณีที่ผู้ทำเป็นเจ้าของทรัพย์พินัยกรรมในขณะทำเช่นกัน เช่น กรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมโดยการกล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกบ้านหลังนี้ให้นาย ก. ถ้าฉันได้เป็นเจ้าของมัน" พินัยกรรมนั้นจะมีผลทันทีที่ผู้ทำพินัยกรรมได้เป็นเจ้าของบ้านหลังนั้นตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ แม้ในขณะทำผู้ทำไม่ได้เป็นเจ้าของ

ตัวอย่าง นาย ก. นำรถยนต์คันหนึ่งมาฝากไว้กับนาย ข. ต่อมา นาย ข. ได้ชี้ไปที่รถยนต์คันนั้นและกล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกรถยนต์คันนี้ให้นาย ม. ถ้าฉันได้เป็นเจ้าของมัน" รถยนต์คันนั้นจะเป็นทรัพย์ในพินัยกรรมทันทีที่นาย ข. ได้เป็นเจ้าของรถยนต์คันนั้นตามเงื่อนไขที่นาย ข. กำหนดไว้ในการทำพินัยกรรม และการทำพินัยกรรมนั้นก็สามารถที่จะมีผลตามกฎหมายได้ ถ้าไม่มีสิ่งใดในการทำพินัยกรรมนั้นขัดกับกฎหมายข้ออื่น แต่ถ้านาย ข. กล่าวเพียงว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกรถยนต์คันนี้ให้นาย ม." รถยนต์คันนั้นจะไม่เป็นทรัพย์ในพินัยกรรม เพราะนาย ข. ไม่ได้เป็นเจ้าของมันและไม่ได้วางเงื่อนไขว่า ถ้านาย ข. ได้เป็นเจ้าของมันในการทำพินัยกรรม และการทำพินัยกรรมนั้นไม่สามารถที่จะมีผลตามกฎหมายได้ แม้ไม่มีสิ่งใดในการทำพินัยกรรมนั้นขัดกับกฎหมายข้ออื่นก็ตาม เพราะกรณีเช่นว่านี้ผู้ทำต้องเป็นเจ้าของทรัพย์พินัยกรรม

ในกรณีที่ทรัพย์พินัยกรรมไม่เป็นทรัพย์สินที่แน่นอนและไม่เป็นทรัพย์สินเฉพาะเจาะจงตามความในข้อ ๓๗๓ (๖) วรรคแรกและวรรคสาม และในข้อ ๓๗๔ ก็เช่นเดียวกันกล่าวคือ ผู้ทำไม่ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์นั้นในขณะทำ แต่ในกรณีตามความในข้อ ๓๗๓ (๖) วรรคแรก ผู้ทำต้องเป็นเจ้าของทรัพย์นั้นในขณะตาย และในกรณีตามความในข้อ ๓๗๔ ทรัพย์สินที่จะเปลี่ยนมาเป็นทรัพย์พินัยกรรมนั้น ต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้ทำพินัยกรรมมีอยู่หรือเป็นเจ้าของในขณะตาย

ข้อ ๓๗๓ ทรัพย์พินัยกรรมจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) เป็นสิ่งซึ่งสามารถตกทอดแก่ผู้อื่นได้

(๒) เป็นสิ่งซึ่งมีประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือบุคคลหลายคนตามหลักการอิสลาม และไม่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับหรือผู้ให้เป็นผู้กระทำความผิดตามหลักการของศาสนาของตนเมื่อมีการให้สิ่งนั้น

(๓) ในกรณีทำพินัยกรรมบริจาคทรัพย์มรดกเพื่อใช้จ่ายในทางการกุศล จะต้องไม่เป็นการเอาทรัพย์พินัยกรรมไปใช้จ่ายที่ผิดหลักกฎหมายนี้ ไม่ว่าผู้ทำพินัยกรรมจะนับถือศาสนาใด

(๔) เป็นทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์

(๕) มีค่าไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก

ในกรณีที่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ส่วนที่เกินนั้นตกเป็นโมฆียะ จนกว่าจะได้รับความยินยอมจากทายาทโดยธรรมที่มีความสามารถตามกฎหมาย และมีส่วนในการเป็นเจ้าของส่วนที่เกินนั้น ภายหลังจากที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย

ลักษณะของทรัพย์พินัยกรรมทรัพย์สิน

ในกรณีที่ทำให้แก่ผู้รับพินัยกรรมหลายราย ซึ่งเมื่อรวมทรัพย์ที่ทำทั้งหมดนั้นแล้วเกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ให้แบ่งทรัพย์พินัยกรรมให้แก่ผู้รับเหล่านั้น ดังนี้

(ก) ถ้าทำเป็นลำดับไว้ ให้จ่ายตามลำดับจนครบหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ส่วนที่เกินนั้นตกเป็นโมฆียะจนกว่าได้รับความยินยอมจากทายาทตามความในวรรคสอง

(ข) ถ้าไม่ทำเป็นลำดับไว้ ให้ลดปริมาณในแต่ละรายลงในสัดส่วนที่เท่าเทียมกันจนเหลือเมื่อลดลงแล้วครบหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกพอดี

(๖) เป็นสิ่งที่ผู้ทำพินัยกรรมเป็นเจ้าของในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย ถ้าทรัพย์พินัยกรรมนั้นมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่ไม่แน่นอนและไม่เฉพาะเจาะจง แต่ถ้าทรัพย์พินัยกรรมนั้นมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่แน่นอนและเฉพาะเจาะจง ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นอยู่ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ขณะทำพินัยกรรมจนผู้ทำพินัยกรรมตายและมีอยู่จริงในขณะทำพินัยกรรม แม้ทรัพย์นั้นจะเป็นลูกสัตว์ที่อยู่ในท้องของแม่สัตว์ แต่ในกรณีเช่นว่านี้ ในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมซึ่งเป็นขณะที่ผู้ทำรู้อยู่แล้วว่ามีลูกสัตว์อยู่ในท้องของแม่สัตว์ ผู้ทำจะต้องรู้ว่าลูกสัตว์นั้นอยู่ในสภาพที่เชื่อได้ว่าเกิดมารอดอยู่

สิ่งที่ไม่รวมเป็นทรัพย์พินัยกรรม

ทรัพย์พินัยกรรมตามความในวรรคแรกและวรรคสอง จะไม่รวมถึงทรัพย์พินัยกรรมที่เป็นสิทธิประโยชน์ที่จะเกิดจากทรัพย์มรดกในภายหน้า

วรรคหนึ่ง
หลักเกณฑ์

ทรัพย์พินัยกรรมจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

(๑) เป็นสิ่งซึ่งสามารถตกทอดแก่ผู้อื่นได้

(๒) เป็นสิ่งซึ่งมีประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือบุคคลหลายคนตามหลักการอิสลาม

และ

ไม่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับหรือผู้ให้เป็นผู้กระทำความผิดตามหลักการของศาสนาของตนเมื่อมีการให้สิ่งนั้น

(๓) กรณีทำพินัยกรรมบริจาคทรัพย์มรดกเพื่อใช้จ่ายในทางการกุศล → ต้องไม่เป็นการเอาทรัพย์พินัยกรรมไปใช้จ่ายที่ผิดหลักกฎหมายนี้ → ไม่ว่าผู้ทำพินัยกรรมจะนับถือศาสนาใด

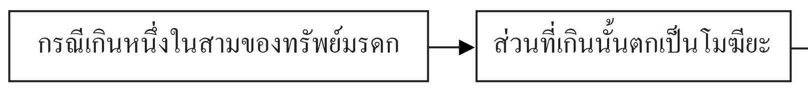
(๔) เป็นทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์

(๕) มีค่าไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

จนกว่าจะได้รับความยินยอมจาก ทายาทโดยธรรมที่

มีความสามารถ ตามกฎหมาย

และ

มีส่วนในการเป็น เจ้าของส่วนที่เกินนั้น

ภายหลังจากที่ ผู้ทำพินัยกรรมตาย

ในกรณีทำให้แก่ผู้รับพินัยกรรมหลายราย เมื่อรวมทรัพย์ ที่ทำทั้งหมดแล้วเกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก

ให้แบ่งทรัพย์พินัยกรรมให้แก่ผู้รับเหล่านั้น ดังนี้

(ก) ถ้าทำเป็น ลำดับไว้

ให้จ่ายตามลำดับจน ครบหนึ่งในสาม

ส่วนที่เกินนั้นตกเป็นโมฆียะ จนกว่าได้รับความยินยอมจาก ทายาทตามความในวรรคสอง

(ข) ถ้าไม่ทำ เป็นลำดับไว้

ให้ลดปริมาณในแต่ละรายลงในสัดส่วน ที่เท่าเทียมกันจนเหลือเมื่อลดลงแล้ว ครบหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกพอดี

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๖) → ทรัพย์พินัยกรรม มีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่

ไม่แน่นอน และ ไม่เฉพาะเจาะจง

→ ทรัพย์พินัยกรรมนั้นต้องเป็นสิ่งที่ผู้ทำพินัยกรรมเป็นเจ้าของในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย

แน่นอน และ เฉพาะเจาะจง

→ ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นอยู่ตลอดระยะเวลา ตั้งแต่ขณะทำพินัยกรรมจนผู้ทำพินัยกรรมตาย และ มีอยู่จริงในขณะทำพินัยกรรม

→ แม้ทรัพย์นั้นจะเป็นลูกสัตว์ที่อยู่ในท้องของแม่สัตว์

แต่ในกรณีเช่นว่านี้

ผู้ทำจะต้องรู้ว่าลูกสัตว์นั้นอยู่ในสภาพที่เชื่อได้ว่าเกิดมารอดอยู่ → ในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมพินัยกรรมซึ่งผู้ทำรู้อยู่แล้วว่ามีลูกสัตว์อยู่ในท้องของแม่สัตว์

วรรคสอง
หลักเกณฑ์

ทรัพย์พินัยกรรมตามความในวรรคแรกและวรรคสอง

→ ไม่รวมถึงทรัพย์พินัยกรรมอันเป็นสิทธิประโยชน์ที่จะเกิดจากทรัพย์มรดกในภายหน้า

อธิบายศัพท์

๑. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. "ทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

๓. "สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสาม

๔. "ทายาทโดยธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๒

๕. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

ข้อพิจารณา

๑. "เป็นสิ่งซึ่งสามารถตกทอดแก่ผู้อื่นได้" ตามความใน (๑) หมายความว่า ทรัพย์พินัยกรรมจะต้องเป็นทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนความเป็นเจ้าของได้ เพราะการทำพินัยกรรมนั้นเป็นการยกกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่บุคคลอื่น เช่น เงินทองตรา อาคาร บ้าน ต้นไม้ สินค้า สัตว์ และสิ่งอื่น ๆ รวมถึงสิทธิต่าง ๆ ของผู้ทำพินัยกรรมที่มีอยู่ต่อผู้อื่น และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากทรัพย์มรดก

๒. "สิ่งซึ่งมีประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือบุคคลหลายคนตามหลักการอิสลาม" ตามความใน (๒) หมายความว่า ทรัพย์ที่จะเป็นทรัพย์พินัยกรรมได้นั้นจะต้องเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือต่อบุคคลหลาย ๆ คนตามทัศนะอิสลาม ดังนั้น สิ่งที่มีประโยชน์ตามหลักการศาสนาอื่น เช่น เงินที่ได้จากการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล จะไม่ถือเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ตามหลักการอิสลาม จึงนำมาทำเป็นทรัพย์พินัยกรรมไม่ได้

"สิ่งซึ่งไม่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับหรือผู้ให้เป็นผู้กระทำความผิดตามหลักการของศาสนาของตนเมื่อมีการให้สิ่งนั้น" หมายความว่า ทรัพย์พินัยกรรมจะต้องไม่เป็นทรัพย์สินที่ทำให้ผู้รับพินัยกรรมหรือผู้ทำพินัยกรรมเป็นผู้กระทำความผิดตามทัศนะของศาสนาของตนเมื่อมีการบริจาคสิ่งนั้นตามพินัยกรรม เช่น กรณีผู้ที่ไม่ได้เป็นมุสลิมทำพินัยกรรมบริจาครูปเคารพให้ผู้รับที่เป็นมุสลิม การทำพินัยกรรมนั้นจะไม่มีผลทางกฎหมายแม้สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ทำสามารถมีได้โดยไม่มีความผิดตามหลักการศาสนาของตนและศาสนาของผู้รับ แต่จะทำให้ผู้รับนั้นเป็นผู้กระทำความผิดตามหลักการศาสนาของตนเมื่อมีการบริจาคสิ่งนั้นตามพินัยกรรม

๓. การทำพินัยกรรมบริจาคทรัพย์มรดกเพื่อใช้จ่ายในทางการกุศลนั้น จะต้องไม่เป็นการนำทรัพย์พินัยกรรมไปใช้จ่ายที่ผิดหลักกฎหมายนี้ แม้จะไม่ผิดหลักกฎหมายอื่น และไม่ว่าผู้ทำพินัยกรรมจะเป็นบุคคลที่นับถือศาสนาใดก็ตาม

๔. "เป็นทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์" ตามความใน (๔) หมายความว่า เป็นทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ตามกฎหมายนี้ตามความในข้อ ๑ (๔๖) วรรคสาม เช่น บ้าน รถยนต์ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร

๕. "มีค่าไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก" ตามความใน (๕) หมายความว่า ทรัพย์พินัยกรรมนั้นจะต้องอยู่ในขอบเขตหนึ่งในสามของกองมรดกเพราะ "ทรัพย์มรดก" หมายถึง "กองมรดก" ตามความในข้อ ๔๒๘ ซึ่งเป็นทรัพย์สินทั้งหมดของผู้ทำพินัยกรรมในขณะที่

ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตายที่จะตกทอดแก่ผู้รับมรดกตามความในข้อ ๔๒๙ ซึ่งแน่นอนว่าเป็นส่วนที่เหลือจากการชำระหนี้ประเภทต่าง ๆ และอื่น ๆ ตามความในข้อ ๔๒๙ (๑) ถึง (๓) แล้ว

ดังนั้น ทรัพย์พินัยกรรมจะต้องมีค่าไม่เกินหนึ่งในสามของกองมรดก โดยส่วนที่เกินจะตกเป็นโมฆียะ

ตัวอย่าง นาย ก. มีทรัพย์สินเป็นเงินจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท และทำพินัยกรรมให้แก่เพื่อน คือ นาย ข. เป็นเงินจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท หลังจากนาย ก. ตาย ได้มีการชำระหนี้ประเภทต่าง ๆ และอื่น ๆ ตามความในข้อ ๔๒๙ (๑) ถึง (๓) เสีย ๙๐,๐๐๐ บาท เหลือเป็นกองมรดก ๒๑๐,๐๐๐ บาท ดังนั้น พินัยกรรมมีผลเพียง ๗๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่เกินมา ๓๐,๐๐๐ บาท ตกเป็นโมฆียะ

สำหรับทรัพย์มรดกส่วนที่เกินหนึ่งในสามซึ่งตกเป็นโมฆียะนั้น จะต้องได้รับความยินยอมจากทายาทโดยธรรมที่มีความสามารถตามกฎหมาย และมีส่วนในการเป็นเจ้าของส่วนที่เกินนั้นภายหลังจากที่ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย

ตัวอย่าง นาย ก. มีทายาทเป็นบุตรชายหนึ่งคนและบุตรหญิงหนึ่งคน มีมรดกเป็นที่ดินจำนวน ๒๑ ไร่ ก่อนตายนาย ก. ได้ทำพินัยกรรมยกที่ดินดังกล่าวให้แก่เพื่อน คือ นาย ข. จำนวน ๑๐ ไร่ ดังนี้ นาย ก. ได้ทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่นาย ข. มากกว่าหนึ่งในสามของกองมรดก เพราะจำนวนหนึ่งในสาม คือ ๗ ไร่ ข้อกำหนดในพินัยกรรมส่วนนี้ถือว่าสมบูรณ์เพียง ๗ ไร่ เท่านั้น ที่เหลืออีก ๓ ไร่ ตกเป็นโมฆียะ จนกว่าทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิรับมรดก คือ บุตรชายและบุตรหญิงยินยอมให้ส่วนที่เหลืออีก ๓ ไร่ ตกเป็นของนาย ข. ตามข้อกำหนดในพินัยกรรมภายหลังผู้ทำตาย ถ้ายินยอมก่อนผู้ทำตายจะไม่มีผลใด ๆ ข้อกำหนดในพินัยกรรมส่วนนี้จึงจะถือว่าสมบูรณ์ แต่ถ้าบุตรหญิงยินยอมแต่บุตรชายไม่ยินยอมข้อกำหนดในพินัยกรรมส่วนดังกล่าว ถือว่าได้สมบูรณ์เพิ่มขึ้นอีกเพียง ๑ ไร่ เท่านั้นตามส่วนของบุตรหญิง คือ หนึ่งส่วนในสามส่วน

ในกรณีที่ทำให้แก่ผู้รับพินัยกรรมหลายรายซึ่งเมื่อรวมทรัพย์ที่ทำทั้งหมดนั้นแล้วเกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ให้แบ่งทรัพย์พินัยกรรมให้แก่ผู้รับเหล่านั้น ตามหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ใน (ก) และ (ข) คือ ถ้าทำเป็นลำดับไว้ให้จ่ายทรัพย์ตามลำดับจนครบหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ส่วนที่เกินนั้นตกเป็นโมฆียะจนกว่าได้รับความยินยอมจากทายาท กล่าวคือ เมื่อจ่ายทรัพย์ครบไปถึงบุคคลลำดับใดที่ระบุไว้แล้ว ส่วนที่ตกแก่บุคคลใดที่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกก็จะตกเป็นโมฆียะ จนกว่าจะได้รับความยินยอมจากทายาทตามความในวรรคสอง

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. มีกองมรดกเป็นเงินจำนวน ๙๐๐,๐๐๐ บาท และนาย ก. มีบุตรชาย ๒ คน คือ นาย บ. กับนาย ต. นาย ก. ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่เพื่อนไว้โดยให้จ่ายเป็นลำดับดังนี้ คือ อันดับแรกให้มอบแก่นางสาว ง. เป็นเงินจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท อันดับต่อมาให้มอบแก่นาย ม. เป็นเงินจำนวน ๗๐,๐๐๐ บาท อันดับต่อมาให้มอบแก่ นาย ส.

เป็นเงินจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท และอันดับสุดท้ายให้มอบแก่นาย ฮ. เป็นเงินจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท ดังนั้น ข้อกำหนดในพินัยกรรมของนาย ก. ที่สมบูรณ์ คือ เงินจำนวนไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกทั้งหมด ดังนั้น ต้องจ่ายให้แก่นางสาว ง. ก่อน เป็นเงินจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท แล้วจ่ายให้แก่ นาย ม. เป็นเงินจำนวน ๗๐,๐๐๐ บาท จากนั้น จ่ายให้แก่นาย ส. เป็นเงินจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วทั้งสามคนนั้นได้รับครบ จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาทไปแล้ว โดยส่วนของนาย ฮ. คือ ๒๐,๐๐๐ บาทนั้น ตกเป็นโมฆียะ จนกว่าทายาทโดยธรรมให้ความยินยอม นาย ฮ. จึงจะมีสิทธิได้รับเงินจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท และหากทายาทโดยธรรมไม่ให้ความยินยอม นาย ฮ. จะไม่มีสิทธิได้เงินตามข้อกำหนด ในพินัยกรรมเลย เพราะข้อกำหนดในพินัยกรรมส่วนของนาย ฮ. ตกเป็นโมฆะ แต่ถ้าไม่ทำ เป็นลำดับไว้ให้ลดปริมาณในแต่ละรายลงในสัดส่วนที่เท่าเทียมกันจนเหลืออยู่หนึ่งในสามของ ทรัพย์มรดก กล่าวคือ ผู้รับพินัยกรรมทรัพย์สินได้รับทรัพย์มรดกมากก็ต้องลดลงมาก ผู้ได้รับ ทรัพย์มรดกน้อยก็ลดลงน้อยในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. มีกองมรดกเป็นเงินจำนวน ๙๐๐,๐๐๐ บาท และนาย ก. มีบุตรชาย ๒ คน คือ นาย บ. กับนาย ต. นาย ก. ได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่ เพื่อนไว้โดยไม่ได้ทำเป็นลำดับไว้ โดยกล่าวเพียงว่ามอบแก่นางสาว ง. เป็นเงินจำนวน ๒๔๐,๐๐๐ บาท มอบแก่นาย ม. เป็นเงินจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท มอบแก่นาย ส. เป็นเงิน จำนวน ๔๘,๐๐๐ บาท และมอบแก่นาย ฮ. เป็นเงินจำนวน ๑๒,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๓๖๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเมื่อรวมทรัพย์พินัยกรรมทั้งหมดแล้วเกินหนึ่งในสามของกองมรดก คือ จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท จึงต้องลดปริมาณในแต่ละรายลงในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน ดังนั้น จึงต้องจ่ายให้แก่นางสาว ง. เป็นเงินจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท นาย ม. เป็นเงินจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท นาย ส. เป็นเงินจำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท และนาย ฮ. เป็นเงินจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เท่ากับลดลงคนละหนึ่งในหกส่วน เพื่อให้ครบหนึ่งในสามส่วนของทรัพย์มรดก พอดี

ท่านสะอัด บุตรของอบีวักก็อศ ได้รายงานว่า บิดาของท่านได้เล่าให้ท่านฟังความว่า "ท่านนบีได้มาเยี่ยมฉันในช่วงเวลาการทำฮัจญ์ครั้งสุดท้ายของท่าน ในขณะที่ฉันป่วยหนักมาก ถึงขนาดใกล้จะตาย และฉันได้กล่าวขึ้นว่า โอ้ท่านศาสนทูตของอัลเลาะฮ์ ฉันป่วยหนักมากดังที่ ท่านเห็นและฉันเป็นคนมีทรัพย์ แต่ไม่มีทายาทรับมรดกของฉันนอกจากบุตรสาวของฉัน คนเดียว ฉันจะบริจาคสองในสามส่วนของทรัพย์ของฉันจะได้ไหม ท่านนบีได้กล่าวว่า ไม่ได้ ฉันจึงกล่าวว่า ถ้าอย่างนั้นฉันจะบริจาคครึ่งหนึ่งของทรัพย์ของฉันจะได้ไหม ท่านนบีได้กล่าวว่า ไม่ได้ (ต้อง) หนึ่งในสาม (เท่านั้น) และหนึ่งในสามก็มาก (พอแล้ว) แท้จริง การที่เจ้าทอดทิ้ง บรรดาทายาทของเจ้าไว้ (หลังจากที่เจ้าตาย) ในสภาพร่ำรวยนั้นดีกว่าการที่เจ้าทอดทิ้งพวกเขาไว้ ในสภาพที่ยากจน (และ) เขาเหล่านั้นก็จะยื่นมือขอผู้คน..."

รายงานและบันทึกโดยมุสลิม

๖. ตามความใน (๖) ถ้าทรัพย์ที่ยกให้ตามพินัยกรรม ซึ่งเรียกว่า "ทรัพย์พินัยกรรม" นั้นเป็นทรัพย์ที่ไม่แน่นอนว่าเป็นสิ่งใด และไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นชิ้นไหนในทรัพย์มรดกที่มีอยู่หรืออาจจะมีในภายหน้า เช่น ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมโดยการกล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกของฉันให้นาย ก." ซึ่งจะเห็นได้ว่าได้มีการระบุทรัพย์พินัยกรรมเพียงว่า "เศษหนึ่งส่วนสามของกองมรดก" โดยไม่เป็นที่แน่นอนว่าในจำนวนเศษหนึ่งส่วนสามของกองมรดกนั้นเป็นสิ่งใดบ้างและไม่ชี้ชัดลงไปให้เป็นที่ชัดเจนว่าเป็นชิ้นใด ผู้ทำพินัยกรรมต้องเป็นเจ้าของทรัพย์นั้นก็เฉพาะแต่ในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตายเท่านั้น ซึ่งตามตัวอย่างนั้นนาย ก. ได้รับหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ผู้ทำพินัยกรรมเป็นเจ้าของในขณะตาย แต่ถ้าทรัพย์พินัยกรรมมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่แน่นอนและเฉพาะเจาะจง เช่น กรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมโดยการกล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกบ้านของฉันหลังนี้ให้นาย ก." ซึ่งบ้านนั้นเป็นทรัพย์ที่แน่นอนและเฉพาะเจาะจงเพราะได้ระบุว่าเป็นบ้านและเป็นหลังนี้ หรือกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมโดยการกล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกบ้านหลังนั้น (ซึ่งเป็นบ้านของบุคคลอื่น) ให้นาย ก. ถ้าฉันได้เป็นเจ้าของมัน"(บ้านหลังนั้นเป็นทรัพย์ที่แน่นอนและเฉพาะเจาะจงและถือว่าเป็นของผู้ทำ แม้ไม่ได้มีอยู่ในขณะนั้น เพราะได้วางเงื่อนไขไว้แล้ว) และผู้ทำพินัยกรรมต้องเป็นเจ้าของทรัพย์นั้นทั้งในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมและในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย โดยต้องเป็นเจ้าของทรัพย์นั้นโดยตลอดตั้งแต่ขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมจนผู้ทำพินัยกรรมตาย และทรัพย์สินนั้นจะต้องมีอยู่จริงในขณะทำพินัยกรรม

ในกรณีที่ความเป็นเจ้าของนั้นมีในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรม และในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย แต่มีการขาดตอนไม่ต่อเนื่อง ให้ถือว่าผู้ทำพินัยกรรมเป็นเจ้าของทรัพย์นั้นเฉพาะในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตายเท่านั้น

กฎหมายนี้ถือว่าการมีอยู่ของลูกสัตว์ที่อยู่ในท้องของแม่ ถือว่าเป็นการมีอยู่ตามความในข้อนี้ แต่ในกรณีที่จะให้ลูกของสัตว์นั้นเป็นทรัพย์พินัยกรรมที่มีอยู่ในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรม ในขณะทำนั้นผู้ทำจะต้องรู้อยู่แล้วว่ามีลูกสัตว์อยู่ในท้องของแม่สัตว์ และผู้ทำจะต้องรู้ว่าลูกสัตว์นั้นอยู่ในสภาพที่เชื่อได้ว่าเกิดมารอดอยู่

ในกรณีที่ทรัพย์พินัยกรรมที่ไม่มีลักษณะตามที่กล่าวแล้ว โดยมีลักษณะเป็นสิทธิประโยชน์ที่จะได้จากทรัพย์มรดกในภายหน้า อันได้แก่ ผลประโยชน์ที่จะได้จากทรัพย์มรดกในช่วงเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตายแล้ว เช่น ค่าเช่า หรือการใช้ประโยชน์ทรัพย์มรดกในช่วงเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตายแล้ว หรือผลิตผลที่ได้จากตัวสัตว์ที่เป็นทรัพย์มรดกในช่วงเวลาที่ผู้ทำพินัยกรรมตายแล้ว เช่น ขนหรือน้ำนมของสัตว์นั้น โดยไม่รวมถึงลูกของสัตว์นั้นที่จะเกิดมาในอนาคต แต่อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ที่จะได้จากลูกสัตว์นั้น (ในส่วนที่เป็นขนหรือน้ำนม แล้วแต่กรณี) จะตกเป็นของผู้รับพินัยกรรมเช่นกัน โดยที่ตัวของลูกสัตว์นั้นเป็นของกองมรดก หรือผลิตผลที่จะได้จากต้นไม้ที่เป็นทรัพย์มรดกเช่น ผลไม้ ใบ หรือดอก แต่ไม่รวมถึงหน่อของต้นไม้ที่แยกออกมาจากต้นแม่หรือต้นอ่อนที่เกิดขึ้นใหม่จากเมล็ดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของต้นเดิม แต่อย่างไรก็ตาม ผลผลิตที่

จะได้จากต้นอ่อนหรือหน่อของต้นไม้นั้น (ในส่วนที่เป็นผลไม้ ใบ หรือดอก แล้วแต่กรณี) จะตกเป็นของผู้รับพินัยกรรมเช่นกัน โดยที่ตัวของต้นไม้ที่เกิดขึ้นมาใหม่นั้นเป็นของกองมรดก ในกรณีนี้ผู้ทำไม่จำต้องมีสิ่งเหล่านั้นอยู่ในขณะทำพินัยกรรมหรือในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย แต่ตัวทรัพย์มรดกนั้นจำต้องเป็นทรัพย์ตามความในวรรคสอง ซึ่งต้องมีอยู่ในขณะทำพินัยกรรม และในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย

อนึ่ง ลูกสัตว์ที่เกิดใหม่ของสัตว์มิใช่สิทธิประโยชน์ที่ได้จากสัตว์นั้น หรือผลิตผลที่ได้จากตัวสัตว์นั้น จึงไม่ตกแก่ผู้รับพินัยกรรมในกรณีทำพินัยกรรมยกสิทธิประโยชน์ให้ผู้รับ แต่ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัตว์นั้น โดยแยกออกมาจากตัวสัตว์นั้น จึงมีค่าเท่ากับตัวแม่ และตกเป็นของทายาทของเจ้ามรดกเช่นเดียวกับตัวแม่

กรณีเป็นทรัพย์สินที่ไม่แน่นอนและไม่เฉพาะเจาะจง ตามความในวรรคแรก

ตัวอย่าง นาย ก. กล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกของฉันให้แก่นาย ข." โดยที่ในขณะทำนาย ก. ไม่มีทรัพย์สินเลย ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตาย แต่ในขณะตายนาย ก. มีทรัพย์สิน พินัยกรรมนั้นมีผล เพราะทรัพย์พินัยกรรมที่นาย ก. ระบุนั้นเป็นทรัพย์สินที่ไม่แน่นอนและไม่เฉพาะเจาะจง จึงไม่จำเป็นที่นาย ก. จะต้องมีในขณะทำพินัยกรรมตามความในวรรคแรก ดังนั้น นาย ข. ผู้รับพินัยกรรมก็ยังมีสิทธิที่จะได้รับมรดก คือ หนึ่งในสามของทรัพย์มรดกของนาย ข.

กรณีเป็นทรัพย์สินที่แน่นอนและเฉพาะเจาะจง ตามความในวรรคสอง

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. กล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกบ้านที่ฉันอาศัยอยู่นี้ให้แก่นาย ข." ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตาย ในขณะตายนาย ก. ยังเป็นเจ้าของบ้านหลังนั้น โดยเป็นเจ้าของมาตลอดตั้งแต่ทำพินัยกรรม ดังนั้น นาย ข. มีสิทธิในทรัพย์พินัยกรรมนั้น คือ บ้านหลังนั้น

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. กล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกลูกวัวที่อยู่ในท้องแม่วัวชื่อวาสนาให้แก่นาย ข. ซึ่งขณะทำพินัยกรรมนาย ก. รู้แล้วว่ามีลูกวัวอยู่ในท้องแม่วัวนั้นและเชื่อว่าจะเกิดมารอดอยู่ ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตาย ในขณะตายนาย ก. ยังเป็นเจ้าของวัวตัวนั้น โดยเป็นเจ้าของมาตลอดตั้งแต่ทำพินัยกรรม หลังจากนั้นแม่วัวดังกล่าวตกลูกออกมา เช่นนี้ ลูกวัวนั้นเป็นทรัพย์พินัยกรรมได้ และนาย ข. มีสิทธิในทรัพย์พินัยกรรม คือ ลูกวัวตัวนั้น

กรณีเป็นทรัพย์สินที่เป็นสิทธิประโยชน์ ตามความในวรรคสาม

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. มีบ้านหลังหนึ่ง ต่อมา นาย ก. กล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกสิทธิการอยู่อาศัยในบ้านของฉันให้แก่นาย ข. จนกว่านาย ข. จะตาย" ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตาย ดังนั้น สิทธิการอยู่อาศัยในบ้านนั้นตั้งแต่วันที่นาย ก. ตาย เป็นต้นไป จนกว่านาย ข. จะตาย เป็นของนาย ข. เท่าที่ค่าของสิทธิการอยู่อาศัยในบ้านนั้นที่ได้จากการประเมินไม่เกินหนึ่งในสามของ

ทรัพย์มรดก หรือเกินแต่ได้รับความยินยอมจากทายาทตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนตัวบ้านนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของทายาทของนาย ก.

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. มีแกะฝูงหนึ่ง ต่อมา นาย ก. กล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกขนแกะที่จะได้จากแกะของฉันให้แก่นาย ข." ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตาย ดังนั้น ขนแกะที่จะได้จากแกะเหล่านั้นตั้งแต่วันที่นาย ก. ตายเป็นต้นไป จนกว่าแกะฝูงนั้นจะหมดสิ้นไปเป็นของนาย ข. เท่าที่ค่าของขนแกะนั้นที่ได้จากการประเมินไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก หรือเกินแต่ได้รับความยินยอมจากทายาทตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนตัวของแกะเหล่านั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของทายาทของนาย ก.

ตัวอย่างที่ ๓ นาย ก. มีสวนปาล์ม ต่อมา นาย ก. กล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกกรรมสิทธิ์ในผลปาล์มที่จะได้จากต้นปาล์มของฉันเป็นเวลาหนึ่งปีให้แก่นาย ข." ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตาย ดังนั้น ผลปาล์มที่จะได้จากต้นปาล์มเหล่านั้นตลอดระยะเวลาหนึ่งปีเป็นของนาย ข. (เท่าที่ค่าของผลปาล์มนั้นที่ได้จากการประเมินไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก หรือเกินแต่ได้รับความยินยอมจากทายาทตามที่กฎหมายกำหนด) โดยที่ตัวต้นปาล์มเหล่านั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของทายาทของนาย ก. ส่วนช่วงระยะเวลาหนึ่งปีจะเป็นช่วงใด ให้ทายาทผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในต้นปาล์มเหล่านั้นเป็นผู้กำหนด

ข้อ ๓๗๔ ในกรณีที่ทรัพย์พินัยกรรมมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่ไม่แน่นอนและไม่เฉพาะเจาะจง แต่ผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดประเภทของทรัพย์สินนั้นเอาไว้ในพินัยกรรม ผู้ทำพินัยกรรมไม่ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินประเภทที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมนั้นในขณะผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมหรือตายแต่ทรัพย์สินที่จะเปลี่ยนมาเป็นทรัพย์สินประเภทนั้น ต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้ทำพินัยกรรมมีอยู่หรือเป็นเจ้าของในขณะตาย

ทรัพย์พินัยกรรมที่มีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่ไม่แน่นอนและไม่เฉพาะเจาะจง

วรรคหนึ่ง
หลักเกณฑ์

ทรัพย์พินัยกรรมมีลักษณะเป็นทรัพย์สิน

ที่ไม่แน่นอน และ ที่ไม่เฉพาะเจาะจง

ผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดประเภทของทรัพย์สินนั้นเอาไว้ในพินัยกรรม

ผล

ผู้ทำพินัยกรรมไม่ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินประเภทที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมนั้นในขณะผู้ทำพินัยกรรม

ทำพินัยกรรม หรือ ถึงแก่ความตาย

เงื่อนไข

แต่ทรัพย์สินที่จะเปลี่ยนมาเป็นทรัพย์สินประเภทนั้น

ต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้ทำพินัยกรรม

มีอยู่ขณะตาย หรือ เป็นเจ้าของขณะตาย

อธิบายศัพท์

"ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

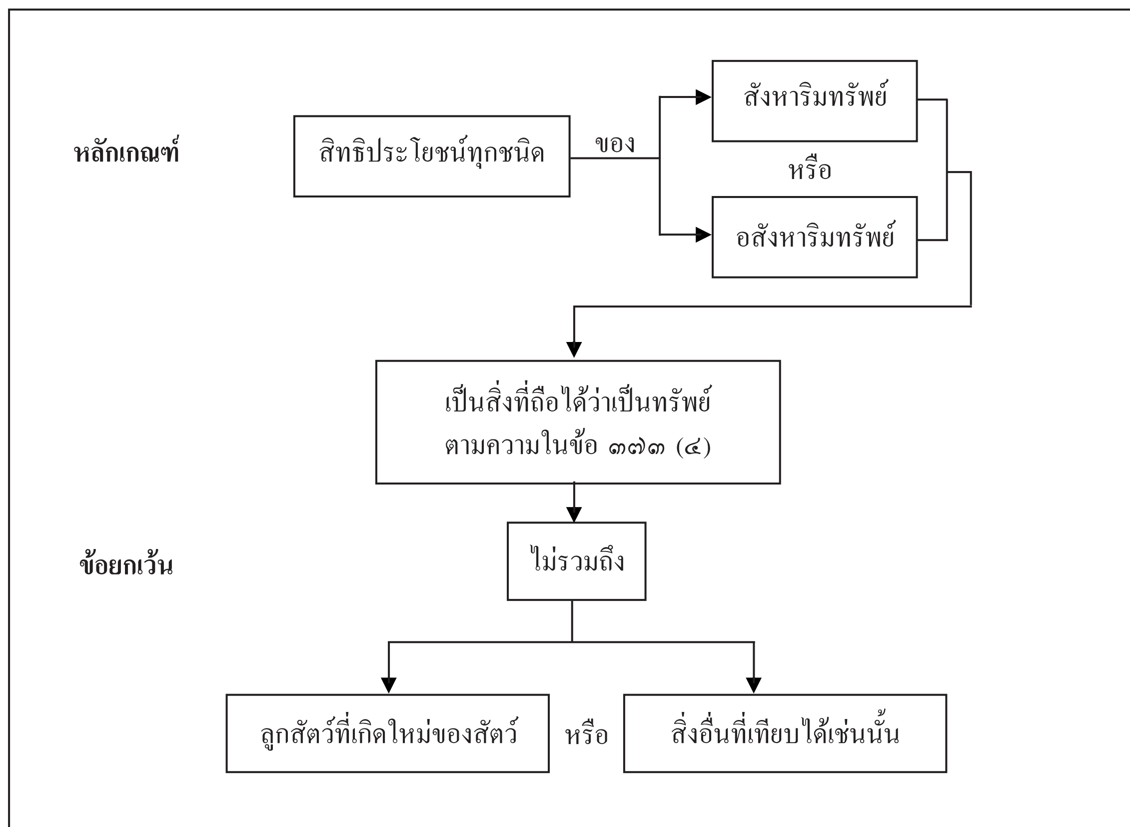
ความในข้อนี้ เป็นกรณีที่ทรัพย์พินัยกรรมมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่ไม่แน่นอนและไม่เฉพาะเจาะจง แต่ผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดประเภทของทรัพย์สินนั้นให้เป็นที่แน่นอนว่าเป็นประเภทใดเอาไว้ในพินัยกรรม โดยไม่ได้ชี้เฉพาะว่าเป็นตัวใด ไม่ว่าในขณะทำจะมีหรือไม่มีทรัพย์สินประเภทนั้น ซึ่งในกรณีนี้ผู้ทำพินัยกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินประเภทที่กำหนดไว้นั้นในขณะทำพินัยกรรมหรือตาย โดยในการทำตามพินัยกรรมต้องกระทำด้วยการเปลี่ยนทรัพย์มรดกที่เป็นทรัพย์สินอื่นที่มีอยู่มาเป็นทรัพย์สินประเภทที่กำหนดไว้นั้น เท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายข้ออื่น และทรัพย์มรดกอื่นนั้น ต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้ทำพินัยกรรมมีอยู่หรือเป็นเจ้าของในขณะตาย

ตัวอย่าง นาย ก. กล่าวว่า "ฉันทำพินัยกรรมยกวัวให้แก่นาย ข. หนึ่งตัว" ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตาย โดยที่ในขณะทำนาย ก. มีวัวในจำนวนดังกล่าว หรือไม่มีเลย และในขณะตาย นาย ก. มีวัวในจำนวนดังกล่าว หรือไม่มีวัวเลย แต่มีทรัพย์ชนิดอื่น พินัยกรรมนั้นมีผล ถ้าค่าของวัวหนึ่งตัวไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก หรือเกินแต่ได้รับความยินยอมจากทายาทตามที่กฎหมายกำหนด และแม้ในขณะตายนาย ก. ไม่มีวัวเลย ทั้งนี้ ในการทำตามพินัยกรรมต้องกระทำด้วยการเปลี่ยนทรัพย์มรดกที่เป็นทรัพย์สินอื่นนั้นมาเป็นวัวหนึ่งตัว เท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายข้ออื่น และยกให้นาย ข. ไป

สิทธิประโยชน์ที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์อันเป็นทรัพย์พินัยกรรม

ข้อ ๓๗๕ ให้ถือว่าสิทธิประโยชน์ทุกชนิดของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์เป็นสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ตามความในข้อ ๓๗๓ (๔) แต่ไม่รวมถึงลูกสัตว์ที่เกิดใหม่ของสัตว์หรือสิ่งอื่นที่เทียบได้เช่นนั้น

อธิบายศัพท์

"สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสาม

ข้อพิจารณา

"สิทธิประโยชน์ทุกชนิดของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์" หมายถึง สิทธิและผลประโยชน์ทุกชนิดของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ที่จะได้จากตัวทรัพย์นั้น เช่น ค่าเช่าของทรัพย์นั้น หรือผลิตผลที่ได้จากตัวทรัพย์นั้น เช่น น้ำนมของสัตว์ที่เป็นตัวทรัพย์นั้น ถือเป็นสิ่งที่ถือได้ว่ามีลักษณะเป็นทรัพย์พินัยกรรม โดยเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ตามความในข้อ ๓๗๓ (๔)

ตามความในข้อ ๑ (๔๖) วรรคสาม จะเห็นได้ว่าสิทธิประโยชน์ที่ได้จากสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ รวมถึงลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรเป็นสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์อยู่แล้ว แม้ไม่ได้บัญญัติไว้ในข้อนี้ ดังนั้น จึงถือได้ว่าการบัญญัติไว้ในที่นี้ก็เพื่อเน้นให้เด่นชัดขึ้นเท่านั้น ส่วนลูกสัตว์ที่เกิดใหม่ของสัตว์ มิใช่ผลประโยชน์ที่ได้จากสัตว์นั้นหรือผลิตผลที่ได้จากตัวสัตว์นั้น แต่ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัตว์นั้น โดยแตกตัวแยกออกมาจากตัวสัตว์นั้น จึงมีค่าเท่ากับตัวแม่และตกเป็นของทายาทของเจ้ามรดกเช่นเดียวกับตัวแม่โดยไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่ถือได้ว่า

เป็นทรัพย์ตามความในข้อ ๓๗๓ (๔) ทำให้ไม่เป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นทรัพย์พินัยกรรม แม้จะเป็นสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ตามความในข้อ ๑ (๔๖) วรรคสาม ก็ตาม

"สิ่งอื่นที่เทียบได้เช่นนั้น" หมายถึง สิ่งที่แยกออกมาจากตัวแม่ ที่เทียบได้กับลูกสัตว์ที่เกิดใหม่ของสัตว์ เช่น หน่อของต้นไม้ที่แยกออกมาจากต้นแม่ หรือต้นอ่อนที่เกิดขึ้นใหม่จากเมล็ด หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของต้นเดิม

ข้อ ๓๗๖ ในกรณีที่ทรัพย์พินัยกรรมเป็นสิทธิประโยชน์ของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่ผู้ทำพินัยกรรมไม่ได้กำหนดจุดสิ้นสุดเอาไว้ ทรัพย์พินัยกรรมนั้นจะหมดสิ้นไปพร้อมกับการพังทลายหรือสูญสิ้นไปของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์นั้นและเมื่อใดที่ทรัพย์เช่นว่านั้นได้ถูกทดแทนให้ หรือกลับสู่สภาพที่ทำให้เกิดสิทธิประโยชน์เช่นว่านั้นได้ ทรัพย์พินัยกรรมนั้นก็จะกลับคืนมาดังเดิม

ทรัพย์พินัยกรรมที่เป็นสิทธิประโยชน์และผู้ทำพินัยกรรมไม่ได้กำหนดจุดสิ้นสุดไว้

หลักเกณฑ์

กรณีทรัพย์พินัยกรรมเป็นสิทธิประโยชน์ → ของ → สังหาริมทรัพย์ หรือ อสังหาริมทรัพย์

→ ที่ → ผู้ทำพินัยกรรมไม่ได้กำหนดจุดสิ้นสุดเอาไว้

→ ทรัพย์พินัยกรรมนั้นจะหมดสิ้นไปพร้อมกับการพังทลายหรือสูญสิ้นไปของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์

→ เมื่อใดทรัพย์เช่นว่านั้น

→ ถูกทดแทน หรือ กลับสู่สภาพ

→ ทำให้เกิดสิทธิประโยชน์เช่นว่านั้นได้

→ ทรัพย์พินัยกรรมนั้นก็จะกลับคืนมาดังเดิม

อธิบายศัพท์

"ทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

ข้อพิจารณา

๑. "ทรัพย์พินัยกรรมนั้นก็จะกลับคืนมาดังเดิม" หมายความว่า ทรัพย์พินัยกรรมคือสิทธิประโยชน์ในตัวทรัพย์นั้นที่หมดไปพร้อมกับการสูญหายไปของทรัพย์นั้นก็จะกลับคืนมามีตัวตนขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่งและมีสภาพดั่งเดิมเหมือนกับที่มีอยู่ก่อน

๒. ตามความในข้อนี้สามารถแยกออกได้เป็น ๒ กรณี ดังนี้

๒.๑ กรณีทรัพย์พินัยกรรมเป็นสิทธิประโยชน์ของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่ได้กำหนดจุดสิ้นสุดหรือเวลาสิ้นสุดไว้ เช่น ปีเดียว ฤดูกาลเดียว เดือนเดียว หรือถึงวันที่เท่าใดของเดือนใด ผู้รับพินัยกรรมก็จะรับสิทธิประโยชน์ไปได้ถึงสิ้นปี สิ้นฤดู สิ้นเดือน หรือถึงวันที่กำหนดเท่านั้น

๒.๒ กรณีทรัพย์พินัยกรรมเป็นสิทธิประโยชน์ของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้กำหนดจุดสิ้นสุดไว้ ผู้รับพินัยกรรมมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามพินัยกรรมตลอดไปจนกว่าสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์นั้นจะหมดสิ้นไปด้วยการพังทลายหรือสูญสิ้นไปของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์นั้น เช่น สิทธิในค่าเช่าบ้านจากบ้านหลังหนึ่ง ก็จะมีสิทธิได้รับไปจนกว่าบ้านหลังนั้นจะสูญสิ้นไป หรือสิทธิเก็บผลไม้จากต้นไม้ต้นหนึ่งมาเป็นของตนก็มีสิทธิเก็บไปตลอดจนกว่าต้นไม้นั้นจะตายไป กรณีทรัพย์เช่นว่านั้นได้ถูกทำลายและถูกทดแทนให้หรือพังทลายไป แต่กลับทำให้สู่สภาพเดิมโดยการใช้ส่วนต่าง ๆ ที่มีอยู่ก่อนนั้น สิทธิประโยชน์ในทรัพย์เช่นว่านั้นก็จะกลับคืนมาดังเดิม เช่น คนร้ายลักวัวที่เป็นทรัพย์พินัยกรรมไป แต่ต่อมาทางราชการได้นำวัวตัวอื่นมาทดแทนให้ หรือบ้านนั้นถูกพายุพัดพังทลาย แต่ได้มีการนำชิ้นส่วนของบ้านนั้นมาประกอบขึ้นใหม่ ในกรณีดังกล่าว ผู้รับพินัยกรรมจะกลับมามีสิทธิในทรัพย์เช่นว่านั้นเหมือนกับที่มีมาก่อนนั้น

ข้อ ๓๗๗ ผู้รับพินัยกรรมต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

(๑) ไม่เป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกอยู่แล้วในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย ยกเว้นกรณีที่ได้รับความยินยอมจากทายาทอื่นตามความในข้อ ๓๗๐

(๒) เป็นผู้ซึ่งสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมที่ได้รับมอบมานั้นได้ตามกฎหมายในขณะทำพินัยกรรม แม้จะยังเป็นทารกในครรภ์มารดาแต่ต้องเกิดมารอดอยู่

(๓) ไม่เป็นผู้ทำให้การใช้ประโยชน์ทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมนั้น เป็นการใช้ประโยชน์ไปในทางที่ละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายนี้

(๔) เป็นผู้ที่มีความชัดเจนแน่นอนที่สามารถทำให้การแจกจ่ายทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมเป็นไปด้วยความถูกต้องตามจุดประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรม และเป็นธรรมแก่ผู้รับพินัยกรรม

(๕) ในกรณีที่เป็นบุคคลธรรมดา จะต้องมีสภาพบุคคลอยู่แล้วในขณะทำพินัยกรรม แม้จะ

(ก) เป็นทารกอยู่ในครรภ์ของมารดา แต่จะต้องเกิดมารอดอยู่ โดยวลีเป็นผู้รับแทนทารกนั้นหลังจากที่ทารกนั้นเกิดมารอดอยู่

(ข) เป็นบุคคลที่เป็นเหตุให้ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย

(ค) เป็นผู้ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ยกเว้นกรณีที่ผู้นั้นตายก่อนกลับมาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามครั้งใหม่

(ง) เป็นผู้ไม่นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นฮัดร์บีย์ ยกเว้นกรณีที่ทรัพย์พินัยกรรมเป็นอาวุธหรือสิ่งใด ๆ ที่เป็นผลร้ายต่อศาสนาอิสลาม

คุณสมบัติของผู้รับพินัยกรรม

ในการทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามความใน (๕) (ข) ถึง (ง) จะต้องไม่ระบุคุณสมบัตินั้น ยกเว้นในกรณีของการเป็นเหตุตามความใน (๕) (ข) เป็นเหตุที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือผู้ทำพินัยกรรมให้แก่ผู้เป็นเหตุใน (ข) นั้น เป็นผู้ไม่นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นฮัดร์บีย์

สภาพบุคคลของทารกที่เกิดมาหลังสี่ปีนับแต่วันทำพินัยกรรม

ทารกที่เกิดมาหลังสี่ปีนับแต่วันทำพินัยกรรม ไม่ถือว่ามีสภาพบุคคลในขณะทำพินัยกรรม

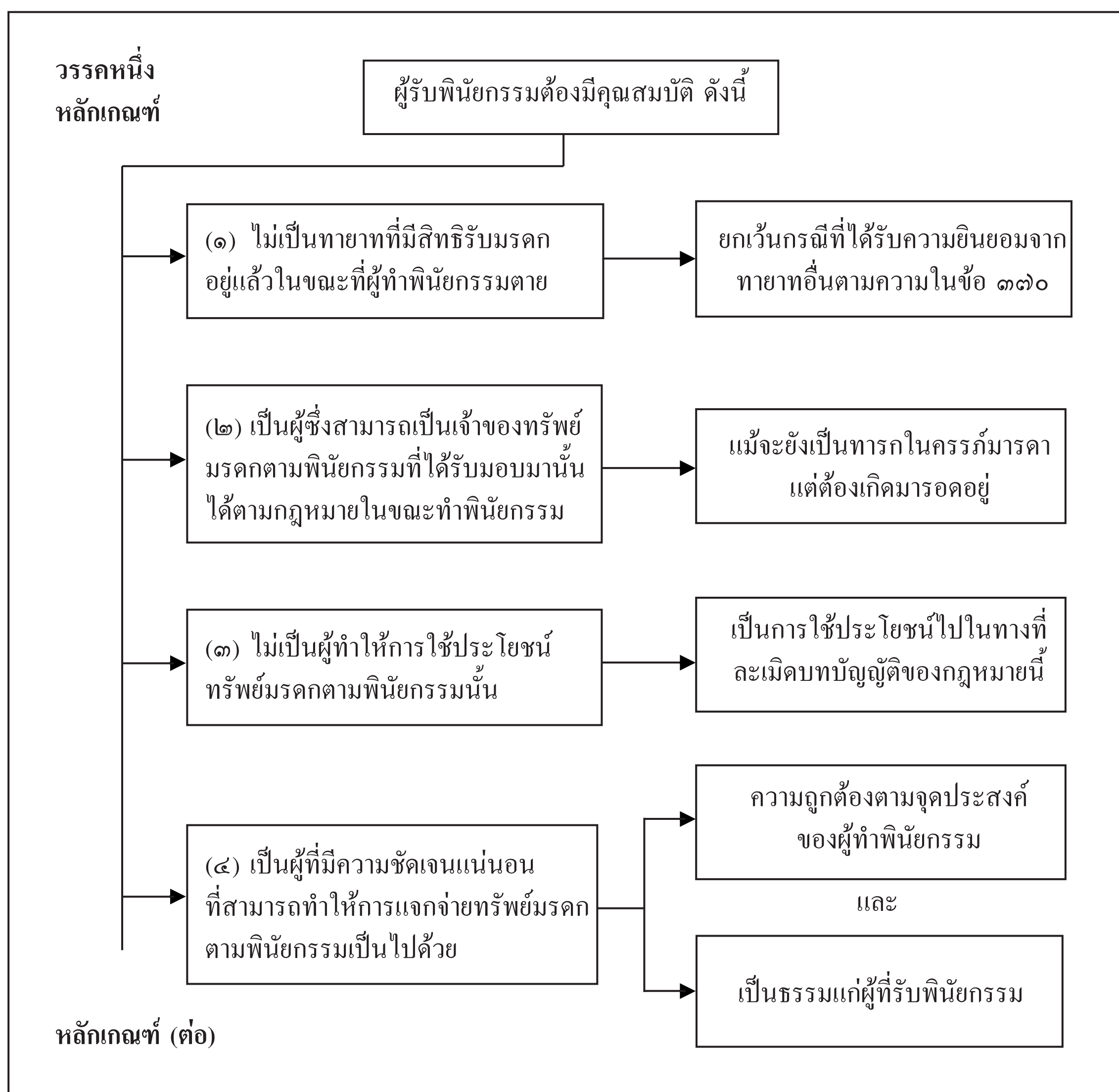
พินัยกรรมที่ไม่ได้ระบุผู้รับพินัยกรรม

ในกรณีที่ไม่ได้ระบุผู้รับพินัยกรรม ให้ถือว่ามุสลิมที่เป็นคนยากจนหรือคนขัดสนทั่วไปเป็นผู้รับพินัยกรรม

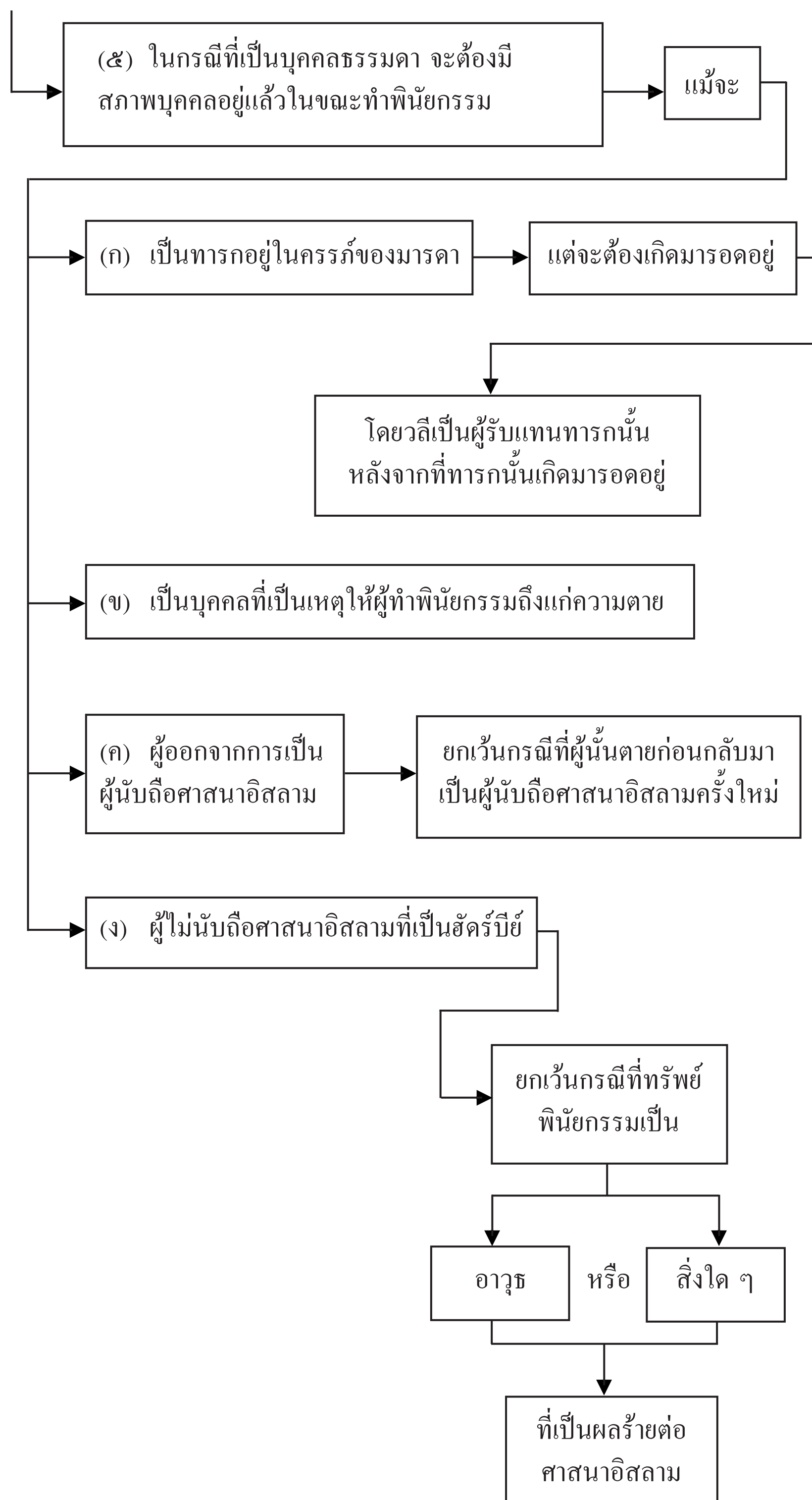
ในกรณีที่มีการระบุในพินัยกรรมว่าอัลเลาะฮ์เป็นผู้รับพินัยกรรม ให้ถือว่าองค์กร บุคคลหรือสิ่งใดที่การมอบสิ่งที่เป็นชนิดเดียวกันหรือเหมือนกันกับทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมนั้นให้แก่สิ่งนั้นเป็นการทำบุญในทางศาสนาอิสลามเป็นผู้รับพินัยกรรม

ในกรณีที่มีการระบุในพินัยกรรมว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้รับพินัยกรรม ให้ถือเอาบุคคลที่อยู่ในสี่สิบหลังคาเรือนของแต่ละด้านทั้งสี่ด้านของบ้านผู้ทำพินัยกรรมเป็นผู้รับพินัยกรรม โดยแบ่งให้แต่ละหลังคาเรือนเท่ากันก่อน แล้วจึงแบ่งส่วนของแต่ละหลังคาเรือนให้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในหลังคาเรือนนั้นแต่ละคนเท่ากัน

วรรคหนึ่ง
หลักเกณฑ์
ผู้รับพินัยกรรมต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้
(๑) ไม่เป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกอยู่แล้วในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย
ยกเว้นกรณีที่ได้รับความยินยอมจากทายาทอื่นตามความในข้อ ๓๗๐
(๒) เป็นผู้ซึ่งสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมที่ได้รับมอบมานั้นได้ตามกฎหมายในขณะทำพินัยกรรม
แม้จะยังเป็นทารกในครรภ์มารดา แต่ต้องเกิดมารอดอยู่
(๓) ไม่เป็นผู้ทำให้การใช้ประโยชน์ทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมนั้น
เป็นการใช้ประโยชน์ไปในทางที่ละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายนี้
(๔) เป็นผู้ที่มีความชัดเจนแน่นอนที่สามารถทำให้การแจกจ่ายทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมเป็นไปด้วย
ความถูกต้องตามจุดประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรม
และ
เป็นธรรมแก่ผู้ที่รับพินัยกรรม
หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๕) ในกรณีที่เป็นบุคคลธรรมดา จะต้องมีสภาพบุคคลอยู่แล้วในขณะทำพินัยกรรม
แม้จะ
(ก) เป็นทารกอยู่ในครรภ์ของมารดา
แต่จะต้องเกิดมารอดอยู่
โดยวลีเป็นผู้รับแทนทารกนั้น หลังจากที่ทารกนั้นเกิดมารอดอยู่
(ข) เป็นบุคคลที่เป็นเหตุให้ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย
(ค) ผู้ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม
ยกเว้นกรณีที่ผู้นั้นตายก่อนกลับมาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามครั้งใหม่
(ง) ผู้ไม่นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นฮัดร์บีย์
ยกเว้นกรณีที่ทรัพย์พินัยกรรมเป็น
อาวุธ
หรือ
สิ่งใด ๆ
ที่เป็นผลร้ายต่อศาสนาอิสลาม

วรรคสอง หลักเกณฑ์

การทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามความใน (๕) (ข) ถึง (ง)

↓

ผล

จะต้องไม่ระบุคุณสมบัตินั้น

ข้อยกเว้น

กรณีของ →
- เหตุตามความใน (๕) (ข) เป็นเหตุที่ชอบด้วยกฎหมาย
- หรือ
- ผู้ทำพินัยกรรมให้แก่ผู้เป็นเหตุใน (ข) นั้น เป็นผู้ไม่นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นฮัดร์บีย์

วรรคสาม หลักเกณฑ์

ทารกที่เกิดมาหลังสี่ปีนับแต่วันทำพินัยกรรม

↓

ไม่ถือว่ามีสภาพบุคคลในขณะทำพินัยกรรม

วรรคสี่ หลักเกณฑ์

กรณีที่ไม่ได้ระบุผู้รับพินัยกรรม

↓

ให้ถือว่ามุสลิมที่เป็น →
- คนยากจน
- หรือ
- คนขัดสนทั่วไป

→ เป็นผู้รับพินัยกรรม

วรรคห้า
หลักเกณฑ์

กรณีที่มีการระบุในพินัยกรรมว่าอัลเลาะฮ์เป็นผู้รับพินัยกรรม
↓
ให้ถือว่า
↓
องค์กร / บุคคล หรือ สิ่งใด
↓
ที่การมอบสิ่งที่เป็นชนิดเดียวกันหรือเหมือนกันกับทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมนั้นให้แก่สิ่งนั้นเป็นการทำบุญในทางศาสนาอิสลาม
↓
เป็นผู้รับพินัยกรรม

วรรคหก
หลักเกณฑ์

กรณีที่มีการระบุในพินัยกรรมว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้รับพินัยกรรม
↓
ให้ถือเอา
↓
บุคคลที่อยู่ในสี่สิบหลังคาเรือนของแต่ละด้านทั้งสี่ด้านของบ้านผู้ทำพินัยกรรม
↓
เป็นผู้รับพินัยกรรม → โดยแบ่งให้แต่ละหลังคาเรือนเท่ากันก่อน
↓
แล้วจึงแบ่งส่วนของแต่ละหลังคาเรือนให้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในหลังคาเรือนนั้นแต่ละคนเท่ากัน

อธิบายศัพท์

๑. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑
๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)
๓. "ทารกในครรภ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๔)
๔. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)
๕. "ฮัดร์บีย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๔)

ข้อพิจารณา

๑. "ไม่เป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกอยู่แล้วในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย ยกเว้นกรณีที่ได้รับความยินยอมจากทายาทอื่นตามความในข้อ ๓๗๐" ตาม (๑) หมายความว่า ผู้รับพินัยกรรมต้องไม่เป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกอยู่แล้วในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย แม้จะเป็นทายาทโดยธรรม ในช่วงเวลาอื่น เช่น ในขณะทำพินัยกรรม กล่าวคือ ในการพิจารณาว่าเป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกอยู่แล้วหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น เช่น นาย ก. เป็นบิดานาย ข. นาย ข. เป็นบิดานางสาว ค. นาย ก. ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินหนึ่งในสามให้แก่นางสาว ค. ซึ่งเป็นหลาน ส่วนที่เหลือก็จะเป็นกองมรดกที่จะตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม คือ นาย ข. ซึ่งเป็นทายาทคนเดียว ต่อมา นาย ก. และนาย ข. ประสบอุบัติเหตุโดยนาย ข. ถึงแก่ความตายก่อน นาย ก. เล็กน้อย ดังนั้น นางสาว ค. ซึ่งถูกระบุในพินัยกรรมว่าเป็นผู้รับพินัยกรรมก็จะกลายเป็นทายาทโดยธรรมในขณะผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย ข้อกำหนดในพินัยกรรมที่ทำไว้จึงตกเป็นโมฆียะตามข้อ ๓๗๐

ท่านนบีได้กล่าวไว้ความว่า "ไม่อนุมัติให้มีการทำพินัยกรรมให้แก่ทายาท (โดยธรรม) นอกจากเป็นความประสงค์ของทายาท (โดยธรรม) อื่น"

รายงานและบันทึกโดยอัดดารุกุฏนีย์

๒. "เป็นผู้ซึ่งสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมที่ได้รับมอบมานั้นได้ตามกฎหมายในขณะทำพินัยกรรม แม้จะยังเป็นทารกในครรภ์มารดา แต่ต้องเกิดมารอดอยู่" ตามความใน (๒) หมายความว่า ในขณะทำพินัยกรรม ผู้รับพินัยกรรมต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมที่ได้รับมอบมานั้นได้ตามกฎหมาย แม้จะยังเป็นทารกในครรภ์มารดา แต่ก็ต้องเกิดมารอดอยู่ และในการพิจารณาความสามารถของผู้รับพินัยกรรมนั้นต้องพิจารณาในช่วงเวลาทำพินัยกรรมเท่านั้น

๓. "ทารกที่เกิดมาหลังสี่ปีนับแต่วันทำพินัยกรรม ไม่ถือว่ามีสภาพบุคคลในขณะทำพินัยกรรม" หมายความว่า ทารกที่เกิดมาหลังสี่ปีนับแต่วันทำพินัยกรรม ไม่ถือว่ามีสภาพบุคคลในขณะทำพินัยกรรม โดยให้ถือว่ามีสภาพบุคคลหลังจากทำพินัยกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายถือว่าระยะตั้งครรภ์ที่ยาวนานที่สุดจะไม่เกินสี่ปี และเมื่อนับเวลาย้อนหลังจากวันคลอดจนถึงวันปฏิสนธิจะไม่เกินสี่ปี ดังนั้น ในกรณีนี้ วันปฏิสนธิเป็นวันที่อยู่หลังวันทำพินัยกรรม จึงถือว่าในวันทำพินัยกรรมยังไม่มีการปฏิสนธิ เมื่อไม่มีการปฏิสนธิก็ยังไม่มีทารกนั้นในขณะนั้น

๔. ตามความใน (๕) (ค) ผู้ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามก็เป็นผู้รับพินัยกรรมได้ หากผู้นั้นไม่ได้ตายไปก่อนที่จะกลับมาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามตามเดิม และในขณะทำพินัยกรรมผู้นั้นมีสภาพบุคคลแล้วและผู้ทำได้ระบุเพียงตัวบุคคลโดยไม่ได้ระบุคุณสมบัติเช่นว่านั้น แม้บุคคลนั้นจะมีคุณสมบัติดั่งเช่นว่านั้นตามความในวรรคสอง เช่น นาย ก. ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ต่อมา นาย ข. ทำพินัยกรรมทรัพย์สินให้แก่นาย ก. โดยระบุในพินัยกรรมว่า ให้ยกเงินหนึ่งแสนบาทให้แก่นาย ก. ข้อกำหนด

ในพินัยกรรมที่กำหนดให้ยกเงินหนึ่งแสนบาทให้แก่นาย ก. นั้นมีผลสมบูรณ์ เพราะนาย ก. มีสภาพบุคคลแล้ว ต่อมานาย ก. ตาย โดยที่ยังไม่ได้กลับเข้ามาเป็นผู้รับนับถือศาสนาอิสลามอีกครั้ง ข้อกำหนดในพินัยกรรมเช่นว่านั้นจะตกเป็นโมฆะในขณะที่นาย ก. ตาย แต่หากนาย ก. ไม่ตาย และได้กลับเข้ามาเป็นผู้รับนับถือศาสนาอิสลามเช่นเดิม ข้อกำหนดในพินัยกรรมเช่นว่านั้นจะมีผลสมบูรณ์ตลอดไป

๕. ตามความใน (๕) (ง) ผู้ไม่นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นฮัดร์บีย์ก็เป็นผู้รับพินัยกรรมได้ หากทรัพย์พินัยกรรมไม่ได้เป็นอาวุธหรือสิ่งใด ๆ ที่เป็นผลร้ายต่อศาสนาอิสลามและในขณะทำพินัยกรรมผู้นั้นมีสภาพบุคคลแล้ว และผู้ทำได้ระบุเพียงตัวบุคคลโดยไม่ได้ระบุคุณสมบัติเช่นว่านั้น แม้บุคคลนั้นจะมีคุณสมบัติดังกล่าว ตามความในวรรคสอง เช่น นาย ข. ทำพินัยกรรมทรัพย์สินให้นาย ก. โดยระบุในพินัยกรรมว่าให้ยกเงินหนึ่งแสนบาทให้แก่นาย ก. และบังเอิญว่านาย ก. เป็นผู้ไม่นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นฮัดร์บีย์ตามความในข้อ ๑ (๖๔) ข้อกำหนดในพินัยกรรมที่กำหนดให้ยกทรัพย์สินให้แก่นาย ก. นั้นมีผลสมบูรณ์เพราะนาย ก. มีสภาพบุคคลแล้ว และทรัพย์พินัยกรรมไม่ได้เป็นอาวุธหรือสิ่งใด ๆ ที่เป็นผลร้ายต่อศาสนาอิสลาม และผู้ทำได้ระบุเพียงตัวบุคคล คือ นาย ก. โดยไม่ได้ระบุคุณสมบัติเช่นว่านั้น แม้นาย ก. จะมีคุณสมบัติดังกล่าว

๖. "ในการทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้กับบุคคลที่มีคุณสมบัติตามความใน (๕) (ข) ถึง (ง) จะต้องไม่ระบุคุณสมบัตินั้น" ตามความในวรรคสอง หมายความว่า ข้อกำหนดในพินัยกรรมจะต้องไม่ระบุคุณสมบัติของบุคคลที่เป็นผู้รับพินัยกรรมเหล่านั้น โดยระบุเพียงตัวบุคคล เช่น ผู้ทำพินัยกรรมกล่าวว่า "ฉันยกวัวตัวนี้ให้แก่นาย ก." (โดยที่นาย ก. เป็นผู้ไม่นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นฮัดร์บีย์) เช่นนี้ พินัยกรรมมีผลตามกฎหมาย แต่ถ้าผู้ทำพินัยกรรมกล่าวในการทำพินัยกรรมว่า "ฉันยกวัวตัวนี้ให้แก่ผู้ที่เป็นเหตุให้ฉันตายภายหลังฉันตาย" เช่นนี้ พินัยกรรมดังกล่าวตกเป็นโมฆะ

๗. "ในกรณีที่ไม่ได้ระบุผู้รับพินัยกรรม ให้ถือว่ามุสลิมที่เป็นคนยากจนหรือคนขัดสนทั่วไปเป็นผู้รับพินัยกรรม" ตามความในวรรคสี่ หมายความว่า การที่ผู้ทำไม่ได้ระบุผู้รับพินัยกรรมไว้ในพินัยกรรม ก็จะไม่ทำให้พินัยกรรมนั้นเสียไป โดยยังให้มีผลและให้ถือว่ามุสลิมที่เป็นคนยากจนหรือคนขัดสนทั่วไปเป็นผู้รับพินัยกรรมนั้น เช่น ผู้ทำพินัยกรรมกล่าวว่า "ฉันขอทำพินัยกรรมหนึ่งในสามของทรัพย์สินของฉัน" โดยไม่ได้ระบุว่าบุคคลใดเป็นผู้รับพินัยกรรม เช่นนี้ คำกล่าวนั้นเป็นพินัยกรรม และบรรดามุสลิมที่เป็นคนยากจนหรือคนขัดสนทั่วไปเป็นผู้รับพินัยกรรมนั้น

๘. ตามความในวรรคท้าย การระบุในพินัยกรรมว่า ให้เพื่อนบ้านเป็นผู้รับพินัยกรรม เพื่อนบ้านนั้นจะต้องเป็นเพื่อนบ้านที่มีคุณสมบัติผู้รับพินัยกรรมตามความในข้อนี้ครบถ้วน ที่อยู่ในสี่สิบหลังคาเรือนของแต่ละด้านทั้งสี่ด้านของบ้านผู้ทำพินัยกรรม โดยแบ่งให้แต่ละหลังคาเรือนเท่ากันก่อน แล้วจึงแบ่งส่วนของแต่ละหลังคาเรือนให้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในหลังคาเรือนนั้นแต่ละคนเท่ากัน

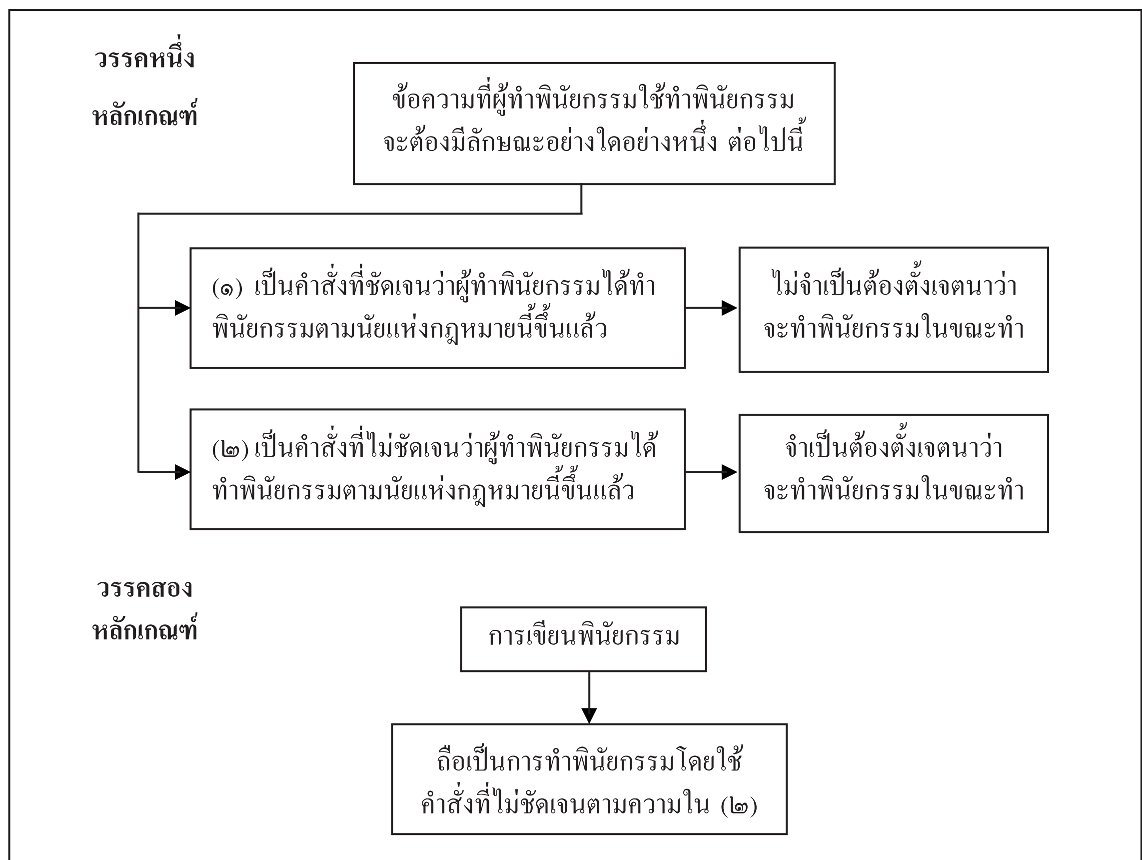
ข้อ ๓๗๘ ข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมใช้ทำพินัยกรรมจะต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ข้อความในพินัยกรรม

(๑) เป็นคำสั่งที่ชัดเจนว่าผู้ทำพินัยกรรมได้ทำพินัยกรรมตามนัยแห่งกฎหมายนี้ขึ้นแล้ว ในการทำพินัยกรรมด้วยคำสั่งเช่นว่านั้น ผู้ทำไม่จำเป็นต้องตั้งเจตนาว่าจะทำพินัยกรรมในขณะทำ

(๒) เป็นคำสั่งที่ไม่ชัดเจนดังเช่นว่านั้น ในการทำพินัยกรรมด้วยคำสั่งเช่นว่านั้น ผู้ทำจำเป็นต้องตั้งเจตนาในขณะทำว่าทำพินัยกรรม

การเขียนพินัยกรรมถือเป็นการทำพินัยกรรมโดยใช้คำสั่งที่ไม่ชัดเจนตามความใน (๒)

อธิบายศัพท์

"กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นเรื่องของข้อความที่ใช้ในการทำพินัยกรรม โดยข้อความที่ใช้ในการทำพินัยกรรมนั้นจะต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๑. เป็นคำสั่งที่มีความชัดเจนอยู่ในตัวแล้วว่าเป็นการทำพินัยกรรม จะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ เช่น ผู้ทำพินัยกรรมกล่าวว่า "ฉันได้ทำพินัยกรรมยกรถยนต์คันนี้ให้แก่นาย ก." ซึ่งมีคำว่า "ทำพินัยกรรม" และมีความหมายที่เป็นองค์ประกอบหลักของพินัยกรรมครบถ้วนอยู่ในคำกล่าวนั้นแล้ว ซึ่งไม่สามารถที่จะตีความไปเป็นอย่างอื่นได้ หรือกล่าวว่า "เมื่อฉันตาย

ให้รถยนต์คันนี้เป็นของนาย ก.” ซึ่งแม้จะไม่มีคำว่า “ทำพินัยกรรม” แต่ก็มีความหมายที่เป็นองค์ประกอบหลักของพินัยกรรมครบถ้วนอยู่ในคำกล่าวนั้นแล้ว ซึ่งไม่สามารถที่จะตีความไปเป็นอย่างอื่นได้เช่นเดียวกัน ในกรณีเช่นนี้ ขณะกล่าวผู้ทำพินัยกรรมไม่จำต้องตั้งเจตนาว่าจะทำพินัยกรรมหรือไม่ เพราะการใช้ถ้อยคำนั้นมีความชัดเจนอยู่ในตัวแล้ว

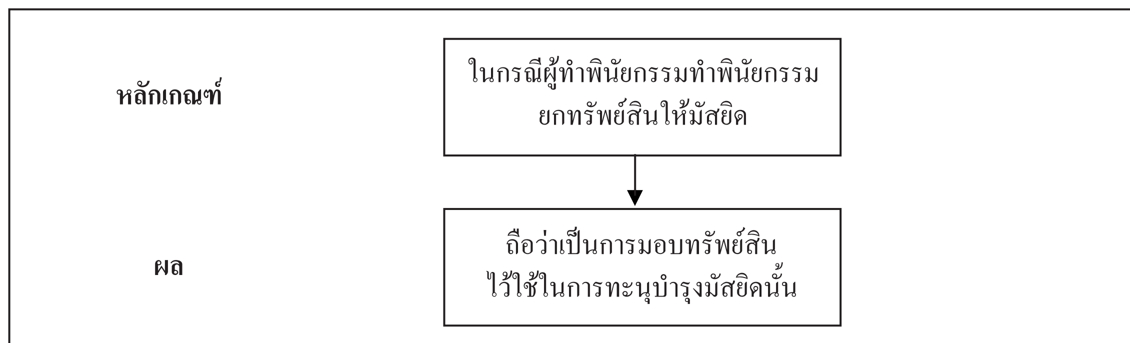
๒. เป็นคำสั่งที่ไม่มีความชัดเจนว่าเป็นการทำพินัยกรรม โดยสามารถตีความว่าเป็นการทำพินัยกรรมก็ได้ หรือเป็นอย่างอื่นก็ได้ เช่น ผู้ทำพินัยกรรมกล่าวว่า “หลังการตายของฉัน ๑ ไร่จากที่ดินของฉันจะเป็นของนาย ก.” ซึ่งไม่มีคำว่า “ทำพินัยกรรม” และแม้มีความหมายที่เป็นองค์ประกอบหลักของพินัยกรรมอยู่ในคำกล่าวนั้นแล้ว แต่ก็ยังสามารถที่จะตีความไปเป็นอย่างอื่นได้อีก คือ อาจจะเป็นการคาดการณ์ของผู้ทำพินัยกรรมว่าต่อไปในภายหน้าหลังจากที่ตนตายที่ดินจำนวน ๑ ไร่ จากที่ดินของตนทั้งหมด คงจะเป็นของนาย ก. โดยการซื้อจากทายาทของตนอย่างแน่นอน เพราะฉะนั้นในกรณีเช่นนี้ ต้องมีหลักฐานว่าขณะกล่าวผู้ทำพินัยกรรมมีเจตนาว่าจะทำพินัยกรรม ไม่มีเจตนาเป็นอย่างอื่น จึงจะถือว่าเป็นการทำพินัยกรรม

๓. การพิมพ์หรือแม้แต่การเขียนด้วยลายมือตนเอง กฎหมายให้ถือเป็นการทำพินัยกรรมโดยใช้คำสั่งที่ไม่ชัดเจนตามความใน (๒) ซึ่งต้องมีหลักฐานว่า ขณะพิมพ์หรือเขียน ผู้ทำพินัยกรรมมีเจตนาว่าจะทำพินัยกรรมไม่มีเจตนาเป็นอย่างอื่น จึงจะถือว่าเป็นการทำพินัยกรรม

พินัยกรรมยกทรัพย์สินให้มัสยิด

ข้อ ๓๗๙ ในกรณีผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้มัสยิด ให้ถือว่าเป็นการมอบทรัพย์สินไว้ให้ใช้ในการทะนุบำรุงมัสยิดนั้น

อธิบายศัพท์

"ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

๑. "มัสยิด" หมายถึง สถานที่ซึ่งมุสลิมใช้ประกอบศาสนกิจและใช้เป็นที่ละหมาดร่วมกัน

ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๔ "มัสยิด" หมายความว่า สถานที่ซึ่งมุสลิมใช้ประกอบศาสนกิจโดยจะต้องมีละหมาดวันศุกร์เป็นปกติและเป็นสถานที่สอนศาสนาอิสลาม

๒. "ให้ถือว่าเป็นการมอบทรัพย์สินไว้ให้ใช้ในการทะนุบำรุงมัสยิดนั้น" หมายความว่า มัสยิดใดที่ได้รับทรัพย์พินัยกรรม ให้ผู้รับผิดชอบหรือตัวแทนมัสยิด นำทรัพย์พินัยกรรมไปใช้ในการทะนุบำรุงมัสยิดนั้นเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำทรัพย์พินัยกรรมไปใช้ทะนุบำรุงมัสยิดอื่น

"การทะนุบำรุงมัสยิด" หมายถึง การอุดหนุนมัสยิดให้เจริญงอกงามขึ้น หรือซ่อมแซมรักษามัสยิดให้อยู่ในสภาพที่ดี หรือธำรงรักษามัสยิดไว้

ในประเทศไทย ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบำรุงรักษามัสยิด คือ คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐

ข้อ ๓๘๐ ผู้ทำพินัยกรรมสามารถยกเลิกพินัยกรรมทั้งสิ้นหรือข้อกำหนดใด ๆ ในพินัยกรรมได้ทุกเวลาทั้งทางตรงและทางอ้อม

การยกเลิกพินัยกรรม

การขาย จำนำ หรือจำนองสิ่งที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว หรือการปลูกพืชยืนต้นหรือสิ่งปลูกสร้างถาวรบนที่ดินที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือที่ดินนั้นแล้ว ถ้าการกระทำเช่นว่านั้น กระทำเพียงแค่ส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งนั้นหรือที่ดินนั้น ให้ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมเฉพาะในส่วนที่ถูกกระทำเท่านั้น

การกระทำที่ถือว่าเป็นการยกเลิกพินัยกรรมทางอ้อม

การกล่าวหรือการกระทำอย่างอื่นที่เทียบได้กับการกล่าวของผู้ทำพินัยกรรมที่มีความหมายว่า สิ่งที่ตนได้ทำพินัยกรรมไปแล้วนั้นยังเป็นมรดกที่จะตกทอดแก่ทายาท ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นแล้ว

การกล่าวหรือการกระทำอื่นที่ถือว่าเป็นการยกเลิกพินัยกรรมทางอ้อม

การทำพินัยกรรมซ้อนโดยยกสิ่งหนึ่งให้ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก และต่อมาได้ยกสิ่งนั้นให้ผู้รับพินัยกรรมอีกคนหนึ่งในพินัยกรรมหลัง ไม่ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้น แต่ให้แบ่งสิ่งนั้นให้แก่ผู้รับพินัยกรรมทั้งสองเท่า ๆ กัน ตราบเท่าที่ไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าได้ยกเลิกการยกให้ในพินัยกรรมแรกไปแล้ว และมิต้องคำนึงว่าผู้ทำพินัยกรรมลืมไปว่าตนได้ทำพินัยกรรมสิ่งนั้นไปแล้วหรือไม่

การทำพินัยกรรมซ้อนโดยยกเศษหนึ่งส่วนสามของกองมรดก แต่ได้ยกเว้นส่วนที่เป็นหนังสือเอาไว้ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก และต่อมาได้ยกเศษหนึ่งส่วนสามของกองมรดก โดยไม่ได้ยกเว้นส่วนที่เป็นหนังสือเอาไว้ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนเดิมในพินัยกรรมหลัง ไม่ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมแรกในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งที่ได้ยกให้ผู้รับพินัยกรรมนั้นแต่อย่างใด และให้ถือว่าความในพินัยกรรมหลังยืนยันความในพินัยกรรมแรกตราบเท่าที่ไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าได้ยกเลิกการยกให้ในพินัยกรรมแรกไปแล้ว

พินัยกรรมซ้อน

การทำพินัยกรรมซ้อนโดยยกทรัพย์มรดกซึ่งมีมูลค่าจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก และต่อมาได้ยกทรัพย์มรดกซึ่งมีมูลค่าเพียงครึ่งหนึ่งของจำนวนนั้นให้ผู้รับพินัยกรรมคนเดิมในพินัยกรรมหลัง ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่ยกทรัพย์มรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรมนั้นในพินัยกรรมแรกไปแล้ว โดยให้รับตามพินัยกรรมหลังแทน

ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมปฏิเสธการทำพินัยกรรม ให้ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมเฉพาะในกรณีที่ปฏิเสธโดยไม่มีเหตุผลใด แต่ไม่ให้ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในกรณีที่ปฏิเสธโดยมีเหตุผลบางอย่างที่เป็นเหตุจูงใจให้ปฏิเสธ

การปฏิเสธการทำพินัยกรรม

วรรคหนึ่ง
หลักเกณฑ์

ผู้ทำพินัยกรรมสามารถยกเลิก → พินัยกรรมทั้งสิ้น หรือ ข้อกำหนดใด ๆ ในพินัยกรรม → ได้ทุกเวลา ทั้ง → ทางตรง และ ทางอ้อม

วรรคสอง
หลักเกณฑ์

การขาย / การจำนำ หรือ การจำนอง → สิ่งที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว

การปลูกพืชยืนต้น หรือ สิ่งปลูกสร้างถาวร → บนที่ดินที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว

ผล

ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือที่ดินนั้นแล้ว

ข้อยกเว้น

ถ้าเป็นการกระทำเพียงแค่ส่วนใดส่วนหนึ่ง ของ → สิ่งนั้น หรือ ที่ดินนั้น

→ ให้ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมเฉพาะในส่วนที่ถูกกระทำเท่านั้น

วรรคสาม
หลักเกณฑ์

การกล่าวหรือการกระทำอย่างอื่นที่เทียบได้กับการกล่าวของผู้ทำพินัยกรรมที่มีความหมายว่า

↓

สิ่งที่ตนได้ทำพินัยกรรมไปแล้วนั้นยังเป็นมรดกที่จะตกทอดแก่ทายาท

↓

ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นแล้ว

วรรคสี่

หลักเกณฑ์

การทำพินัยกรรมซ้อน

↓

โดยยกสิ่งหนึ่งให้ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก → และ → ต่อมาได้ยกสิ่งนั้นให้ผู้รับพินัยกรรมอีกคนหนึ่งในพินัยกรรมหลัง

↓

ไม่ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้น

↓

แต่ให้แบ่งสิ่งนั้นให้แก่ผู้รับพินัยกรรมทั้งสองเท่า ๆ กัน

↓

ตราบเท่าที่ไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าได้ยกเลิกการยกให้ในพินัยกรรมแรกไปแล้ว → และ → มิต้องคำนึงว่าผู้ทำพินัยกรรมลืมไปว่าตนได้ทำพินัยกรรมสิ่งนั้นไปแล้วหรือไม่

วรรคห้า

หลักเกณฑ์ การทำพินัยกรรมซ้อน

↓

โดยยกเศษหนึ่งส่วนสามของกองมรดก แต่ได้ยกเว้นส่วนที่เป็นหนังสือเอาไว้ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก → และ → ต่อมาได้ยกเศษหนึ่งส่วนสามของกองมรดก

↓

โดยไม่ได้ยกเว้นส่วนที่เป็นหนังสือเอาไว้ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนเดิมในพินัยกรรมหลัง

↓

ไม่ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมแรกในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งที่ได้ยกให้ผู้รับพินัยกรรมนั้นแต่อย่างใด → และ → ให้ถือว่าความในพินัยกรรมหลักยืนยันความในพินัยกรรมแรก ตราบเท่าที่ไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าได้ยกเลิกการยกให้ในพินัยกรรมแรกไปแล้ว

วรรคสาม

หลักเกณฑ์

การทำพินัยกรรมซ้อน

↓

โดยยกทรัพย์มรดกซึ่งมีมูลค่าจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก

และ →

ต่อมาได้ยกทรัพย์มรดกซึ่งมีมูลค่าเพียงครึ่งหนึ่งของจำนวนนั้นให้ผู้รับพินัยกรรมคนเดิมในพินัยกรรมหลัง

↓

ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่ทรัพย์มรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรมนั้นในพินัยกรรมแรกไปแล้ว

↓

โดยให้รับตามพินัยกรรมหลังแทน

วรรคเจ็ด

หลักเกณฑ์

กรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมปฏิเสธการทำพินัยกรรม

กรณีที่ปฏิเสธโดยไม่มีเหตุผลใด	กรณีที่ปฏิเสธโดยมีเหตุผลบางอย่างที่เป็นเหตุจูงใจให้ปฏิเสธ
↓	↓
ให้ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรม	ไม่ให้ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรม

อธิบายศัพท์

"ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

ข้อพิจารณา

๑. การทำพินัยกรรม เป็นการแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนเองเอาไว้โดยสมัครใจ ดังนั้น ก่อนตายผู้ทำพินัยกรรมอาจเพิกถอนพินัยกรรมที่ทำไว้แล้วนั้นแล้วทำขึ้นมาใหม่อีก หรือไม่ทำขึ้นใหม่ หรือเพิกถอนข้อกำหนดบางข้อในพินัยกรรมหรือเพิ่มข้อกำหนดขึ้นอีก หรือแก้ไขในส่วนหนึ่งส่วนใดของพินัยกรรมทั้งในทางตรงและทางอ้อมก็ได้

การยกเลิกพินัยกรรมทางตรง คือ การบอกยกเลิกพินัยกรรม ไม่ว่าด้วยการเปล่งวาจาหรือด้วยการเขียนเป็นหนังสือ ส่วนการยกเลิกพินัยกรรมทางอ้อม คือ การกระทำต่อตัวทรัพย์พินัยกรรมทำให้มีผลเสมือนเป็นการยกเลิกพินัยกรรมนั้น เช่น ภายหลังทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่นาย ก. ผู้ทำพินัยกรรมได้ขายที่ดินแปลงนั้นไปก่อนถึงแก่ความตาย เช่นนี้ ก็ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมแล้วโดยปริยาย

๒. "การขาย จำนำ หรือจำนองสิ่งที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว หรือการปลูกพืชยืนต้นหรือสร้างสิ่งปลูกสร้างถาวรบนที่ดินที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือที่ดินนั้นแล้ว" หมายความว่า การที่ผู้ทำพินัยกรรมได้กระทำสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาต่อการปฏิบัติตามพินัยกรรม เช่น ได้ทำการขาย จำนำ หรือจำนองสิ่งที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว เนื่องจากในกรณีขายจะทำให้ไม่อาจมอบทรัพย์นั้นให้ผู้รับได้เพราะไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์นั้น และในกรณีจำนำหรือจำนองไม่อาจมอบทรัพย์นั้นให้ผู้รับได้เพราะไม่มีสิทธิครอบครองในทรัพย์นั้นและทรัพย์นั้นมีโอกาสที่จะถูกนำไปขายเพื่อชำระหนี้ หรือปลูกพืชยืนต้นหรือสร้างสิ่งปลูกสร้างถาวรบนที่ดินที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว (เพราะในกรณีนี้ไม่อาจมอบทรัพย์นั้น คือ ที่ดินให้ผู้รับได้ โดยที่ไม่เกิดความเสียหายต่อพืชยืนต้นหรือสิ่งปลูกสร้างถาวรนั้นได้) ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือที่ดินนั้นแล้วโดยทางอ้อม เนื่องจากการใช้สิทธิในทรัพย์พินัยกรรมอันก่อให้เกิดภาระแก่ตัวทรัพย์ดังกล่าวถือเป็นการชี้เจตนาว่าได้ยกเลิกพินัยกรรมนั้นแล้ว และหากต่อมาภายหลังทรัพย์นั้นกลับมาอยู่ในกรรมสิทธิ์ของผู้ทำพินัยกรรมหรือหลุดพ้นจากจำนำหรือจำนองแล้ว ก็ไม่ถือเป็นทรัพย์พินัยกรรมอยู่อีก จนกว่าจะได้ทำพินัยกรรมขึ้นใหม่ เพราะถือว่าพินัยกรรมเก่าได้ถูกยกเลิกไปแล้ว

อนึ่ง ตามกฎหมายนี้ ไม่ว่าจะเป็นการจำนำหรือจำนอง ก็ถือเป็นเพียงการนำทรัพย์ไปเป็นประกัน ถ้าไม่ชำระหนี้เพื่อให้ผู้รับจำนำหรือจำนองได้ยึดทรัพย์นั้นไปขายแล้วหักส่วนหนึ่งซึ่งเท่ากับหนี้เอาไว้ ส่วนที่เหลือต้องคืนแก่ผู้จำนำหรือจำนอง โดยที่ผู้รับจำนำหรือผู้รับจำนองไม่สามารถเข้าทำประโยชน์ในทรัพย์นั้น หากผู้รับจำนำหรือจำนองใช้ประโยชน์จากทรัพย์นั้นประโยชน์ที่ได้ถือเป็นดอกเบี้ยซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักกฎหมายนี้

ในกรณีที่กระทำการเช่นว่านั้นไปเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของทรัพย์พินัยกรรมนั้น ก็ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมเฉพาะในส่วนที่ถูกกระทำนั้นเท่านั้น

๓. การกล่าวหรือการกระทำอย่างอื่นที่เทียบได้กับการกล่าวของผู้ทำพินัยกรรม ที่มีความหมายว่า สิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น ที่ดิน ที่ตนได้ทำพินัยกรรมไปแล้วนั้น ยังคงเป็นมรดก ที่จะตกทอดแก่ทายาทของตน กฎหมายกำหนดให้ถือได้ว่าการกล่าวหรือการกระทำเป็น การยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นแล้วโดยกำหนดไว้ในวรรคสาม เช่น นาย ข. ผู้ทำพินัยกรรมได้พูดหลังจากถูกถามเกี่ยวกับสวนที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว "สวนนั้นยังคง เป็นทรัพย์มรดกที่จะตกทอดแก่ทายาทของฉันต่อไป" เช่นนี้ คำกล่าวของนาย ข. นั้น ถือเป็นการ ยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เป็นสวนนั้นแล้ว

๔. "การทำพินัยกรรมซ้อนโดยยกสิ่งหนึ่งให้ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก และต่อมาได้ยกสิ่งนั้นให้ผู้รับพินัยกรรมอีกคนหนึ่งในพินัยกรรมหลัง ไม่ถือเป็นการยกเลิก พินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้น แต่ให้แบ่งสิ่งนั้นให้แก่ผู้รับพินัยกรรมทั้งสองเท่า ๆ กัน ตราบเท่าที่ไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าได้ยกเลิกการยกให้ในพินัยกรรมแรกไปแล้ว และมิต้องคำนึงว่า ผู้ทำพินัยกรรมลืมไปว่าตนได้ทำพินัยกรรมสิ่งนั้นไปแล้วหรือไม่" ตามความในวรรคสี่ หมายความว่า การทำพินัยกรรมซ้อนโดยการยกสิ่งหนึ่งให้ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก และต่อมาได้ยกสิ่งนั้นให้ผู้รับพินัยกรรมอีกคนหนึ่งในพินัยกรรมหลัง ไม่ถือว่าเป็นการยกเลิก พินัยกรรมแรกในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้น โดยให้ถือว่าทั้งสองพินัยกรรมมีผล เพียงแต่ต้องแบ่ง สิ่งนั้นให้แก่ผู้รับพินัยกรรมทั้งสองคนเท่า ๆ กัน ทั้งนี้ ถ้าไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าได้ยกเลิกการยกให้ ในพินัยกรรมแรกไปแล้ว และไม่ต้องไปคำนึงว่าผู้ทำพินัยกรรมได้ลืมไปว่าตนได้ทำพินัยกรรม สิ่งนั้นไปแล้วหรือไม่ เพราะอย่างไรก็ต้องเป็นไปตามนี้ ไม่ว่าผู้ทำพินัยกรรมจะลืมหรือไม่

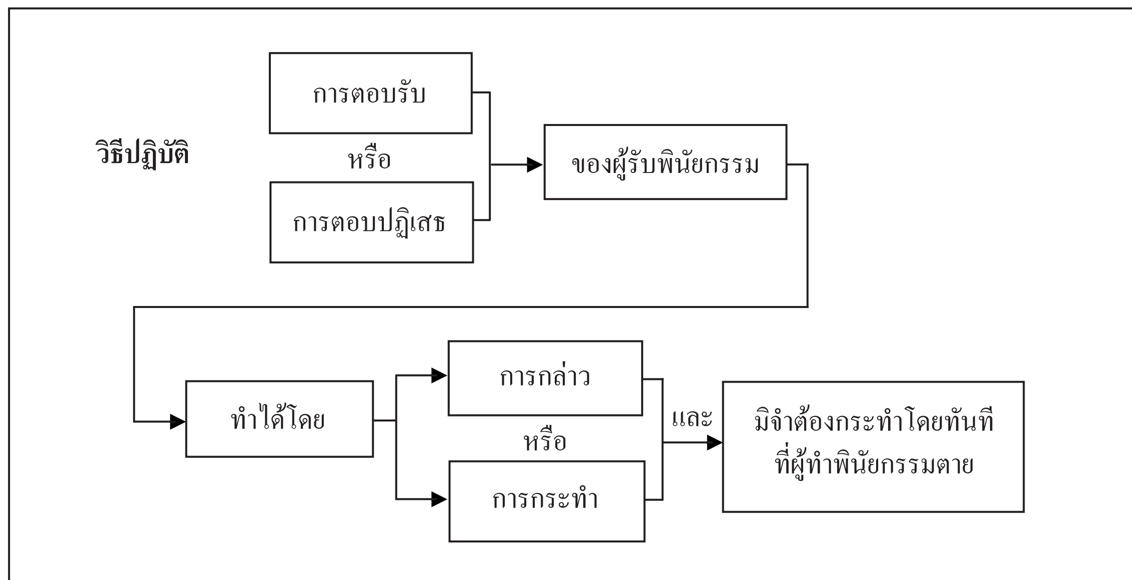
๕. กรณีตามวรรคห้า เป็นหนึ่งในกรณีตัวอย่างที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เพื่อใช้เทียบเคียง กับกรณีที่คล้ายคลึงกันที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งก็คือกรณีที่มีการทำพินัยกรรมยกเศษหนึ่ง ส่วนสามของกองมรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรม ซึ่งในเศษหนึ่งส่วนสามของกองมรดกนั้นมีทรัพย์สิน ที่เป็นหนังสือรวมอยู่ด้วย แต่ผู้ทำก็ได้ยกเว้นส่วนที่เป็นหนังสือนั้นเอาไว้ให้แก่ผู้รับพินัยกรรม อีกคนหนึ่ง ต่อมาได้ทำพินัยกรรมซ้อนขึ้นมาอีกหนึ่งฉบับให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนเดิม โดยได้ยกเศษหนึ่งส่วนสามของกองมรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรมเหมือนเดิม แต่ไม่ได้ยกเว้น ส่วนที่เป็นหนังสือเอาไว้ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนใด ในกรณีเช่นนี้ ไม่ถือว่าข้อกำหนดดังกล่าว ในพินัยกรรมหลังยกเลิกข้อกำหนดในเรื่องนั้นในพินัยกรรมแรก โดยจะยังถือว่าข้อกำหนด ในเรื่องนั้นในพินัยกรรมแรกยังมีผลเหมือนเดิม และให้ถือว่าความในพินัยกรรมหลัง ยืนยันความในพินัยกรรมแรกเท่านั้น ตราบเท่าที่ไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าได้ยกเลิกการยกให้ ในพินัยกรรมแรกไปแล้ว

ดังนั้น หากในพินัยกรรมใดได้มีการยกเว้นสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทรัพย์พินัยกรรมไว้ เช่น ยกเว้นส่วนที่เป็นที่ดิน ต่อมาผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมอีกฉบับหนึ่ง โดยที่ทรัพย์พินัยกรรม เหมือนเดิม แต่ไม่ได้มีการยกเว้นส่วนใดของทรัพย์พินัยกรรมไว้เลย เช่นนี้ ไม่ถือว่าข้อกำหนด ดังกล่าวคือข้อกำหนดที่ไม่ได้ยกเว้นที่ดินไว้ ในพินัยกรรมหลังยกเลิกข้อกำหนดในเรื่องนั้น คือ เรื่องยกเว้นที่ดินในพินัยกรรมแรก โดยจะยังถือว่าข้อกำหนดให้ยกเว้นที่ดินในพินัยกรรมแรก ยังมีผลเหมือนเดิม และให้ถือว่าความในพินัยกรรมหลังยืนยันความในพินัยกรรมแรกเท่านั้น ตราบเท่าที่ไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าได้ยกเลิกการยกให้ที่มีการยกเว้นในพินัยกรรมแรกไปแล้ว

การตอบรับหรือปฏิเสธของผู้รับพินัยกรรมทรัพย์สิน

ข้อ ๓๘๑ การตอบรับหรือการตอบปฏิเสธของผู้รับพินัยกรรม กระทำได้โดยการกล่าวหรือการกระทำ และมิจำต้องกระทำโดยทันทีที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย

อธิบายศัพท์

"ผู้รับพินัยกรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๕๖

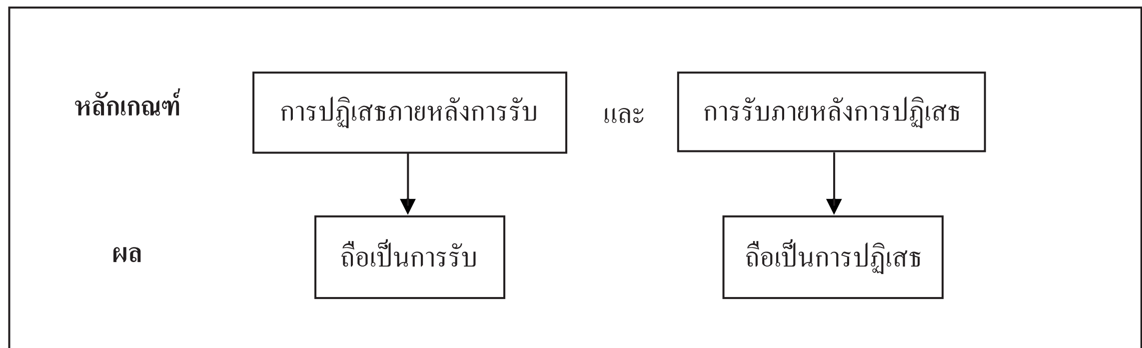
ข้อพิจารณา

เนื่องจากพินัยกรรมตามกฎหมายนี้เป็นนิติกรรมสองฝ่าย ซึ่งต้องมีการเสนอให้และการสนองรับ ดังนั้น พินัยกรรมจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อมีการตอบรับจากผู้รับพินัยกรรม ถ้าเป็นกรณีที่ยังอยู่ในวิสัยที่จะตอบรับได้ แม้มิได้มีเงื่อนไขว่าต้องทำโดยพลัน ซึ่งการแสดงเจตนารับหรือปฏิเสธพินัยกรรมของผู้รับพินัยกรรมนั้น ย่อมกระทำได้โดยการกล่าวหรือการกระทำที่แสดงถึงเจตนารับหรือปฏิเสธ

ผลสุดท้ายที่ถือเป็นการรับหรือปฏิเสธของผู้รับพินัยกรรม

ข้อ ๓๘๒ การปฏิเสธภายหลังการรับถือเป็นการรับ และการรับภายหลังการปฏิเสธถือเป็นการปฏิเสธ

ข้อพิจารณา

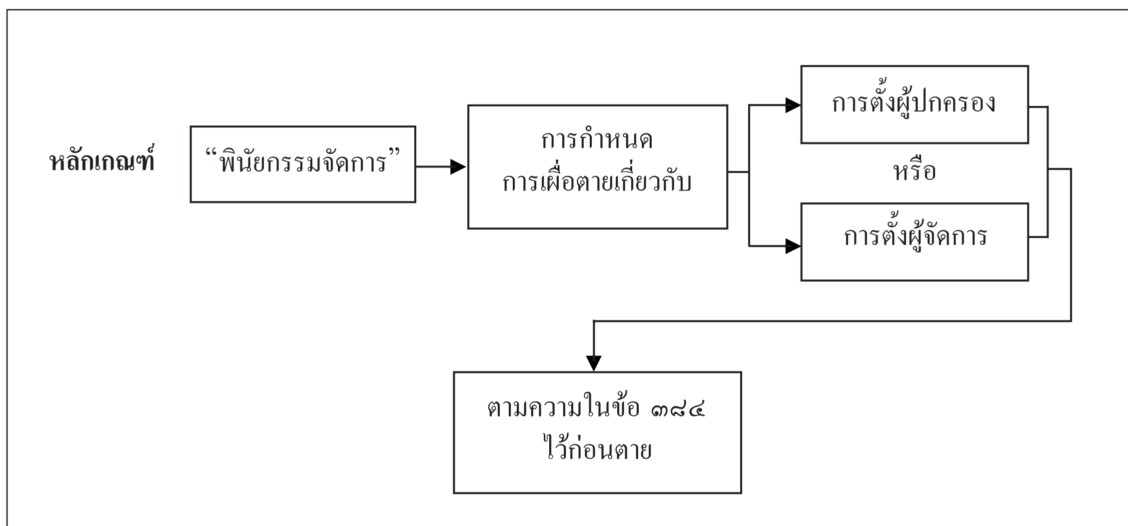
ความในข้อนี้เป็นหลักพิจารณาในกรณีที่มีการตอบรับหลังการตอบปฏิเสธ หรือมีการตอบปฏิเสธหลังการตอบรับ โดยกฎหมายให้ถือว่า การปฏิเสธภายหลังที่ได้ตอบรับไปแล้วเป็นการรับ และการตอบรับภายหลังที่ได้มีการปฏิเสธไปแล้วเป็นการปฏิเสธ โดยถือเอาการแสดงเจตนาสนองครั้งแรกของผู้รับพินัยกรรมเป็นสำคัญ เช่น นาย ก. ทำพินัยกรรมยกแหวนเพชรให้นาย ข. และนาย ข. ได้ตอบรับหลังจากนาย ก. ถึงแก่ความตายแล้ว ต่อมานาย ข. ปฏิเสธไม่ยอมรับแหวนเพชรดังกล่าว เช่นนี้ เป็นการปฏิเสธภายหลังการตอบรับถือว่าพินัยกรรมนั้นมีผลไปแล้วโดยนาย ข. เป็นผู้รับพินัยกรรม และแหวนเพชรนั้นได้ตกเป็นของนาย ข. ไปแล้ว ส่วนนาย ข. จะมอบแหวนเพชรนั้นให้ผู้ใดก็สุดแล้วแต่นาย ข. แต่ถ้าการตอบรับนั้นได้กระทำไปหลังจากที่นาย ข. ได้ตอบปฏิเสธไปก่อนแล้ว ให้ถือว่านาย ข. ปฏิเสธพินัยกรรมนั้นไม่มีผล และแหวนเพชรตกเป็นของทายาทของนาย ก. เพราะการตอบรับนั้นไม่มีผลใด ๆ

หมวด ๓
พินัยกรรมจัดการ

ข้อ ๓๘๓ "พินัยกรรมจัดการ" หมายความว่า การกำหนดการเผื่อตายเกี่ยวกับการตั้งผู้ปกครองหรือผู้จัดการตามความในข้อ ๓๘๔ ไว้ก่อนตาย **"พินัยกรรมจัดการ"**

การตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองโดยพินัยกรรม

ข้อ ๓๘๔ การตั้งผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง หรือผู้จัดการในเรื่องของทรัพย์สิน หนี้สินหรือสิ่งอื่นที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งเป็นหน้าที่ของตนที่มีอยู่ก่อนตาย เพื่อทำหน้าที่แทนตนภายหลังตาย ย่อมกระทำได้โดยพินัยกรรม

กรณีต้องตั้งหรือกรณีพึงตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

หากการไม่ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในวรรคแรก จะทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง การตั้งนั้นเป็นสิ่งต้องกระทำ แต่ถ้าการไม่ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าว การตั้งนั้นเป็นสิ่งพึงกระทำ

วรรคหนึ่ง หลักเกณฑ์

การตั้งผู้ปกครอง → ให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง

หรือ

การตั้งผู้จัดการ → ในเรื่องทรัพย์สิน หนี้สินหรือสิ่งอื่นที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน

→ ซึ่งเป็นหน้าที่ของตนที่มีอยู่ก่อนตาย

→ เพื่อทำหน้าที่แทนตนภายหลังตาย

→ ย่อมกระทำได้โดยพินัยกรรม

วรรคสอง หลักเกณฑ์

หากการไม่ตั้ง → ผู้จัดการ หรือ ผู้ปกครอง → ตามความในวรรคแรก

→ จะทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง → การตั้งนั้นเป็นสิ่งต้องกระทำ

→ ไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง → การตั้งนั้นเป็นสิ่งพึงกระทำ

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "ผู้อยู่ในความปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓

๓. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

๑. การทำพินัยกรรมตั้งบุคคลใดให้เป็นผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง หรือผู้จัดการในเรื่องของทรัพย์สิน หนี้สินหรือสิ่งอื่นที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งเป็นหน้าที่ของตนที่มีอยู่ก่อนตาย โดยการระบุชื่อบุคคลใดให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองโดยตรง เช่น ระบุไว้ในพินัยกรรมว่า "ขอตั้งให้นาย ก. เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองแทนข้าพเจ้า" หรือให้อำนาจแก่บุคคลที่ระบุในพินัยกรรมตั้งบุคคลอื่น เช่น ระบุไว้ในพินัยกรรมว่า "ขอมอบอำนาจให้นาย ก. เป็นผู้ตั้งบุคคลใดที่สมควรเป็นผู้จัดการมรดกของข้าพเจ้าหรือผู้ปกครองแทนข้าพเจ้า" นั้นสามารถกระทำได้

๒. การตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองโดยพินัยกรรมนั้นมี ๒ ระดับ คือ

๒.๑ ระดับที่เป็นสิ่งที่ต้องกระทำ ได้แก่ กรณีที่หากไม่ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองแล้วจะเกิดความเสียหายต่อผู้เกี่ยวข้องตามความในวรรคสองตอนต้น เช่น หากไม่ตั้งผู้จัดการมรดกทายาทซึ่งเป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถจะไม่ได้รับความเป็นธรรมในเรื่องของมรดก ซึ่งอาจด้วยเหตุที่ว่ากฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

๒.๒ ระดับที่เป็นสิ่งที่พึงกระทำ ได้แก่ กรณีที่หากไม่ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองก็ไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวตามความในวรรคสองตอนท้าย เช่น การตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกโดยพิจารณาจากพฤติการณ์หรือโดยเจตนาของเจ้ามรดก

๓. "ผู้ปกครอง" ตามความในข้อนี้ หมายถึง "ผู้ปกครอง" ตามนิยามศัพท์ในข้อ ๓๒๐ วรรคสอง ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ผู้ปกครองที่ตั้งโดยศาล และผู้ปกครองที่ตั้งโดยพินัยกรรม

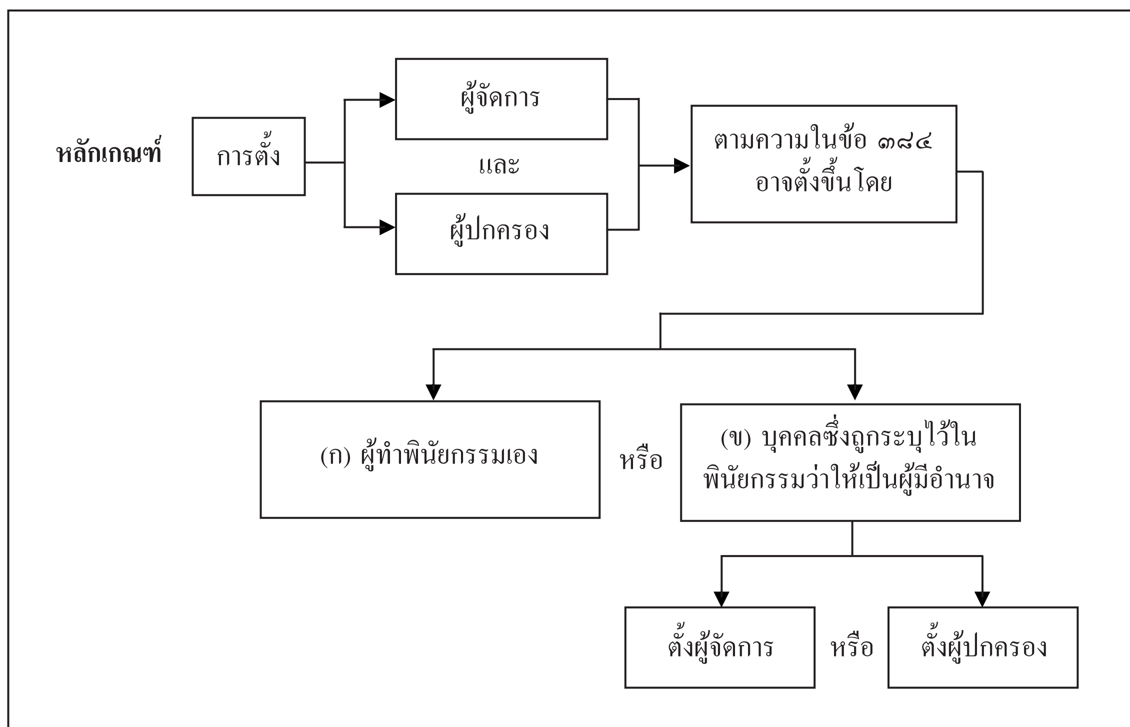
๔. ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เยาว์ ในกรณีของการตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ ทายาทของผู้ตายในกรณีตั้งผู้จัดการมรดก

ข้อ ๓๘๕ ผู้จัดการและผู้ปกครอง ตามความในข้อ ๓๘๔ อาจตั้งขึ้นโดย

(ก) ผู้ทำพินัยกรรมเอง หรือ

(ข) บุคคลซึ่งถูกระบุไว้ในพินัยกรรมว่าให้เป็นผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น

ข้อพิจารณา

ผู้จัดการและผู้ปกครอง ตามความในข้อ ๓๘๔ อาจตั้งขึ้นโดย

๑. ผู้ทำพินัยกรรมในกรณีที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครอง เช่น นาย ก. ทำพินัยกรรมตั้งนาย ข. เป็นผู้จัดการมรดกของตน

๒. บุคคลซึ่งถูกระบุไว้ในพินัยกรรมว่าให้เป็นผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดไว้ในพินัยกรรมว่าผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ตนตั้งขึ้นนั้นสามารถตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองต่อจากตนเองได้ หรือกำหนดไว้ในพินัยกรรมว่าให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองแทนตนได้ เช่น นาย ก. เจ้ามรดกทำพินัยกรรมโดยมีข้อกำหนดระบุว่าให้นาย ข. เป็นผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการมรดกแทนตน ดังนั้น นาย ข. ก็มีอำนาจที่จะตั้งนาย ค. ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดครบถ้วนและตนไว้วางใจเป็นผู้จัดการมรดกของนาย ก. ได้ หรือนาย ก. เจ้ามรดกทำพินัยกรรมโดยมีข้อกำหนดระบุว่า ตั้งให้นาย ข. เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครอง และให้นาย ข. มีอำนาจในการตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองต่อจากนาย ข. ได้ด้วย เช่นนี้ นาย ข. ก็สามารถที่จะตั้งนาย ค. ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดครบถ้วนและตนไว้วางใจเป็นผู้จัดการมรดกของนาย ก. ต่อจากตนได้

ข้อ ๓๘๖ ในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่นมีสิทธิจัดการหรือกระทำการสิ่งใด ๆ เสมือนเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ตาย ทายาทและผู้เกี่ยวข้องอื่น ภายในกรอบของกฎหมาย

สิทธิของทายาทในการจัดการหรือกระทำการกรณีที่ไม่มีผู้จัดการหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่

ถ้าไม่มีบุคคลตามความในวรรคแรก หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาทอื่น ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นเมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี

ผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองกรณีที่ไม่มีผู้จัดการหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่

ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในวรรคสอง หรือผู้ทำพินัยกรรมจัดการสามารถตั้งผู้ควบคุมผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นได้ด้วย

ผู้มีอำนาจตั้งผู้ควบคุมผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

วรรคหนึ่ง
หลักเกณฑ์

ในกรณีที่
- ไม่มี → ผู้จัดการ หรือ ผู้ปกครอง
- มี → ผู้จัดการ หรือ ผู้ปกครอง → แต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร

ผล

ทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่นมีสิทธิ → จัดการ หรือ กระทำการสิ่งใด ๆ → เสมือนเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครอง → ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ตาย ทายาทและผู้เกี่ยวข้องอื่นภายในกรอบของกฎหมาย

วรรคสอง
หลักเกณฑ์

เมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี

และ

ไม่มีบุคคลตามความในวรรคแรก หรือ มีบุคคลตามความในวรรคแรก

แต่ไม่ยอมทำหน้าที่
ภายในเวลาอันสมควร

ผล

ทายาทอื่น ผู้มีส่วนได้เสีย หรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาล

มีคำพิพากษา หรือ มีคำสั่ง

ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

วรรคสาม
หลักเกณฑ์

ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครอง
ตามความในวรรคสอง หรือ ผู้ทำพินัยกรรมจัดการ

สามารถตั้งผู้ควบคุม

ผู้จัดการ หรือ ผู้ปกครอง

เช่นว่านั้นได้ด้วย

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๓. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๑

๔. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๕. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

๑. "ในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร" ตามความในวรรคแรก หมายความว่า กรณีที่ไม่มีผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ได้รับการตั้งทางพินัยกรรม หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาทที่ได้รับมอบหมายจากทายาทอื่น มีสิทธิจัดการหรือกระทำการสิ่งใด ๆ ได้ทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ตาย ทายาท และผู้เกี่ยวข้องเสมือนเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายนี้ ดังนั้น ถ้าไม่มีข้อพิพาทใด ๆ หรือสิ่งจำเป็นอื่น ก็ไม่จำเป็นที่จะให้ศาลตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองให้

๒. "ถ้าไม่มีบุคคลตามวรรคแรก หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร" ตามความในวรรคสอง หมายความว่า กรณีที่ไม่มีผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ตั้งโดยพินัยกรรม และไม่มีทายาทที่ได้รับมอบหมายจากทายาทอื่น หรือมีบุคคลเหล่านั้นแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ซึ่งในกรณีดังกล่าว บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี คือ

(ก) ทายาทอื่น

(ข) ผู้มีส่วนได้เสีย หรือ

(ค) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๓. "ผู้มีส่วนได้เสีย" ตามความในวรรคสอง หมายถึง บุคคลผู้มีส่วนที่จะได้รับประโยชน์หรือมีส่วนที่จะต้องเสียหายหากไม่มีการจัดการหรือกระทำการสิ่งใด ๆ ในเรื่องของทรัพย์สิน หนี้สินหรือสิ่งอื่นที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือบุตรผู้เยาว์ของผู้ตาย ส่วน "ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง" หมายถึง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแม้มิใช่เป็นผู้มีส่วนได้เสียก็ตาม แต่มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในเรื่องนั้น ซึ่งอาจเป็นไปโดยสายโลหิต กฎหมาย สังคม ฯลฯ เช่น พนักงานอัยการ อิหม่าม

๔. กรณีตามวรรคสอง แยกเป็น ๓ กรณี คือ

๔.๑ กรณีไม่มีผู้จัดการหรือผู้ปกครองและไม่มีทายาทจัดการหรือกระทำการสิ่งใด ๆ

๔.๒ กรณีไม่มีผู้จัดการหรือผู้ปกครองและไม่มีทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่นให้จัดการหรือกระทำการสิ่งใด ๆ หรือ

๔.๓ กรณีมีทายาทซึ่งได้รับมอบหมายให้จัดการหรือกระทำการสิ่งใด ๆ แต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร

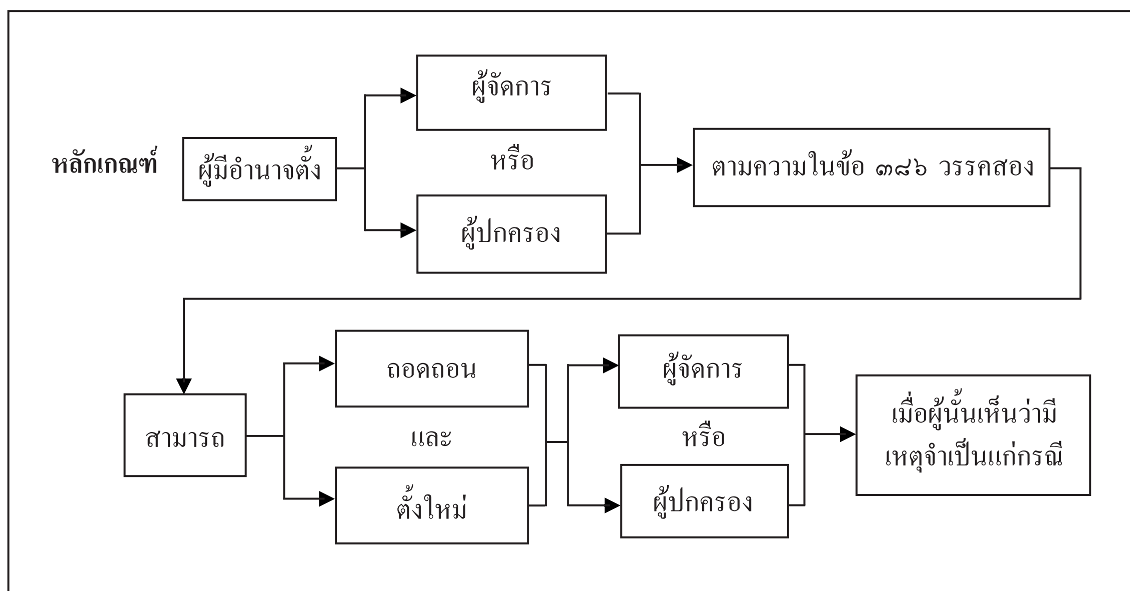
เมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี ทายาทอื่น ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองได้

๕. กรณีตามความในวรรคสาม เป็นการให้อำนาจแก่ศาลที่ได้รับการร้องขอจากทายาท ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้ทำพินัยกรรมจัดการสามารถตั้งบุคคลเป็นผู้ควบคุมผู้จัดการหรือผู้ปกครองให้ทำหน้าที่ให้แล้วเสร็จภายหลังที่ได้รับหน้าที่เป็นผู้จัดการมรดกหรือผู้ปกครองนั้นได้

ผู้มีอำนาจถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

ข้อ ๓๘๗ ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครอง ตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง สามารถถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองและตั้งใหม่ได้ เมื่อผู้นั้นเห็นว่ามีเหตุจำเป็นแก่กรณี

นิยามศัพท์

"ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

ข้อพิจารณา

๑. "ผู้มีอำนาจตั้ง ตามข้อ ๓๘๖ วรรคสอง" หมายถึง ศาลหรือตะโต๊ะยุติธรรม รวมทั้งผู้มีอำนาจตั้งบุคคลดังกล่าว คือ กษัตริย์ หรือผู้มีอำนาจสูงสุดของประเทศ หรือเจ้านครรัฐนั้นเท่านั้น ไม่ได้หมายถึง "ผู้ตั้ง" ตามพินัยกรรม

๒. ในกรณีที่ผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นมีอยู่แล้ว เมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี ศาลหรือตะโต๊ะยุติธรรม รวมทั้งผู้มีอำนาจตั้งบุคคลดังกล่าว คือ กษัตริย์หรือผู้มีอำนาจสูงสุดของประเทศหรือเจ้านครรัฐนั้น มีอำนาจถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่มีอยู่แล้วนั้น และตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองใหม่แทนได้

๓. "เหตุจำเป็นแก่กรณี" เช่น ความจำเป็นที่จะต้องป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อกองมรดก อันเนื่องมาจากการละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ของผู้จัดการมรดกหรือต่อผู้เยาว์หรือผู้ปกครอง อันเนื่องมาจากการละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ของผู้ปกครองผู้เยาว์

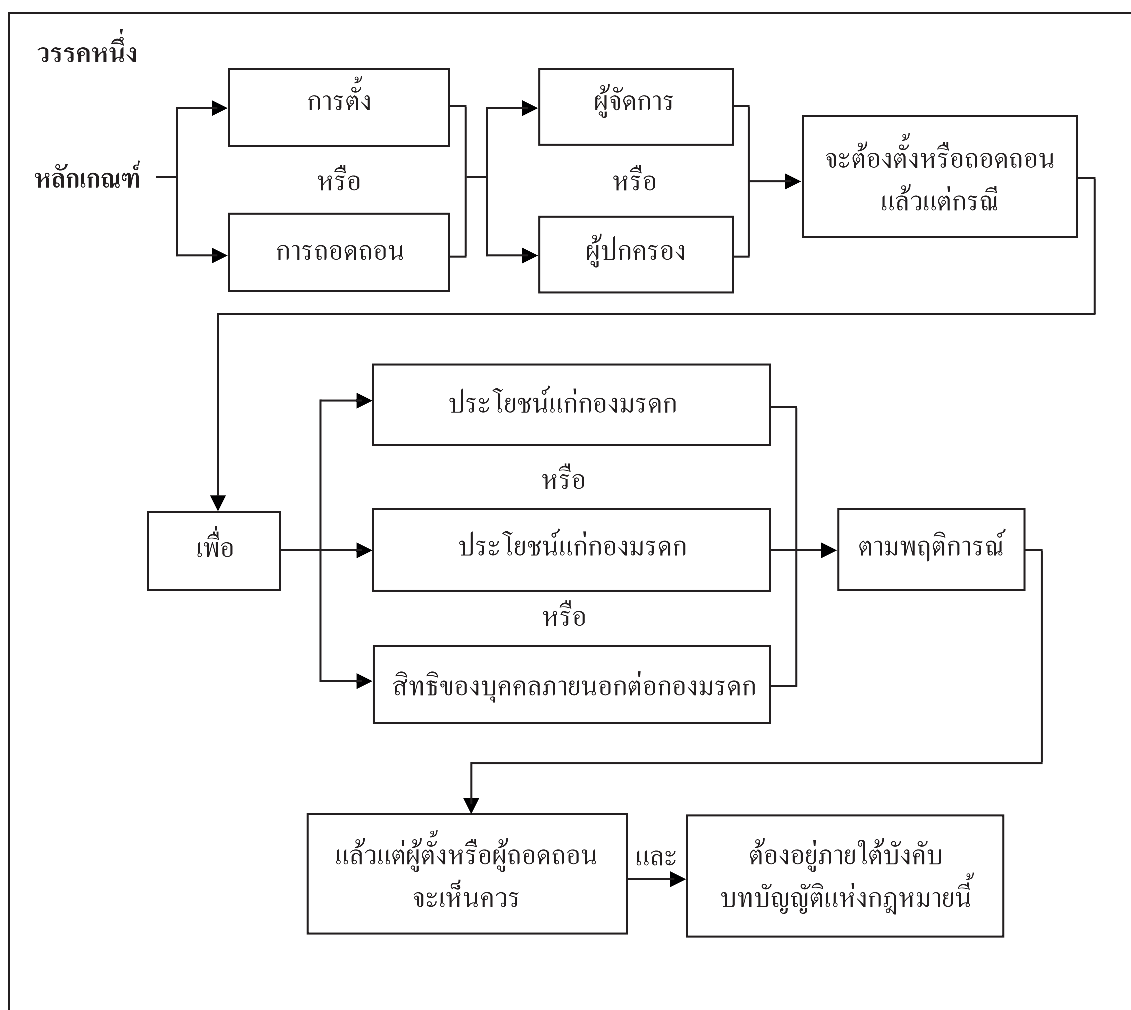

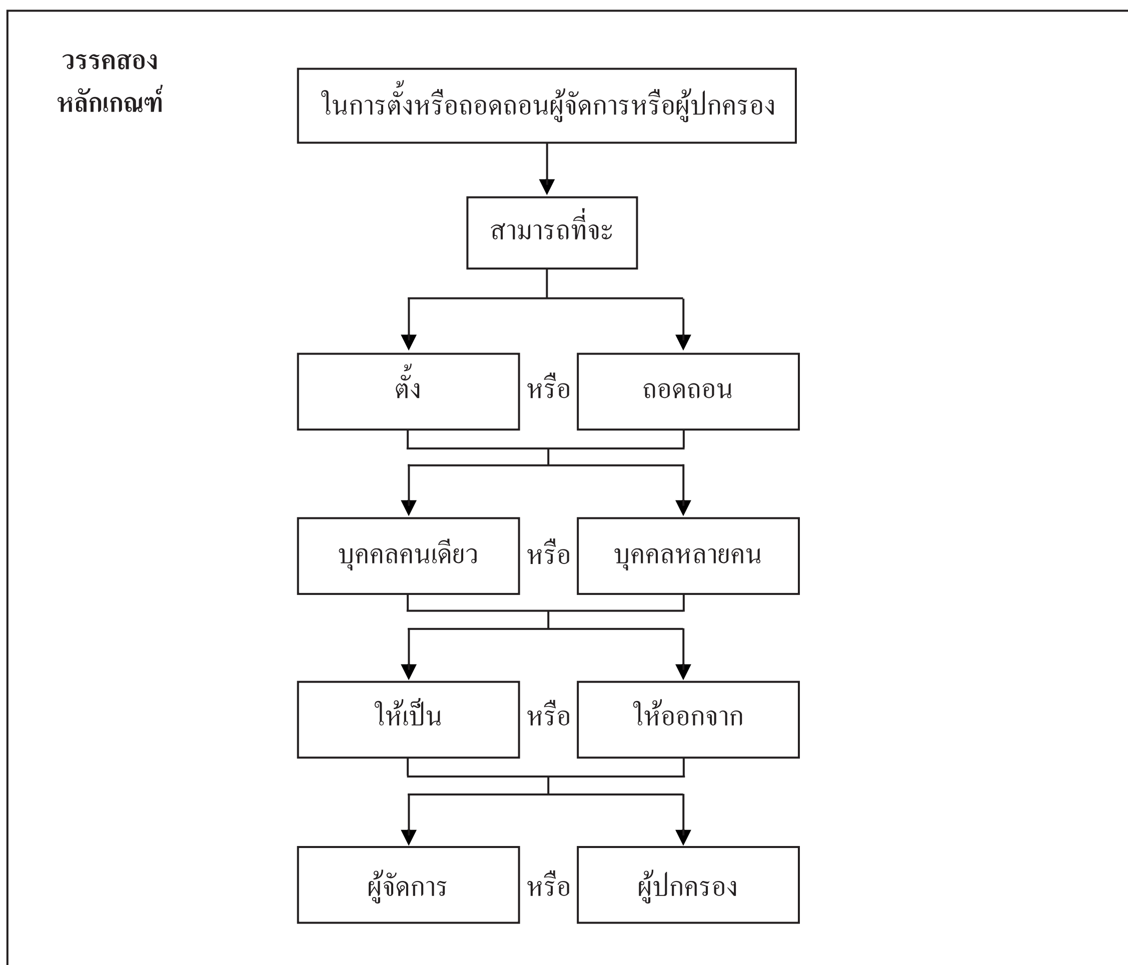
เหตุในการตั้งหรือถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

ข้อ ๓๘๘ ในการตั้งหรือถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นจะต้องตั้งหรือถอดถอนแล้วแต่กรณี เพื่อประโยชน์แก่กองมรดก หรือสิทธิของผู้รับมรดกในทรัพย์มรดก หรือสิทธิของบุคคลภายนอกต่อกองมรดกตามพฤติการณ์ แล้วแต่ผู้ตั้งหรือผู้ถอดถอนจะเห็นควร และต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

จำนวนผู้ที่จะถูกตั้งหรือถอดถอนออกจากการเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

ในการตั้งหรือถอดถอนเช่นว่านั้น สามารถที่จะตั้งบุคคลคนเดียวหรือหลายคนให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครอง หรือถอดถอนบุคคลคนเดียวหรือหลายคนให้ออกจากการเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองได้

อธิบายศัพท์

๑. “ผู้ปกครอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. “กองมรดก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๓. “ผู้รับมรดก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๙

๔. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ การตั้งหรือถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครอง ศาลต้องพิจารณาตามพฤติการณ์ในเรื่องดังต่อไปนี้ประกอบ

(ก) ประโยชน์แก่กองมรดก

(ข) สิทธิของผู้รับมรดกในทรัพย์มรดก หรือ

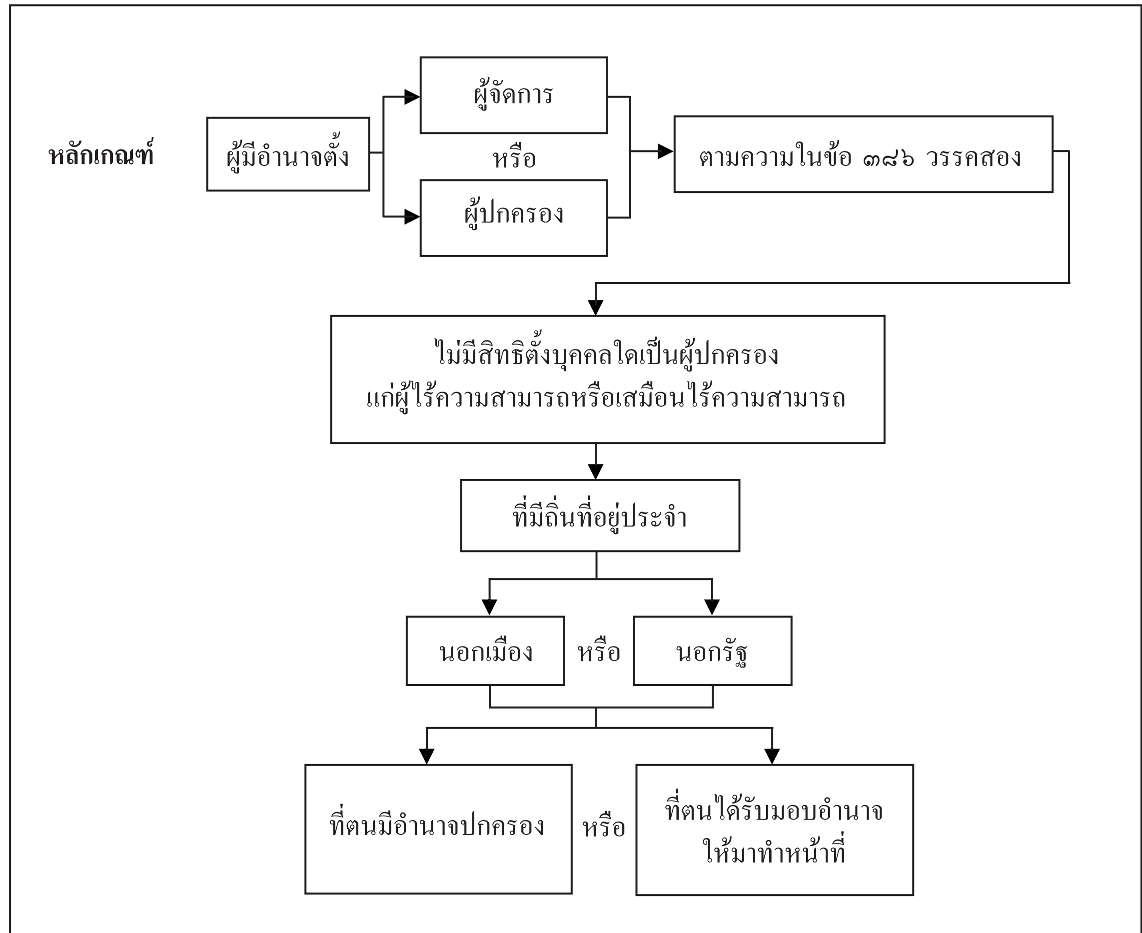
(ค) สิทธิของบุคคลภายนอกต่อกองมรดก หรือทั้งสามอย่างรวมกัน ทั้งนี้ แล้วแต่ผู้ตั้งหรือผู้ถอดถอนจะเห็นควร

๒. กรณีตามความในวรรคสอง การตั้งหรือถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองสามารถที่จะตั้งหรือถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

ขอบเขตของผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

ข้อ ๓๘๙ ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครอง ตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง ไม่มีสิทธิตั้งบุคคลใดเป็นผู้ปกครองแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่มีถิ่นที่อยู่ประจำอยู่นอกเมืองหรือรัฐที่ตนมีอำนาจปกครอง หรือได้รับมอบอำนาจให้มาทำหน้าที่ แล้วแต่กรณีได้

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๔. "ถิ่นที่อยู่ประจำ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๐)

๕. "อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๑๙

ข้อพิจารณา

๑. "ถิ่นที่อยู่ประจำ" หมายถึง ถิ่นที่อยู่ประจำตามนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๗๐) ซึ่งหมายถึงภูมิลำเนาหรือสถานที่อยู่หลักหรืออยู่ประจำโดยปกติ ตามความเข้าใจและการยอมรับของบุคคลทั่วไปของท้องถิ่นหรือบ้านเมืองนั้น เช่น ประเทศไทย หากไม่มีข้อเท็จจริงหรือสิ่งใดชี้เป็นอย่างอื่น แต่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ก็ต้องถือเอาตามสำเนาทะเบียนบ้านซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นที่ยอมรับของทางราชการและบุคคลทั่วไป

ส่วน "เมือง" หมายถึง ดินแดนทั้งหมดของเมืองหรือจังหวัดไม่ว่าจะอยู่ในเขตหรือนอกเทศบาล มิใช่จำกัดพื้นที่เฉพาะในเขตตัวเมืองหรือเขตเทศบาล การตีความคำว่า "เมือง" ย่อมเปลี่ยนไปตามแต่ละยุคแต่ละสมัย

"นอกเมืองหรือรัฐที่ตนมีอำนาจปกครองหรือได้รับมอบอำนาจให้มาทำหน้าที่" หมายถึง นอกเขตอำนาจของผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้น เช่นนี้ ดะโต๊ะยุติธรรมที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้มีอำนาจสูงสุดให้ทำหน้าที่ในจังหวัดใด เมืองใด ก็มีอำนาจเฉพาะในเขตจังหวัดหรือเมืองนั้น แต่ถ้าเป็นผู้ที่ปกครองประเทศหรือนครรัฐ เช่น กษัตริย์ หรือเจ้านครรัฐ ก็จะมีอำนาจเฉพาะแต่ในราชอาณาจักรหรือนครรัฐของตนเองเท่านั้น

๒. ในกรณีที่ศาลหรือดะโต๊ะยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการมรดกหรือผู้ปกครองให้แก่บุคคลผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถที่มีถิ่นที่อยู่ประจำอยู่ในเมืองหรือรัฐที่อยู่ในเขตอำนาจของตนนั้น ศาลหรือดะโต๊ะยุติธรรมจะตั้งบุคคลใดและมีถิ่นที่อยู่ประจำ ณ สถานที่ใดก็ได้ ถ้าบุคคลนั้นมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยกรณีดังกล่าวจะไม่รวมอยู่ในข้อนี้

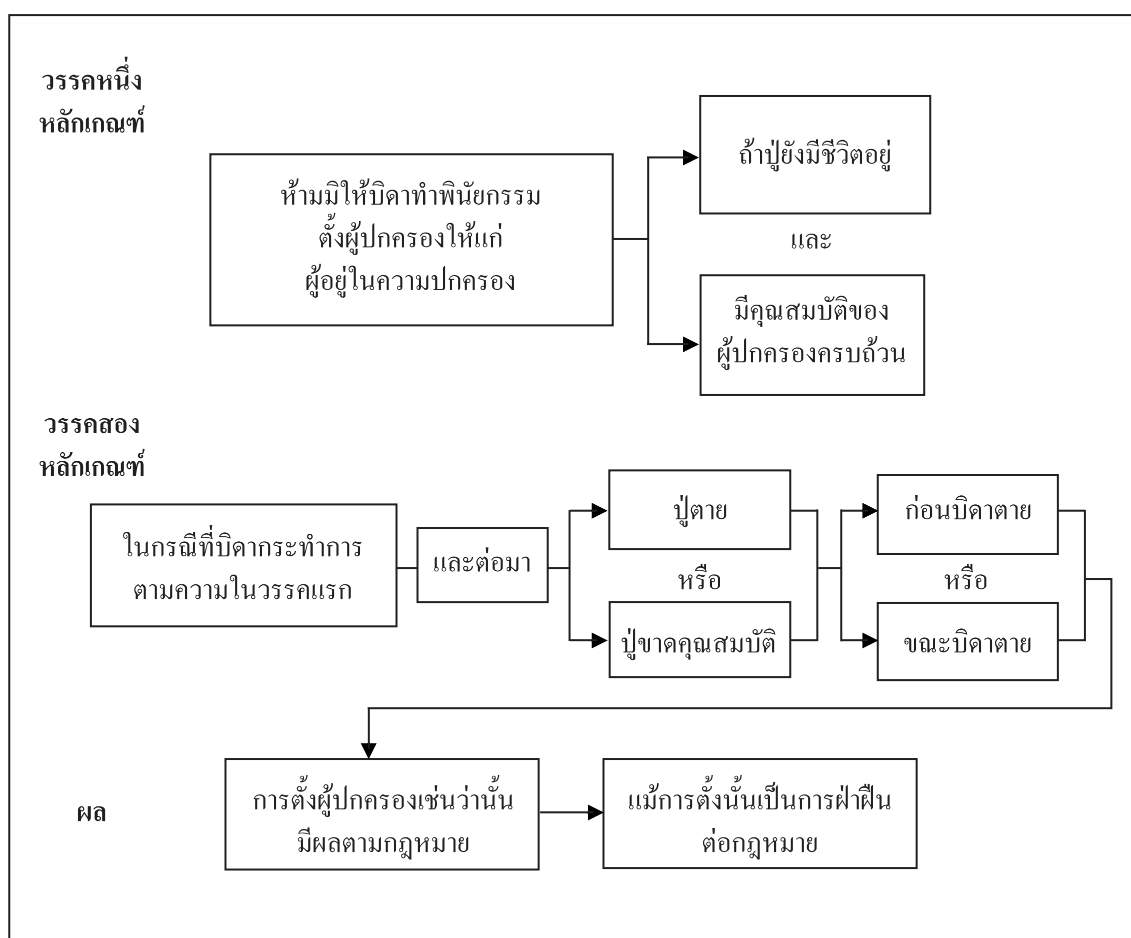
ข้อห้ามบิดาทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครอง

ข้อ ๓๙๐ ห้ามมิให้บิดาทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง ถ้าปู่ยังมีชีวิตอยู่และมีคุณสมบัติของผู้ปกครองครบถ้วน

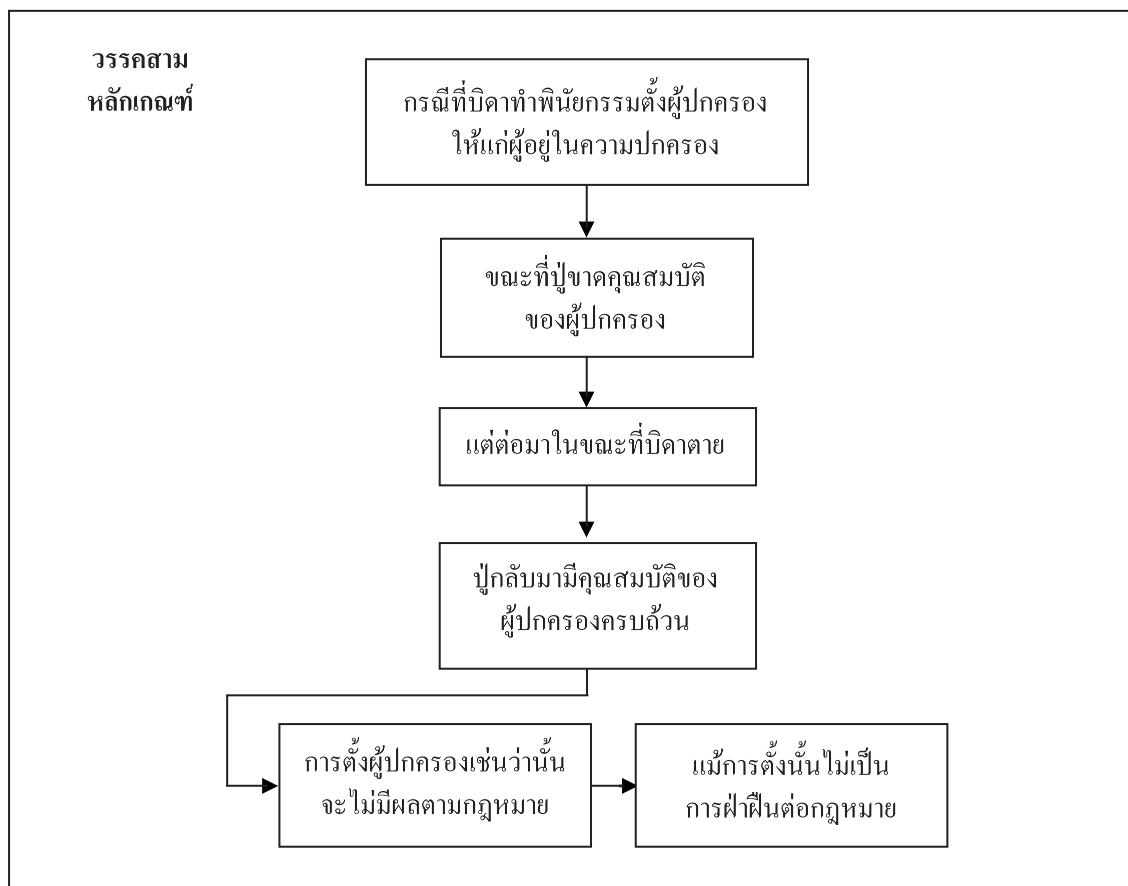
ในกรณีที่บิดากระทำการตามความในวรรคแรกและต่อมาปู่ตายหรือขาดคุณสมบัติก่อนหรือในขณะที่บิดาตาย การตั้งผู้ปกครองเช่นว่านั้นมีผลตามกฎหมาย แม้การตั้งนั้นเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

ผลของการที่บิดาทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองที่ฝ่าฝืนและไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย

ในกรณีที่บิดาทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครองในขณะที่ปู่ขาดคุณสมบัติของผู้ปกครอง แต่ต่อมาในขณะที่บิดาตายปู่กลับมามีคุณสมบัติของผู้ปกครองครบถ้วน การตั้งผู้ปกครองเช่นว่านั้นจะไม่มีผลตามกฎหมาย แม้การตั้งนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. "ผู้อยู่ในความปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓

ข้อพิจารณา

ความในวรรคแรก เป็นกรณีที่กฎหมายห้ามมิให้บิดาทำพินัยกรรมตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง ถ้าปู่ยังมีชีวิตอยู่และมีคุณสมบัติของผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๒๒ อย่างครบถ้วน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ปู่นั้นมีความสัมพันธ์ทางการสืบสายโลหิตที่ใกล้ชิดกับผู้อยู่ในความปกครองเป็นอย่างมากโดยรองจากบิดาเท่านั้นจึงมีความรักความสงสารต่อผู้อยู่ในความปกครองไม่น้อยไปกว่าบิดา และมากกว่าบุคคลอื่นอย่างแน่นอน แม้บุคคลอื่นนั้นจะเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากบิดา อีกทั้งสิทธิในทางการปกครองของปู่นั้นเป็นสิทธิที่มีอยู่ในตัวเอง ไม่ได้เป็นสิทธิที่ได้รับจากบุคคลอื่นอย่างเช่นผู้ที่บิดาตั้งให้เป็นผู้ปกครองตามพินัยกรรม ดังนั้น ปู่จึงสมควรที่จะมีสิทธิในการปกครองมากกว่าผู้ที่บิดาตั้งให้เป็นผู้ปกครองตามพินัยกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับปู่เป็นอย่างไร ระหว่างปู่กับผู้ที่อยู่ลำดับสูงขึ้นไปก็เป็นอย่างนั้น และจะเป็นเช่นนั้นไปตลอดสายด้วยเหตุผลเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ในวรรคสองได้มีการบัญญัติไว้ว่า ถ้าบิดาฝ่าฝืนกฎหมายโดยการตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครองขณะที่ปู่ยังมีชีวิตอยู่และมีคุณสมบัติของผู้ปกครองครบถ้วน การแต่งตั้งนั้นมีผล ถ้าต่อมาพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปดังต่อไปนี้

(ก) ปู่ถึงแก่ความตายก่อน หรือขณะที่บิดาถึงแก่ความตาย หรือ

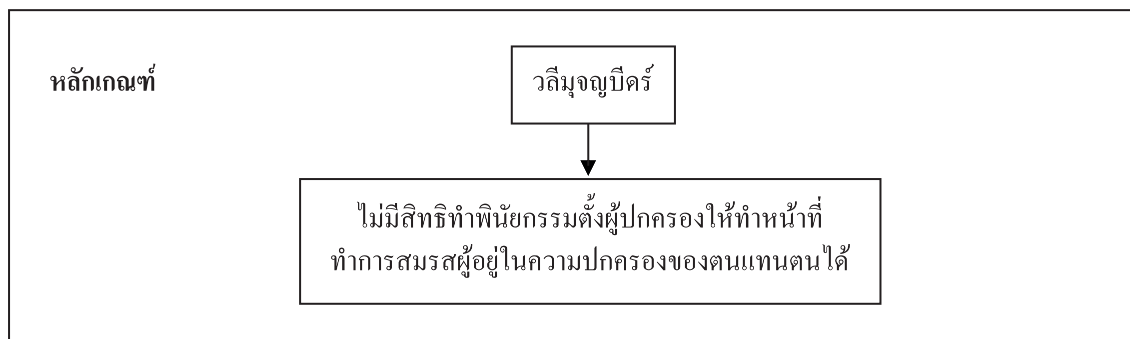
(ข) ปู่ขาดคุณสมบัติของผู้ปกครองก่อนหรือขณะบิดาถึงแก่ความตาย

และในวรรคสาม ได้มีการบัญญัติไว้ในทางกลับกันว่า ในกรณีที่บิดาทำพินัยกรรมตั้งผู้อื่นเป็นผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง ในขณะที่ปู่ขาดคุณสมบัติของผู้ปกครอง พินัยกรรมนั้นไม่มีผลตามกฎหมาย ถ้าขณะบิดาตายปู่กลับมามีคุณสมบัติของผู้ปกครองครบถ้วน

ด้วยเหตุที่มีบทบัญญัติในข้อนี้ ในการจัดลำดับผู้มีสิทธิใช้อำนาจปกครองตามข้อ ๓๒๑ (๑) และ (๒) นั้น จึงจำเป็นต้องนำข้อนี้ไปพิจารณาประกอบด้วย ซึ่งจะได้ว่า บิดาอยู่ในอันดับแรกสุด และต่อด้วยปู่ เพราะแน่นอนว่าจะไม่มีผู้ที่บิดาตั้งให้เป็นผู้ปกครองตามพินัยกรรมตามความใน (๒) เนื่องจากกฎหมายห้ามตั้งถ้ายังมีปู่ที่มีคุณสมบัติของผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๒๒ ครบถ้วนตามความในข้อนี้ แต่ถ้าไม่มีปู่ หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ หลังจากบิดาก็จะต่อด้วยผู้ที่บิดาตั้งให้เป็นผู้ปกครองตามพินัยกรรม และต่อด้วยผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจากนั้น คือ ทวด เพราะแน่นอนว่าจะไม่มีผู้ที่ปู่ตั้งให้เป็นผู้ปกครองตามพินัยกรรมตามความใน (๒) เนื่องจากเป็นกรณีที่ปู่ไม่มีคุณสมบัติของผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๒๒ จึงไม่สามารถตั้งผู้ปกครองได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ปู่มีคุณสมบัติของผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๒๒ หลังจากปู่ก็จะเป็นผู้ที่ปู่ตั้งให้เป็นผู้ปกครองตามพินัยกรรมก่อนที่จะถึงทวด และหลังจากทวดไปก็เช่นเดียวกัน คือจะสลับกันไปมาระหว่างบุคคลใน (๑) กับบุคคลใน (๒) ของข้อ ๓๒๑ ในทำนองเดียวกันนี้ไปจนสุดสาย

ข้อ ๓๙๑ วลีมุจญบีดร์ไม่มีสิทธิทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองให้ทำหน้าที่ทำการสมรสผู้อยู่ในความปกครองของตนแทนตนได้

วลีทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองในการสมรสไม่ได้

อธิบายศัพท์

๑. "วลีมุจญบีดร์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๙ (๑)

๒. "การสมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒

๓. "ผู้อยู่ในความปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นกรณีที่กฎหมายห้ามวลีมุจญบีดร์ทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองให้ทำหน้าที่ทำการสมรสผู้อยู่ในความปกครองของตนแทนตน แม้จะเป็นวลีอักร็อบที่มีสิทธิพิเศษกว่าวลีอักร็อบอื่น และแม้จะตั้งตัวแทนให้กระทำการสมรสแทนตนได้ ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติที่ว่า สิทธิในการทำการสมรสให้ผู้อยู่ในความปกครองเป็นของวลีอักร็อบเท่านั้นในกรณีที่มีวลีอักร็อบที่มีคุณสมบัติครบถ้วน และเมื่อวลีอักร็อบตายสิทธินั้นย่อมตกเป็นของวลีอื่น เช่น วลีอับอัด ซึ่งจะกลายมาเป็นวลีอักร็อบแทนไม่ว่าหญิงผู้ที่จะสมรสนั้นจะเป็นผู้เยาว์หรือไม่ ตามความในข้อ ๕๙ (๑) ข้อ ๖๑ และข้อ ๖๕ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าสิทธิทำการสมรสนี้ไม่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องใช้วลีที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น

ข้อ ๓๙๒ องค์ประกอบของพินัยกรรมจัดการมีดังต่อไปนี้

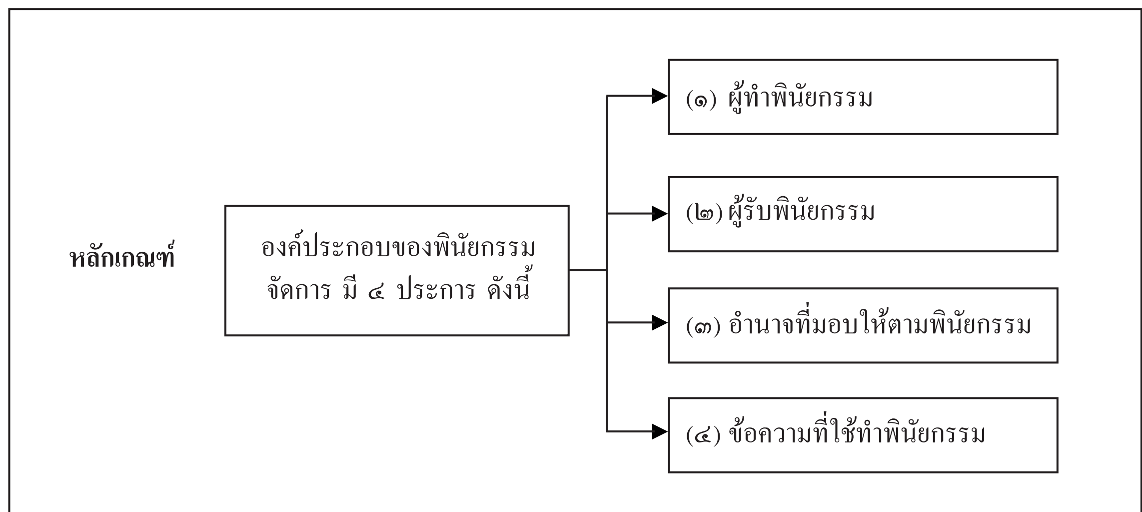
องค์ประกอบของพินัยกรรมจัดการ

(๑) ผู้ทำพินัยกรรม

(๒) ผู้รับพินัยกรรม

(๓) อำนาจที่มอบให้ตามพินัยกรรม

(๔) ข้อความที่ใช้ทำพินัยกรรม

อธิบายศัพท์

๑. "พินัยกรรมจัดการ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๘๓

๒. "ผู้รับพินัยกรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๙๖

๒. "อำนาจที่มอบให้ตามพินัยกรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๙๘

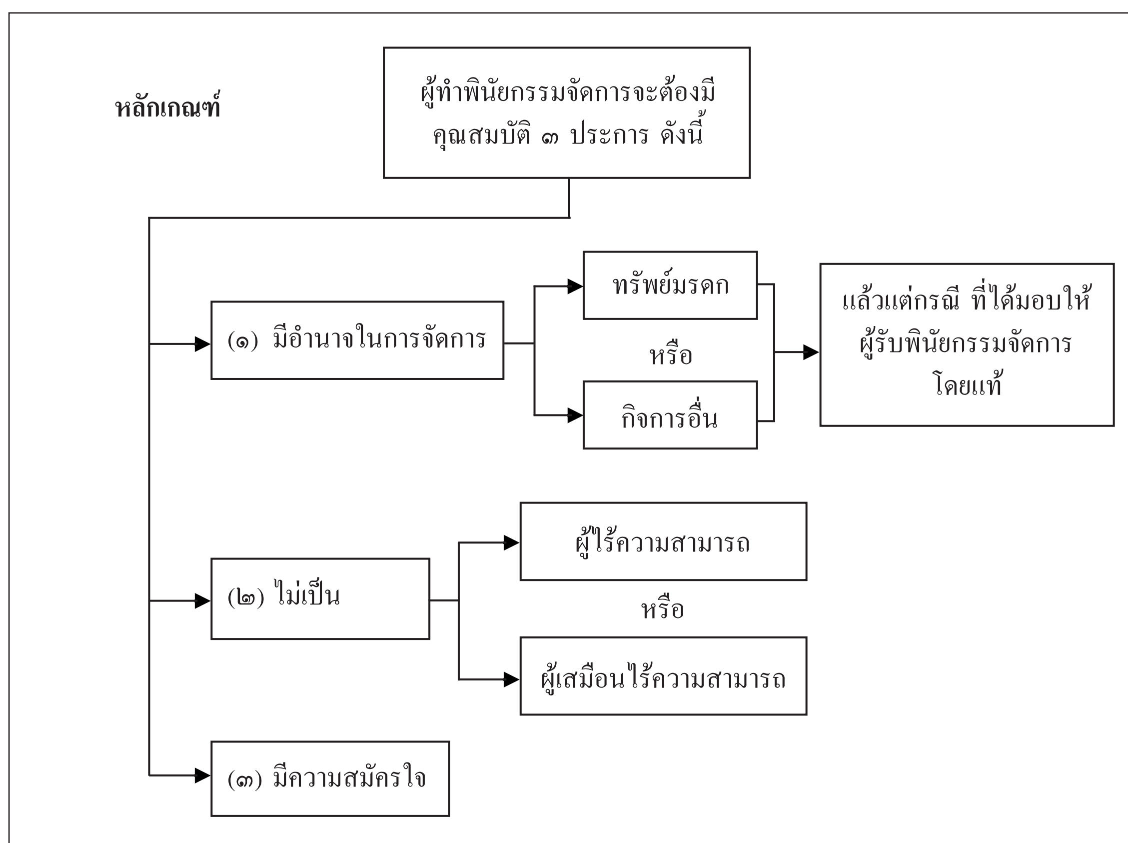
ข้อ ๓๙๓ ผู้ทำพินัยกรรมจัดการจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

คุณสมบัติของผู้ทำพินัยกรรมจัดการ

(๑) มีอำนาจในการจัดการทรัพย์มรดกหรือกิจการอื่น แล้วแต่กรณี ที่ได้มอบให้ผู้รับพินัยกรรมจัดการโดยแท้

(๒) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๓) มีความสมัครใจ

อธิบายศัพท์

๑. "พินัยกรรมจัดการ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๘๓

๒. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๔. "ผู้รับพินัยกรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๙๖

ข้อพิจารณา

๑. "มีอำนาจในการจัดการทรัพย์มรดกหรือกิจการอื่น แล้วแต่กรณี ที่ได้มอบให้ผู้รับพินัยกรรมจัดการโดยแท้" หมายความว่า ในกรณีของพินัยกรรมจัดการมรดก ผู้ทำพินัยกรรมจัดการจะต้องมีอำนาจในการจัดการทรัพย์มรดกอย่างแท้จริง และในกรณีของพินัยกรรมจัดการกิจการอื่น ผู้ทำพินัยกรรมจัดการจะต้องมีอำนาจในการจัดการกิจการอื่นนั้นอย่างแท้จริง ก่อนที่จะมอบให้บุคคลอื่นเป็นผู้รับไปจัดการต่อโดยพินัยกรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าโดยหลักแล้วบุคคลที่ไม่มีอำนาจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่สามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นในเรื่องที่ตนเองไม่มีอำนาจนั้นได้

ไม่ว่าจะโดยพินัยกรรมหรือนิติกรรมอื่น ดังนั้น ผู้ที่ไม่มีคุณสมบัติเช่นว่านี้ เช่น ผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต ผู้ที่ศาลตั้งให้เป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ หรือผู้เป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ตามพินัยกรรมที่ผู้ทำพินัยกรรมไม่ได้มอบอำนาจในการตั้งผู้อื่นต่อมารดาหรือพี่น้องของผู้เยาว์ (ในกรณีทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์) หรือผู้จัดการตามพินัยกรรมที่มิได้รับอนุญาตให้ตั้งผู้อื่นต่อ (ในกรณีทำพินัยกรรมตั้งผู้อื่นเป็นผู้จัดการต่อ) ไม่มีสิทธิทำพินัยกรรมชนิดนี้

๒. "ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ" หมายความว่า ขณะทำพินัยกรรมจัดการ ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมาย หรือไม่เป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ เพราะบุคคลดังกล่าวกฎหมายไม่อนุญาตให้ทำนิติกรรมใด ๆ ได้

๓. "มีความสมัครใจ" หมายความว่า ผู้ทำพินัยกรรมจัดการจะต้องมีความสมัครใจในขณะทำพินัยกรรม กล่าวคือ ผู้ทำพินัยกรรมจัดการต้องทำในขณะที่ตนรู้สำนึกและตกลงใจที่จะทำ และในขณะทำไม่ได้แสดงอาการขัดขวางหรือขัดขืน ทั้งที่ในขณะนั้นผู้ทำยังอยู่ในสภาพที่สามารถบังคับพฤติกรรมด้วยจิตใจได้

ข้อ ๓๙๔ ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมได้ตั้งผู้จัดการหรือตั้งผู้ปกครองไว้ในพินัยกรรมและยังมอบอำนาจหรืออนุญาตให้ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นตั้งบุคคลอื่นต่อ ให้ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นตั้งบุคคลอื่นตามที่ได้ถูกกำหนดให้ ไม่ว่าจะถูกกำหนดให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจหรือในนามของตนเอง แต่ถ้าในการมอบอำนาจหรืออนุญาตนั้นไม่ได้กำหนดไว้ว่าให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจหรือในนามของตนเอง ให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจ

กรณีผู้ทำพินัยกรรมตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครอง และยังมอบอำนาจหรืออนุญาตให้ผู้จัดการหรือผู้ปกครองตั้งบุคคลอื่นต่อ

นิยามศัพท์

"ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

ข้อพิจารณา

หลักการสำคัญของข้อนี้ คือ

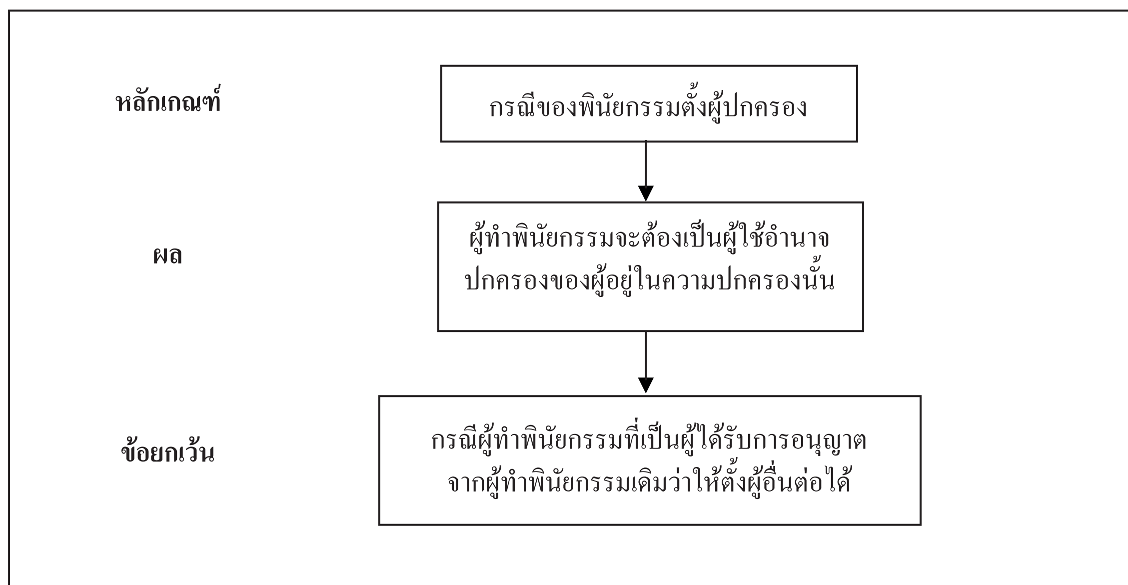
๑. ผู้ทำพินัยกรรมตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองสามารถมอบอำนาจหรืออนุญาตให้ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นตั้งบุคคลอื่นต่อได้

๒. ผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ได้รับการตั้งแล้วนั้น สามารถตั้งบุคคลอื่นต่อได้ในนามของผู้ทำพินัยกรรมคนก่อน หรือในนามของผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ได้รับมอบอำนาจมานั้น ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามที่ผู้ทำพินัยกรรมระบุไว้ ถ้าไม่ได้ระบุไว้ในพินัยกรรมให้ตั้งในนามผู้ทำพินัยกรรม

ข้อ ๓๙๕ ในกรณีของพินัยกรรมตั้งผู้ปกครอง ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองของผู้อยู่ในความปกครองนั้น ยกเว้นกรณีผู้ทำพินัยกรรมที่เป็นผู้ได้รับการอนุญาตจากผู้ทำพินัยกรรมเดิมว่าให้ตั้งผู้อื่นต่อได้

ผลของพินัยกรรมตั้งผู้ปกครอง

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "ผู้ใช้อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคแรก

๓. "ผู้อยู่ในความปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นการกำหนดคุณสมบัติของผู้ทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองว่า ผู้ทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองของผู้อยู่ในความปกครองเท่านั้น เว้นแต่ ผู้ทำพินัยกรรมนั้นเป็นผู้ทำพินัยกรรมที่ได้รับอนุญาตจากผู้ทำพินัยกรรมเดิมที่มีคุณสมบัติดังกล่าวว่าให้ทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองอื่นต่อจากตนได้ เช่น นาย ก. เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองของเด็กชาย ข. ได้ทำพินัยกรรมตั้งนาย ค. เป็นผู้ปกครองของเด็กชาย ข. และในการตั้งนั้นยังระบุด้วยว่านาย ค. สามารถทำพินัยกรรมตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้ปกครองเด็กชาย ข. ต่อจากตนได้ ต่อมา นาย ค. ได้ทำพินัยกรรมตั้งนาย ง. เป็นผู้ปกครองของเด็กชาย ข. ต่อจากตน ซึ่งการกระทำของนาย ค. นั้นมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย แม้นาย ค. มิได้เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองของเด็กชาย ข.

ข้อ ๓๙๖ "ผู้รับพินัยกรรม" ตามความในข้อ ๓๙๒ (๒) หมายความว่าผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๔ ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติในขณะผู้ทำพินัยกรรมตายดังต่อไปนี้

คุณสมบัติ "ผู้รับพินัยกรรม" จัดการ

(๑) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

(๒) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(๓) มีความน่าไว้วางใจ

(๔) มีศักยภาพในการจัดการได้อย่างเป็นธรรมและรวดเร็วพอสมควร

การพิจารณาคุณสมบัติผู้รับพินัยกรรมจัดการ

ผู้รับพินัยกรรมต้องมีคุณสมบัติตามความในวรรคแรกในขณะผู้ทำพินัยกรรมตาย

วรรคหนึ่ง
หลักเกณฑ์

"ผู้รับพินัยกรรม" ตามความในข้อ ๓๙๒ (๒)

ผู้จัดการ

หรือ

ผู้ปกครอง

ตามความในข้อ ๓๘๔

ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติในขณะผู้ทำพินัยกรรมตาย ๔ ประการ

(๑) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

(๒) ไม่เป็น

ผู้ไร้ความสามารถ

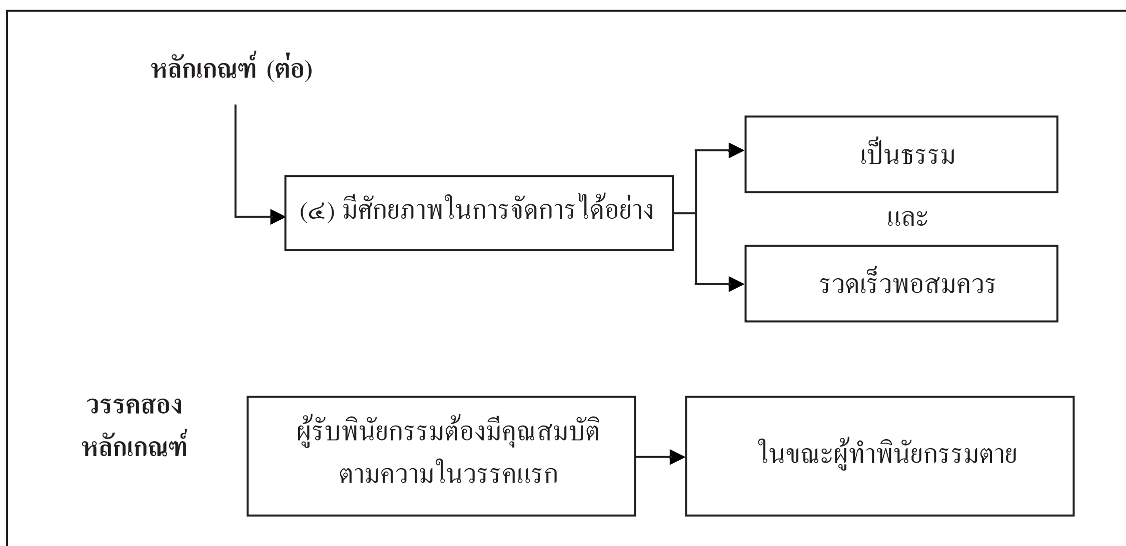
หรือ

ผู้เสมือนไร้ความสามารถ

(๓) มีความน่าไว้วางใจ

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)

๓. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)

๔. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๕. "มีความน่าไว้วางใจ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๙)

ข้อพิจารณา

ผู้รับพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๙๒ (๒) ซึ่งได้แก่ ผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๔ จะต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

๑. ผู้จัดการหรือผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม หมายความว่า ไม่อนุญาตให้มุสลิมมอบความรับผิดชอบในการจัดการให้เป็นไปตามพินัยกรรมแก่บุคคลที่มิใช่มุสลิม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการให้เป็นไปตามพินัยกรรม ไม่ว่าจะในเรื่องจัดการทรัพย์สินหรือจัดการบุคคลเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ ซึ่งใช้หลักของศาสนาอิสลาม ดังนั้น บุคคลที่เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ต้องเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตน ตามความในข้อ ๓ ซึ่งความในข้อนี้มีผลบังคับเต็มที่ก็แต่เฉพาะกับมุสลิมเท่านั้น

๒. ผู้จัดการหรือผู้ปกครองจะต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ หมายความว่า ผู้จัดการหรือผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้มีสติปัญญาเยี่ยงวิญญูชนและบรรลุศาสนภาวะแล้ว ดังนั้น ผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตไม่สามารถเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองซึ่งต้องทำหน้าที่รับผิดชอบในการให้มีการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามพินัยกรรม เพราะบุคคลนั้นเองยังตกอยู่ภายใต้การปกครองของผู้อื่น จึงไม่มีความสามารถที่จะทำหน้าที่นี้ได้

๓. ผู้จัดการหรือผู้ปกครองจะต้องมีความน่าไว้วางใจ กล่าวคือ ผู้จัดการหรือผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ที่มีความน่าไว้วางใจตามความในข้อ ๑ (๓๙) ซึ่งเป็นผู้ที่โดยสภาพที่มองเห็นได้จากภายนอกมีความน่าไว้วางใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างเป็นธรรม เช่น ไม่เป็นผู้ฟาสิค ไม่เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัว และไม่ปกปิดทายาทหรือไม่ปิดบังข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับทายาท หรือไม่เบียดบังทรัพย์ที่จัดการ (ในกรณีที่จัดการเกี่ยวกับทรัพย์)

๔. ผู้จัดการหรือผู้ปกครองจะต้องมีศักยภาพในการจัดการได้อย่างเป็นธรรมและรวดเร็วพอสมควร กล่าวคือ ผู้จัดการหรือผู้ปกครองจะต้องไม่มีเหตุที่จะทำให้ไม่สามารถจัดการหรือไม่มีประสิทธิภาพในการจัดการให้เป็นไปตามพินัยกรรมได้อย่างเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายและรวดเร็วพอสมควรแก่เหตุ เช่น ไม่เป็นคนพิการ หรือป่วยหนักจนไม่อาจจัดการได้ดั่งเช่นว่านั้น หรือไม่เป็นศัตรูกับทายาทถึงขนาดทำให้ไม่อาจจัดการได้ดั่งเช่นว่านั้น

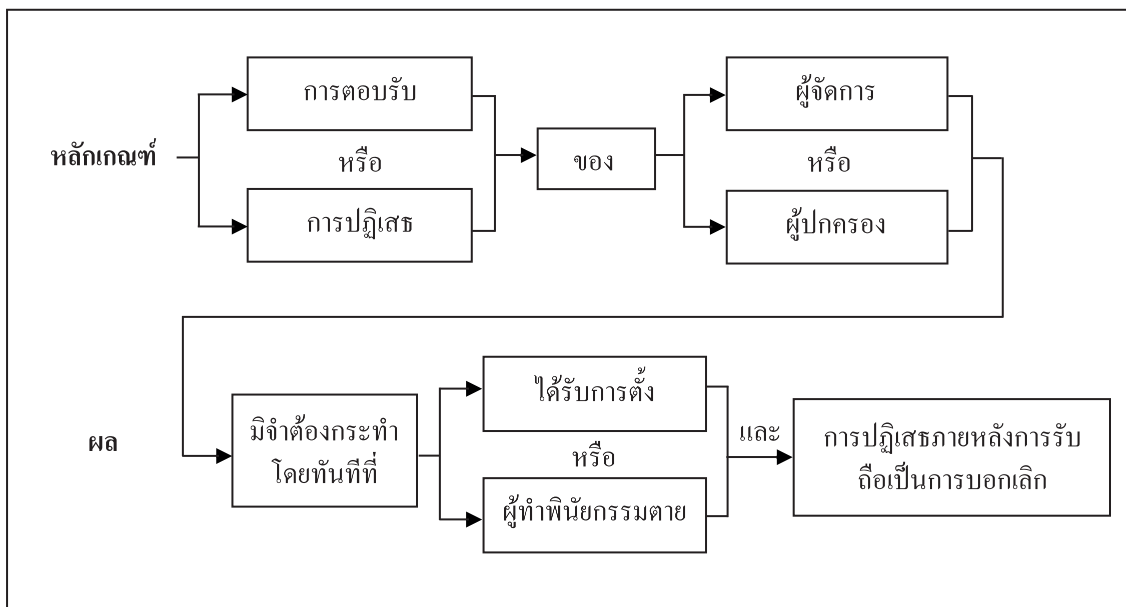
ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนี้ไม่จำกัดว่าต้องเป็นเพศชาย แม้เพศหญิงก็สามารถเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติให้เป็นไปตามพินัยกรรมได้หากหญิงนั้นมีคุณสมบัติตามบทบัญญัติของกฎหมาย

ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนี้ หรือที่ตั้งโดยศาล หรือแม้แต่ผู้ใช้อำนาจปกครองอื่น เช่น บิดา หรือปู่ เมื่อขาดคุณสมบัติจะพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ทันที โดยไม่จำเป็นต้องมีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล แต่ถ้ามีการฟ้องต่อศาลว่าผู้จัดการ ผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองอื่นขาดคุณสมบัติ ศาลก็ต้องพิพากษาหรือมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ตั้งแต่วันขาดคุณสมบัติ

ข้อ ๓๙๗ การตอบรับหรือปฏิเสธของผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น มิจำต้องกระทำโดยทันทีที่ได้รับการตั้งหรือผู้ทำพินัยกรรมตาย และการปฏิเสธภายหลังการรับถือเป็นการบอกเลิก

ระยะเวลาเป็นการตอบรับหรือปฏิเสธการเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

นิยามศัพท์

"ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

ข้อพิจารณา

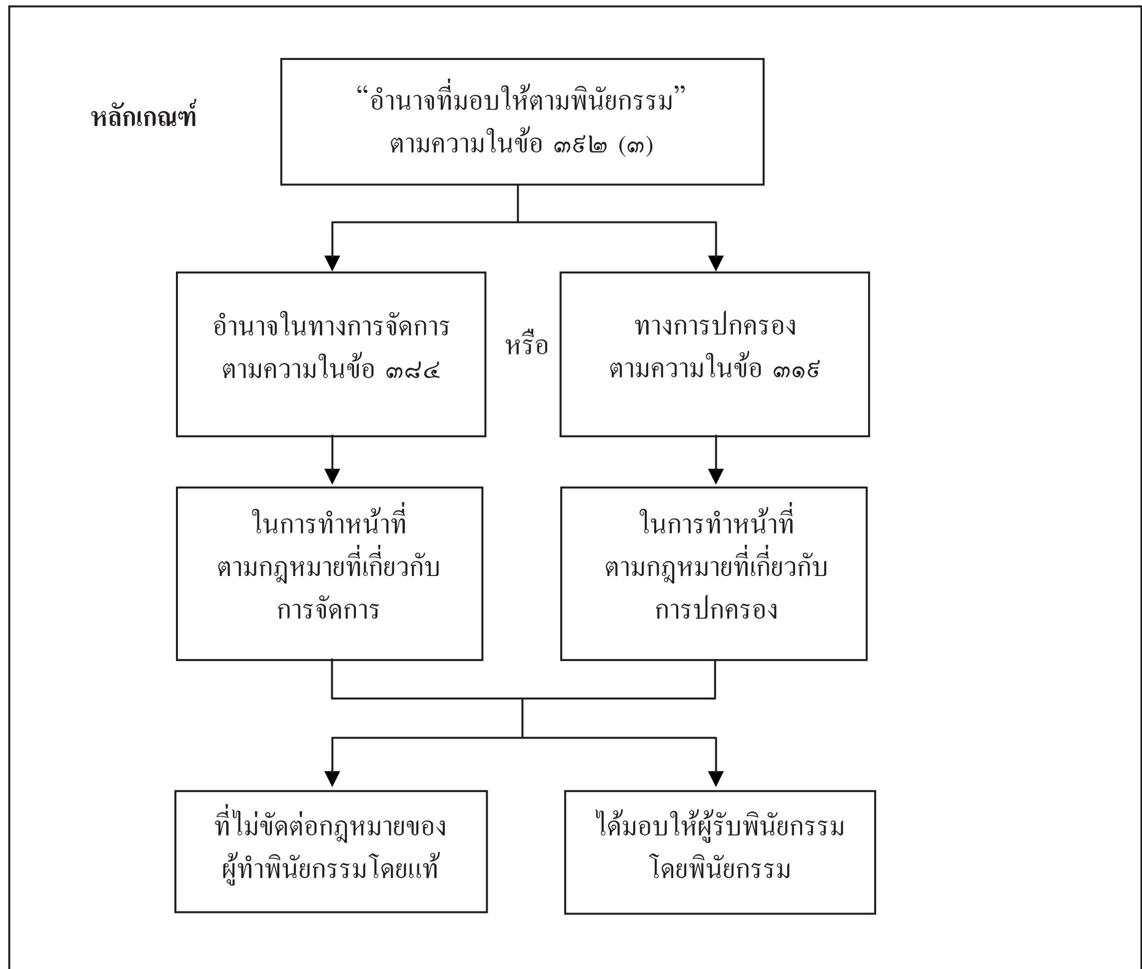
๑. การทำพินัยกรรมจัดการหรือปกครองเป็นนิติกรรมสองฝ่ายที่จำต้องมีการเสนอและสนองรับ แต่ในการทำพินัยกรรมจัดการหรือปกครองนี้ กฎหมายกำหนดให้การสนองรับพินัยกรรมต้องรอจนกว่าจะถึงช่วงเวลาหลังเจ้ามรดกตาย และหลังเจ้ามรดกตายแล้วสามารถกระทำได้ตลอดเวลา โดยไม่มีบทบังคับว่าจะต้องมีการสนองรับพินัยกรรมในเวลาใด หรือจะต้องสนองรับหรือปฏิเสธพินัยกรรมทันที

๒. "การปฏิเสธภายหลังการรับถือเป็นการบอกเลิก" ตามความตอนท้ายของข้อนี้ หมายความว่า การตอบปฏิเสธที่มีขึ้นภายหลังจากการสนองรับของผู้รับพินัยกรรมนั้น ถือได้ว่าเป็นการบอกเลิกของผู้รับพินัยกรรมแต่ไม่ใช่การปฏิเสธพินัยกรรม กล่าวคือ ไม่ขอรับทรัพย์พินัยกรรมมาเป็นของตนทั้ง ๆ ที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์พินัยกรรมนั้นได้ตกเป็นของผู้รับพินัยกรรม ส่วนทรัพย์พินัยกรรมจะตกเป็นของผู้ใดต่อไป ก็สุดแล้วแต่เจตนาของผู้รับพินัยกรรมว่าจะมอบกรรมสิทธิ์นั้นให้แก่ผู้ใด หากไม่มอบให้แก่ผู้ใด ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของกองมรดกของผู้รับพินัยกรรมต่อไป

"อำนาจที่มอบให้ตามพินัยกรรม" จัดการ

ข้อ ๓๙๘ "อำนาจที่มอบให้ตามพินัยกรรม" ตามความในข้อ ๓๙๒ (๓) หมายความว่า อำนาจในทางการจัดการตามความในข้อ ๓๘๔ หรือทางการปกครองตามความในข้อ ๓๑๙ และในการทำหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการหรือการปกครองที่ไม่ขัดต่อกฎหมายของผู้ทำพินัยกรรมโดยแท้ และได้มอบให้ผู้รับพินัยกรรมโดยพินัยกรรม

อธิบายศัพท์

"กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

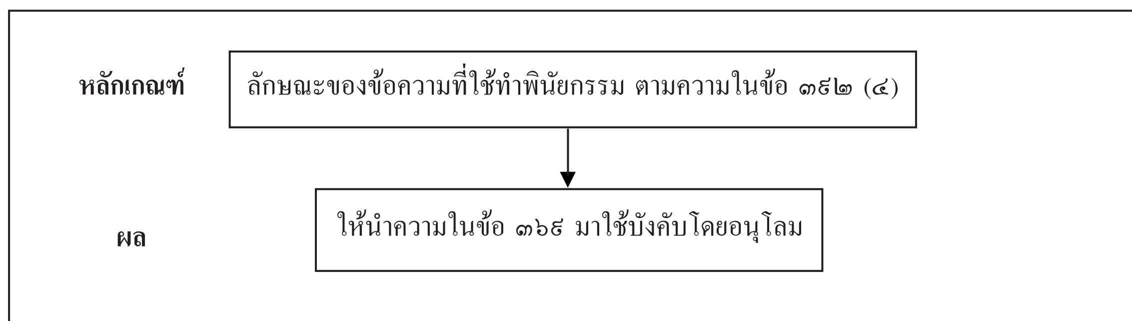
ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นการขยายความ "อำนาจที่มอบให้ตามพินัยกรรม" ตามความในข้อ ๓๙๒ (๓) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำพินัยกรรมจัดการและพินัยกรรมปกครอง โดยอธิบายว่าอำนาจดังกล่าว หมายถึง อำนาจในทางการจัดการตามความในข้อ ๓๘๔ หรือทางการปกครองตามความในข้อ ๓๑๙ และอำนาจในการการใช้สิทธินั้นหรือในการทำหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการหรือการปกครองเช่นว่านั้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมายของผู้ทำพินัยกรรมโดยแท้และได้มอบให้ผู้รับพินัยกรรมแล้วโดยพินัยกรรมนั้น

ข้อ ๓๙๙ ลักษณะของข้อความที่ใช้ทำพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๙๒ (๔) ให้นำความในข้อ ๓๖๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ลักษณะข้อความที่ใช้ทำพินัยกรรมจัดการ

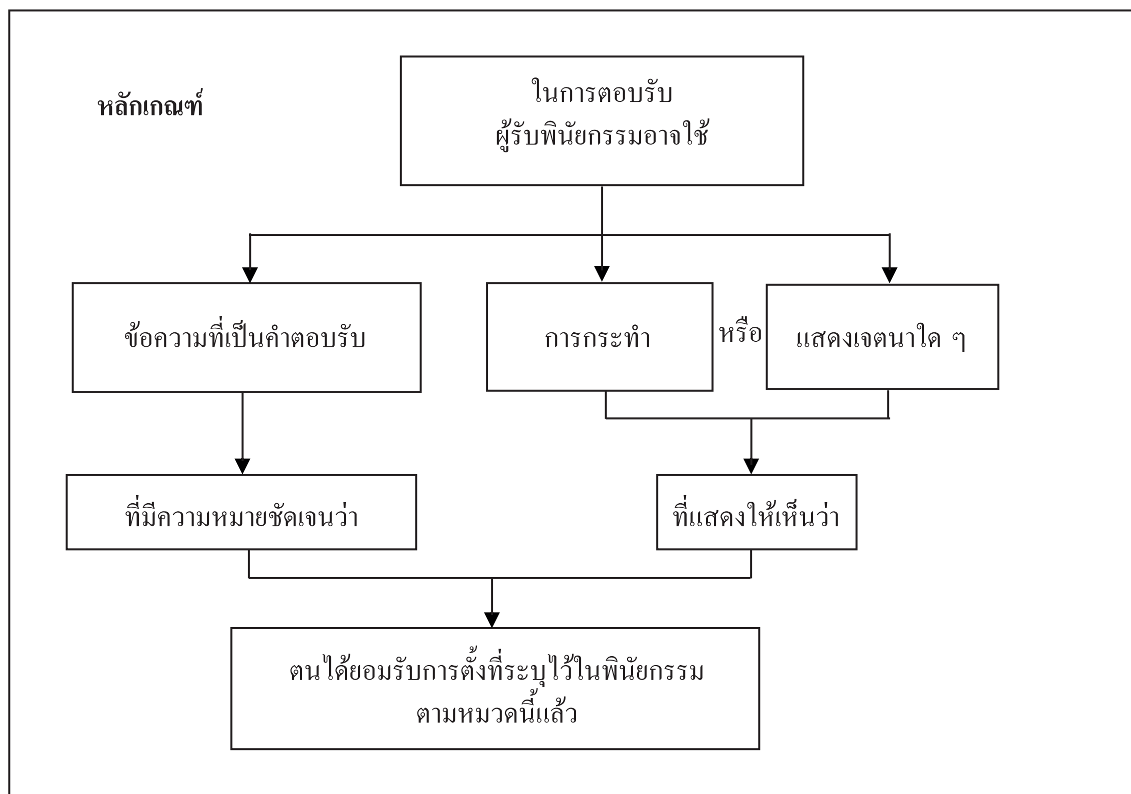
ข้อพิจารณา

ข้อความที่ใช้ในการทำพินัยกรรมจัดการตามความในข้อ ๓๙๒ (๔) จะต้องทำด้วยการเปล่งวาจา หรือการเขียนด้วยตนเองพร้อมมีเจตนาว่าทำพินัยกรรม และพึงกระทำต่อหน้าบุคคลที่มีความสามารถเป็นพยานได้ตามกฎหมาย และถ้าเป็นการทำด้วยวาจาพึงมีการบันทึกการทำไว้ด้วยและในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมจัดการเป็นใบ้ ต้องนำความในข้อ ๑๗๒ ซึ่งเป็นการให้ใช้อาณัติสัญญาณที่สามารถเข้าใจแทนคำพูดได้มาใช้แทนการเปล่งวาจาโดยอนุโลม ดังที่กำหนดไว้ในข้อ ๓๖๙

การตอบรับของผู้รับพินัยกรรมจัดการ

ข้อ ๔๐๐ ในการตอบรับ ผู้รับพินัยกรรมอาจใช้ข้อความที่เป็นคำตอบรับที่มีความหมายชัดเจนว่า ตนได้ยอมรับการตั้งที่ระบุไว้ในพินัยกรรมตามหมวดนี้แล้ว หรือการกระทำหรือแสดงเจตนาใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าตนได้ยอมรับการตั้งเช่นว่านั้นแล้วก็ได้

ข้อพิจารณา

พินัยกรรมเป็นนิติกรรมสองฝ่ายซึ่งต้องมีการเสนอและการสนองรับ

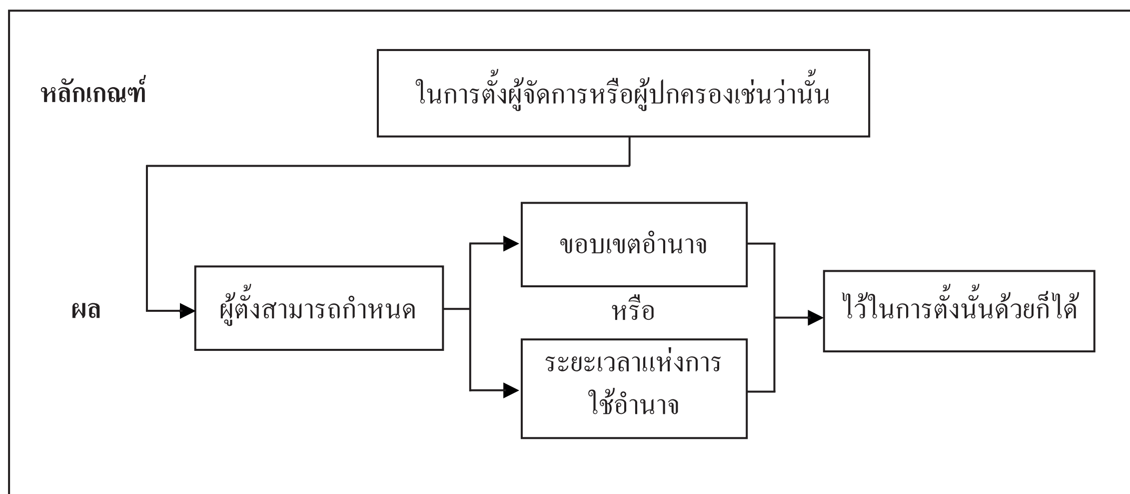
การเสนอ คือ การแสดงเจตนาทำพินัยกรรมของผู้ทำพินัยกรรม เช่น กล่าวว่า “ฉันได้ทำพินัยกรรมตั้งนาย ก. เป็นผู้จัดการมรดกของฉัน”

การสนองรับ คือ การตอบรับการเสนอของผู้รับพินัยกรรม ซึ่งอาจกระทำได้โดยการตอบรับด้วยการใช้ข้อความที่มีความหมายชัดเจน เช่น ตอบรับด้วยการกล่าววาจาว่า “ฉันรับพินัยกรรมนี้” หรือด้วยการกระทำหรือการแสดงเจตนาใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่ายอมรับการตั้งหรือการแสดงถึงการสนองรับ เช่น การเข้าครอบครองทรัพย์พินัยกรรมในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์

ข้อ ๔๐๑ ในการตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น ผู้ตั้งสามารถกำหนดขอบเขตอำนาจหรือระยะเวลาแห่งการใช้อำนาจไว้ในการตั้งนั้นด้วยก็ได้

การกำหนดขอบเขตและระยะเวลาแห่งการใช้อำนาจของผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

นิยามศัพท์

"ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

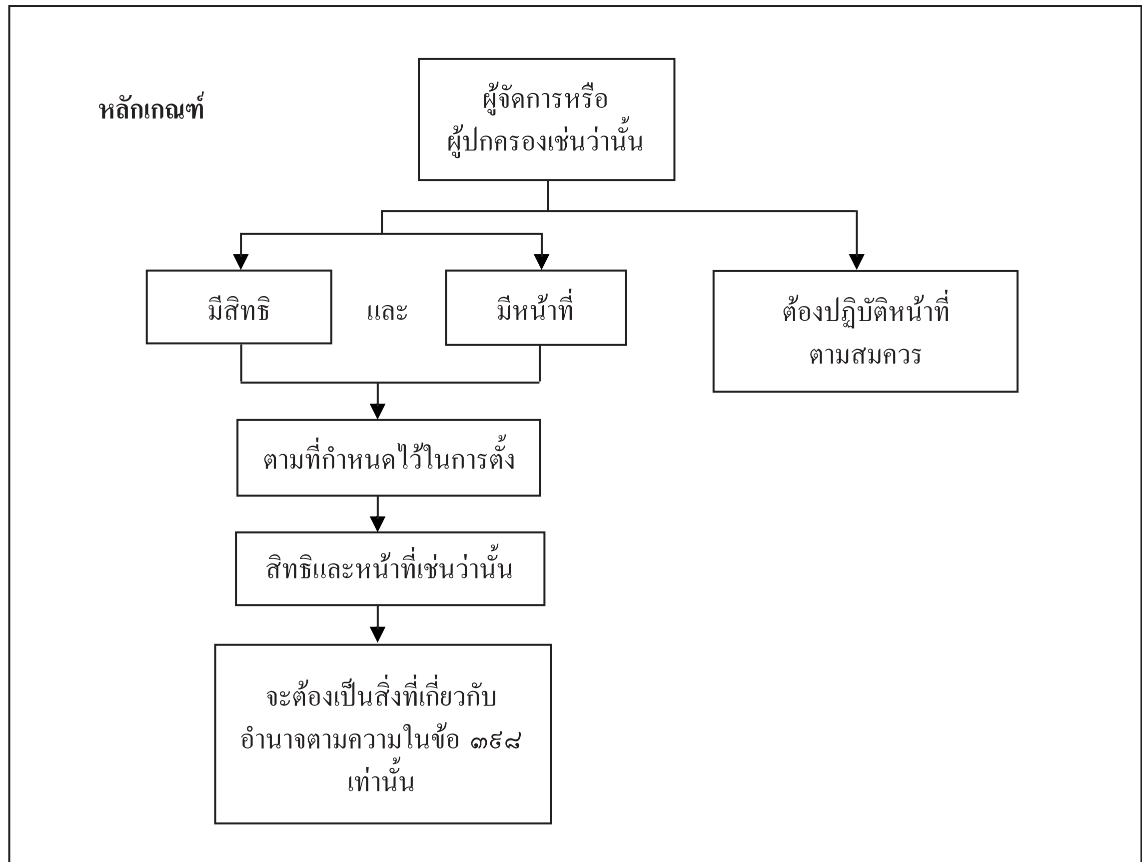
ข้อพิจารณา

ในการตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครอง ผู้ตั้งสามารถกำหนดขอบเขตอำนาจหรือกำหนดระยะเวลาแห่งการใช้อำนาจแก่ผู้รับพินัยกรรมไว้ในการตั้งนั้นด้วยก็ได้ เช่น กำหนดให้มีหน้าที่จัดการเฉพาะในเรื่องการชำระหนี้ หรือคืนทรัพย์ที่รับฝากไว้แก่เจ้าของกำหนดให้เป็นผู้จัดการหรือจัดการทรัพย์มรดกให้เสร็จภายในระยะเวลา ๑ ปี นับแต่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

สิทธิและหน้าที่ผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

ข้อ ๔๐๒ ผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในการตั้งสิทธิ และหน้าที่เช่นว่านั้นจะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับอำนาจตามความในข้อ ๓๙๘ เท่านั้น และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร

อธิบายศัพท์

"สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

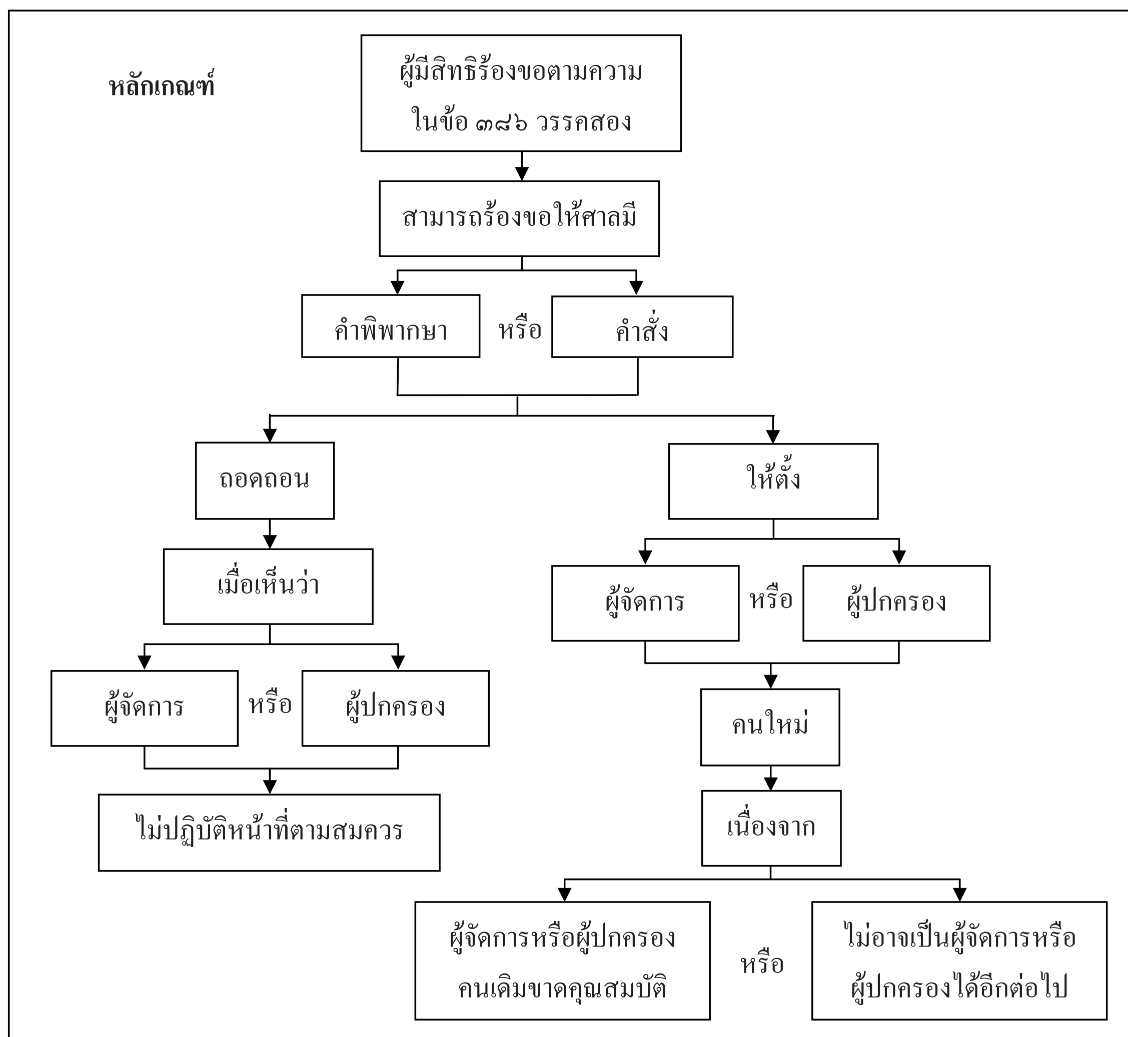
ข้อพิจารณา

ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในการตั้งโดยผู้ตั้งในทุกกรณี แต่สิทธิและหน้าที่นั้นจะต้องเป็นสิทธิและหน้าที่ที่เกี่ยวกับการปกครองผู้อยู่ในการปกครองหรือการจัดการในเรื่องของทรัพย์สินหรือหนี้สินที่เป็นของผู้ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นซึ่งผู้นั้นมีอยู่ก่อนตายเท่านั้นและต้องปฏิบัติหน้าที่นั้นตามสมควร

ผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลให้ถอดถอนหรือตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครอง

ข้อ ๔๐๓ ผู้มีสิทธิร้องขอตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง สามารถร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้น เมื่อเห็นว่าผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร หรือให้ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองคนใหม่เนื่องจากคนเดิมขาดคุณสมบัติ หรือไม่อาจเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองได้อีกต่อไป

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๓. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

ข้อพิจารณา

บุคคลต่อไปนี้มีสิทธิร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครอง คือ

๑. ทายาทอื่นของผู้ตาย นอกจากทายาทที่เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้น

๒. ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น เจ้าหนี้กองมรดก

๓. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น พนักงานอัยการ อิหม่าม

ส่วนการที่ศาลจะมีคำสั่งถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครอง ต้องปรากฏเหตุ ดังนี้

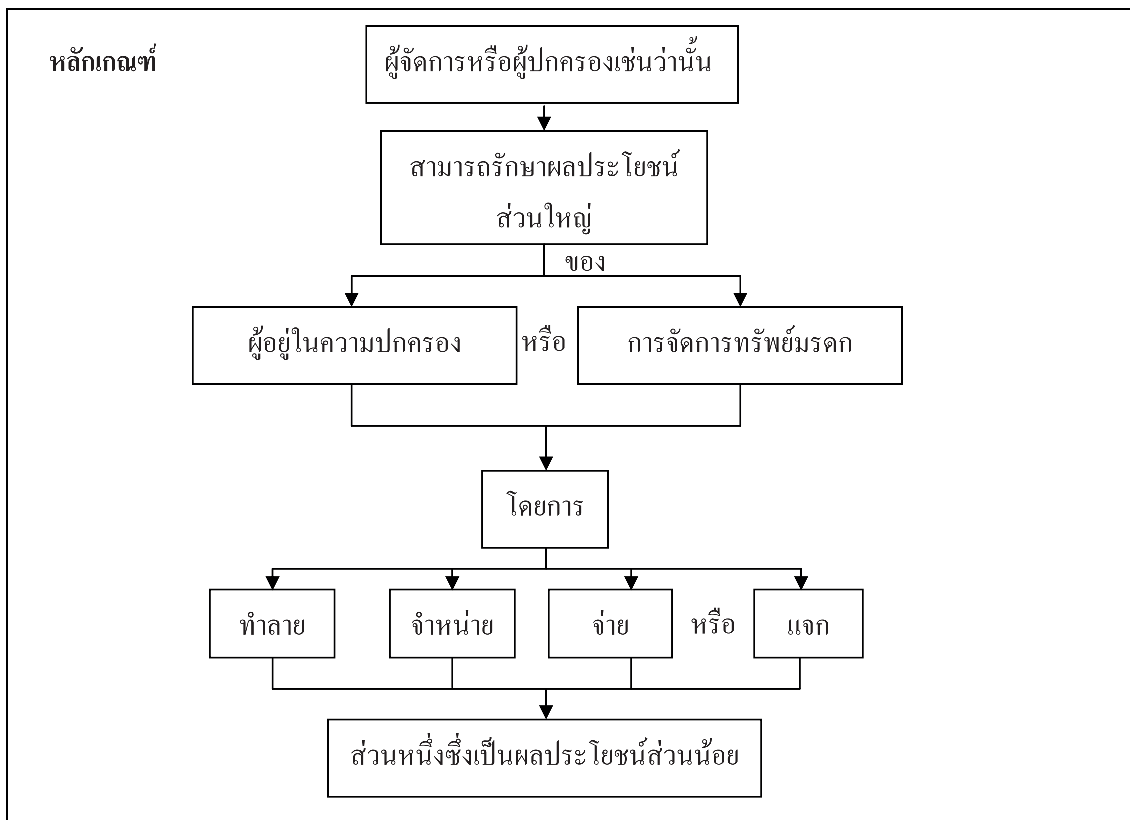
๑. ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร เช่น ละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่เมื่อศาลมีคำสั่งตั้งให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครอง หรือ

๒. ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นขาดคุณสมบัติตามข้อ ๓๙๖ หรือ

๓. ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นไม่อาจเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองได้อีกต่อไป เช่น ผู้จัดการหรือผู้ปกครองป่วยจนไม่สามารถจัดการทรัพย์มรดกได้

ข้อ ๔๐๔ ผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นสามารถรักษาผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของผู้อยู่ในความปกครองหรือการจัดการโดยการทำลาย จำหน่าย จ่ายหรือแจกส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนน้อยได้

อำนาจผู้จัดการหรือผู้ปกครอง ทำลายผลประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนใหญ่

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "ผู้อยู่ในความปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติข้อนี้มุ่งจะคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของทรัพย์มรดกหรือผู้อยู่ในความปกครองโดยผู้จัดการหรือผู้ปกครองมีอำนาจที่จะทำลาย จำหน่าย จ่ายหรือแจกส่วนหนึ่งของผลประโยชน์ต่าง ๆ ของทรัพย์มรดกหรือของผู้อยู่ในความปกครองที่เป็นเพียงผลประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ส่วนใหญ่ได้ เช่น นาย ก. ทำพินัยกรรมยกวัวหนึ่งฝูงให้แก่นาย ข. โดยตั้งนาย ค. เป็นผู้จัดการมรดก ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตายระหว่างการจัดการทรัพย์มรดก ปรากฏว่าวัวตัวหนึ่งในฝูงนั้นเป็นโรคติดต่อร้ายแรง เช่นนี้ นาย ค. ผู้จัดการมรดกมีอำนาจกำจัดวัวตัวนั้น เพื่อมิให้วัวที่เหลือติดโรคดังกล่าว และถือว่าเป็นการกระทำที่อยู่ภายในขอบอำนาจของผู้จัดการมรดก ทายาทจะฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายไม่ได้

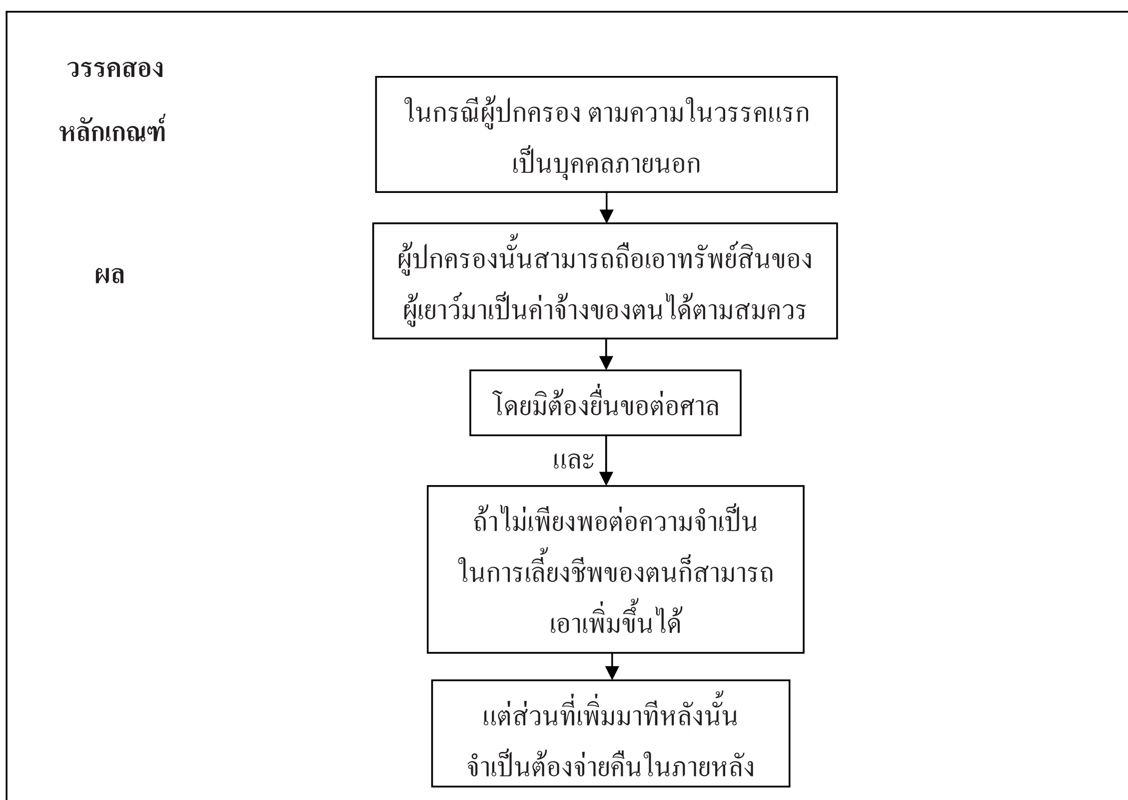

อำนาจถือเอาทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองมาจ่ายเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดู

ข้อ ๔๐๕ ถ้าผู้ปกครองเช่นว่านั้นเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองตามความในข้อ ๓๒๐ ที่เป็นบิดา ปู่ หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย หรือมารดาที่ได้รับการตั้งโดยพินัยกรรมหรือศาล และเป็นผู้ยากจน และผู้อยู่ในความปกครองอยู่ในสถานะผู้มีหน้าที่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครองนั้นสามารถถือเอาทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองมาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูของตนจากทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้เอง โดยมิต้องยื่นขอต่อศาล

อำนาจถือเอาทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองมาจ่ายเป็นค่าจ้าง

ในกรณีผู้ปกครองตามความในวรรคแรกเป็นบุคคลภายนอก ผู้ปกครองนั้นสามารถถือเอาทรัพย์สินของผู้เยาว์มาเป็นค่าจ้างของตนได้ตามสมควร โดยมิต้องยื่นขอต่อศาลและถ้าไม่เพียงพอต่อความจำเป็นในการเลี้ยงชีพของตน ก็สามารถเอาเพิ่มขึ้นได้ แต่ส่วนที่เพิ่มมาทีหลังนั้น จำเป็นต้องจ่ายคืนในภายหลัง

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง
๒. "ผู้ใช้อำนาจปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคแรก
๓. "ผู้สืบสายโลหิต" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓)
๔. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)
๕. "ผู้ยากจน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๔๖
๖. "ผู้อยู่ในความปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๓
๗. "ค่าอุปการะเลี้ยงดู" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๙๕
๘. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)
๙. "ผู้เยาว์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๓)
๑๐. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

ข้อพิจารณา

ผู้ปกครองอาจมีสิทธิถือเอาทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองมาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูของตนหรือค่าจ้างจากทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองนั้นได้เอง โดยมิต้องยื่นขอต่อศาล ซึ่งแยกเป็น ๒ กรณี ดังนี้

๑. ผู้ปกครองที่เป็นบิดา ปู่ หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย หรือมารดาที่ได้รับแต่งตั้งโดยพินัยกรรมหรือศาลซึ่งอยู่ในสถานะยากจน และผู้อยู่ในความปกครองอยู่ในสถานะผู้มีหน้าที่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครองนั้นสามารถถือเอาทรัพย์สินของ

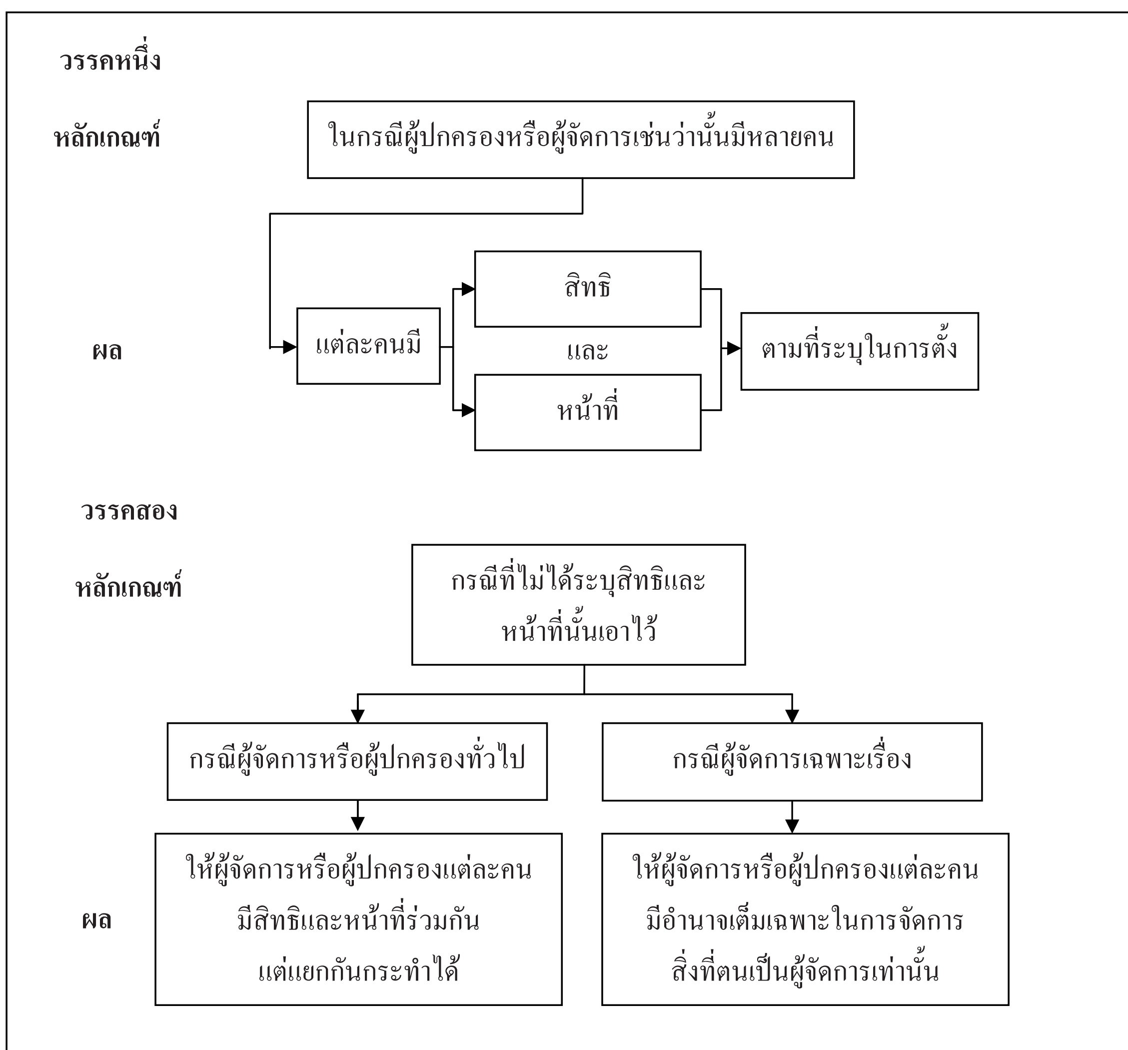
ผู้อยู่ในความปกครองมาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูของตนจากทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้เอง โดยมิต้องยื่นขอต่อศาล

๒. ผู้ปกครองที่เป็นบุคคลภายนอก คือ บุคคลอื่นนอกจากบิดา ปู่ หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย หรือมารดาที่ได้รับแต่งตั้งโดยพินัยกรรมหรือศาล สามารถถือเอาทรัพย์สินของผู้เยาว์มาเป็นค่าจ้างของตนได้ตามสมควรโดยมิต้องยื่นขอต่อศาล และถ้าทรัพย์สินของผู้เยาว์ที่ถือเอามาเป็นค่าจ้างนั้นไม่เพียงพอต่อความจำเป็นในการเลี้ยงชีพของตน ก็สามารถถือเอาเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ถือเอามาแล้วนั้นได้ แต่ส่วนที่เพิ่มมาทีหลังนั้นจำเป็นต้องจ่ายคืนในภายหลัง

สิทธิและหน้าที่ผู้จัดการหรือผู้ปกครองกรณีมีหลายคน

ข้อ ๔๐๖ ในกรณีผู้ปกครองหรือผู้จัดการเช่นว่านั้นมีหลายคน แต่ละคนมีสิทธิและหน้าที่ตามที่ระบุในการตั้ง

ในกรณีที่ไม่ได้ระบุสิทธิและหน้าที่นั้นเอาไว้ และเป็นกรณีผู้จัดการหรือผู้ปกครองทั่วไป ให้แต่ละคนมีสิทธิและหน้าที่ร่วมกันแต่แยกกันกระทำ แต่ถ้าเป็นกรณีผู้จัดการเฉพาะเรื่อง ผู้จัดการหรือผู้ปกครองแต่ละคนมีอำนาจเต็มเฉพาะในการจัดการสิ่งที่ตนเป็นผู้จัดการเท่านั้น

นิยามศัพท์

"ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

ข้อพิจารณา

๑. ผู้ตั้งผู้จัดการโดยพินัยกรรมสามารถตั้งผู้จัดการเพื่อจัดการกิจการงานของตนหลังตนถึงแก่ความตายคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ และสามารถระบุสิทธิและหน้าที่ให้แต่ละคนไว้ในการตั้งหรือไม่ก็ได้

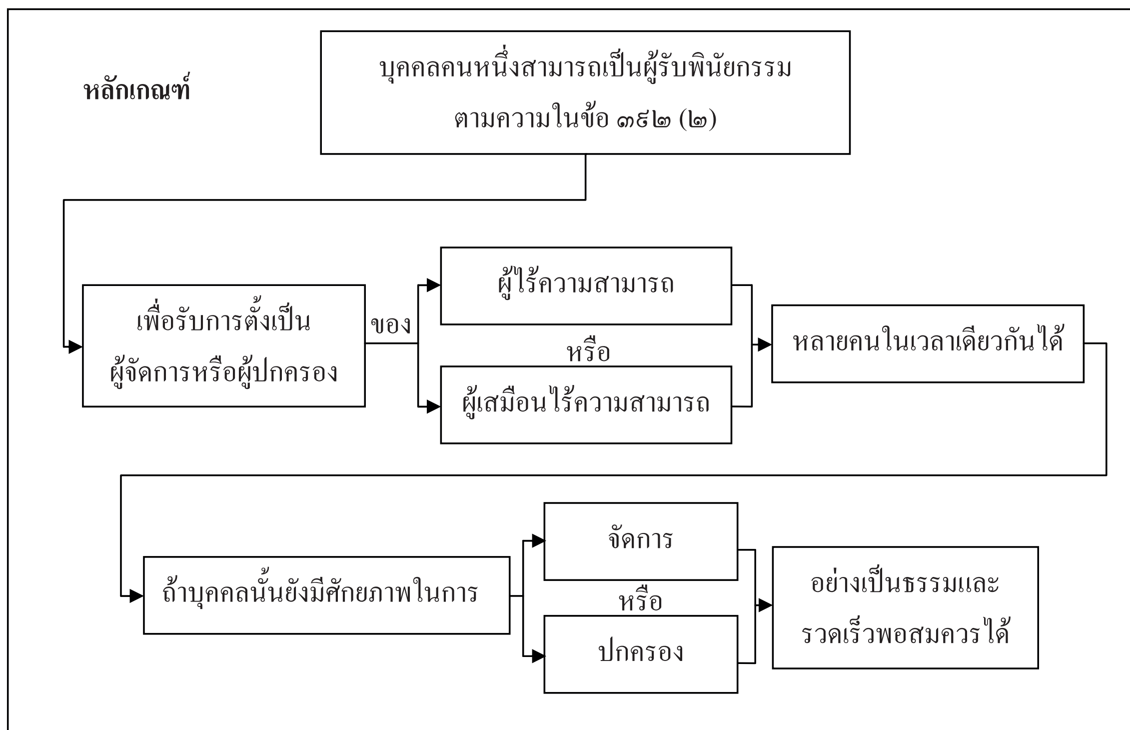
๒. กรณีที่ผู้จัดการหรือผู้ปกครองทั่วไปมีหลายคนและผู้ตั้งมิได้ระบุสิทธิและหน้าที่ให้แต่ละคนไว้ในการตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเหล่านั้นต่างคนต่างก็มีอำนาจกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้ปกครองเหมือน ๆ กัน ดังนั้น หากในกิจการใดกิจการหนึ่งผู้จัดการหรือผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งได้กระทำจนสำเร็จแล้วคนอื่นไม่ต้องกระทำอีก และผู้จัดการหรือผู้ปกครองเหล่านั้นอาจแบ่งหน้าที่กันทำได้ แต่หากคนใดคนหนึ่งกระทำไม่สำเร็จ คนอื่นต้องกระทำให้สำเร็จ เพราะถ้าไม่สำเร็จทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกัน

ส่วนกรณีผู้จัดการหรือผู้ปกครองเฉพาะเรื่อง แต่ละคนต่างมีอำนาจเต็มในเฉพาะสิ่งที่ตนเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเท่านั้น ผู้จัดการหรือผู้ปกครองคนอื่นจะทำหน้าที่แทนไม่ได้

ข้อ ๔๐๗ บุคคลคนหนึ่งสามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๙๒ (๒) เพื่อรับการตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถหลายคนในเวลาเดียวกันได้ ถ้าบุคคลนั้นยังมีศักยภาพในการจัดการหรือปกครองอย่างเป็นธรรมและรวดเร็วพอสมควรได้

บุคคลคนเดียวสามารถเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองของผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถหลายคนในเวลาเดียวกันได้

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง
๒. "ผู้รับพินัยกรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๙๖
๓. "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๐)
๔. "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๙)
๕. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

ข้อพิจารณา

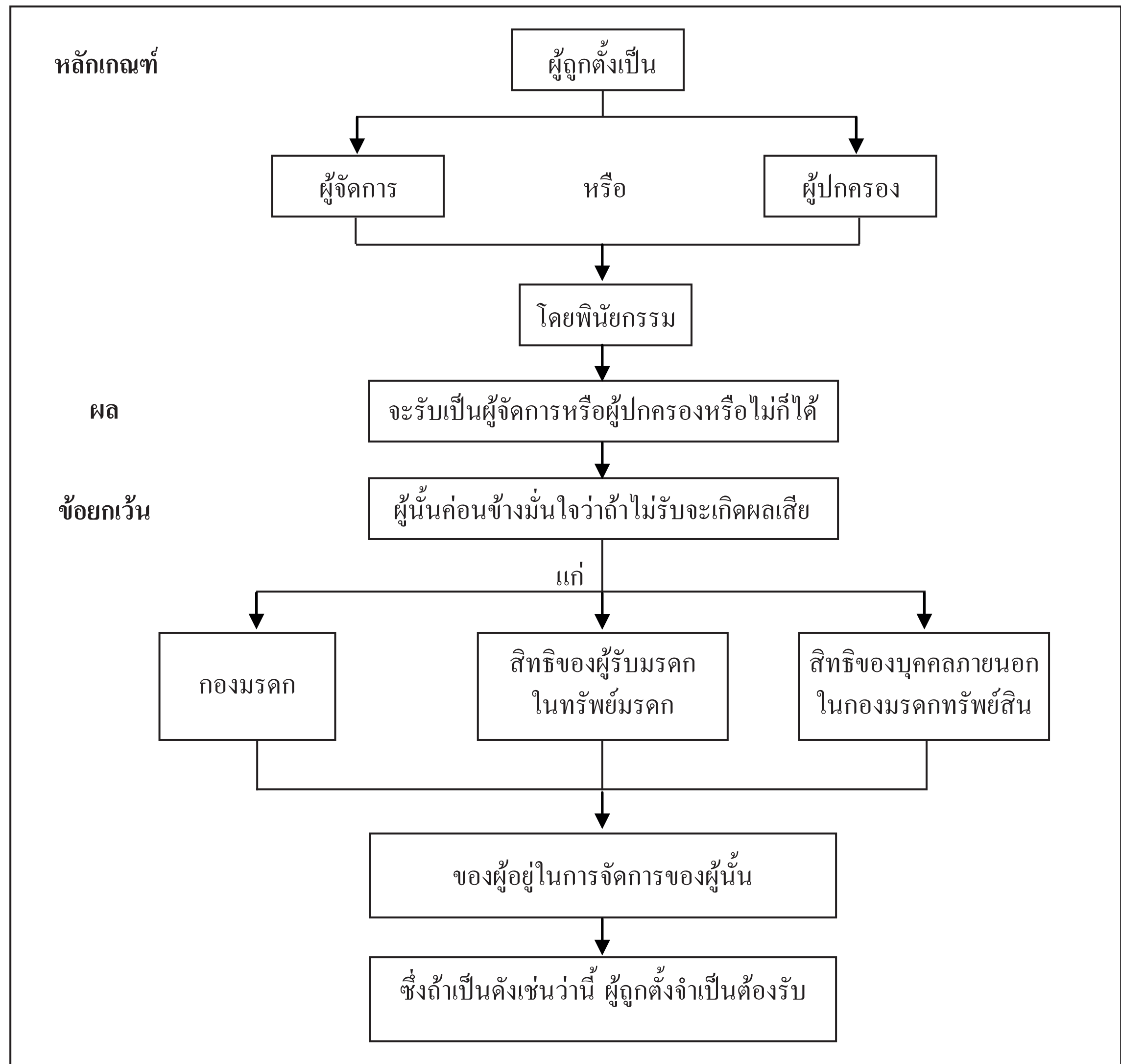
บุคคลที่มีคุณสมบัติผู้รับพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๙๖ หนึ่งคนสามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมจัดการตามความในข้อ ๓๙๒ (๒) เพื่อรับการตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองของทั้งผู้ไร้ความสามารถและผู้เสมือนไร้ความสามารถหลายคนในเวลาเดียวกันได้ ถ้าบุคคลนั้นยังมีศักยภาพในการจัดการหรือปกครองอย่างเป็นธรรมและรวดเร็วพอสมควรได้

ข้อสังเกต กรณีผู้จัดการหรือผู้ปกครองคนเดียวสามารถเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองในทรัพย์สินของเจ้ามรดกหรือผู้อยู่ในความปกครองหลายคนได้

สิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธของผู้ถูกตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองโดยพินัยกรรม

ข้อ ๔๐๘ ผู้ถูกตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองโดยพินัยกรรม จะรับเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่ผู้นั้นค่อนข้างมั่นใจว่าถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียแก่กองมรดก สิทธิของผู้รับมรดกในทรัพย์มรดก สิทธิของบุคคลภายนอกในกองมรดกหรือทรัพย์สินของผู้อยู่ในการจัดการของผู้นั้น ซึ่งถ้าเป็นดังเช่นว่านี้ผู้ถูกตั้งจำเป็นต้องรับ

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๓. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

ผู้ถูกตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองในพินัยกรรม มีสิทธิที่จะรับเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นหรือไม่ก็ได้ แต่ในกรณีต่อไปนี้ผู้ถูกตั้งต้องรับ คือ กรณีที่ผู้ถูกตั้งค่อนข้างมั่นใจว่า

๑. ถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียแก่กองมรดกที่อยู่ในการจัดการของตน

๒. ถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียแก่สิทธิของผู้รับมรดกในทรัพย์มรดกที่อยู่ในการจัดการของตน

๓. ถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียแก่สิทธิของบุคคลภายนอกในกองมรดกที่อยู่ในการจัดการของตน เช่น เจ้าหนี้กองมรดก ผู้รับจำนองหรือผู้รับจำนำทรัพย์มรดก หรือแก่ทรัพย์สินของผู้อยู่ในการจัดการของตน เช่น นาย ก. ทำพินัยกรรมตั้งนาย ข. เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองของบุตรผู้เยาว์ หากนาย ข. ค่อนข้างมั่นใจว่าถ้าตนไม่รับจะเกิดผลเสียแก่ทรัพย์สินของผู้เยาว์นั้น โดยจะมีบุคคลบางคนเข้ายึดถือเอาทรัพย์สินของผู้เยาว์นั้นไปเป็นของบุคคลนั้น เช่นนี้ นาย ข. จำเป็นต้องยอมรับการตั้งดังกล่าว

ข้อ ๔๐๙ เว้นแต่เชื่อว่าจะทำให้เกิดผลเสียตามความในข้อ ๔๐๘ และเป็นกรณีที่การตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นเป็นการตั้งที่มีการกำหนดตัวบุคคลไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง

การไม่รับหรือยกเลิกการเป็นหรือการตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองประเภททั่วไป

(๑) ผู้ที่ถูกตั้งให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้น มีสิทธิที่จะไม่รับการตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น

(๒) ผู้ที่เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองอยู่ก่อนแล้ว มีสิทธิยกเลิกการเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นด้วยการบอกเลิกได้ทุกเมื่อ และ

(๓) ผู้ที่ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นสามารถยกเลิกการตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นด้วยการยกเลิกพินัยกรรมส่วนหนึ่งส่วนใดหรือข้อใดข้อหนึ่งของพินัยกรรมได้ทุกเมื่อ

หลักเกณฑ์

(๑) ผู้ที่ถูกตั้งให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้น → มีสิทธิที่จะไม่รับการตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น

(๒) ผู้ที่เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองอยู่ก่อนแล้ว → มีสิทธิยกเลิกการเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นด้วยการบอกเลิกได้ทุกเมื่อ

(๓) ผู้ที่ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้น → สามารถยกเลิกการตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นด้วยการยกเลิกพินัยกรรม → ส่วนหนึ่งส่วนใด หรือ ข้อใดข้อหนึ่ง → ของพินัยกรรมได้ทุกเมื่อ

เว้นแต่ → เชื่อว่าจะทำให้เกิดผลเสีย ตามความในข้อ ๔๐๘

และ

เป็นกรณีที่การตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นเป็นการตั้งที่มีการกำหนดตัวบุคคลไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง

นิยามศัพท์

"ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

ข้อพิจารณา

ในกรณีที่การตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเป็นการตั้งที่มีการกำหนดตัวบุคคลไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง และในกรณีนั้นผู้ถูกตั้งให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเชื่อว่าการไม่รับการตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองของตนจะไม่ทำให้เกิดผลเสียตามความในข้อ ๔๐๘ ผู้ที่ถูกตั้งให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นมีสิทธิที่จะไม่รับการตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น และผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่เป็นอยู่ก่อนแล้วมีสิทธิยกเลิกการเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นด้วยการบอกเลิกได้ตลอดเวลา อีกทั้งผู้ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นสามารถยกเลิกการตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น ด้วยการยกเลิกพินัยกรรมส่วนหนึ่งส่วนใดหรือข้อใดข้อหนึ่งของพินัยกรรมได้ตลอดเวลา

การรับฟัง กรณีพิพาท เรื่องความเหมาะสม แห่งการใช้จ่ายทรัพย์สิน ของผู้อยู่ในความปกครอง

ข้อ ๔๑๐ ในกรณีที่ผู้อยู่ในความปกครองได้พิพาทกับผู้ปกครองในเรื่องของความเหมาะสมแห่งการใช้จ่ายทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองหลังจากหลุดพ้นจากการเป็นผู้อยู่ในความปกครอง ให้รับฟังคำของผู้ปกครองโดยการสาบาน

การรับฟัง กรณีพิพาท เรื่องการมอบทรัพย์สิน หรือวันตายของบิดา ของผู้อยู่ในความปกครอง

แต่ถ้าเป็นเรื่องของการมอบทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง หรือวันตายของบิดาของผู้อยู่ในความปกครอง ให้รับฟังคำของผู้อยู่ในความปกครองโดยการสาบาน

วรรคหนึ่ง
หลักเกณฑ์

ผู้อยู่ในความปกครอง ได้พิพาทกับผู้ปกครอง → ในเรื่องของความเหมาะสมแห่งการใช้จ่ายทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครอง → หลังจากหลุดพ้นจากการเป็นผู้อยู่ในการปกครอง

ผล → ให้รับฟังคำของผู้ปกครอง โดยการสาบาน

วรรคสอง
หลักเกณฑ์

ถ้าเป็นเรื่องของ → การมอบทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง หรือ วันตายของบิดาของผู้อยู่ในความปกครอง

ผล → ให้รับฟังคำของผู้อยู่ในความปกครอง โดยการสาบาน

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้เป็นวิธีการรับฟังข้อเท็จจริงเพื่อยุติข้อพิพาทระหว่างผู้อยู่ในความปกครองกับผู้ปกครอง ซึ่งมีดังนี้

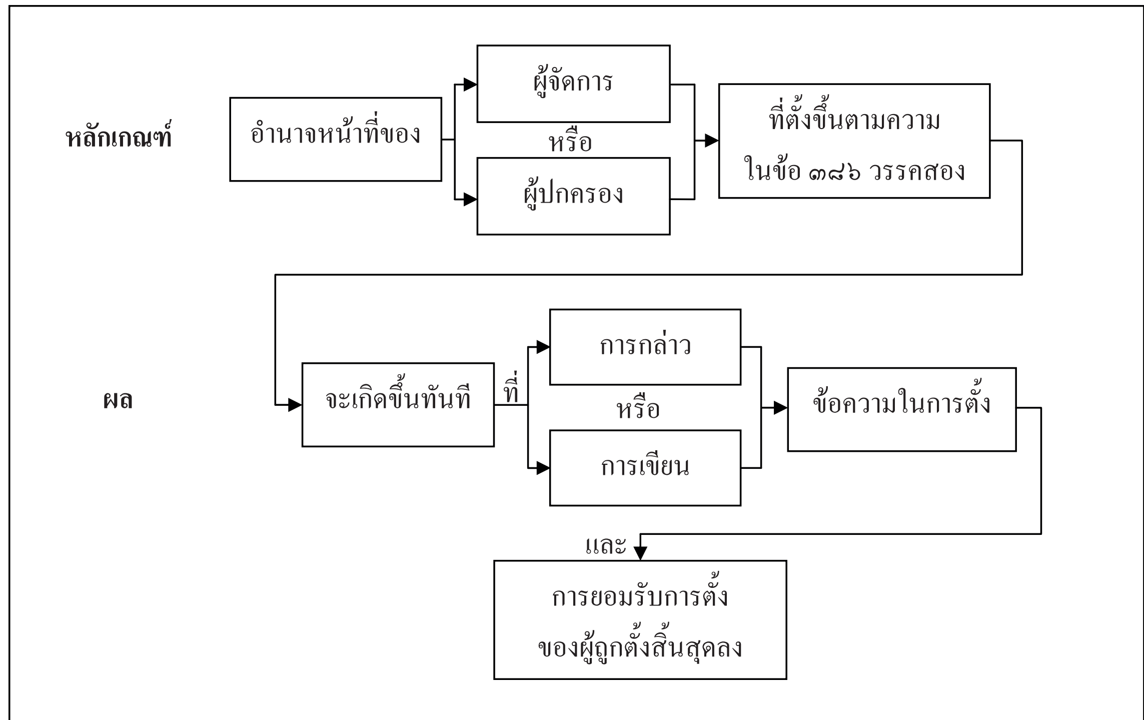
๑. ในกรณีที่ผู้อยู่ในความปกครองได้พิพาทกับผู้ปกครองภายหลังจากได้หลุดพ้นจากการปกครองแล้ว ในเรื่องของความเหมาะสมแห่งการใช้จ่ายทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองให้รับฟังคำให้การของผู้ปกครองโดยการสาบานของผู้ปกครอง

๒. ในกรณีที่ผู้อยู่ในความปกครองได้พิพาทกับผู้ปกครองภายหลังจากได้หลุดพ้นจากการปกครองแล้ว ในเรื่องของการมอบทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครอง หรือวันตายของบิดาของผู้อยู่ในความปกครอง ให้รับฟังคำของผู้อยู่ในความปกครองโดยการสาบานของผู้อยู่ในความปกครอง

การเกิดอำนาจหน้าที่ผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ได้ตั้งขึ้นโดยศาล

ข้อ ๔๑๑ อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ได้ตั้งขึ้นตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง จะเกิดขึ้นทันทีที่การกล่าวหรือการเขียนข้อความในการตั้ง และการยอมรับการตั้งของผู้ถูกตั้งสิ้นสุดลง

นิยามศัพท์

๑. "ผู้ปกครอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๒๐ วรรคสอง

๒. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นเรื่องของการเกิดขึ้นของ "อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ได้ตั้งขึ้นโดยศาล" กล่าวคือ ทันทีที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองโดยการกล่าวหรือการเขียนข้อความ และการยอมรับการตั้ง ไม่ว่าจะด้วยวิธีใดของผู้ถูกตั้งได้สิ้นสุดลง อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นก็จะเกิดขึ้นทันที

ดังนั้น ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองแล้ว แต่ผู้ที่ถูกตั้งยังไม่ยอมรับการตั้งนั้น อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นก็จะยังไม่เกิดขึ้น และศาลก็ไม่มีอำนาจบังคับบุคคลนั้นให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองได้ เพราะการเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองต้องเกิดขึ้นโดยความสมัครใจ

ในทางปฏิบัติของศาลไทยที่ใช้กฎหมายนี้ เมื่อมีการร้องขอให้ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองและศาลได้ทำการไต่สวนแล้วเห็นว่าสมควรตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามคำร้องขอ องค์คณะผู้พิพากษาซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรมจะเป็นผู้กล่าวด้วยวาจาหรือเขียนข้อความในการตั้งก่อน เพื่อให้ถูกต้องตามความในข้อนี้ ส่วนการลงนามในคำพิพากษาหรือคำสั่งของ

องค์คณะผู้พิพากษาเป็นเพียงรูปแบบการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นเดียวกับคดีที่ใช้กฎหมายอื่นเท่านั้น และต่อมาเมื่อผู้รับการตั้งยอมรับการตั้ง โดยการกล่าววาจาหรือมีพฤติกรรมว่ายอมรับการตั้งแล้ว ไม่ว่าจะยอมรับในศาลหรือนอกศาล อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้ปกครองจะเกิดขึ้นหลังการยอมรับนั้นทันที

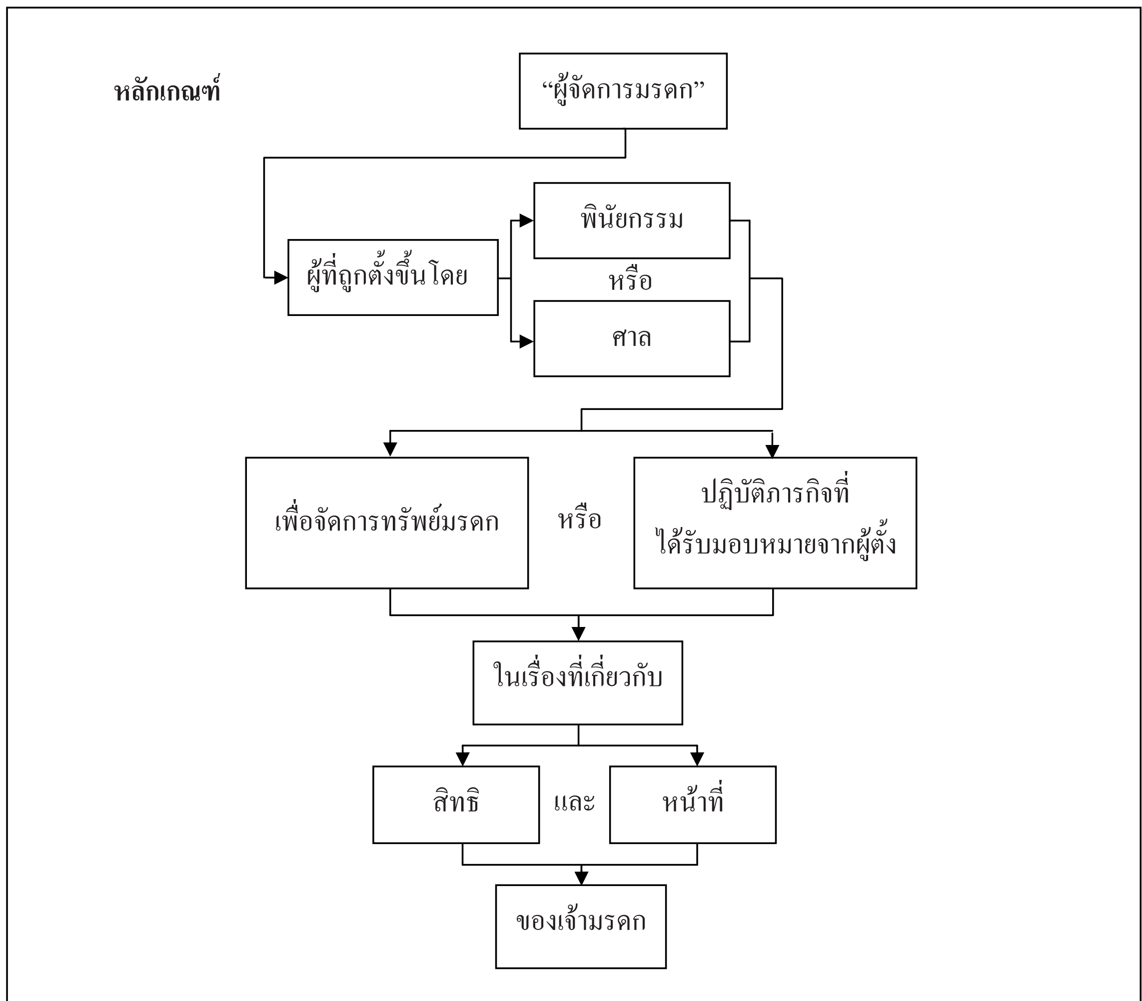
อนึ่ง อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ถูกตั้งโดยพินัยกรรมย่อมเกิดขึ้นทันทีนับตั้งแต่ผู้ถูกตั้งยอมรับการตั้งนั้น ตามความในข้อ ๔๐๐

หมวด ๔
ผู้จัดการมรดก

"ผู้จัดการมรดก"

ข้อ ๔๑๒ "ผู้จัดการมรดก" หมายความว่า ผู้ที่ถูกตั้งขึ้นโดยพินัยกรรมหรือศาลเพื่อจัดการทรัพย์มรดก หรือปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากผู้ตั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของเจ้ามรดก

นิยามศัพท์

๑. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๑ (๒)

๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ข้อ ๔๒๗

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นคำจำกัดความของ "ผู้จัดการมรดก" ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ถูกตั้งขึ้นโดยพินัยกรรมของเจ้ามรดกหรือศาล ซึ่งกระทำการในนามผู้ปกครองสูงสุดแห่งรัฐ เช่น พระมหากษัตริย์ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้โดยกฎหมายนี้อย่างครบถ้วน (ในกรณีที่ผู้ปกครองสูงสุดแห่งรัฐ

ทำหน้าที่ศาลด้วยตัวเอง) หรือในนามผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการประจำเมืองหรือจังหวัดจากผู้ปกครองสูงสุดแห่งรัฐ ซึ่งถือเป็นผู้รับมอบอำนาจหรือตัวแทนที่ถูกต้องตามกฎหมายนี้ของผู้ปกครองสูงสุดแห่งรัฐนั้น (เช่น กอฎีหรือดะโต๊ะยุติธรรม) เพื่อจัดการทรัพย์มรดก หรือปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากผู้ตั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของเจ้ามรดก

อนึ่ง ในกรณีตั้งผู้จัดการมรดกโดยศาลนั้น ต้องมีเหตุจำเป็นแก่กรณีก่อน จึงจะสามารถตั้งผู้จัดการมรดกได้ เช่น กองมรดกมีปัญหาในการแบ่งปันทรัพย์มรดกเนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ยินยอมจดทะเบียนให้จนกว่าจะมีคำสั่งศาลตั้งผู้จัดการมรดกไปแสดงตามความในข้อ ๔๑๕ วรรคสอง

เปรียบเทียบผู้จัดการมรดก ระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)**
ที่มา **มาตรา ๑๗๑๑** ผู้จัดการมรดกนั้นรวมตลอดทั้งบุคคลที่ตั้งขึ้นโดยพินัยกรรมหรือโดยคำสั่งศาล	**ที่มา** **ข้อ ๔๑๒** "ผู้จัดการมรดก" หมายความว่า ผู้ที่ถูกตั้งขึ้นโดยพินัยกรรมหรือศาล เพื่อจัดการทรัพย์มรดก หรือปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากผู้ตั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของเจ้ามรดก
ผู้มีสิทธิร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก ๑. ทายาท (มาตรา ๑๗๑๓) ๒. ผู้มีส่วนได้เสีย (มาตรา ๑๗๑๓) ๓. พนักงานอัยการ (มาตรา ๑๗๑๓)	**ผู้มีสิทธิร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก** ๑. ทายาท (ข้อ ๔๑๕ ประกอบข้อ ๔๓๑) ๒.ผู้มีส่วนได้เสีย (ข้อ ๔๑๕) ๓.ผู้มีหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ข้อ ๔๑๕) ๔.ทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่น (ข้อ ๓๘๖) ๕.บุคคลภายนอกที่ทายาทมอบหมาย (ข้อ ๑๓ ถึงข้อ ๑๙)
การร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก **มาตรา ๑๗๑๓** ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะร้องขอต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกก็ได้ ในกรณีดังต่อไปนี้ (๑) เมื่อเจ้ามรดกตาย ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมได้สูญหายไปหรืออยู่นอกอาณาเขตหรือเป็นผู้เยาว์ (๒) เมื่อผู้จัดการมรดกหรือทายาทไม่สามารถหรือไม่เต็มใจที่จะจัดการหรือมีเหตุขัดข้องในการจัดการ หรือในการแบ่งปันมรดก	**การร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก** **ข้อ ๓๘๖** ในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่นมีสิทธิจัดการหรือกระทำการสิ่งใด ๆ เสมือนเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ตาย ทายาทและผู้เกี่ยวข้องอื่นภายในกรอบของกฎหมาย ถ้าไม่มีบุคคลตามความในวรรคแรก หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาทอื่นผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีสิทธิ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
(๓) เมื่อข้อกำหนดพินัยกรรมซึ่งตั้งผู้จัดการมรดกไว้ ไม่มีผลบังคับได้ด้วยประการใด ๆ การตั้งผู้จัดการมรดกนั้น ถ้ามีข้อกำหนดในพินัยกรรมก็ให้ศาลตั้งตามข้อกำหนดพินัยกรรม และถ้าไม่มีข้อกำหนดในพินัยกรรมก็ให้ศาลตั้งเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกตามพฤติการณ์และโดยคำนึงถึงเจตนาของเจ้ามรดกแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร	ร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นเมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในวรรคสอง หรือผู้ทำพินัยกรรมจัดการสามารถตั้งผู้ควบคุม ผู้จัดการ หรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นได้ด้วย **ข้อ ๔๑๕** ผู้จัดการมรดก วลีของเจ้ามรดกในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดกหรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร หรือทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่นในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดกหรือวลี หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร มีสิทธิรวบรวมและจำหน่ายมรดกให้แก่ผู้มีสิทธิรับมรดก ในกรณีที่ไม่มีบุคคลตามความในวรรคแรกหรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาท ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้มีหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการมรดกได้เมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี
คุณสมบัติของผู้จัดการมรดก **มาตรา ๑๗๑๘** บุคคลต่อไปนี้จะเป็นผู้จัดการมรดกไม่ได้ (๑) บุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ (๒) บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ (๓) บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย	**คุณสมบัติของผู้จัดการมรดก** **ข้อ ๓๙๖** "ผู้รับพินัยกรรม" ตามความในข้อ ๓๙๒ (๒) หมายความว่า ผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๔ ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติในขณะผู้ทำพินัยกรรมตาย ดังต่อไปนี้ (๑) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม (๒) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ (๓) มีความน่าไว้วางใจ (๔) มีศักยภาพในการจัดการได้อย่างเป็นธรรมและรวดเร็วพอสมควร ผู้รับพินัยกรรมต้องมีคุณสมบัติตามความในวรรคแรกในขณะผู้ทำพินัยกรรมตาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
การตอบรับการเป็นผู้จัดการมรดก **มาตรา ๑๗๑๗** ในเวลาใด ๆ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่เจ้ามรดกตาย แต่ต้องเป็นเวลาภายหลังเจ้ามรดกตายแล้วสิบห้าวัน ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่ง จะแจ้งความถามไปยังผู้ที่ถูกตั้งเป็นผู้จัดการมรดกโดยพินัยกรรมว่าจะรับเป็นผู้จัดการมรดกหรือไม่ก็ได้ ถ้าผู้ที่ได้รับแจ้งความมิได้ตอบรับการเป็นผู้จัดการมรดกภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันรับแจ้งความนั้น ให้ถือว่าผู้นั้นปฏิเสธ แต่การรับเป็นผู้จัดการมรดกนั้น จะทำภายหลังหนึ่งปีนับแต่วันที่เจ้ามรดกตายไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต	**การตอบรับการเป็นผู้จัดการมรดก** **ข้อ ๓๙๗** การตอบรับหรือปฏิเสธของผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นมิจำต้องกระทำโดยทันทีที่ได้รับการตั้งหรือผู้ทำพินัยกรรมตายและการปฏิเสธภายหลังการรับถือเป็นการบอกเลิก **ข้อ ๔๐๐** ในการตอบรับ ผู้รับพินัยกรรมอาจใช้ข้อความที่เป็นคำตอบรับที่มีความหมายชัดเจนว่าตนได้ยอมรับการตั้งที่ระบุไว้ในพินัยกรรมตามหมวดนี้แล้ว หรือการกระทำหรือแสดงเจตนาใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าตนได้ยอมรับการตั้งเช่นว่านั้นแล้วก็ได้ **ข้อ ๔๐๗** บุคคลคนหนึ่งสามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๙๒ (๒) เพื่อรับการตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองของผู้ไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถหลายคนในเวลาเดียวกันได้ถ้าบุคคลนั้นยังมีศักยภาพในการจัดการหรือปกครองอย่างเป็นธรรมและรวดเร็วพอสมควรได้ **ข้อ ๔๐๘** ผู้ถูกตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองโดยพินัยกรรมจะรับเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่ผู้นั้นค่อนข้างมั่นใจว่าถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียแก่กองมรดก สิทธิของผู้รับมรดกในทรัพย์มรดก สิทธิของบุคคลภายนอกในกองมรดกหรือทรัพย์สินของผู้อยู่ในการจัดการของผู้นั้นซึ่งถ้าเป็นดั่งเช่นว่านี้ผู้ถูกตั้งจำเป็นต้องรับ
การเริ่มต้นการเป็นผู้จัดการมรดก **มาตรา ๑๗๑๖** หน้าที่ผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้งให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้ฟังหรือถือว่าได้ฟังคำสั่งศาลนั้นแล้ว	**การเริ่มต้นการเป็นผู้จัดการมรดก** **ข้อ ๔๑๑** อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ได้ตั้งขึ้นตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง จะเกิดขึ้นทันทีที่การกล่าวหรือการเขียนข้อความในการตั้ง และการยอมรับการตั้งของผู้ถูกตั้งสิ้นสุดลง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
อำนาจหน้าที่ผู้จัดการมรดก **มาตรา ๑๗๑๙** ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็น เพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่งแจ้งชัดหรือโดยปริยายแห่งพินัยกรรม และเพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไปหรือเพื่อแบ่งปันทรัพย์มรดก	**อำนาจหน้าที่ผู้จัดการมรดก** **ข้อ ๔๑๖** ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ในกรณีที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดก ให้นำความในข้อ ๔๐๒ ถึงข้อ ๔๐๔ ข้อ ๔๐๖ และข้อ ๔๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีที่เกี่ยวกับการยอมรับเป็นผู้จัดการมรดกให้นำความในข้อ ๓๙๗ ข้อ ๔๐๐ ข้อ ๔๐๗ และข้อ ๔๐๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม
อำนาจในการตั้งผู้จัดการมรดกหลายคน **มาตรา ๑๗๒๖** ถ้าผู้จัดการมรดกมีหลายคน การทำการตามหน้าที่ของผู้จัดการมรดกนั้นต้องถือเอาเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีข้อกำหนดพินัยกรรมเป็นอย่างอื่น ถ้าเสียงเท่ากัน เมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ ก็ให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด	**อำนาจในการตั้งผู้จัดการมรดกหลายคน** **ข้อ ๔๐๖** ในกรณีผู้ปกครองหรือผู้จัดการเช่นว่านั้นมีหลายคน แต่ละคนมีสิทธิและหน้าที่ตามที่ระบุในการตั้ง ในกรณีที่ไม่ได้ระบุสิทธิและหน้าที่นั้นเอาไว้ และเป็นกรณีผู้จัดการหรือผู้ปกครองทั่วไป ให้แต่ละคนมีสิทธิและหน้าที่ร่วมกันแต่แยกกันกระทำ แต่ถ้าเป็นกรณีผู้จัดการเฉพาะเรื่อง ผู้จัดการหรือผู้ปกครองแต่ละคนมีอำนาจเต็มเฉพาะในการจัดการสิ่งที่ตนเป็นผู้จัดการเท่านั้น
อำนาจในการตั้งตัวแทนเพื่อทำหน้าที่ **มาตรา ๑๗๒๓** ผู้จัดการมรดกต้องจัดการโดยตนเอง เว้นแต่จะทำการโดยตัวแทนได้ตามอำนาจที่ให้ไว้โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายในพินัยกรรม หรือโดยคำสั่งศาล หรือในพฤติการณ์เพื่อประโยชน์แก่กองมรดก	**อำนาจในการตั้งตัวแทนเพื่อทำหน้าที่** **ข้อ ๔๑๗** ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ในกรณีของการตั้งผู้อื่นเป็นผู้จัดการมรดกต่อไปจากตนเองของผู้จัดการมรดก ให้นำความในข้อ ๓๙๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม **ข้อ ๓๙๔** ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมได้ตั้งผู้จัดการหรือตั้งผู้ปกครองไว้ในพินัยกรรมและยังมอบอำนาจหรืออนุญาตให้ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นตั้งบุคคลอื่นต่อ ให้ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นตั้งบุคคลอื่นตามที่ได้ถูกกำหนดให้ ไม่ว่าจะถูกกำหนดให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจหรือในนามของตนเอง แต่ถ้าในการมอบอำนาจหรืออนุญาตนั้นไม่ได้กำหนดไว้ว่าให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจหรือในนามของตนเอง ให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
อำนาจในการจัดการทรัพย์มรดก **มาตรา ๑๗๔๐** เว้นแต่เจ้ามรดกหรือกฎหมายจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้จัดสรรทรัพย์สินของเจ้ามรดกเพื่อชำระหนี้ตามลำดับดังต่อไปนี้ (๑) ทรัพย์สินนอกจากอสังหาริมทรัพย์ (๒) อสังหาริมทรัพย์ซึ่งจัดสรรไว้ชัดแจ้งในพินัยกรรมว่าสำหรับชำระหนี้ ถ้าหากว่ามีทรัพย์สินเช่นว่านั้น (๓) อสังหาริมทรัพย์ซึ่งทายาทโดยธรรมชอบที่จะได้รับในฐานะเช่นนั้น (๔) อสังหาริมทรัพย์ซึ่งเจ้ามรดกทำพินัยกรรมให้แก่ผู้ใดผู้หนึ่งโดยมีเงื่อนไขว่าผู้นั้นต้องชำระหนี้ของเจ้ามรดก (๕) อสังหาริมทรัพย์ซึ่งเจ้ามรดกทำพินัยกรรมให้โดยลักษณะทั่วไปดั่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๕๑ (๖) ทรัพย์สินเฉพาะอย่างซึ่งเจ้ามรดกทำพินัยกรรมให้โดยลักษณะเฉพาะดั่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๕๑ ทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งได้จัดสรรไว้ตามความที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ให้เอาออกขายทอดตลาด แต่ทายาทคนใดคนหนึ่งอาจมิให้มีการขายเช่นว่านั้นได้ โดยชำระราคาทรัพย์สินนั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วนตามที่ผู้ตีราคาซึ่งศาลตั้งขึ้นได้กำหนดให้ จนพอแก่จำนวนที่จะชำระให้แก่เจ้าหนี้	**อำนาจในการจัดการทรัพย์มรดก** **ข้อ ๔๑๘** ผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์มรดกต้องจัดการหรือจำหน่ายทรัพย์มรดกในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับดังต่อไปนี้ (๑) ชำระหนี้หรือการใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์หรือเจ้ามรดกที่เกิดขึ้นก่อนเจ้ามรดกตายตามลำดับการเกิดหนี้หรือค่าใช้จ่ายเช่นว่านั้น แต่ต้องให้หนี้ของอัลเลาะฮ์อยู่ในลำดับก่อนหนี้มนุษย์ และหนี้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับตัวทรัพย์อยู่ลำดับก่อนหนี้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับตัวเจ้ามรดก ให้ถือว่าการชำระหนี้ที่เกิดจากการซื้อทรัพย์หรือจ่ายค่าซื้อทรัพย์ ชำระหนี้หรือจ่ายค่าที่ฝังศพของผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้ามรดกในเรื่องการจัดการศพ และค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการที่เจ้ามรดกทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บเป็นการชำระหนี้ หรือเป็นการใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์ หรือเจ้ามรดกตามความในวรรคแรก (๒) จ่ายค่าจัดการศพเจ้ามรดก (๓) ชำระหนี้สินและการใช้จ่ายในค่าใช้จ่ายอื่นจากหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายตามความใน (๑) ของข้อนี้ (๔) กระทำการตามพินัยกรรมและสิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรม โดยการส่งมอบทรัพย์แก่ผู้รับในจำนวนที่ไม่เกินหนึ่งในสามของกองมรดกหลังจากหักค่าใช้จ่ายตามความใน (๑) ถึง (๓) ของข้อนี้แล้ว แต่ถ้าทายาทผู้มีสิทธิในส่วนที่เกินยินยอมให้จ่ายเต็มจำนวนที่ระบุไว้ในพินัยกรรมและสิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรมนั้น (๕) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทหนึ่ง (๖) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทสอง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)
	(๗) มอบทรัพย์มรดกให้แก่องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการคลังของรัฐ ถ้ารัฐนั้นเป็นรัฐอิสลาม (๘) แบ่งปันทรัพย์มรดกที่ยังเหลืออยู่ให้แก่ทายาทประเภทหนึ่งอีกหนึ่งรอบ ยกเว้นสามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี (๙) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทสาม (๑๐) ใช้จ่ายทรัพย์มรดกในแนวทางที่เป็นสาธารณประโยชน์แก่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม “สิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรม” ตามความใน (๔) ของข้อนี้ หมายความว่า การจำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สิน หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกันนั้น ในขณะเจ็บป่วยอันเป็นเหตุให้เจ้ามรดกตาย ซึ่งสามารถกระทำได้ก็แต่ในปริมาณที่ไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกที่เหลือจากการหักออกโดย (๑) ถึง (๓) ของข้อนี้ แล้วเท่านั้น
อำนาจในการถอดถอนผู้จัดการมรดก **มาตรา ๑๗๒๗** ผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดจะร้องขอให้ศาลสั่งถอนผู้จัดการมรดกเพราะเหตุผู้จัดการมรดกละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุอย่างอื่นที่สมควรก็ได้ แต่ต้องร้องขอเสียก่อนที่การปันมรดกจะเสร็จสิ้นลง แม้ถึงว่าการจะได้เข้ารับตำแหน่งแล้วก็ดี ผู้จัดการมรดกจะลาออกจากตำแหน่งโดยมีเหตุอันสมควรก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากศาล	**อำนาจในการถอดถอนผู้จัดการมรดก** **ข้อ ๓๘๗** ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง สามารถถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองและตั้งใหม่ได้ เมื่อผู้นั้นเห็นว่ามีเหตุจำเป็นแก่กรณี **ข้อ ๔๐๓** ผู้มีสิทธิร้องขอตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง สามารถร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นเมื่อเห็นว่า ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร หรือให้ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองคนใหม่เนื่องจากคนเดิมขาดคุณสมบัติหรือไม่อาจเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองได้อีกต่อไป

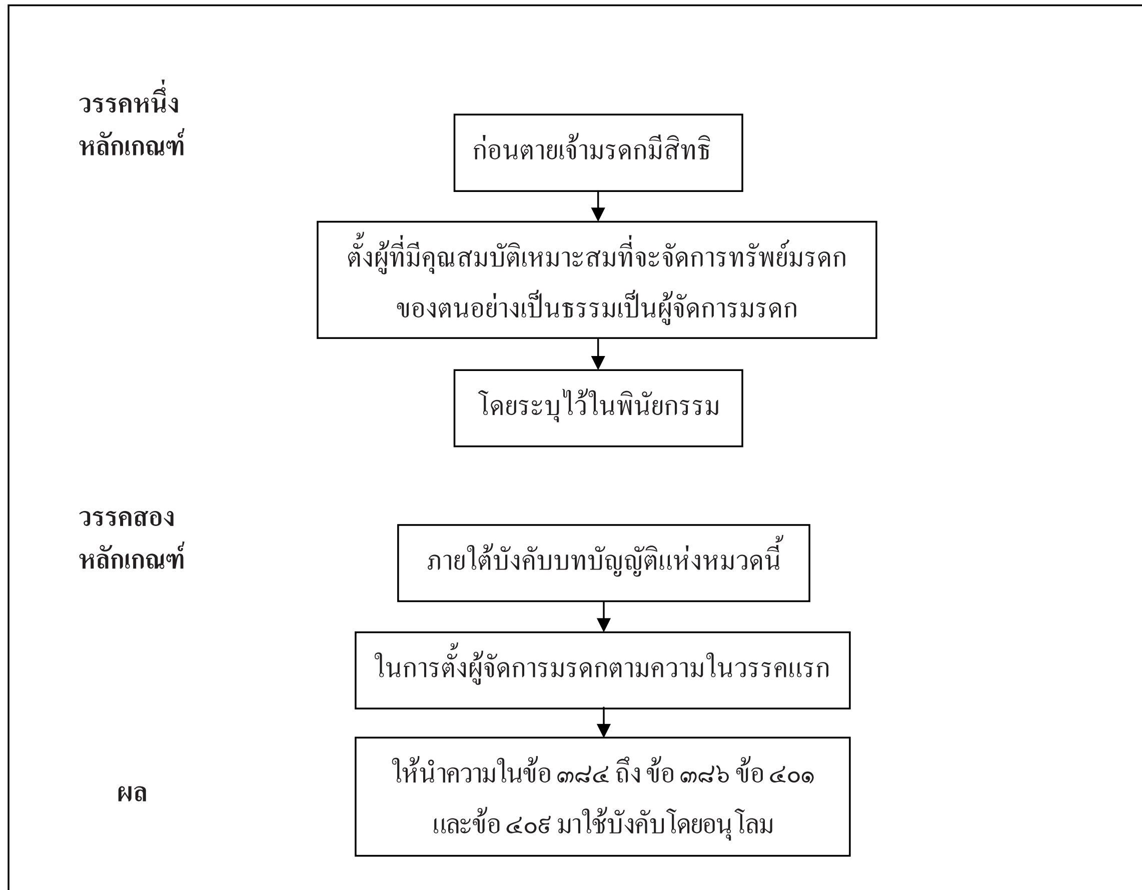

อำนาจเจ้ามรดกตั้งผู้จัดการมรดก

ข้อ ๔๑๓ ก่อนตายเจ้ามรดกมีสิทธิตั้งผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะจัดการทรัพย์มรดกของตนอย่างเป็นธรรมเป็นผู้จัดการมรดกโดยระบุไว้ในพินัยกรรม

บทอนุโลม

ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ในการตั้งผู้จัดการมรดกตามความในวรรคแรก ให้นำความในข้อ ๓๘๔ ถึงข้อ ๓๘๖ ข้อ ๔๐๑ และข้อ ๔๐๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อธิบายศัพท์

๑. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๒. "ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้เป็นการกำหนดให้เจ้ามรดกมีสิทธิตั้งผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะจัดการทรัพย์มรดกของตนอย่างเป็นธรรม เป็นผู้จัดการมรดกโดยการระบุไว้ในพินัยกรรม และให้นำความในข้อ ๓๘๔ ถึงข้อ ๓๘๖ ข้อ ๔๐๑ และข้อ ๔๐๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนั้น

(๑) การตั้งผู้จัดการมรดกเป็นสิ่งต้องกระทำ ถ้าเป็นกรณีที่หากไม่ตั้งผู้จัดการมรดกจะทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่หากเป็นกรณีที่แม้ไม่ตั้งผู้จัดการมรดกก็จะไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง การตั้งผู้จัดการมรดกเป็นเพียงสิ่งพึงกระทำ

(๒) ผู้จัดการมรดกสามารถตั้งโดยผู้ทำพินัยกรรมเอง หรือบุคคลซึ่งถูกระบุไว้ในพินัยกรรมว่าให้เป็นผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการมรดก

(๓) ในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดก หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่น มีสิทธิจัดการมรดกหรือกระทำการใด ๆ เสมือนเป็นผู้จัดการมรดกในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ตาย ทายาท และผู้เกี่ยวข้องอื่นภายในกรอบของกฎหมาย

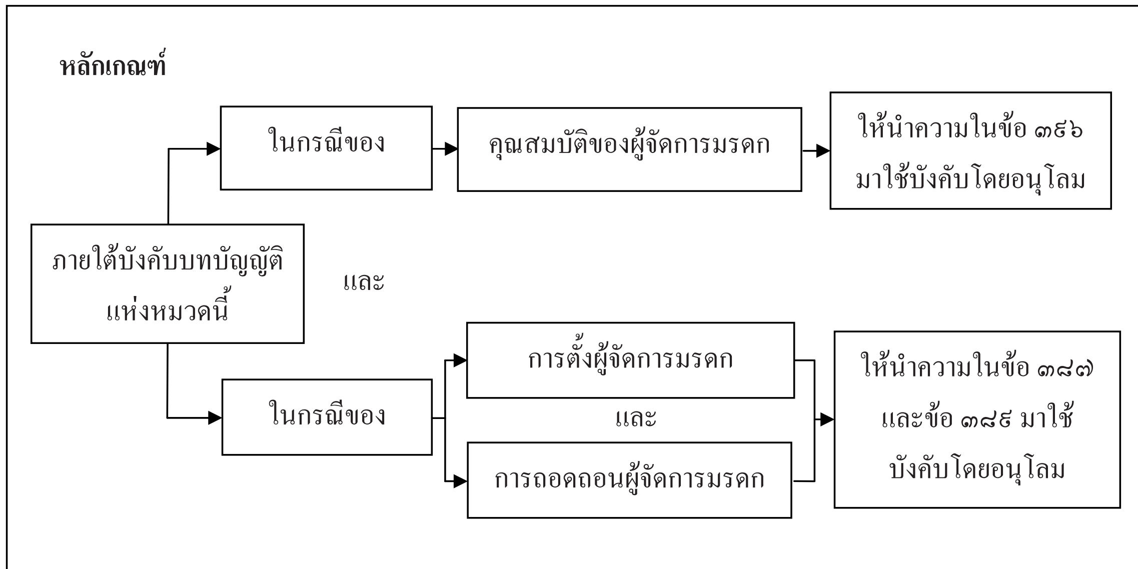
ถ้าไม่มีผู้จัดการมรดกหรือทายาทดังกล่าว หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาทอื่น ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดก เมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี

ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการมรดกซึ่งหมายถึงศาล หรือผู้ทำพินัยกรรมจัดการสามารถตั้งผู้ควบคุมผู้จัดการมรดกได้ตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสองและวรรคท้าย

เหตุในการตั้งและถอดถอนผู้จัดการมรดกกับคุณสมบัติของผู้จัดการมรดก

ข้อ ๔๑๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ในกรณีของการตั้งและการถอดถอนผู้จัดการมรดกให้นำความในข้อ ๓๘๗ และข้อ ๓๘๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีของคุณสมบัติของผู้จัดการมรดกให้นำความในข้อ ๓๙๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

อธิบายศัพท์

"ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้เป็นการกำหนดให้นำความในข้อ ๓๘๗ และข้อ ๓๘๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม สำหรับการตั้งและการถอดถอนผู้จัดการมรดกและในกรณีคุณสมบัติของผู้จัดการมรดกให้นำความในข้อ ๓๙๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนั้น บุคคลที่จะเป็นผู้จัดการมรดกจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามข้อ ๓๙๖ และผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง ซึ่งหมายถึงศาล ในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดกที่ตั้งโดยพินัยกรรมสามารถตั้งผู้จัดการมรดก และถอดถอนผู้จัดการมรดกและตั้งใหม่ได้ เมื่อผู้นั้นเห็นว่ามีเหตุจำเป็นแก่กรณีและผู้นั้นไม่สามารถตั้งผู้จัดการมรดกให้แก่ผู้ตายที่มีถิ่นที่อยู่ประจำอยู่นอกเมืองหรือรัฐที่ตนมีอำนาจปกครอง หรือได้รับมอบอำนาจให้มาทำหน้าที่ แล้วแต่กรณีได้

ศาลจังหวัดปัตตานี ในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๗๖/๒๕๔๗ ระหว่าง นายยาซีส อับดุลลานาฮาดี ผู้ร้อง นางอัศวัล ไพรพฤกษ์ ผู้คัดค้าน วินิจฉัยว่า "การที่ผู้จัดการมรดกตามหลักกฎหมายอิสลามไม่จัดการมรดกตามหลักกฎหมายอิสลาม เป็นเหตุสมควรจะถอดถอนผู้จัดการมรดกคนดังกล่าว"

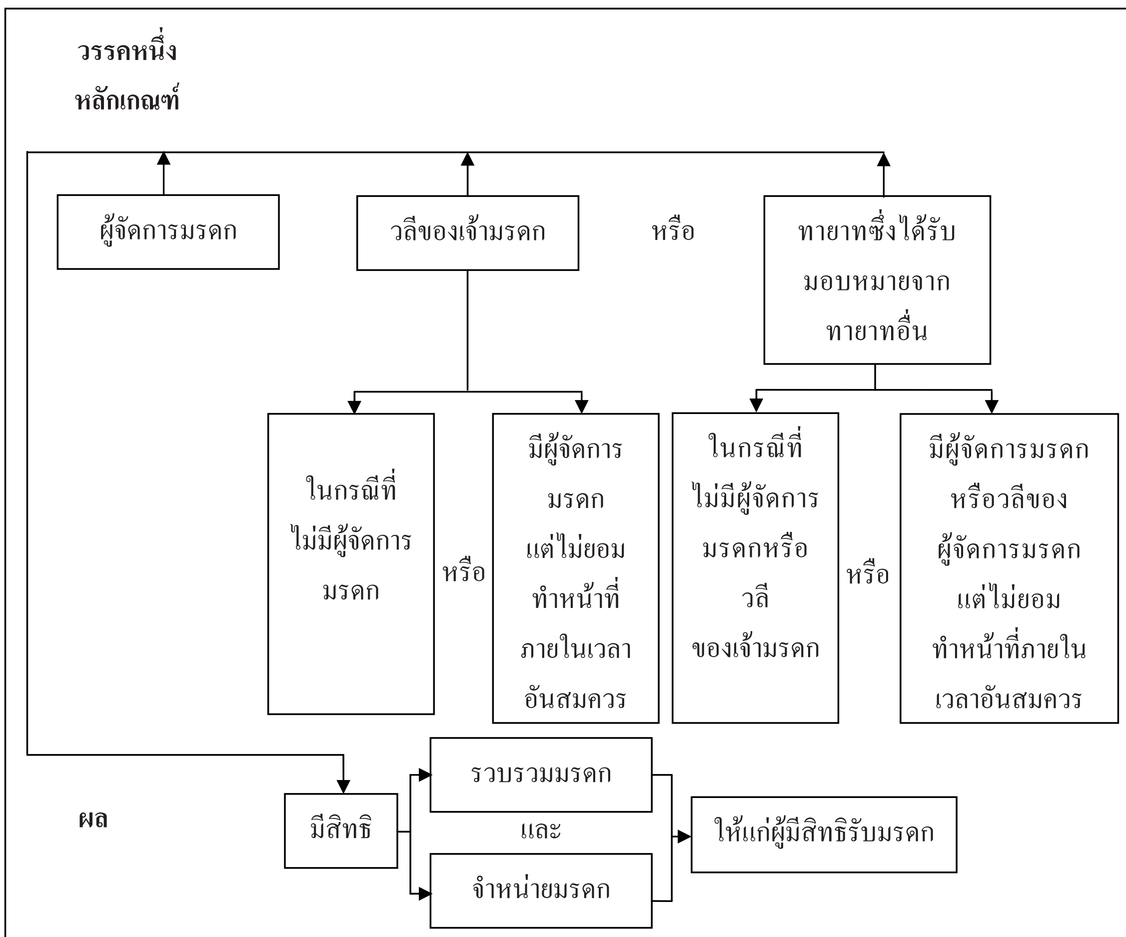

ข้อ ๔๑๕ ผู้จัดการมรดก วลีของเจ้ามรดกในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดก หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร หรือทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่นในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดกหรือวลี หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร มีสิทธิรวบรวมและจำหน่ายมรดกให้แก่ผู้มีสิทธิรับมรดก

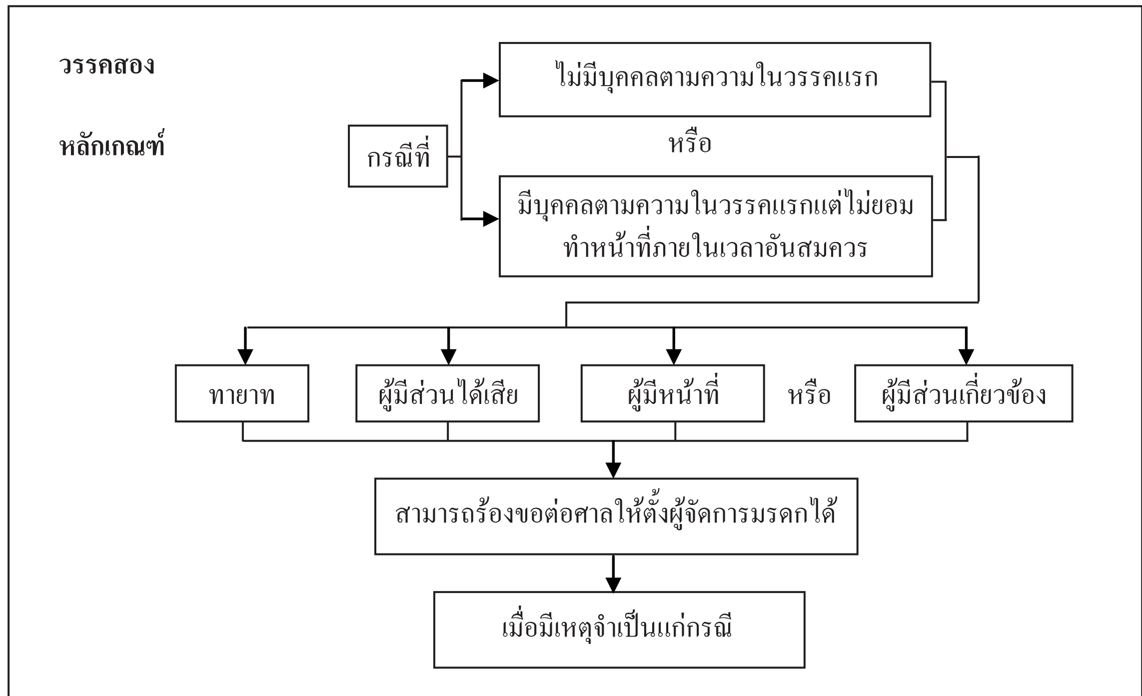
ผู้มีสิทธิรวบรวมและจำหน่ายมรดก

ในกรณีที่ไม่มีบุคคลตามความในวรรคแรก หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาท ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้มีหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการมรดกได้ เมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี

การร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการมรดกกรณีมีเหตุจำเป็น

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

๒. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๓. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๔. "สมควร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๘)

๕. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

ข้อพิจารณา

เป็นบทบัญญัติให้มีผู้ทำหน้าที่จัดการมรดกคือผู้จัดการมรดก วลีของเจ้ามรดก และทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่นให้มีหน้าที่รวบรวมและจำหน่ายทรัพย์มรดกให้แก่ผู้มีสิทธิรับมรดกตามลำดับที่กำหนดให้ ดังนี้

๑. ผู้จัดการมรดก

๒. วลีของเจ้ามรดก เฉพาะในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดก หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร

๓. ทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่น เฉพาะในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดกหรือวลีหรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร

ส่วนในวรรคสอง ได้มีการกำหนดให้ทายาท ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้มีหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการมรดกได้ ในกรณีที่ไม่มีบุคคลตามความในวรรคแรกหรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร และมีเหตุจำเป็นแก่กรณี เช่น ไม่สามารถโอนที่ดินมรดกได้ แม้จะมีทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่นทำหน้าที่รวบรวมและจำหน่ายมรดกแล้ว ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง

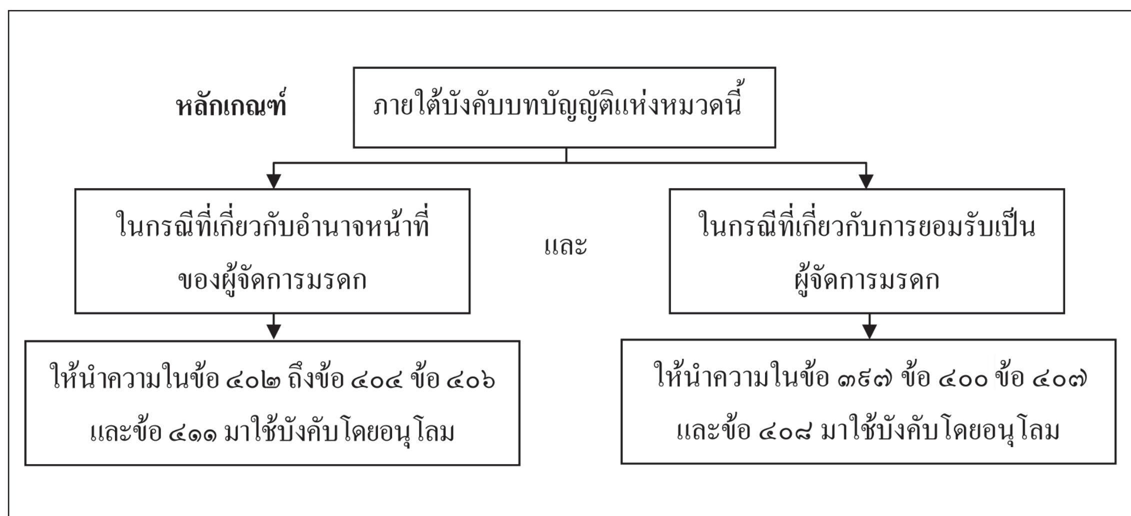
ในเรื่องนี้เคยมีคำพิพากษาคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๓๘๖/๒๕๕๑, ๔๑/๒๕๕๐, ๔๖๐/๒๕๕๒ ของศาลจังหวัดนราธิวาส และคำพิพากษาคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๑๔/๒๕๔๕ ของศาลจังหวัดสตูล ซึ่งศาลได้วินิจฉัยไว้ในทำนองเดียวกันว่า การที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกนั้น ถือว่าพนักงานอัยการเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องสามารถยื่นคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกได้

นอกจากนี้ อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางมีสารไปถึงศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล และไปถึงศาลจังหวัดเบตง ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๕ แนะนำผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรมในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดดังกล่าวว่า พนักงานอัยการถือว่าเป็นผู้มีหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทางอำนาจหน้าที่ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

การยอมรับและอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดก

ข้อ ๔๑๖ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ในกรณีที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกให้นำความในข้อ ๔๐๒ ถึงข้อ ๔๐๔ ข้อ ๔๐๖ และข้อ ๔๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีที่เกี่ยวกับการยอมรับเป็นผู้จัดการมรดก ให้นำความในข้อ ๓๙๗ ข้อ ๔๐๐ ข้อ ๔๐๗ และข้อ ๔๐๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

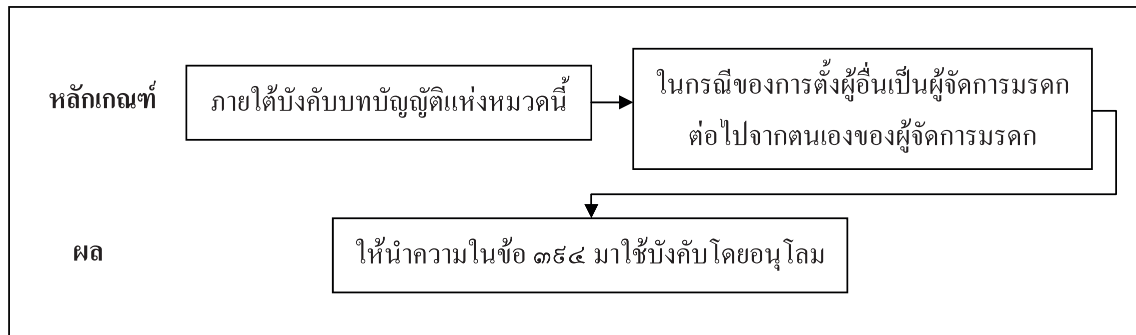
อธิบายศัพท์

"ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

ข้อ ๔๑๗ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ในกรณีของการตั้งผู้อื่นเป็นผู้จัดการมรดกต่อไปจากตนเองของผู้จัดการมรดก ให้นำความในข้อ ๓๙๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การตั้งผู้อื่นเป็นผู้จัดการมรดกต่อจากตนเอง

อธิบายศัพท์

"ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้เป็นการกำหนดให้นำข้อ ๓๙๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนั้น ผู้จัดการมรดกที่ถูกตั้งโดยพินัยกรรมหรือศาล สามารถตั้งผู้อื่นเป็นผู้จัดการมรดกต่อไปจากตนเองได้หากผู้ทำพินัยกรรมหรือศาลได้มอบอำนาจหรืออนุญาตไว้ โดยไม่จำเป็นต้องยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดกอีก อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ตั้งผู้จัดการมรดก หากจะให้ผู้จัดการมรดกมีสิทธิตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการมรดกต่อไปจากตนเอง ก็ต้องระบุไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นว่าให้มีอำนาจกระทำได้และผู้จัดการมรดกต้องตั้งผู้อื่นตามที่ได้ถูกกำหนดให้เท่านั้นไม่ว่าจะถูกกำหนดให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจหรือในนามของตนเอง ส่วนกรณีที่ในการมอบอำนาจหรืออนุญาตนั้นไม่ได้มีการกำหนดว่าให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจหรือในนามของตนเอง ผู้จัดการมรดกต้องตั้งในนามของผู้มอบอำนาจ

ข้อ ๔๑๘ ผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์มรดก ต้องจัดการหรือจำหน่ายทรัพย์มรดกในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับดังต่อไปนี้

(๑) ชำระหนี้หรือค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์หรือเจ้ามรดกที่เกิดขึ้นก่อนเจ้ามรดกตายตามลำดับการเกิดหนี้หรือค่าใช้จ่ายเช่นว่านั้น แต่ต้องให้หนี้ของอัลเลาะฮ์อยู่ในลำดับก่อนหนี้มนุษย์ และหนี้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับตัวทรัพย์อยู่ลำดับก่อนหนี้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับตัวเจ้ามรดก

ให้ถือว่าการชำระหนี้ที่เกิดจากการซื้อทรัพย์หรือจ่ายค่าซื้อทรัพย์ ชำระหนี้หรือจ่ายค่าที่ฝังศพของผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้ามรดกในเรื่องการจัดการศพ และค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการที่เจ้ามรดกทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บเป็นการชำระหนี้หรือเป็นการใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์ หรือเจ้ามรดกตามความในวรรคแรก

(๒) จ่ายค่าจัดการศพเจ้ามรดก

ลำดับการจัดการหรือจำหน่ายทรัพย์มรดก

(๓) ชำระหนี้สินและการใช้จ่ายในค่าใช้จ่ายอื่นจากหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายตามความใน (๑) ของข้อนี้

(๔) กระทำการตามพินัยกรรมและสิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรม โดยการส่งมอบทรัพย์แก่ผู้รับในจำนวนที่ไม่เกินหนึ่งในสามของกองมรดกหลังจากหักค่าใช้จ่ายตามความใน (๑) ถึง (๓) ของข้อนี้แล้ว แต่ถ้าทายาทผู้มีสิทธิในส่วนที่เกินยินยอมให้จ่ายเต็มจำนวนที่ระบุไว้ในพินัยกรรมและสิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรมนั้น

(๕) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทหนึ่ง

(๖) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทสอง

(๗) มอบทรัพย์มรดกให้แก่องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการคลังของรัฐ ถ้ารัฐนั้นเป็นรัฐอิสลาม

(๘) แบ่งปันทรัพย์มรดกที่ยังเหลืออยู่ให้แก่ทายาทประเภทหนึ่งอีกหนึ่งรอบ ยกเว้นสามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี

(๙) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทสาม

(๑๐) ใช้จ่ายทรัพย์มรดกในแนวทางที่เป็นสาธารณประโยชน์แก่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม

“สิ่งที่ถือเสมือนพินัยกรรม”

“สิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรม” ตามความใน (๔) ของข้อนี้ หมายความว่าการจำหน่ายจ่าย โอนทรัพย์สิน หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกันนั้นในขณะเจ็บป่วย อันเป็นเหตุให้เจ้ามรดกตายซึ่งสามารถกระทำได้ก็แต่ในปริมาณที่ไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกที่เหลือจากการหักออกโดย (๑) ถึง (๓) ของข้อนี้ แล้วเท่านั้น

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์มรดกต้อง → จัดการ หรือ จำหน่าย → ทรัพย์มรดกในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับดังต่อไปนี้

(๑) ชำระหนี้หรือค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์หรือเจ้ามรดก

↓

ที่เกิดขึ้นก่อนเจ้ามรดกตาย ตามลำดับการเกิดหนี้หรือค่าใช้จ่ายเช่นว่านี้

↓

ต้องให้หนี้ของอัลเลาะฮ์อยู่ในลำดับก่อนหนี้มนุษย์

และ ↓

หนี้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับตัวทรัพย์อยู่ลำดับก่อนหนี้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับตัวเจ้ามรดก

ให้ถือว่า

↓

การชำระหนี้ที่เกิดจากการซื้อทรัพย์หรือจ่ายค่าซื้อทรัพย์

↓

ชำระหนี้หรือจ่ายค่าที่ฝังศพของผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้ามรดกในเรื่องการจัดการศพ และค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการที่เจ้ามรดกทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บ

↓

เป็นการชำระหนี้หรือเป็นการใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์หรือเจ้ามรดกตามความในวรรคแรก

(๒) จ่ายค่าจัดการศพ

(๓) ชำระหนี้สินและการใช้จ่ายในค่าใช้จ่ายอื่นจากหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายตามความใน (๑) ของข้อนี้

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๔) กระทำการตามพินัยกรรม และ สิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรม → โดยการส่งมอบทรัพย์แก่ผู้รับในจำนวนที่ไม่เกินหนึ่งในสามของกองมรดก → หลังจากหักค่าใช้จ่ายตามความใน (๑) ถึง (๓) ของข้อนี้แล้ว → แต่ถ้าทายาทผู้มีสิทธิในส่วนที่เกินยินยอมให้จ่ายเต็มจำนวนที่ระบุไว้ในพินัยกรรมและสิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรมนั้น

(๕) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทหนึ่ง

(๖) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทสอง

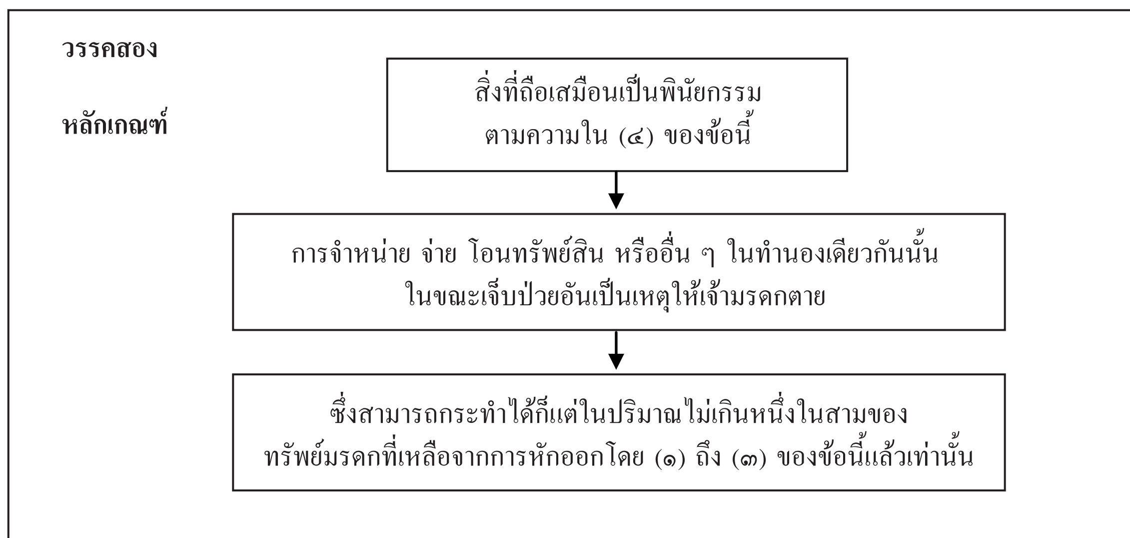
(๗) มอบทรัพย์มรดกให้แก่องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการคลังของรัฐ → ถ้ารัฐนั้นเป็นรัฐอิสลาม

(๘) แบ่งปันทรัพย์มรดกที่ยังเหลืออยู่ให้แก่ทายาทประเภทหนึ่งอีกหนึ่งรอบ → ยกเว้นสามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี

(๙) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทสาม

(๑๐) ใช้จ่ายทรัพย์มรดกในแนวทางที่เป็นสาธารณประโยชน์แก่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖) วรรคสอง

๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๓. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๔. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๕. "ทายาทประเภทหนึ่ง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๕

๖. "ทายาทประเภทสอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๔

๗. "ทายาทประเภทสาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๗

๘. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้ เป็นการกำหนดขั้นตอนการจัดการหรือจำหน่ายทรัพย์มรดก โดยกำหนดว่า ผู้จัดการจะต้องดำเนินการตามลำดับตั้งแต่ (๑) ถึง (๑๐) ดังนี้

๑. ชำระหนี้ หรือค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์มรดก เช่น ชำระค่าผ่อนชำระราคาทรัพย์นั้นที่ยังค้างอยู่ ไถ่ถอนทรัพย์นั้นที่ติดจำนองอยู่ หรือหนี้ หรือค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวเจ้ามรดก เช่น จ่ายทานบังคับที่เกิดจากการมีชีวิตอยู่ทั้งในวันสุดท้ายของเดือนเราะมะฎอนและวันอีดิลฟิฏรีย์ (ซะกาตฟิฏเราะฮ์) ของเจ้ามรดกที่ยังค้างจ่าย ชำระค่าสินไหมทดแทนที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญาของเจ้ามรดก ซึ่งหนี้และค่าใช้จ่ายเหล่านั้นเกิดขึ้นก่อนเจ้ามรดกตาย แต่เจ้ามรดกยังมิได้ชำระหรือจ่ายให้เสร็จสิ้นลุล่วงไป ทั้งนี้ จะต้องชำระส่วนที่เป็นหนี้ของอัลเลาะฮ์ เช่น ทานบังคับ หนี้ที่เกิดจากการทำฮัจญ์ ก่อนส่วนที่เป็นหนี้ของมนุษย์ เช่น ค่าซื้อทรัพย์นั้น และจะต้องชำระส่วนที่เป็นหนี้หรือค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์นั้น ก่อนส่วนที่เป็นหนี้หรือค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวเจ้ามรดก และต้องชำระหรือจ่ายตามลำดับการเกิดหนี้หรือค่าใช้จ่ายเช่นว่านั้น

ตัวอย่าง นาย ก. เจ้ามรดกกู้เงินนาย ข. จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท และนาย ก. ซื้อโคจาก นาย ค. ๑๐๐ ตัว ราคา ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท และมีค่าขนส่งจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท แต่ยังไม่ได้ชำระหนี้ทั้งสองราย ต่อมา นาย ก. ไปทำฮัจญ์ และได้ค้างค่าใช้จ่ายในการไปทำฮัจญ์นั้น ๑๐๐,๐๐๐ บาท และก่อนถึงแก่ความตายเล็กน้อยได้เกิดซะกาตฟิฏเราะฮ์ขึ้นแก่ตัวนาย ก. และเกิดทานบังคับทรัพย์สินขึ้นแก่ตัวนาย ก. ซึ่งเกิดมาจากการเป็นเจ้าของโคดังกล่าว และนาย ก. ยังไม่ได้จ่ายซะกาตทั้งสองนั้น เช่นนี้ ต้องจัดการจ่ายทานบังคับทรัพย์สินชำระค่าใช้จ่ายในการไปทำฮัจญ์ จ่ายซะกาตฟิฏเราะฮ์ ชำระหนี้ค่าซื้อโค ชำระหนี้ค่าขนส่งโค และชำระหนี้เงินกู้ ตามลำดับ

กรณีหนี้ประเภทเดียวกันมีหลายอย่าง ต้องชำระตามลำดับการเกิดหนี้ว่าหนี้ใดเกิดขึ้นก่อนหลัง แต่ถ้าไม่ปรากฏว่าหนี้ใดเกิดขึ้นก่อนหลังก็ต้องชำระตามสัดส่วนของหนี้นั้น

ส่วนความใน (๑) วรรคสอง เป็นการขยายความว่าหนี้หรือค่าใช้จ่ายใดที่เป็นหนี้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์หรือเจ้ามรดกตามความในวรรคแรก โดยระบุหรือกำหนดไว้ว่า

๑.๑ หนี้ที่เกิดจากการซื้อทรัพย์หรือจ่ายค่าซื้อทรัพย์

๑.๒ หนี้หรือค่าใช้จ่ายค่าที่ฝังศพของผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้ามรดกในเรื่องการจัดการศพ และ

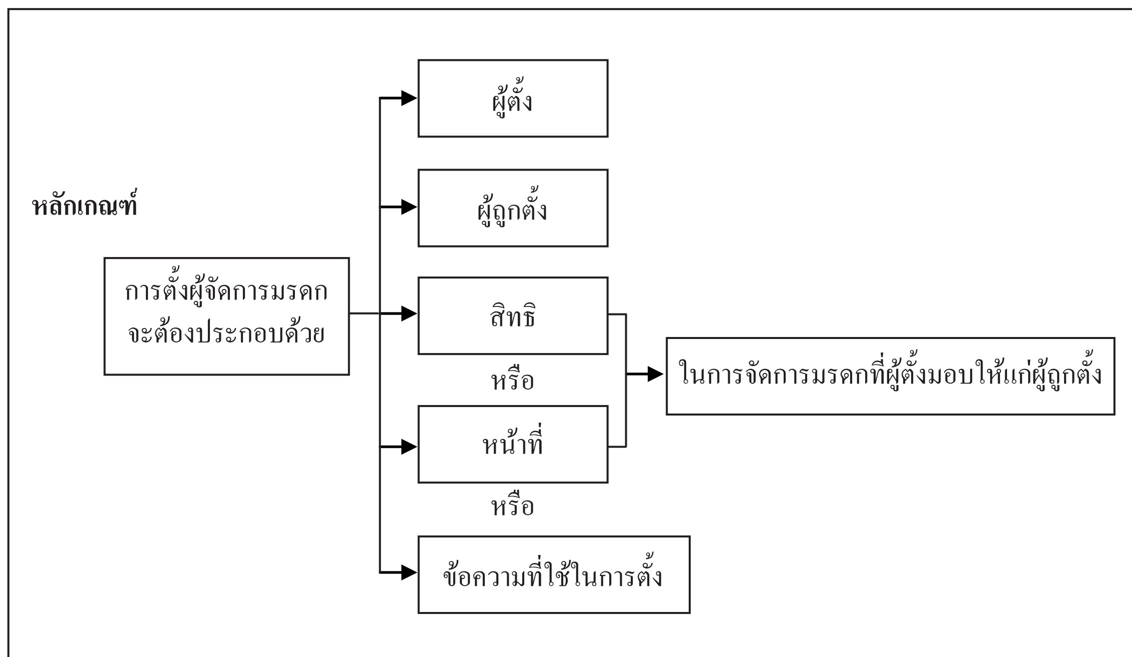
๑.๓ ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการที่เจ้ามรดกทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บนั้น เป็นหนี้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับตัวทรัพย์ หรือเป็นหนี้หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเจ้ามรดกตามความในวรรคแรก ทั้งนี้ แล้วแต่กรณี

๒. ส่วนความในวรรคสองเป็นการอธิบาย “สิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรม” ตามความใน (๔) ซึ่งหมายถึง การจำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สิน หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกันนั้นของเจ้ามรดกในขณะเจ็บป่วย และความเจ็บป่วยนั้นเป็นสาเหตุให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ซึ่งมีผลตามกฎหมายไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก คือ ทรัพย์สินของผู้ตายหลังจากหักส่วนที่นำไปใช้ใน (๑) ถึง (๓) แล้ว เช่นเดียวกับพินัยกรรม กล่าวคือ ในลำดับที่สี่นี้ นอกจากกระทำตามพินัยกรรมแล้วยังต้องทำตามสิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรม ซึ่งก็คือการจำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สิน หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกันนั้นของเจ้ามรดกในขณะเจ็บป่วยดังกล่าว โดยการพิจารณาทำตามในส่วนที่เห็นว่ามีผลตามกฎหมาย เช่น เจ้ามรดกมีโค ๙ ตัว ขณะเจ็บป่วยเช่นว่านั้นเจ้ามรดกบริจาคโคให้แก่นาย ข. จำนวน ๓ ตัว หลังจากส่งมอบแล้ว เจ้ามรดกถึงแก่ความตายเพราะเหตุเจ็บป่วยดังกล่าวต่อมาหลังจากหักส่วนที่ต้องใช้ใน (๑) ถึง (๓) แล้วเจ้ามรดกเหลือโค ๖ ตัว เป็นทรัพย์มรดกโดยนำโคจำนวน ๓ ตัว ที่ให้นาย ข. ไป มาพิจารณาด้วย ผู้จัดการมรดกต้องมอบโคให้นาย ข. เพียง ๒ ตัว เท่านั้น ดังนั้น ผู้จัดการมรดกจึงต้องเอาคืนมา ๑ ตัว

ข้อ ๔๑๙ การตั้งผู้จัดการมรดกจะต้องประกอบด้วยผู้ตั้ง ผู้ถูกตั้ง สิทธิ หรือหน้าที่ในการจัดการมรดกที่ผู้ตั้งมอบให้แก่ผู้ถูกตั้ง และข้อความที่ใช้ในการตั้ง

องค์ประกอบในการตั้งผู้จัดการมรดก

อธิบายศัพท์

"ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้ เป็นการกำหนดองค์ประกอบของการตั้งผู้จัดการมรดก ไม่ว่าจะตั้งโดยพินัยกรรมจัดการหรือโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ซึ่งกำหนดว่าการตั้งผู้จัดการมรดกจะต้องประกอบด้วย

๑. ผู้ตั้ง ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๙๓

๒. ผู้ถูกตั้ง ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามความในข้อ ๓๙๖

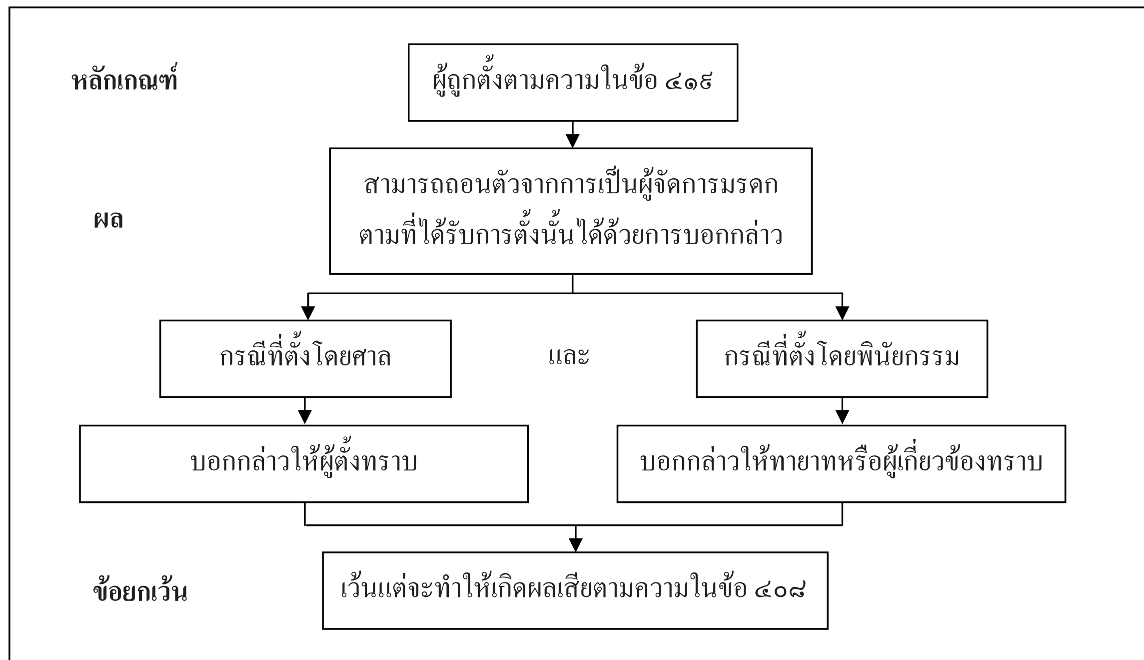
๓. สิทธิหรือหน้าที่ในการจัดการมรดกที่ผู้ตั้งมอบให้แก่ผู้ถูกตั้ง ซึ่งต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับอำนาจที่มอบให้ตามพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๙๘ และ

๔. ข้อความที่ใช้ในการตั้ง ซึ่งลักษณะข้อความที่ใช้ในการทำพินัยกรรมต้องเป็นไปตามความในข้อ ๓๙๙ ประกอบข้อ ๓๖๙

วิธีการถอนตัวจากการเป็นผู้จัดการมรดกที่ตั้งโดยศาลหรือโดยพินัยกรรม

ข้อ ๔๒๐ ผู้ถูกตั้งตามความในข้อ ๔๑๙ สามารถถอนตัวจากการเป็นผู้จัดการมรดกตามที่ได้รับการตั้งนั้นได้ด้วยการบอกกล่าวให้ผู้ตั้งทราบในกรณีที่ตั้งโดยศาล และให้ทายาทหรือผู้เกี่ยวข้องทราบในกรณีที่ตั้งโดยพินัยกรรม เว้นแต่จะทำให้เกิดผลเสียตามความในข้อ ๔๐๘

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

๒. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๓. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้ เป็นการกำหนดวิธีการถอนตัวจากการเป็นผู้จัดการมรดกหลังจากที่ได้ยอมรับการตั้งเป็นผู้จัดการมรดกแล้วตามข้อ ๓๙๗ โดยกำหนดว่า ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ตั้งผู้จัดการมรดก ผู้ถูกตั้งสามารถถอนตัวออกจากการเป็นผู้จัดการมรดกได้ด้วยวิธีการบอกกล่าวต่อศาล และในกรณีถูกตั้งโดยพินัยกรรม ผู้ถูกตั้งสามารถถอนตัวออกจากการเป็นผู้จัดการมรดกได้ด้วยวิธีการบอกกล่าวให้แก่ทายาทหรือผู้เกี่ยวข้องทราบ

อย่างไรก็ตาม หากการไม่ยอมรับการตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดกนั้น จะทำให้เกิดผลเสียตามความในข้อ ๔๐๘ ผู้ถูกตั้งมิอาจถอนตัวจากการเป็นผู้จัดการมรดกได้

ข้อ ๔๒๑ ค่าใช้จ่ายในการจัดการศพตามความในข้อ ๔๑๘ (๒) ต้องไม่จ่ายเกินราคาปกติในหกประเภท ดังต่อไปนี้

ค่าใช้จ่ายในการจัดการศพ

(๑) ค่าน้ำและค่าอาบน้ำศพ

(๒) ค่าผ้าห่อศพไม่เกินหนึ่งชั้น

(๓) ค่าโลงศพหรือสิ่งที่ถือเสมือนโลงศพ

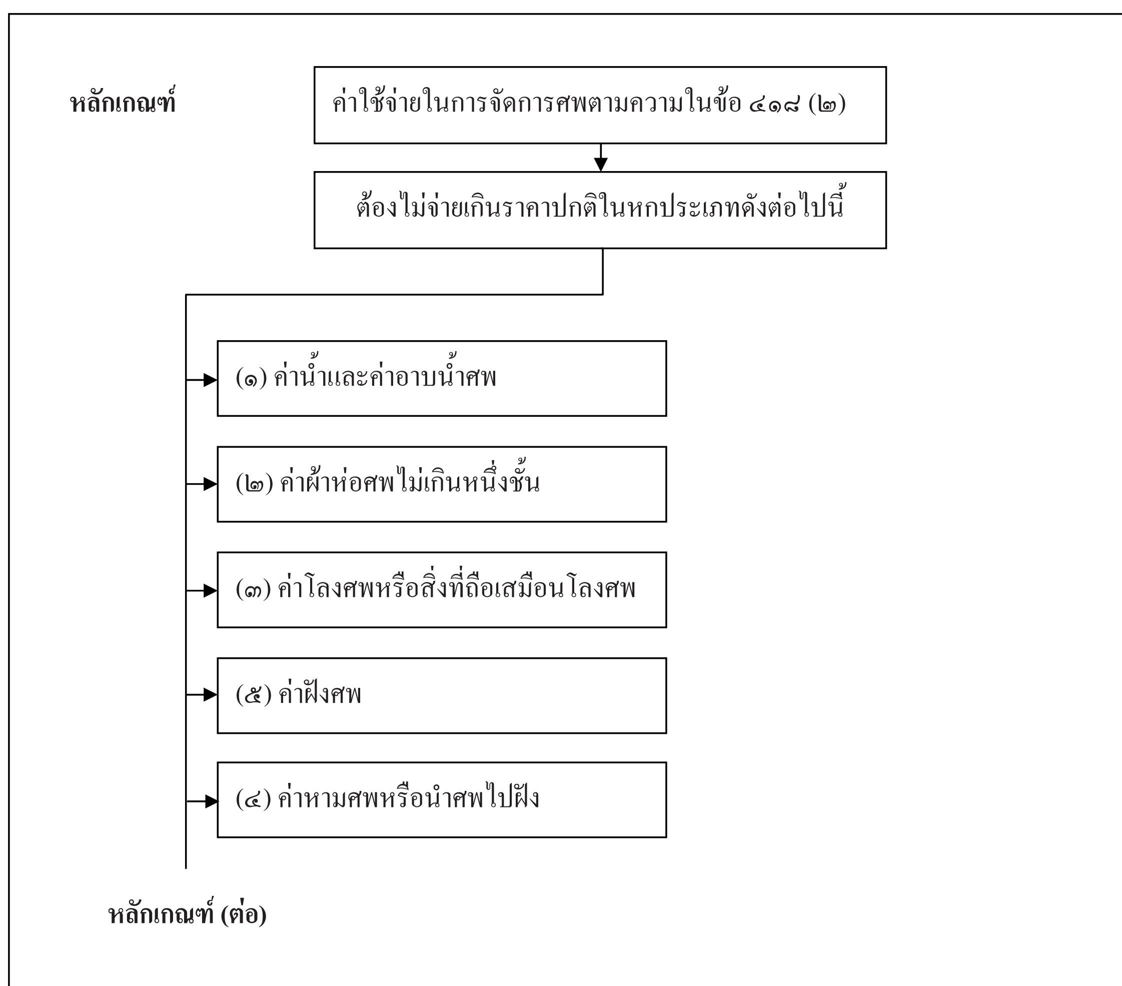
(๔) ค่าหามศพหรือนำศพไปฝัง

(๕) ค่าฝังศพ

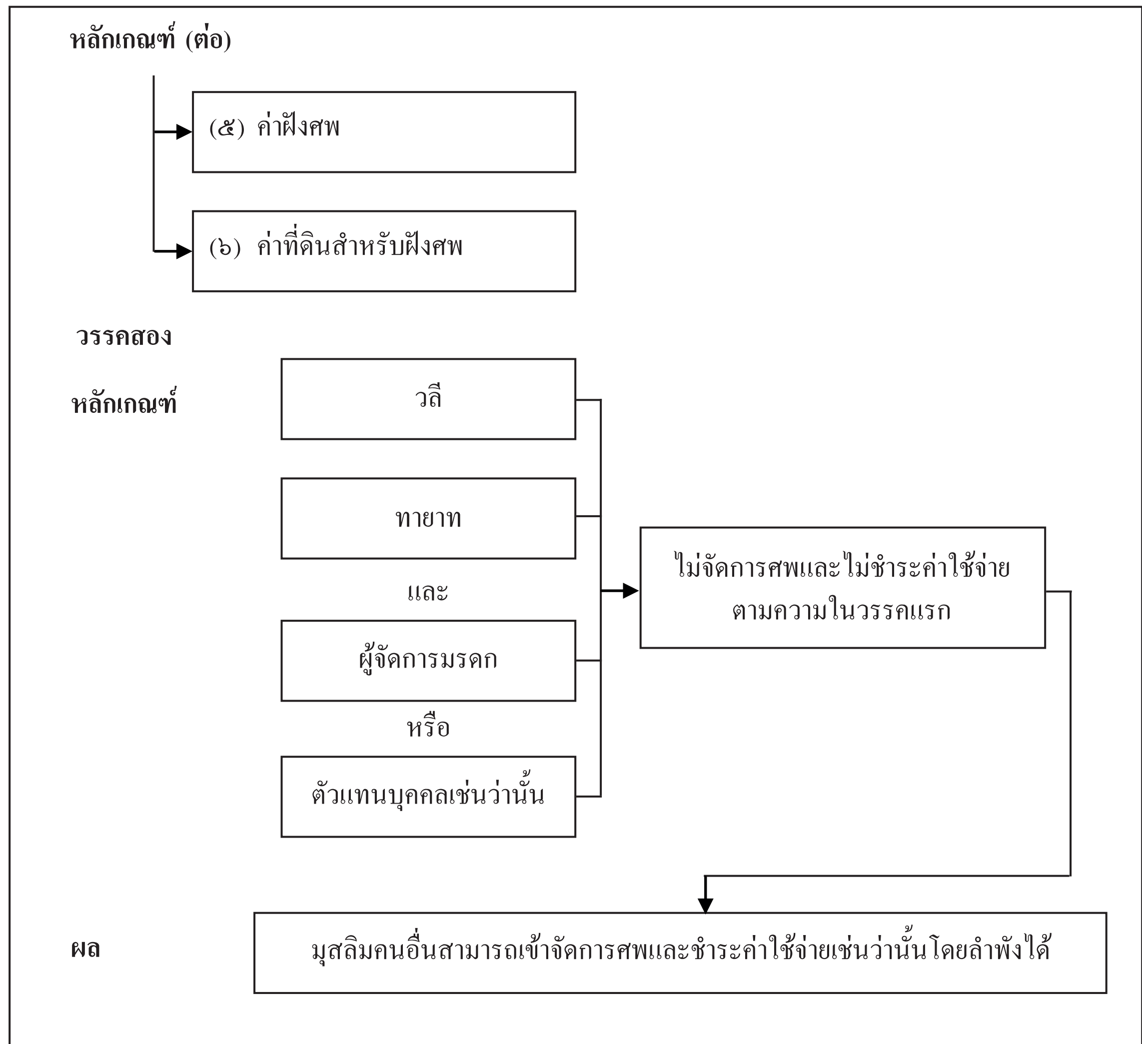
(๖) ค่าที่ดินสำหรับฝังศพ

สิทธิของมุสลิมอื่นในการจัดการศพและชำระค่าใช้จ่ายในการจัดการศพ

ถ้าวลี ทายาทและผู้จัดการมรดก หรือตัวแทนบุคคลเช่นว่านั้นไม่จัดการศพและไม่ชำระค่าใช้จ่ายตามความในวรรคแรก มุสลิมคนอื่นสามารถเข้าจัดการศพและชำระค่าใช้จ่ายเช่นว่านั้นโดยลำพังได้

อธิบายศัพท์

๑. "วลี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๓๕)

๒. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๓. "ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

ข้อพิจารณา

๑. บทบัญญัติในข้อนี้ เป็นการกำหนดค่าใช้จ่ายว่า การใช้จ่ายในการจัดการศพจะต้องไม่จ่ายเกินราคาปกติ และใช้จ่ายเฉพาะในหกประเภทนั้นเท่านั้น ซึ่งเป็นผลให้ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียใช้จ่ายในการจัดการศพเท่าที่จำเป็นและไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง

อนึ่ง แม้บทบัญญัติในข้อนี้จะกำหนดค่าใช้จ่ายในการจัดการศพว่า สามารถใช้จ่ายทรัพย์สินของผู้ตายในการจัดการศพในหกประเภทดังกล่าวได้ แต่ก็มิใช่ว่าจะทำได้ในทุกกรณี โดยจะทำได้ก็แต่เฉพาะกรณีที่จำเป็นต้องจ่ายเท่านั้นในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องจ่าย ก็ต้องไม่จ่าย เช่น ไม่สามารถจ่ายค่าที่ดินสำหรับฝังศพตาม (๖) ได้ ในกรณีที่ทำการฝังศพในที่ดินอันเป็นทรัพย์สินวะกัฟเพื่อการฝังศพ หรือที่ดินสาธารณประโยชน์ที่มุสลิมทุกคนมีสิทธิใช้เพราะเป็นกรณีที่ไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าที่ดินสำหรับฝังศพ

๒. “ถ้าวลี ทายาท และผู้จัดการมรดก หรือตัวแทนบุคคลเช่นว่านั้นไม่จัดการศพและไม่ชำระค่าใช้จ่ายตามความในวรรคแรก มุสลิมคนอื่นสามารถเข้าจัดการศพและชำระค่าใช้จ่ายเช่นว่านั้นโดยลำพังได้” หมายความว่า ถ้ากรณีใดวลี ทายาท และผู้จัดการมรดกของผู้ตาย หรือตัวแทนของบุคคลเช่นว่านั้นไม่จัดการศพหรือไม่ชำระค่าใช้จ่ายตามความในวรรคแรก มุสลิมคนอื่นสามารถเข้าจัดการศพและชำระค่าใช้จ่ายเช่นว่านั้นโดยไม่ต้องขออนุญาตจากบุคคลเหล่านั้น ทั้งนี้ ก็เพราะการจัดการศพนั้นเป็นหนึ่งในบทบังคับรวมหรือบทบังคับทั่วไปที่มุสลิมคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน ซึ่งมีความสามารถที่จะกระทำได้ต้องกระทำให้ลุล่วงไป ดังนั้น เมื่อไม่มีผู้ใด โดยเฉพาะบุคคลที่ใกล้ชิด คือ วลี ทายาท และผู้จัดการมรดกของผู้ตาย หรือตัวแทนบุคคลเช่นว่านั้นไม่เข้ามาจัดการศพ และชำระค่าใช้จ่ายนั้น ก็จะเป็นหน้าที่ของมุสลิมอื่นที่มีความสามารถในการที่จะจัดการศพของผู้ตายนั้น และชำระค่าใช้จ่ายดังกล่าว แล้วแต่กรณีที่จะต้องกระทำให้สำเร็จลุล่วงไป และสามารถหักค่าใช้จ่ายจากกองมรดกของผู้ตายนั้น โดยไม่ต้องขออนุญาตจากบุคคลเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม มุสลิมคนอื่นที่เข้าจัดการศพจะใช้จ่ายในการจัดการศพได้ไม่เกินราคาปกติในหกประเภทข้างต้นเช่นเดียวกัน

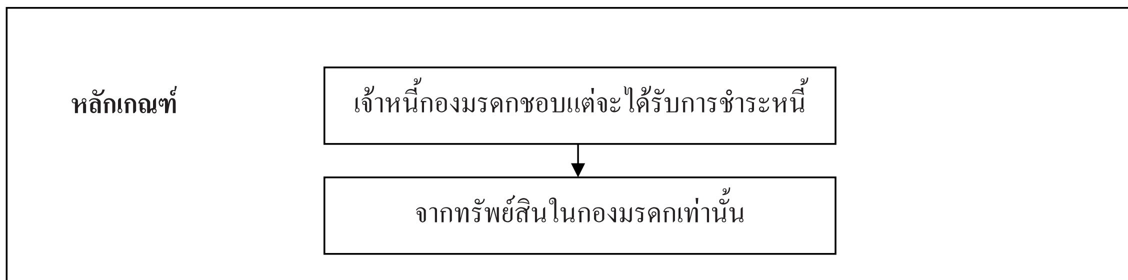

หมวด ๕
การรวบรวมทรัพย์มรดก

อำนาจบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้กองมรดก

ข้อ ๔๒๒ เจ้าหนี้กองมรดกชอบแต่จะได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินในกองมรดกเท่านั้น

อธิบายศัพท์

"กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

ข้อพิจารณา

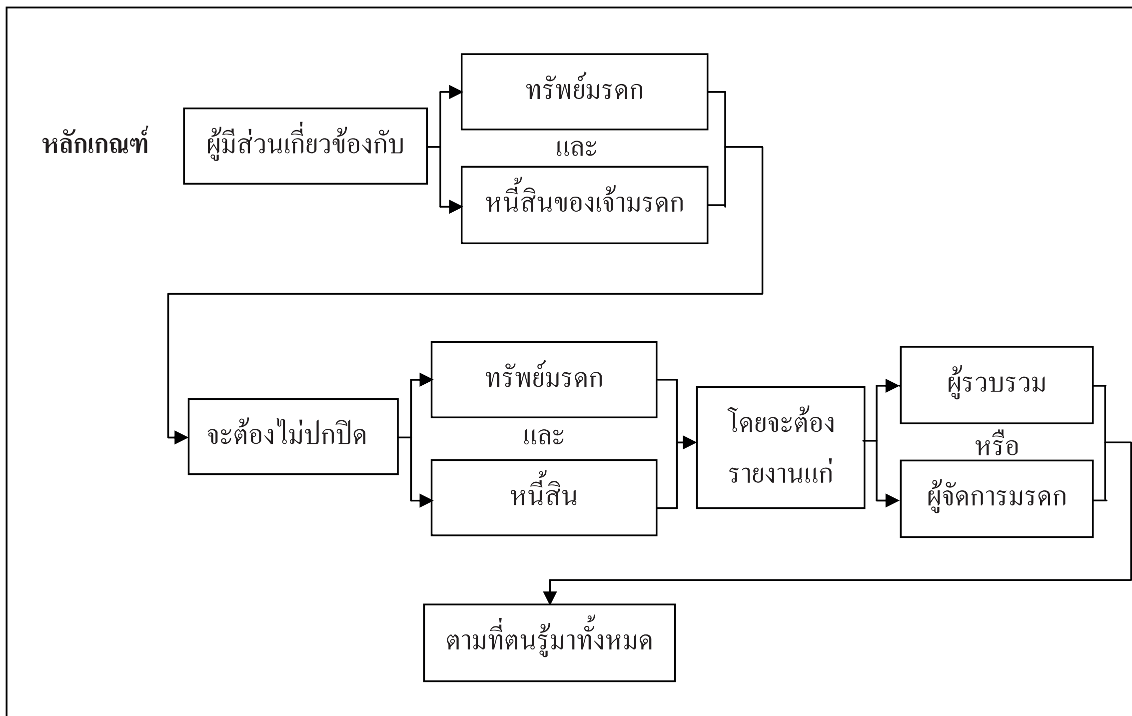
ตามกฎหมายนี้ ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ และในกรณีลูกหนี้ตาย โดยบทบัญญัติในข้อนี้ กฎหมายนี้ได้กำหนดให้เจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินในกองมรดกของลูกหนี้นั้น

หากเป็นกรณีที่มีทายาทหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองมรดกในนามผู้จัดการมรดกหรือผู้รวบรวมและแจกจ่ายมรดก ซึ่งมีหน้าที่จัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ตาย หน้าที่และความรับผิดในการที่จะให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินในกองมรดกนั้นจะเป็นของผู้นั้น เนื่องจากผู้นั้นมีหน้าที่ทำการชำระหนี้ตามความในข้อ ๔๑๘ (๑) และ (๓) ก่อนที่จะแบ่งมรดกตามความในข้อ ๔๑๘ (๔) ถึง (๖) จึงไม่เกี่ยวข้องกับทายาทอื่น เว้นแต่ทายาทนั้นหรือบุคคลภายนอกได้เข้าถือครองทรัพย์มรดกไปแล้วโดยผิดกฎหมาย ในกรณีดังกล่าวผู้นั้นต้องคืนทรัพย์มรดกนั้นแก่ผู้จัดการมรดก หรือผู้รวบรวมและแจกจ่ายมรดกนั้น เพื่อนำมาจัดการตามขั้นตอนตามความในข้อ ๔๑๘

ข้อ ๔๒๓ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์มรดกและหนี้สินของเจ้ามรดก จะต้องไม่ปกปิดทรัพย์มรดกและหนี้สินนั้น โดยผู้นั้นจะต้องรายงานแก่ผู้รวบรวมหรือผู้จัดการมรดกตามที่ตนรู้มาทั้งหมด

หน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์และหนี้สินของเจ้ามรดก

อธิบายศัพท์

๑. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๒. "ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้ ได้กำหนดให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์มรดกหรือหนี้ของผู้ตายมีหน้าที่ต้องรายงานเกี่ยวกับทรัพย์มรดกและหนี้สินนั้นที่ตนรู้มาโดยไม่ปกปิดแก่ผู้รวบรวมหรือผู้จัดการมรดกเพื่อให้ผู้รวบรวมหรือผู้จัดการมรดกนำทรัพย์มรดกไปชำระหนี้ก่อนแบ่งปันให้แก่ทายาท หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนั้นปกปิดไม่บอกแก่ผู้จัดการมรดก ถือได้ว่าผู้นั้นได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งจะเกิดผลตามความในข้อ ๓ และทำให้ผู้นั้นเป็นผู้ไม่มีความน่าไว้วางใจตามความในข้อ ๑ (๓๙) จึงไม่สามารถเป็นผู้จัดการมรดกหรือผู้รับพินัยกรรมจัดการได้ อีกทั้งไม่เป็นผู้มีความน่าไว้วางใจในความเป็นธรรมตามความในข้อ ๑ (๔๐) ด้วย เพราะเป็นผู้ฉ้อฉลที่ทำให้เสื่อมประโยชน์แก่ทายาทอื่น แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีผู้นั้นเป็นทายาท ความผิดนั้นไม่ถึงขนาดทำให้ผู้นั้นเป็นทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ซึ่งแตกต่างจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

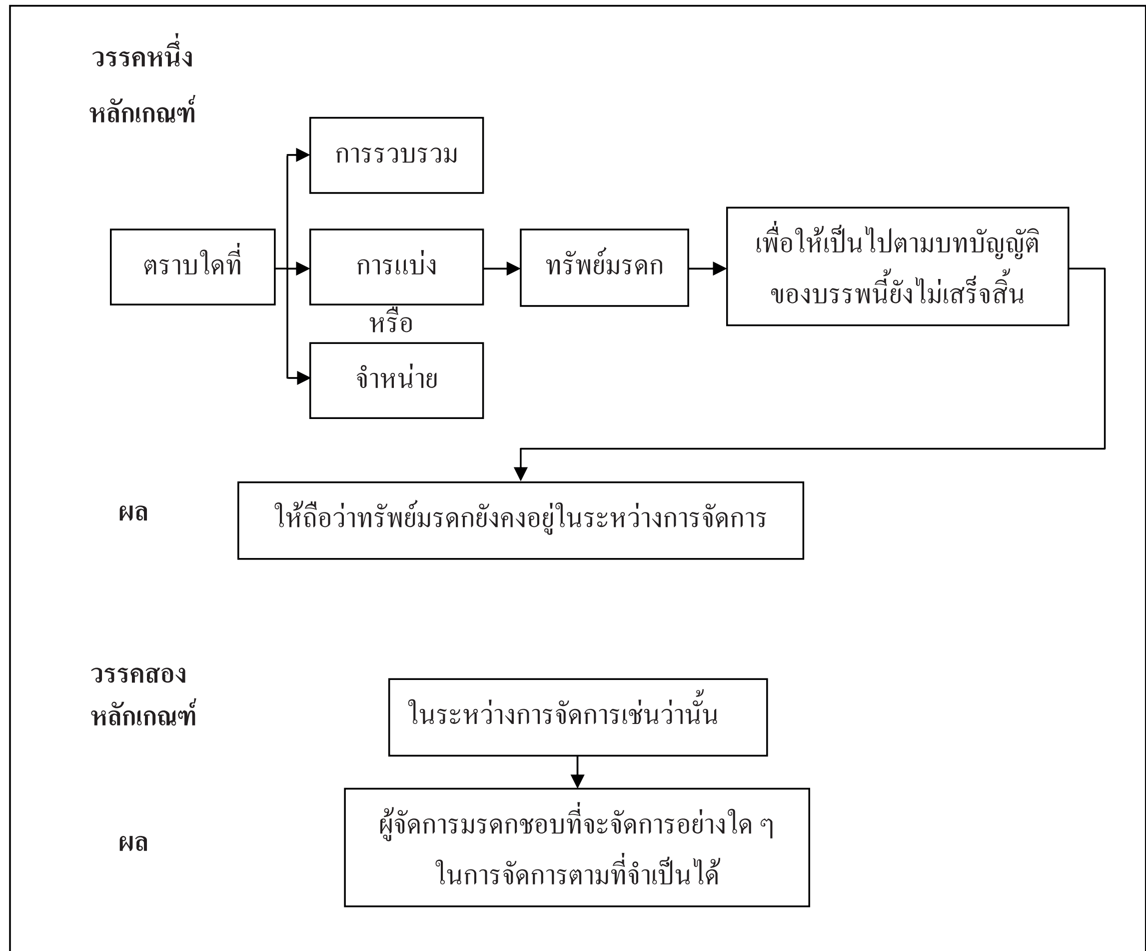

กรณีที่ถือว่าทรัพย์มรดกอยู่ในระหว่างการจัดการ

ข้อ ๔๒๔ ตราบใดที่การรวบรวม การแบ่ง หรือจำหน่ายทรัพย์มรดก เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของบรรพนี้ยังไม่เสร็จสิ้น ให้ถือว่าทรัพย์มรดกยังคงอยู่ในระหว่างการจัดการ

อำนาจผู้จัดการมรดกในระหว่างการจัดการทรัพย์มรดก

ในระหว่างการจัดการเช่นว่านั้น ผู้จัดการมรดกชอบที่จะจัดการอย่างใด ๆ ในการจัดการตามที่จำเป็นได้

อธิบายศัพท์

"ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

ข้อพิจารณา

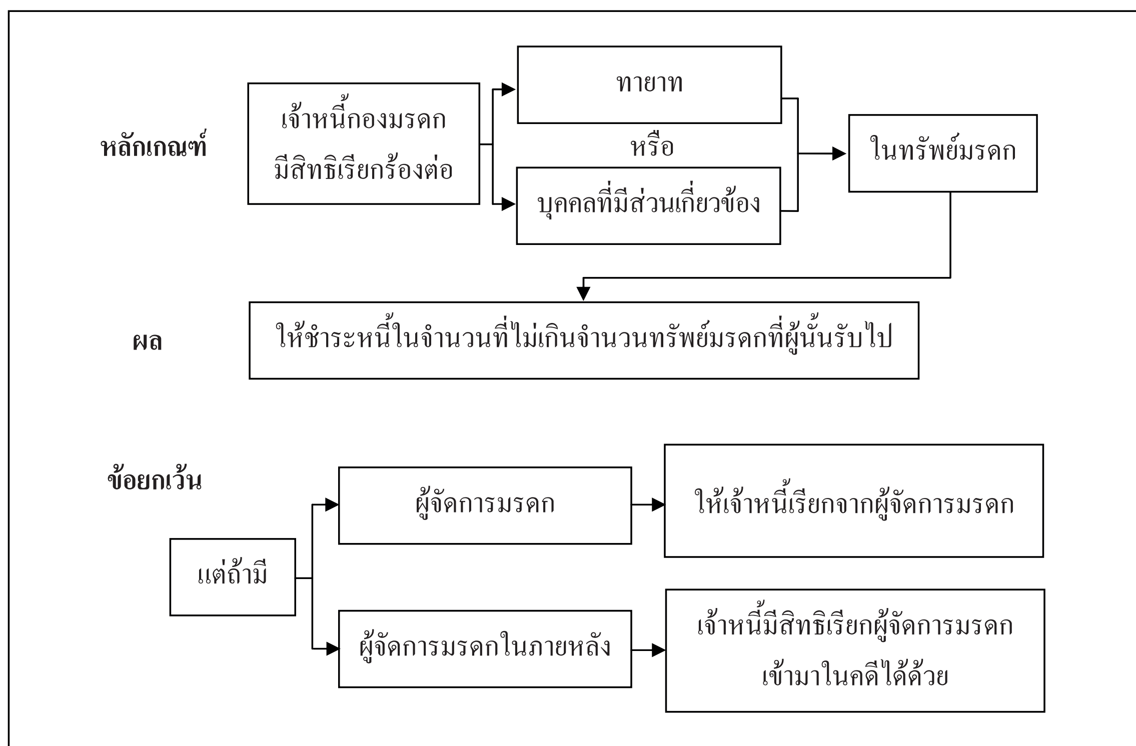
บทบัญญัติในข้อนี้ กำหนดหลักเกณฑ์ว่า หากการรวบรวม แบ่ง หรือจำหน่ายทรัพย์มรดกยังไม่เสร็จสิ้น ต้องถือว่าทรัพย์มรดกนั้นยังอยู่ในระหว่างจัดการ

ส่วนความในวรรคสองเป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดก ในระหว่างการจัดการ คือผู้จัดการมรดกชอบที่จะจัดการอย่างใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์มรดกตามที่จำเป็นได้ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการทรัพย์มรดกลุล่วงไป เช่น ผู้จัดการมรดกอาจเป็นโจทก์ฟ้องเรียกร้องหนี้สินจากลูกหนี้กองมรดกที่ค้างชำระ หรือต่อสู้คดีกับเจ้าหนี้ที่เรียกร้องหนี้สินจากกองมรดกหรือใช้อำนาจในการเรียกทรัพย์มรดกที่อยู่ในความครอบครองของทายาทหรือบุคคลภายนอก เพื่อนำมารวบรวมแบ่งปันให้แก่ทายาท

ข้อ ๔๒๕ เจ้าหนี้กองมรดกมีสิทธิเรียกร้องต่อทายาทหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทรัพย์มรดก ให้ชำระหนี้ในจำนวนที่ไม่เกินจำนวนทรัพย์มรดกที่ผู้นั้นรับไป แต่ถ้ามีผู้จัดการมรดก ให้เจ้าหนี้เรียกจากผู้จัดการมรดก แต่ถ้ามีผู้จัดการมรดกในภายหลัง เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกผู้จัดการมรดกเข้ามาในคดีได้ด้วย

สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ต่อทายาทหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทรัพย์มรดก

อธิบายศัพท์

๑. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๒. "ผู้จัดการมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๑๒

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้ กำหนดบุคคลที่เจ้าหนี้ของเจ้ามรดกจะเรียกให้รับผิดในหนี้ของเจ้ามรดก เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายไว้ ดังนี้

๑. กรณีมีผู้จัดการมรดก ให้เจ้าหนี้เรียกจากผู้จัดการมรดก

๒. กรณีไม่มีผู้จัดการมรดก ให้เจ้าหนี้เรียกจากทายาทของเจ้ามรดกหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทรัพย์มรดก ให้ชำระหนี้ในจำนวนที่ไม่เกินจำนวนทรัพย์มรดกที่ผู้นั้นได้รับไป และถ้ามีผู้จัดการมรดกในภายหลัง เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกผู้จัดการมรดกเข้ามาในคดีได้ด้วย

ในกรณีที่ไม่มีบุคคลเหล่านั้น เจ้าหนี้สามารถเรียกร้องจากผู้ที่สามารถทำให้ตนได้รับการชำระหนี้ตามกฎหมายจากกองมรดก และถ้าไม่มีบุคคลเช่นว่านั้น เจ้าหนี้สามารถเข้าไปจัดการกองมรดกเพื่อที่จะให้ตนได้รับการชำระหนี้ตามกฎหมายได้ ตามบทบัญญัติที่ว่าด้วยหนี้

ลักษณะ ๒
การแบ่งปันมรดก

หมวด ๑
บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

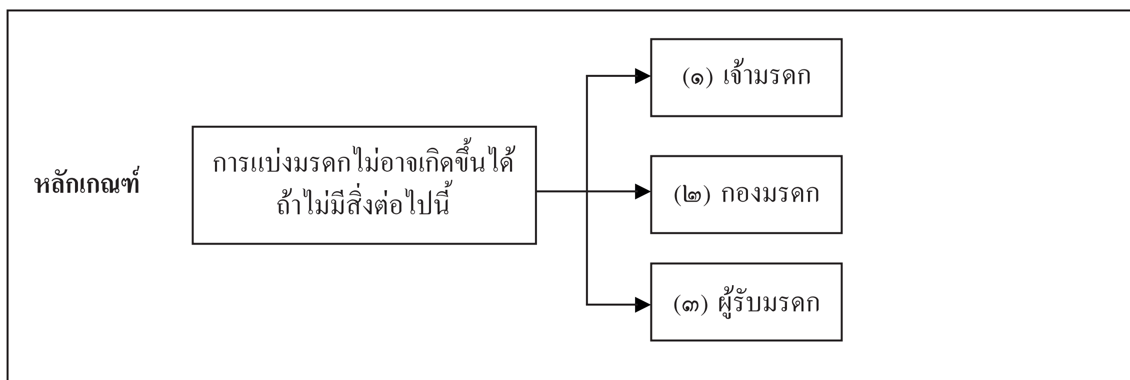
องค์ประกอบการแบ่งมรดก

ข้อ ๔๒๖ การแบ่งมรดกไม่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีสิ่งต่อไปนี้

(๑) เจ้ามรดก

(๒) กองมรดก

(๓) ผู้รับมรดก

อธิบายศัพท์

๑. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๒. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๓. "ผู้รับมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๙

ข้อพิจารณา

การแบ่งมรดกจะกระทำได้ต่อเมื่อมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

๑. เจ้ามรดก คือ ผู้ตายที่ในขณะตายมีทรัพย์สินตามความในข้อ ๔๒๗

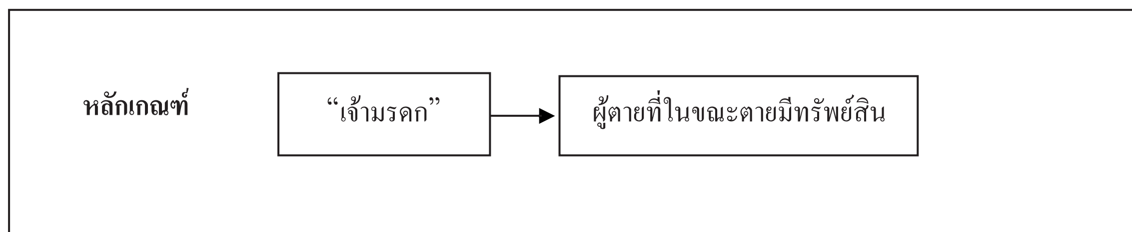
๒. กองมรดก คือ ทรัพย์สินที่ตกทอดแก่ผู้รับมรดกได้ตามกฎหมายตามความในข้อ ๔๒๘

๓. ผู้รับมรดก คือ บุคคลที่มีสิทธิในกองมรดกของผู้ตายตามความในข้อ ๔๒๙

ถ้าขาดองค์ประกอบอันใดอันหนึ่งการแบ่งมรดกก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้

ข้อ ๔๒๗ “เจ้ามรดก” หมายความว่า ผู้ตายที่ในขณะตายมีทรัพย์สิน **“เจ้ามรดก”**

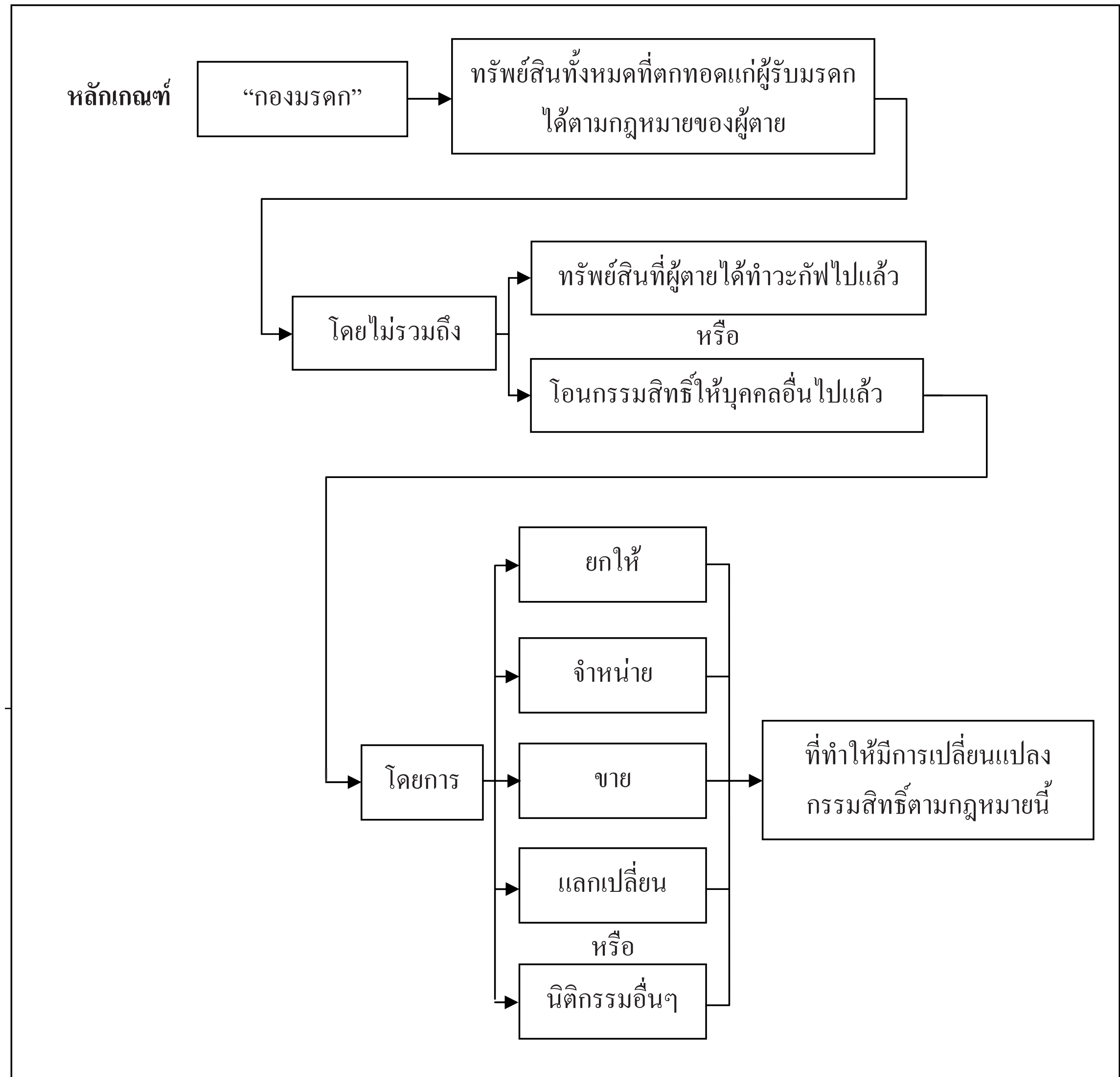
อธิบายศัพท์

“ทรัพย์สิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

"กองมรดก"

ข้อ ๔๒๘ "กองมรดก" หมายความว่า ทรัพย์สินทั้งหมดที่ตกทอดแก่ผู้รับมรดกได้ตามกฎหมายของผู้ตายโดยไม่รวมถึงทรัพย์สินที่ผู้ตายได้ทำวะกัฟไปแล้ว หรือโอนกรรมสิทธิ์ให้บุคคลอื่นไปแล้วโดยการยกให้ จำหน่าย ขาย แลกเปลี่ยนหรือนิติกรรมอื่น ๆ ที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายนี้

อธิบายศัพท์

๑. "ทรัพย์สิน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. "ผู้รับมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๙

๓. "ทำวะกัฟ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๘๖

๔. "กฎหมายนี้" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. "ของผู้ตาย" หมายความว่า ของผู้ตายในขณะตาย กล่าวคือทรัพย์สินนั้นต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้ามรดกในขณะตาย

๒. บทบัญญัติในข้อนี้ กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถือว่าเป็นกองมรดกของผู้ตาย ซึ่งจะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีอยู่ในขณะตายและตกทอดแก่ผู้รับมรดกได้ตามกฎหมาย ซึ่งหมายถึงกฎหมายนี้เท่านั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ **๕๒๑๐/๒๕๔๕** ระหว่างนายอูเซ็ง บินเจ๊ะแม โจทก์ นางบูงอ เจ๊ะมะ กับพวก จำเลย วินิจฉัยว่า ทรัพย์ใดเป็นทรัพย์มรดกหรือไม่ จะนำกฎหมายอิสลามมาใช้บังคับไม่ได้ ต้องใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลักวินิจฉัยก่อน ต่อเมื่อทรัพย์สินนั้นเป็นมรดกแล้ว จึงจะใช้กฎหมายอิสลามในการแบ่งทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทต่อไป

หมายเหตุ ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษา คำวินิจฉัยนี้น่าจะขัดกับหลักกฎหมายในข้อนี้ เพราะการพิจารณาว่าทรัพย์ใดเป็นมรดกบ้างนั้น ต้องพิจารณาจากหลักกฎหมายนี้ มิใช่บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องทรัพย์

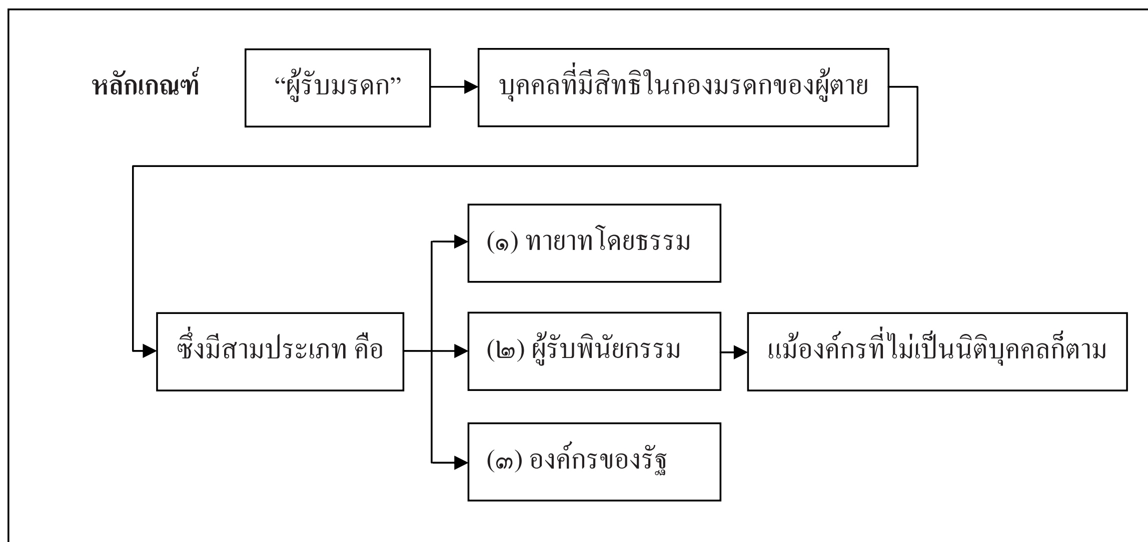
ข้อ ๔๒๙ "ผู้รับมรดก" หมายความว่า บุคคลที่มีสิทธิในกองมรดกของผู้ตาย ซึ่งมีสามประเภท คือ

"ผู้รับมรดก"

(๑) ทายาทโดยธรรม

(๒) ผู้รับพินัยกรรม แม้องค์กรที่ไม่เป็นนิติบุคคลก็ตาม

(๓) องค์กรของรัฐ

อธิบายศัพท์

๑. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๒. "ทายาทโดยธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๒

๓. "ผู้รับพินัยกรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๙๖

๔. "องค์กรของรัฐ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๐

ข้อ ๔๓๐ "องค์กรของรัฐ" หมายความว่า องค์กรของรัฐอิสลามที่มีหน้าที่จัดเก็บรายได้ให้กับรัฐและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคลังของรัฐ ซึ่งมีระบบการจัดการในการจัดเก็บและบริหารรายได้ หรือทรัพย์สินของรัฐนั้น ที่ไม่ขัดกับกฎหมายนี้ที่มีชื่อเรียกว่า "บัยตุลมาล" หรือชื่ออื่น

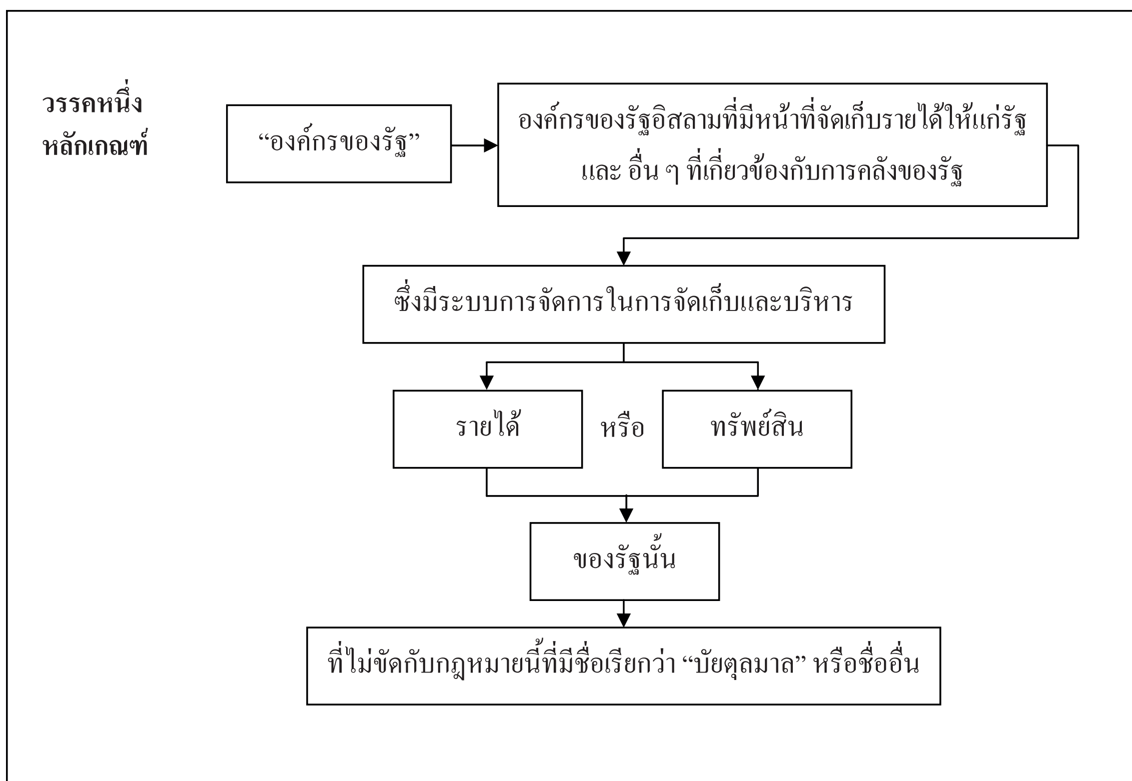
"องค์กรของรัฐ"

องค์กรของรัฐนั้นมีสิทธิในการรับส่วนที่เหลือจากทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่ง หรือจากผู้รับพินัยกรรม หรือจากทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่งและผู้รับพินัยกรรม แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ไม่มีทายาทประเภทสอง หรือรับทั้งหมดถ้าไม่มีผู้รับมรดกเช่นว่านั้น

สิทธิในการรับมรดกขององค์กรของรัฐ

ในกรณีที่ไม่มีองค์กรของรัฐเช่นว่านั้น ให้มอบทรัพย์มรดกที่เป็นส่วนขององค์กรของรัฐนั้นให้แก่ทายาทประเภทหนึ่งที่ไม่ได้เป็นคู่สมรสของเจ้ามรดก ตามสัดส่วนเดิมที่ทายาทนั้นได้รับจากการแบ่งในรอบแรก ถ้าไม่มีทายาทประเภทหนึ่งเช่นว่านั้น ให้มอบทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทสามหรือให้แก่มุสลิมทั่วไป โดยการนำไปใช้จ่ายเป็นสวัสดิการหรือเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อมุสลิมเช่นว่านั้น ในกรณีที่ไม่มีทายาทประเภทสาม

กรณีที่ไม่มีองค์กรของรัฐเป็นผู้รับมรดก

วรรคสอง
หลักเกณฑ์

องค์กรของรัฐนั้นมีสิทธิ
ในการรับส่วนที่เหลือจาก

ทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่ง หรือ ผู้รับพินัยกรรม

ทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่ง และ ผู้รับพินัยกรรม

ในกรณีที่ไม่มีทายาทประเภทสองหรือ
รับทั้งหมดถ้าไม่มีผู้รับมรดกเช่นว่านั้น

วรรคสาม
หลักเกณฑ์

ในกรณีที่ไม่มีองค์กรของรัฐเช่นว่านั้น

ให้มอบทรัพย์มรดกที่เป็นส่วนขององค์กรของรัฐนั้น

ให้แก่ทายาทประเภทหนึ่งที่ไม่ได้เป็นคู่สมรสของเจ้ามรดก
ตามสัดส่วนเดิมที่ทายาทนั้นได้รับจากการแบ่งในรอบแรก

ถ้าไม่มีทายาทประเภทหนึ่งเช่นว่านั้น
ให้มอบทรัพย์มรดกให้แก่

ทายาทประเภทสาม หรือ มุสลิมทั่วไป

ในกรณีที่ไม่มีทายาทประเภทสาม

โดยการนำไปใช้จ่ายเป็นสวัสดิการ หรือเป็น
สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อมุสลิมเช่นว่านั้น

อธิบายศัพท์

๑. “ทรัพย์สิน” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๔๖)

๒. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๓. “ทายาทโดยธรรม” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๒

๔. “ผู้รับพินัยกรรม” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๓๙๖

๕. “ทายาทประเภทสอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๔

๖. "ผู้รับมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๙

๗. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕

๘. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๙. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๑๐. "ทายาทประเภทสาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๗

ข้อพิจารณา

๑. ความในวรรคแรก เป็นการให้คำจำกัดความแก่ "องค์กรของรัฐ" ที่มีในบรรพ ๒ นี้ คือ องค์กรของรัฐอิสลามที่มีหน้าที่จัดเก็บรายได้ให้แก่รัฐและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคลังของรัฐนั้น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีระบบการจัดการในการจัดเก็บและบริหารรายได้หรือทรัพย์สินของรัฐนั้นที่ไม่ขัดกับกฎหมายนี้ โดยปกติเรียกว่า "บัยตุลมาล" แต่ก็สามารถเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นได้

๒. ความในวรรคสองและวรรคสาม เป็นการอธิบายถึงสิทธิของ "องค์กรของรัฐ" เช่นว่านั้นในกองมรดก และอธิบายถึงการแจกจ่ายทรัพย์มรดกในส่วนที่เป็นของ "องค์กรของรัฐ" นั้น ในกรณีที่ไม่มีองค์กรของรัฐดังกล่าว โดยอธิบายว่า องค์กรของรัฐนั้นมีสิทธิเพียงรับส่วนที่เหลือจากทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่ง ในกรณีที่เจ้ามรดกมีเพียงทายาทประเภทนี้ หรือรับส่วนที่เหลือจากผู้รับพินัยกรรม ในกรณีที่เจ้ามรดกมีเพียงทายาทประเภทนี้ หรือรับส่วนที่เหลือจากทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่งและผู้รับพินัยกรรมในกรณีที่เจ้ามรดกมีเพียงทายาททั้งสองประเภทนั้น ทั้งนี้ ถ้าเจ้ามรดกไม่มีทายาทประเภทสองตามความในข้อ ๔๕๔ หรือรับทั้งหมดถ้าไม่มีผู้รับมรดกประเภทอื่นเลยนอกจากประเภท "องค์กรของรัฐ" นี้ และในกรณีที่ประเทศหรือรัฐที่มีการแบ่งมรดกนั้นไม่มีองค์กรของรัฐเช่นว่านั้น เช่น ในกรณีของประเทศไทยให้มอบทรัพย์มรดกที่เป็นส่วนขององค์กรของรัฐนั้น ให้แก่ทายาทประเภทหนึ่งที่ไม่ได้เป็นคู่สมรสของเจ้ามรดก ตามสัดส่วนเดิมที่ทายาทนั้นได้รับจากการแบ่งในรอบแรก ในกรณีที่ไม่มีทายาทประเภทหนึ่งเช่นว่านั้น แต่มีทายาทประเภทสามให้มอบทรัพย์มรดกนั้นให้แก่ทายาทประเภทสาม และในกรณีที่ไม่มีทายาทประเภทสามให้มอบทรัพย์มรดกนั้นแก่มุสลิมทั่วไป โดยการนำไปใช้จ่ายเป็นสวัสดิการหรือเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อมุสลิมทั่วไป เช่น การนำไปใช้จ่ายในทางที่เป็นสาธารณประโยชน์แก่มุสลิม

กล่าวโดยสรุป ในประเทศไทยซึ่งไม่มี "บัยตุลมาล" จึงต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามความในวรรคสาม และจะต้องแบ่งปันทรัพย์มรดก ดังนี้

๑. กรณีไม่มีองค์กรของรัฐเช่นว่านั้น ให้นำทรัพย์มรดกที่เป็นส่วนขององค์กรของรัฐดังกล่าวให้แก่ทายาทประเภทหนึ่งที่ไม่ได้เป็นคู่สมรสของเจ้ามรดกตามสัดส่วนเดิมที่ทายาทได้รับจากการแบ่งมรดกในรอบแรก

๒. กรณีไม่มีทายาทประเภทหนึ่ง ให้มอบทรัพย์มรดกดังกล่าวแก่ทายาทประเภทสาม

๓. กรณีไม่มีทายาทประเภทสาม ให้นำทรัพย์มรดกนั้นไปใช้จ่ายเป็นสวัสดิการหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่มุสลิมทั่วไป

หมวด ๒
ทายาท

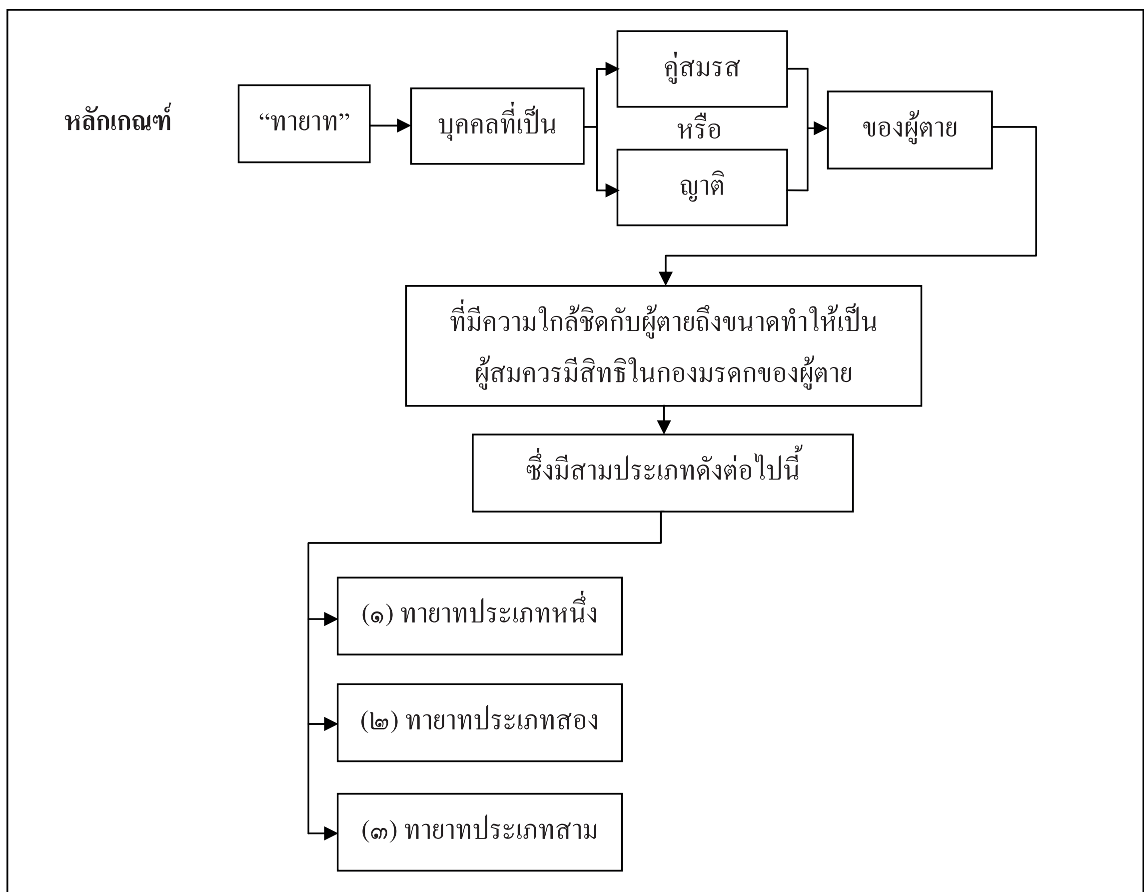
“ทายาท”

ข้อ ๔๓๑ “ทายาท” หมายความว่า บุคคลที่เป็นคู่สมรส หรือญาติของผู้ตายที่มีความใกล้ชิดกับผู้ตายถึงขนาดทำให้เป็นผู้สมควรมีสิทธิในกองมรดกของผู้ตาย ซึ่งมีสามประเภทดังต่อไปนี้

(๑) ทายาทประเภทหนึ่ง

(๒) ทายาทประเภทสอง

(๓) ทายาทประเภทสาม

อธิบายศัพท์

๑. “คู่สมรส” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕

๒. “กองมรดก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๓. “ทายาทประเภทหนึ่ง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๕

๔. “ทายาทประเภทสอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๔

๕. “ทายาทประเภทสาม” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๗

ข้อพิจารณา

ทายาท ได้แก่ บุคคลที่เป็นคู่สมรส หรือญาติผู้ตายที่มีความใกล้ชิดกับผู้ตายถึงขนาดทำให้เป็นผู้สมควรมีสิทธิในกองมรดกของผู้ตาย ซึ่งมีสามประเภท ดังนี้

๑. ทายาทประเภทหนึ่ง อันได้แก่ ทายาทตามความในข้อ ๔๓๕ ซึ่งมี ๑๐ จำพวก

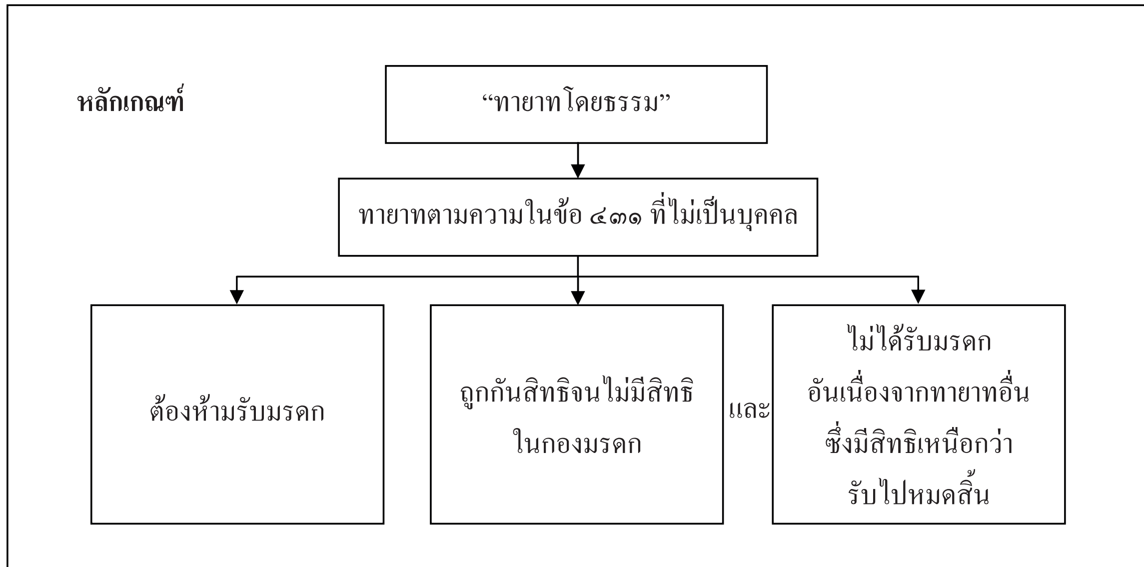
๒. ทายาทประเภทสอง อันได้แก่ ทายาทที่เป็นผู้สืบสันดานสายชายเพศชายตลอดสาย และบุคคลที่เป็นวลีคอศ ตามความในข้อ ๕๘ ของเจ้ามรดก หรือของมารดาเจ้ามรดกในกรณีที่เจ้ามรดกเป็นบุคคลที่กฎหมายถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีบิดา ซึ่งจะได้รับมรดกในส่วนที่เหลือตามความในข้อ ๔๔๐ หรือรับในภาคอะซอบะฮ์ ตามความในข้อ ๔๕๔

๓. ทายาทประเภทสาม อันได้แก่ ทายาทที่ไม่เป็นทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสอง ซึ่งมี ๔ กลุ่ม ตามความในข้อ ๔๕๗ และข้อ ๔๕๘ ซึ่งจะรับมรดกได้ก็ต่อเมื่อไม่มีทายาทที่ไม่เป็นทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสอง

“ทายาทโดยธรรม”

ข้อ ๔๓๒ “ทายาทโดยธรรม” หมายความว่า ทายาทตามความในข้อ ๔๓๑ ที่ไม่เป็นบุคคลต้องห้ามรับมรดก ไม่เป็นบุคคลที่ถูกกันสิทธิจนไม่มีสิทธิในกองมรดก และไม่เป็นบุคคลที่ไม่ได้รับมรดกอันเนื่องจากทายาทอื่นซึ่งมีสิทธิเหนือกว่ารับไปหมดสิ้น

อธิบายศัพท์

๑. “กองมรดก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๒. “ทายาท” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

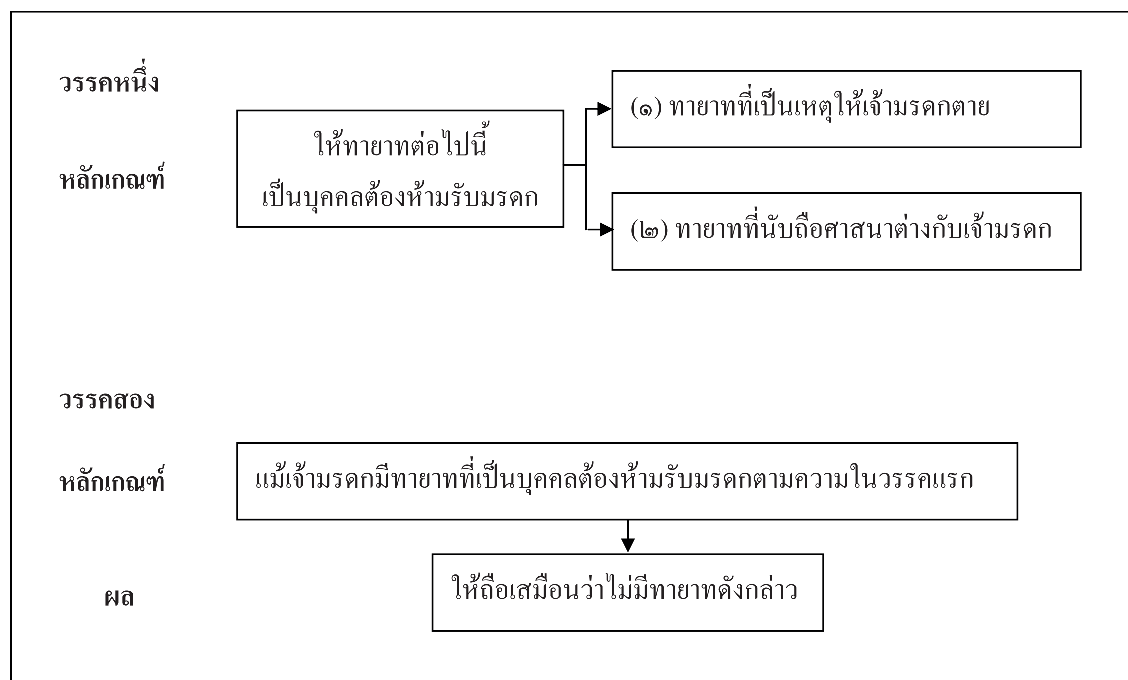
ข้อ ๔๓๓ ให้ทายาทต่อไปนี้เป็นบุคคลต้องห้ามรับมรดก

ทายาทที่ต้องห้ามรับมรดก

(๑) ทายาทที่เป็นเหตุให้เจ้ามรดกตาย

(๒) ทายาทที่นับถือศาสนาต่างกับเจ้ามรดก

แม้เจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นบุคคลต้องห้ามรับมรดกตามความในวรรคแรกให้ถือเสมือนว่าไม่มีทายาทดังกล่าว

อธิบายศัพท์

๑. “ทายาท” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๒. “เจ้ามรดก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒

ข้อพิจารณา

เหตุที่ทายาทตามข้อ ๔๓๑ ตกเป็นบุคคลต้องห้ามรับมรดกของผู้ตาย มีดังนี้

๑. ทายาทนั้นกระทำสิ่งที่เป็นเหตุให้เจ้ามรดกตาย กล่าวคือ ทายาทนั้นได้กระทำสิ่งที่เป็นเหตุให้เจ้ามรดกตาย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เป็นเหตุโดยตรง เช่น ฆ่าเจ้ามรดกโดยเจตนา หรือทำร้ายร่างกายเจ้ามรดกจนเป็นเหตุให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แม้การทำร้ายนั้นได้กระทำไปโดยพลาด หรือป้องกันตัวตามความจำเป็น หรือโดยอ้อม เช่น กรณีที่การเป็นพยานของทายาทนั้นมีส่วนทำให้เจ้ามรดกถูกลงโทษประหารชีวิต

ท่านนบีได้กล่าวไว้ความว่า “ผู้ที่สังหาร (บุคคลใดบุคคลหนึ่ง) ไม่ (มีสิทธิ) รับมรดก (ของบุคคลนั้น)”

รายงานและบันทึกโดยอิบนุมาญะฮ์

อย่างไรก็ตาม ผู้ถูกกระทำสามารถรับมรดกจากผู้กระทำได้ในกรณีที่ผู้กระทำถึงแก่ความตายก่อนผู้ถูกกระทำ เช่น บุตรทำร้ายบิดาจนได้รับบาดเจ็บสาหัสถึงขั้นเสียชีวิต แต่บุตรที่ทำร้ายบิดาได้เสียชีวิตไปก่อนบิดา ดังนี้ บิดามีสิทธิรับมรดกจากบุตรซึ่งเป็นผู้ฆ่าเพราะไม่มีกฎหมายห้ามมิให้ผู้ถูกฆ่ารับมรดกของผู้ฆ่า

๒. ทายาทนั้นนับถือศาสนาที่แตกต่างจากเจ้ามรดก กล่าวคือ ผู้ที่นับถือศาสนาอื่นไม่มีสิทธิรับมรดกจากมุสลิม และมุสลิมไม่มีสิทธิรับมรดกจากคนต่างศาสนา

ทายาทที่เป็นผู้ที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามนั้นจะไม่มีสิทธิรับมรดกจากมุสลิมเช่นเดียวกัน เพราะถือว่าไม่ได้เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามอีกต่อไปแล้ว (ส่วนรายละเอียดของสิทธิในทรัพย์สินของผู้ที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามนั้นจะอธิบายในข้อ ๔๖๒)

ท่านนบีได้กล่าวไว้ความว่า “มุสลิมไม่ (มีสิทธิ) รับมรดกของผู้ที่ไม่ได้เป็นมุสลิม และผู้ที่ไม่ได้เป็นมุสลิมไม่ (มีสิทธิ) รับมรดกของมุสลิม”

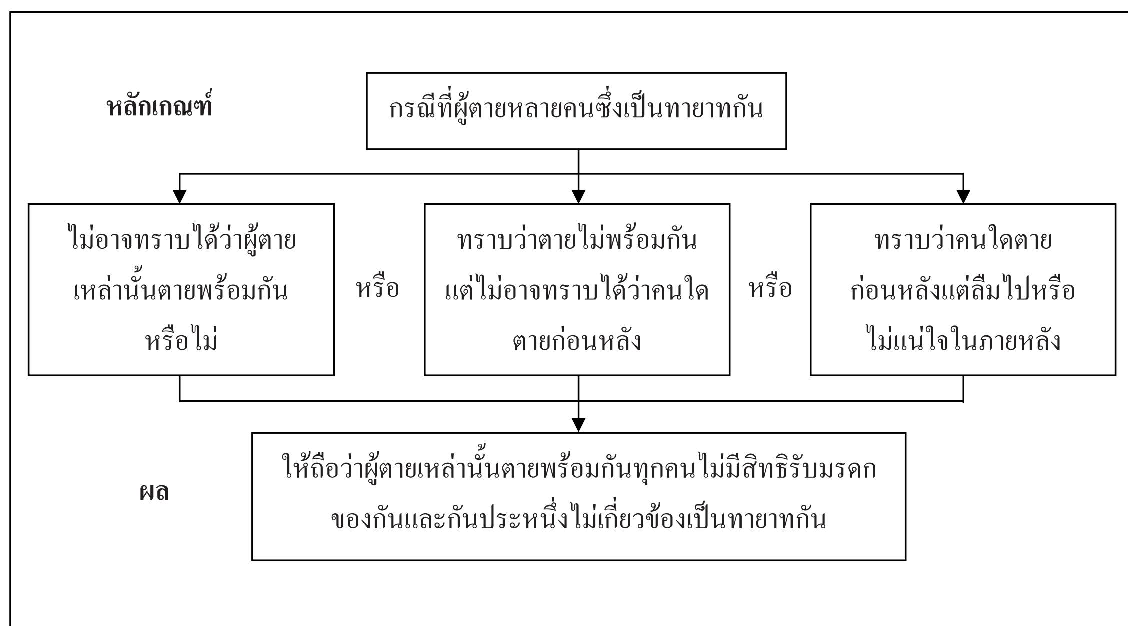
รายงานและบันทึกโดยบุคอรีย์และมุสลิม

หากเจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นบุคคลต้องห้ามรับมรดก ด้วยเหตุที่ทายาทนั้นกระทำสิ่งที่เป็นเหตุให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย หรือนับถือศาสนาแตกต่างไปจากเจ้ามรดก ให้ถือว่าเจ้ามรดกไม่มีทายาทดังกล่าว ดังนั้น การมีทายาทดังกล่าวจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อทายาทอื่น

ข้อสันนิษฐานที่ให้ถือว่าผู้ตายหลายคนซึ่งเป็นทายาทถึงแก่ความตายพร้อมกัน

ข้อ ๔๓๔ ในกรณีที่ผู้ตายหลายคนซึ่งเป็นทายาทกัน และไม่อาจทราบได้ว่าผู้ตายเหล่านั้นตายพร้อมกันหรือไม่ หรือกรณีที่ทราบว่าตายไม่พร้อมกันแต่ไม่อาจทราบได้ว่าคนใดตายก่อนหลัง หรือกรณีที่ทราบว่าคนใดตายก่อนหลังแต่ลืมไปหรือไม่แน่ใจในภายหลัง ให้ถือว่าผู้ตายเหล่านั้นตายพร้อมกันทุกคนไม่มีสิทธิรับมรดกของกันและกันประหนึ่งไม่เกี่ยวข้องเป็นทายาทกัน

อธิบายศัพท์

"ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

ข้อพิจารณา

ในข้อนี้เป็นบทบัญญัติอันเป็นข้อสันนิษฐาน โดยให้ถือว่าผู้ตายหลายคนซึ่งเกี่ยวข้องเป็นญาติสนิทกันจนถึงขนาดมีสิทธิรับมรดกของกันและกัน ถึงแก่ความตายพร้อมกัน ในกรณีดังต่อไปนี้

๑. กรณีที่ไม่อาจทราบว่าผู้ตายเหล่านั้นได้ตายพร้อมกันหรือไม่

๒. กรณีที่ทราบว่าผู้ตายเหล่านั้นตายไม่พร้อมกัน แต่ไม่อาจทราบได้ว่าคนใดตายก่อนตายหลัง

๓. กรณีที่ในตอนแรกทราบว่าคนใดตายก่อนและคนใดตายหลัง แต่ต่อมาลืมไปหรือไม่แน่ใจว่าคนใดเป็นผู้ที่ตายก่อนและคนใดเป็นผู้ที่ตายหลัง

ดังนั้น ในทั้งสามกรณีผู้ตายเหล่านั้นไม่มีสิทธิรับมรดกของกันและกัน

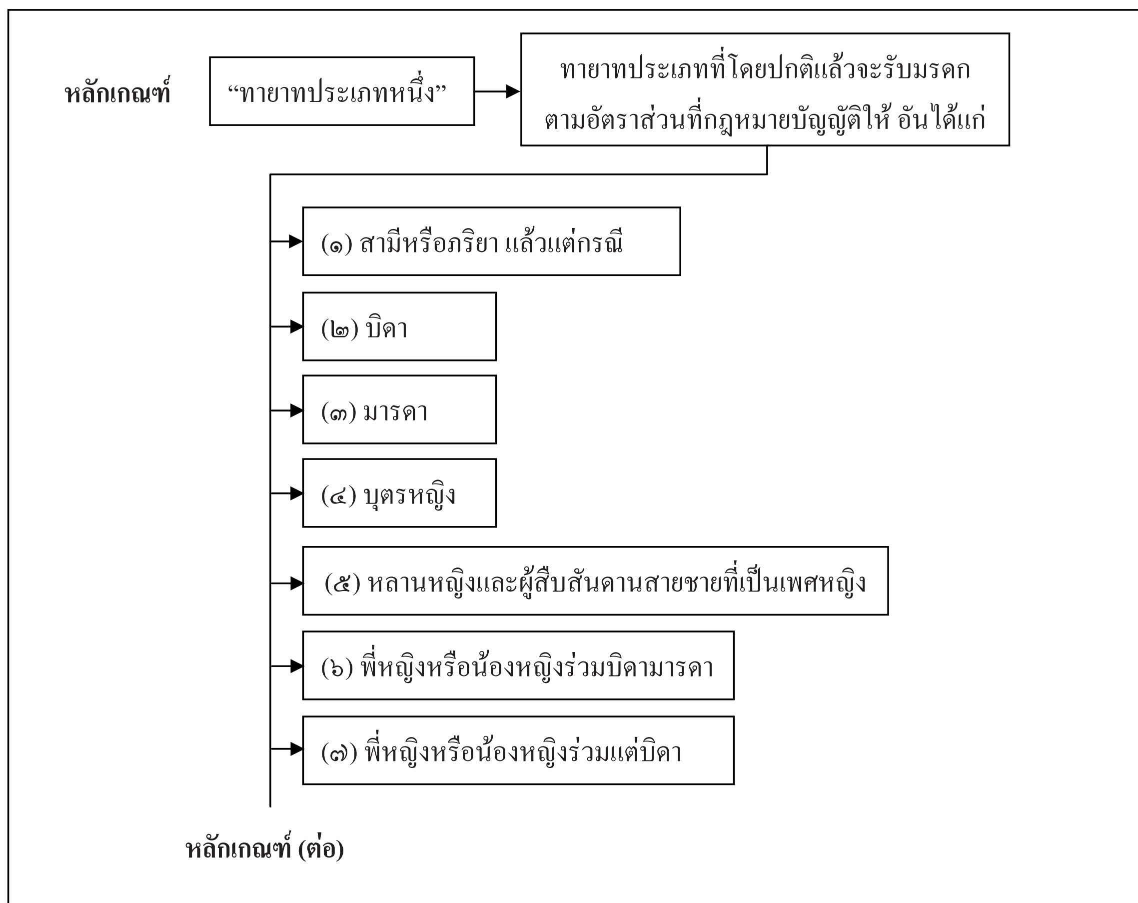
หมวด ๓
ทายาทประเภทหนึ่ง

“ทายาทประเภทหนึ่ง”

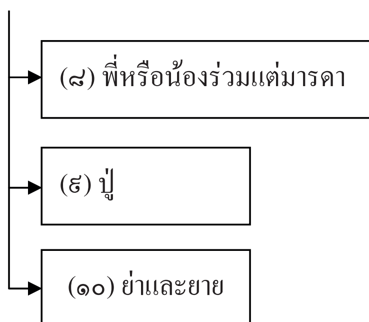
ข้อ ๔๓๕ “ทายาทประเภทหนึ่ง” หมายความว่า ทายาทประเภทที่โดยปกติแล้วจะรับมรดกตามอัตราส่วนที่กฎหมายบัญญัติให้ อันได้แก่

(๑) สามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี
(๒) บิดา
(๓) มารดา
(๔) บุตรหญิง
(๕) หลานหญิงและผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง
(๖) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา
(๗) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา
(๘) พี่หรือน้องร่วมแต่มารดา
(๙) ปู่
(๑๐) ย่าและยาย

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๒. "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคสอง

ข้อพิจารณา

๑. ทายาทประเภทหนึ่งซึ่งก็คือทายาทที่โดยปกติแล้วจะได้รับมรดกตามอัตราส่วนที่กฎหมายบัญญัติให้ อันได้แก่ บุคคลตามความใน (๑) ถึง (๑๐) ของข้อนี้ จะได้รับส่วนแบ่งมรดกที่แน่นอนตามอัตราส่วนในข้อ ๔๓๖ ถึงข้อ ๔๕๓

อัตราส่วนในการรับมรดกตามที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับทายาทประเภทหนึ่งที่มีสิทธิรับมรดกมี ๖ อัตราส่วน เท่านั้น ได้แก่

๑.๑ เศษหนึ่งส่วนสอง (๑/๒) ของกองมรดก ซึ่งผู้มีสิทธิได้รับ คือ

(ก) สามี ตามความในข้อ ๔๓๖ (๑)

(ข) บุตรหญิง ตามความในข้อ ๔๔๒ (๑)

(ค) ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง ตามความในข้อ ๔๔๔ (๑)

(ง) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา ตามความในข้อ ๔๔๕ (๑)

(จ) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา ตามความในข้อ ๔๔๖ (๑)

๑.๒ เศษหนึ่งส่วนสี่ (๑/๔) ของกองมรดก ซึ่งผู้มีสิทธิได้รับ คือ

(ก) สามี ตามความในข้อ ๔๓๖ (๒)

(ข) ภริยา ตามความในข้อ ๔๓๗ (๑)

๑.๓ เศษหนึ่งส่วนแปด (๑/๘) ของกองมรดก ซึ่งผู้มีสิทธิได้รับ คือ ภริยาตามความในข้อ ๔๓๗ (๒)

๑.๔ เศษสองส่วนสาม (๒/๓) ของกองมรดก ซึ่งผู้มีสิทธิได้รับ คือ

(ก) บุตรหญิงหลายคน ตามความในข้อ ๔๔๒ (๒)

(ข) ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง ตามความในข้อ ๔๔๔ (๑)

(ค) พี่หญิงหรือน้องหญิงหลายคนร่วมบิดามารดา ตามความในข้อ ๔๔๕ (๑)

(ง) พี่หญิงหรือน้องหญิงหลายคนร่วมแต่บิดา ตามความในข้อ ๔๔๖ (๑)

๑.๕ เศษหนึ่งส่วนสาม (๑/๓) ของกองมรดก ซึ่งผู้มีสิทธิได้รับ คือ

(ก) มารดา ตามความในข้อ ๔๔๑ (๒) (๓)

(ข) พี่น้องร่วมแต่มารดาหลายคน ไม่ว่าเพศชายหรือเพศหญิง ตามความในข้อ ๔๔๗ (๑)

๑.๖ เศษหนึ่งส่วนหก (๑/๖) ของกองมรดก ซึ่งผู้มีสิทธิได้รับ คือ

(ก) มารดา ตามความในข้อ ๔๔๑ (๑)

(ข) ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง ตามความในข้อ ๔๔๔ (๒)

(ค) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา ตามความในข้อ ๔๔๖ (๓)

(ง) พี่น้องร่วมแต่มารดา ไม่ว่าเพศชายหรือเพศหญิง ตามความในข้อ ๔๔๗ (๑)

(จ) บิดา ตามความในข้อ ๔๔๘ (๑)

(ฉ) ปู่ ตามความในข้อ ๔๔๘ (๑)

(ช) ย่า ตามความในข้อ ๔๕๓

(ซ) ยาย ตามความในข้อ ๔๕๓

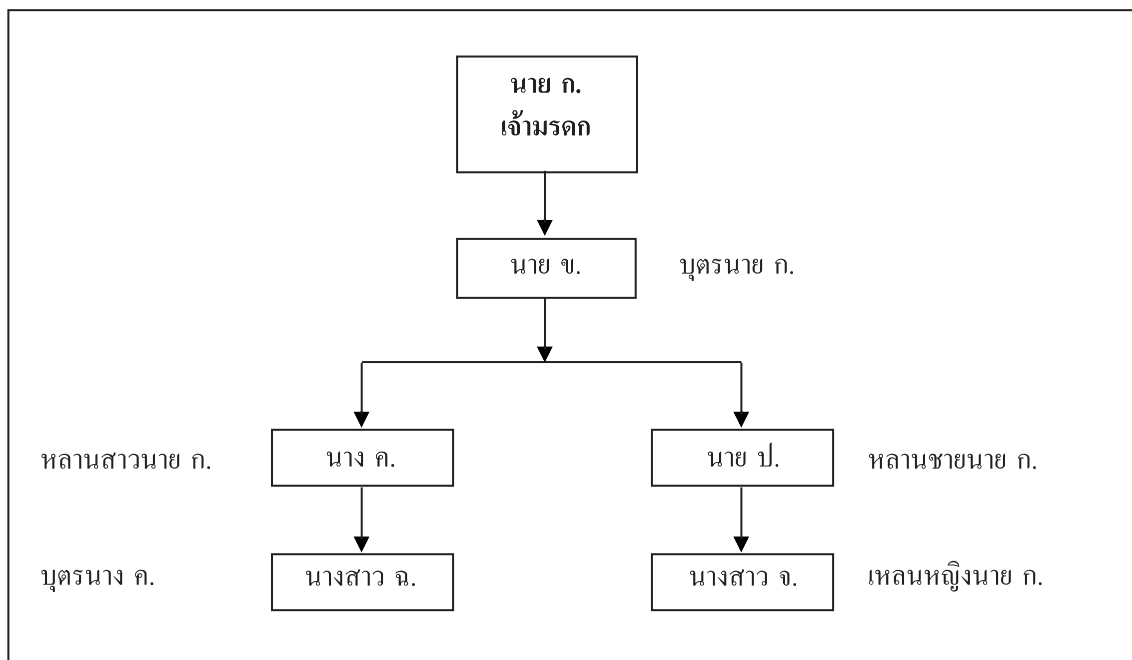
๒. "หลานหญิง" ตามความใน (๕) หมายความว่า หญิงซึ่งเป็นบุตรของบุตรชายเจ้ามรดก

"พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา" ตามความใน (๗) หมายความว่า พี่หรือน้องที่เป็นเพศหญิงที่ร่วมบิดาเดียวกันกับเจ้ามรดกแต่ต่างมารดา ส่วน "พี่หรือน้องร่วมแต่มารดา" ตามความใน (๘) นั้น หมายความว่า พี่หรือน้องที่มีมารดาเดียวกันกับเจ้ามรดกแต่ต่างบิดา และไม่จำกัดว่าพี่หรือน้องนั้นเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย

"พี่หญิง" หรือ "น้องหญิง" ใน "พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา" ตามความใน (๖) และ "พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา" ตามความใน (๗) นั้น มีความหมายเดียวกันกับ "พี่สาว" หรือ "น้องสาว" ใน "มีพี่สาว" หรือ "มีน้องสาว" แล้วแต่กรณี ตามความในข้อ ๑ (๘๐)

ในกรณีหลานหญิงและผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง ตามความใน (๕) ตัวอย่างเช่น นาย ข. เป็นบุตรนาย ก. เจ้ามรดก นาย ข. มีบุตร ๒ คน คือ นาย ป. และนาง ค. ต่อมา นาย ป. มีบุตรชื่อนางสาว จ. และนาง ค. มีบุตรชื่อนางสาว ฉ. เช่นนี้ นาง ค. อยู่ในฐานะหลานหญิง ซึ่งเป็นทายาทประเภทหนึ่งของนาย ก. เจ้ามรดก และนางสาว จ. ซึ่งเป็นเหลนของนาย ก. อยู่ในฐานะเป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงซึ่งเป็นทายาทประเภทหนึ่งของนาย ก. เช่นเดียวกัน โดยมีสิทธิได้รับมรดกตามอัตราส่วนที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนนางสาว ฉ. มิใช่ทายาทประเภทหนึ่งของนาย ก. เนื่องจากนางสาว ฉ. เป็นผู้สืบสันดานสายหญิงที่เป็นเพศหญิง

นาย ก.
เจ้ามรดก
นาย ข.
บุตรนาย ก.
หลานสาวนาย ก.
นาง ค.
นาย ป.
หลานชายนาย ก.
บุตรนาง ค.
นางสาว ฉ.
นางสาว จ.
เหลนหญิงนาย ก.

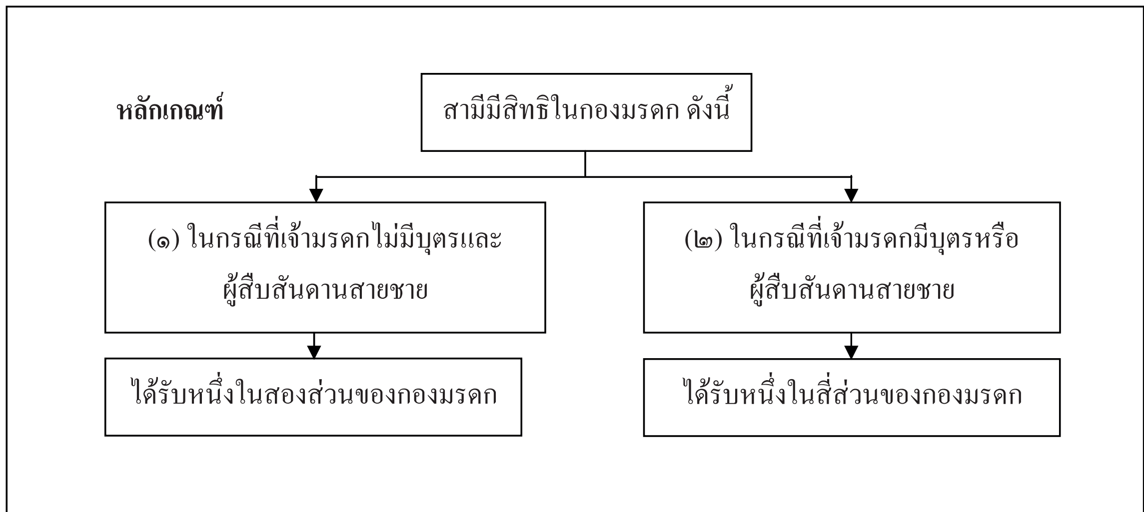

ข้อ ๔๓๖ สามีมีสิทธิในกองมรดก ดังนี้

สิทธิของสามีในกองมรดก

(๑) ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบุตรและผู้สืบสันดานสายชาย

(๒) ได้รับหนึ่งในสี่ส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชาย

อธิบายศัพท์

๑. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๓. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๔. "ไม่มีบุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๙)

๕. "ผู้สืบสันดานสายชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔) วรรคสอง

ข้อพิจารณา

๑. ตามความใน (๑) สามีมีสิทธิในกองมรดกหนึ่งในสองส่วน ภายใต้เงื่อนไขว่า

๑.๑ เจ้ามรดกซึ่งเป็นภริยาจะต้องไม่มีบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมายเช่นว่านี้ อาจจะเป็นบุตรที่เกิดจากสามีคนปัจจุบัน อดีตสามี หรือชายชู้ก็ได้

๑.๒ เจ้ามรดกซึ่งเป็นภริยาจะต้องไม่มีผู้สืบสันดานสายชาย คือ ผู้สืบสันดานตั้งแต่ชั้นหลานลงไป ที่ถูกต้องตามกฎหมายในสายชาย (ซึ่งหมายถึง ตลอดสายการสืบสายโลหิตจะไม่มีบุคคลเพศหญิงมากั้นกลาง) ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง

๒. ตามความใน (๒) สามีมีสิทธิในกองมรดกหนึ่งในสี่ส่วนของกองมรดก ภายใต้เงื่อนไขว่า

๒.๑ เจ้ามรดกซึ่งเป็นภริยามีบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมาย ตามที่ได้กล่าวแล้วใน ๑. ๑.๑ หรือ

๒.๒ เจ้ามรดกซึ่งเป็นภริยามีผู้สืบสันดานในสายชาย ตามที่ได้กล่าวแล้วใน ๑. ๑.๒

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "และสำหรับพวกเจ้านั้นจะได้รับครึ่งหนึ่งของสิ่งที่บรรดาภริยาของพวกเจ้าได้ทิ้งไว้ หากพวกนางไม่มีบุตร แต่ถ้าพวกนางมีบุตร พวกเจ้าก็จะได้รับหนึ่งในสี่จากสิ่งที่บรรดาภริยาของพวกเจ้าได้ทิ้งไว้หลังจาก (หัก) สิ่งที่พวกนางได้สั่งเสียไว้หรือหนี้สิน (แล้วแต่กรณี ออกแล้ว)..."

อายะฮ์ที่ ๑๒ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

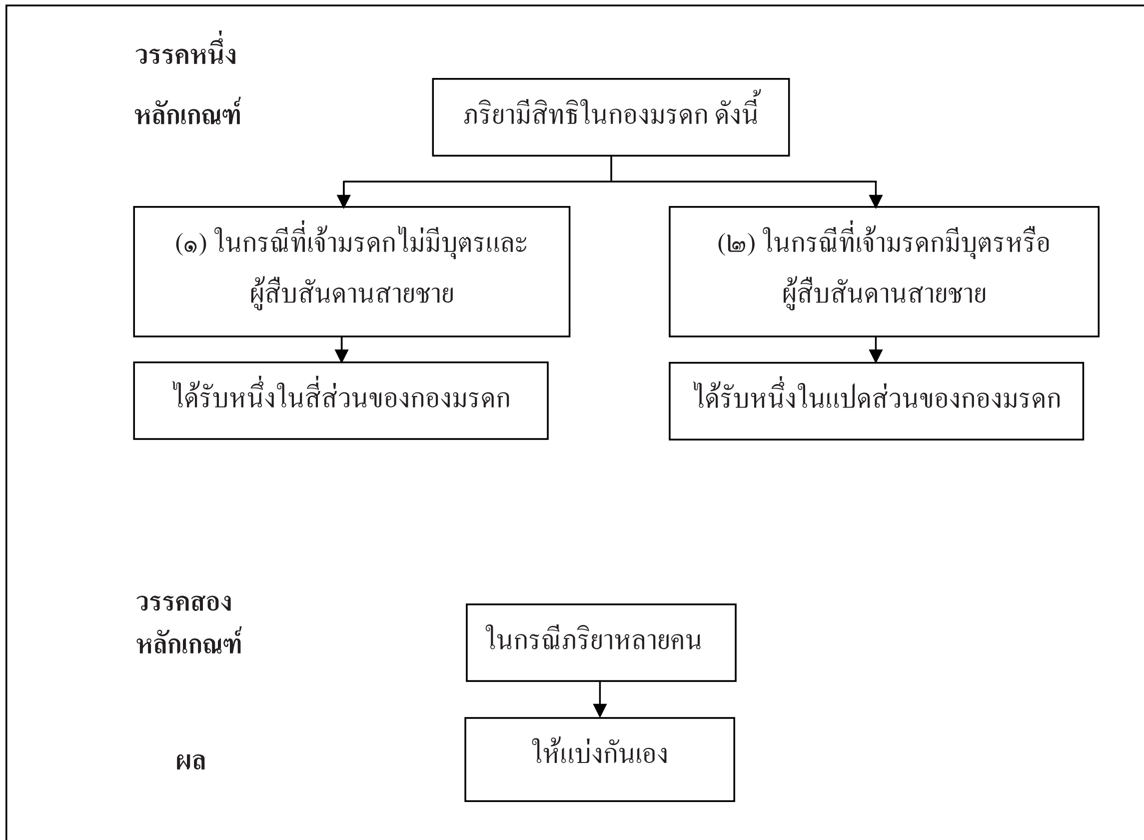
ข้อ ๔๓๗ ภริยามีสิทธิในกองมรดก ดังนี้

สิทธิของภริยาในกองมรดก

(๑) ได้รับหนึ่งในสี่ส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบุตรและผู้สืบสันดานสายชาย

(๒) ได้รับหนึ่งในแปดส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชาย

ในกรณีภริยาหลายคน ให้แบ่งกันเอง

อธิบายศัพท์

๑. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘
๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗
๓. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)
๔. "ผู้สืบสันดานสายชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔) วรรคสอง
๕. "แบ่งกันเอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๐

ข้อพิจารณา

๑. ตามความใน (๑) ภริยามีสิทธิในกองมรดกหนึ่งในสี่ส่วนภายใต้เงื่อนไขว่า

๑.๑ เจ้ามรดกซึ่งเป็นสามีจะต้องไม่มีบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมาย (ดังนั้น กรณีที่สามีมีบุตรนอกสมรส ก็ถือว่าไม่มีบุตรตามข้อนี้ เพราะบุตรนอกสมรสไม่เป็นบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมาย) และ

๑.๒ เจ้ามรดกซึ่งเป็นสามีจะต้องไม่มีผู้สืบสันดานในสายชาย คือ ผู้สืบสันดานตั้งแต่ชั้นหลานลงไปที่ถูกต้องตามกฎหมายในสายชาย (ซึ่งหมายถึง ตลอดสายการสืบสายโลหิตจะไม่มีบุคคลเพศหญิงมากั้นกลาง) ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง

๒. ตามความใน (๒) ภริยามีสิทธิในกองมรดกหนึ่งในแปดส่วนภายใต้เงื่อนไขว่า

๒.๑ เจ้ามรดกซึ่งเป็นสามีมีบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมายเช่นว่านี้ อาจจะเป็นบุตรที่เกิดจากภริยา หรืออดีตภริยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย คนใดก็ได้ ไม่ถือเป็นสำคัญ ขอเพียงแต่เป็นบุคคลที่เป็นบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมายก็เป็นการเพียงพอแล้ว หรือ

๒.๒ เจ้ามรดกซึ่งเป็นสามีมีผู้สืบสันดานในสายชาย ตามที่ได้กล่าวแล้วใน ๑. ๑.๒

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...และสำหรับพวกนางนั้นจะได้รับหนึ่งในสี่จากสิ่งที่พวกเจ้าได้ทิ้งไว้ หากพวกเจ้าไม่มีบุตร พวกนางก็จะได้รับหนึ่งในแปดจากสิ่งที่พวกเจ้าได้ทิ้งไว้หลังจาก (หัก) สิ่งที่พวกเจ้าได้สั่งเสียไว้หรือหนี้สิน (แล้วแต่กรณี ออกแล้ว)..."

อายะฮ์ที่ ๑๒ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

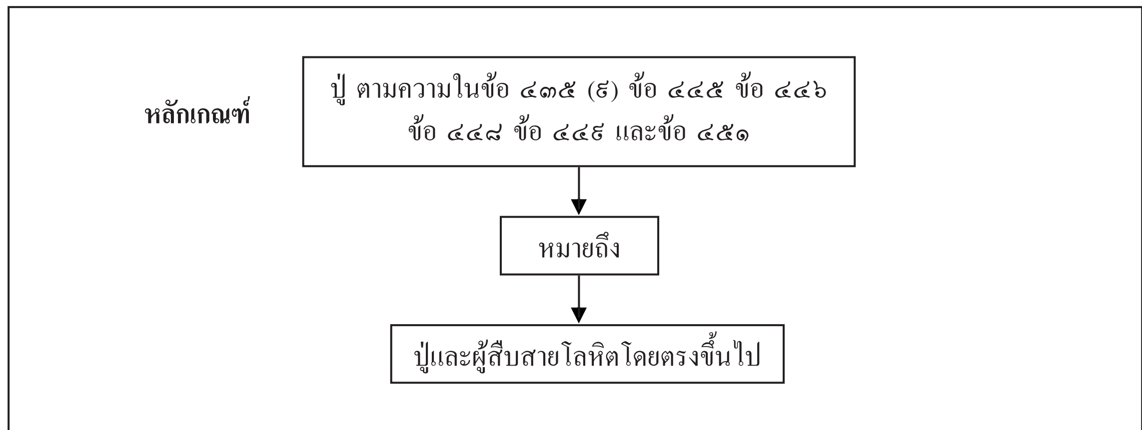
๓. "ในกรณีภริยาหลายคนให้แบ่งกันเอง" หมายความว่า ในกรณีเจ้ามรดกซึ่งเป็นสามีมีภริยาหลายคน ให้ภริยาแต่ละคนได้รับส่วนแบ่งเท่ากันจากส่วนที่ได้รับมาจากกองมรดกในอัตราส่วนหนึ่งในสี่ส่วน หรือหนึ่งในแปดส่วน แล้วแต่กรณี

ตัวอย่าง นาย ก. มีภริยาสี่คน คือ นาง ข. นาง ค. นาง ง. และนาง จ. โดยนาย ก. ไม่มีบุตรและผู้สืบสันดานสายชายเลย ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตาย หลังจากหักทรัพย์มรดกที่จำเป็นต้องหักตามกฎหมายก่อนการแบ่งแล้ว ยังเหลือทรัพย์ในกองมรดกอีก ๔๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ ต้องนำทรัพย์มรดกหนึ่งในสี่ส่วนของทรัพย์มรดกที่เหลือจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท มาแบ่งให้แก่ นาง ข. นาง ค. นาง ง. และนาง จ. เท่า ๆ กันคนละ ๒๕,๐๐๐ บาท

ความหมายของปู่ในฐานะทายาทประเภทหนึ่ง

ข้อ ๔๓๘ ปู่ ตามความในข้อ ๔๓๕ (๙) ข้อ ๔๔๕ ข้อ ๔๔๖ ข้อ ๔๔๘ ข้อ ๔๔๙ และข้อ ๔๕๑ หมายความว่า ปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป

อธิบายศัพท์

"ปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๔)

ข้อ ๔๓๙ "ย่าหรือยาย" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบิดาหรือมารดาที่เป็นเพศหญิงจนสุดสายที่ไม่ได้ถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับผู้นั้น โดยผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายและไม่มีสิทธิในกองมรดก

"ย่าหรือยาย"

"ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายที่ไม่มีสิทธิในกองมรดก" ตามความในวรรคแรก หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของเจ้ามรดกที่เป็นเพศชายที่ถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับผู้นั้น โดยมารดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศหญิง

"ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายที่ไม่มีสิทธิในกองมรดก"

วรรคหนึ่ง
หลักเกณฑ์

"ย่าหรือยาย"

ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของ

บิดา
หรือ
มารดา

ที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย

ที่ไม่ได้ถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับผู้นั้น

โดยผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชาย
และ
ไม่มีสิทธิในกองมรดก

วรรคสอง
หลักเกณฑ์

"ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายที่ไม่มีสิทธิในกองมรดก" ตามความในวรรคแรก

ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของเจ้ามรดกที่เป็นเพศชายที่ถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับผู้นั้น

โดยมารดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศหญิง

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๓. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคแรก

๔. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๕. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคสอง

ข้อพิจารณา

"ไม่มีสิทธิในกองมรดก" ตามความในข้อนี้ หมายถึง ไม่มีสิทธิในกองมรดกในฐานะทายาทประเภทหนึ่งหรือทายาทประเภทสอง โดยไม่ได้หมายรวมถึงทายาทประเภทสาม ดังนั้น "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายและไม่มีสิทธิในกองมรดก" ตามความในวรรคแรกนั้น หมายถึง ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายและไม่มีสิทธิในกองมรดกในฐานะทายาทประเภทหนึ่งหรือทายาทประเภทสองเท่านั้น ไม่รวมถึงในฐานะทายาทประเภทสาม

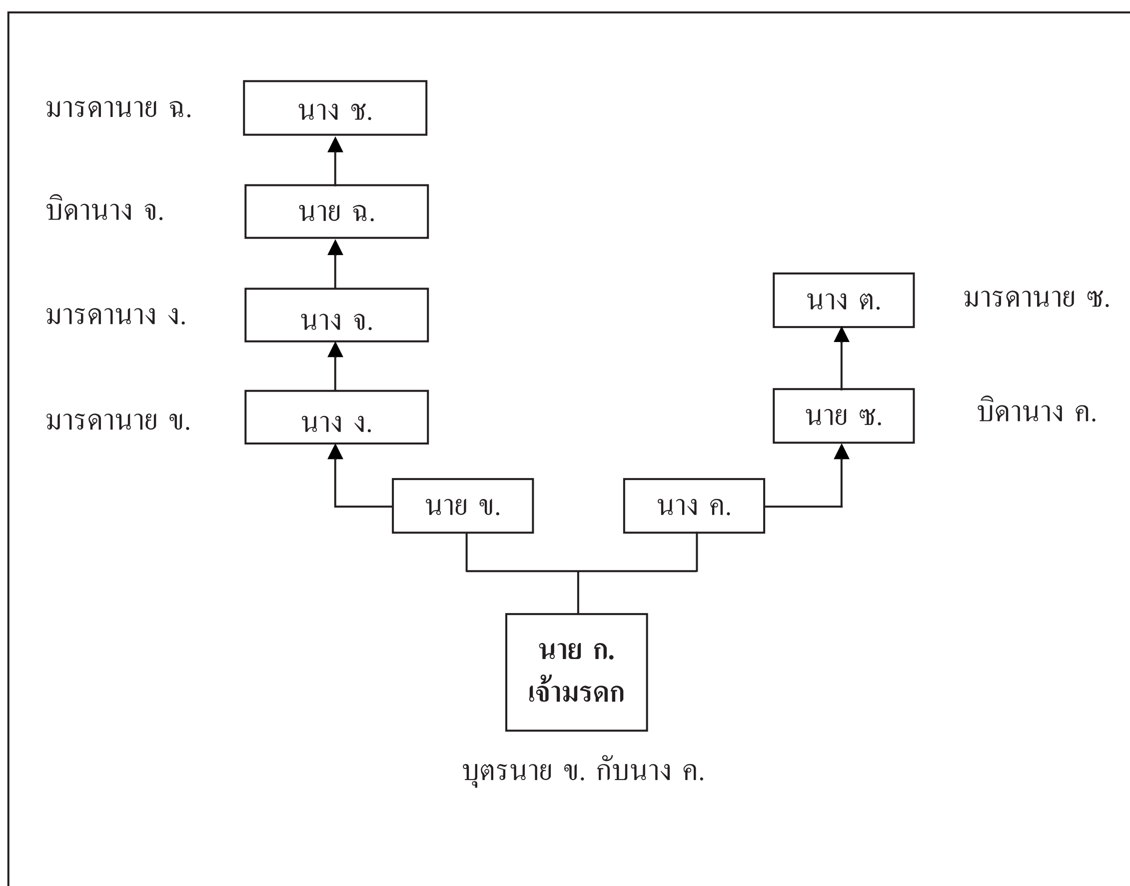
"ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบิดาหรือมารดาที่เป็นเพศหญิงจนสุดสายที่ไม่ได้ถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับผู้นั้น โดยผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายและไม่มีสิทธิในกองมรดก" ตามความในวรรคแรกนั้น หมายถึง หญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบิดาหรือมารดา ที่เป็นผู้ให้กำเนิดทายาทประเภทหนึ่งหรือทายาทประเภทสองของเจ้ามรดกนั่นเอง เช่น มารดาของบิดา ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดบิดาซึ่งเป็นทายาทประเภทหนึ่งตามความในข้อ ๔๓๕ (๒) มารดาของมารดา ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดมารดาซึ่งเป็นทายาทประเภทหนึ่งตามความในข้อ ๔๓๕ (๓) มารดาของมารดาของมารดา ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดมารดาของมารดาซึ่งเป็นทายาทประเภทหนึ่งตามความในข้อ ๔๓๕ (๑๐) หรือมารดาของมารดาของบิดา ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดมารดาของบิดาซึ่งเป็นทายาทประเภทหนึ่งตามความในข้อ ๔๓๕ (๑๐) ซึ่งต่างจากมารดาของบิดาของมารดาเพราะมารดาของบิดาของมารดานั้นไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิดทายาทประเภทหนึ่งหรือทายาทประเภทสองของเจ้ามรดก แต่เป็นเพียงผู้ให้กำเนิดทายาทประเภทสามของเจ้ามรดกคือบิดาของมารดาของเจ้ามรดกหรือตาของเจ้ามรดก

ตัวอย่าง นาย ก. เป็นบุตรนาย ข. และนาง ค. นาง ง. เป็นมารดานาย ข. นาง จ. เป็นมารดานาง ง. นาย ฉ. เป็นบิดานาง จ. และนาง ช. เป็นมารดานาย ฉ. ส่วนนาย ซ. เป็นบิดานาง ค. และนาง ต. เป็นมารดานาย ซ. และทั้งหมดยังมีชีวิตอยู่ ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นาง ค. มีสิทธิได้รับมรดกในฐานะมารดาของนาย ก. แต่นาย ซ. ซึ่งเป็นตาของนาย ก. ไม่มีสิทธิได้รับมรดก เนื่องจากเป็นทายาทประเภทที่สามที่ถูกกั้นโดยทายาทประเภทหนึ่งหรือทายาทประเภทสองและนาง ต. เป็นมารดานาย ซ. ไม่มีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทประเภทหนึ่งตามความในข้อ ๔๓๕ (๑๐) เนื่องจากไม่ได้อยู่ในความหมายของ "ย่าหรือยาย" ตามความในข้อ ๔๓๙ เพราะถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับนาง ต. โดยนาย ซ.

ซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายและไม่มีสิทธิในกองมรดก (ในฐานะทายาทประเภทหนึ่งหรือทายาทประเภทสอง แต่เป็นทายาทประเภทสามที่ถูกกั้นโดยทายาทประเภทหนึ่งหรือทายาทประเภทสอง ตามความในข้อ ๔๕๗ และข้อ ๔๕๘ วรรคสอง)

สำหรับนาย ข. มีสิทธิได้รับมรดกในฐานะเป็นบิดาของนาย ก. ส่วนนาง ง. ไม่มีสิทธิได้รับมรดกในฐานะเป็นย่า แม้มีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทประเภทหนึ่ง ตามความในข้อ ๔๓๕ (๑๐) เพราะถูกกั้นโดยบุคคลตามความในข้อ ๔๕๓ วรรคสอง และนาง จ. นาย ฉ. และนาง ช. ก็เช่นเดียวกัน

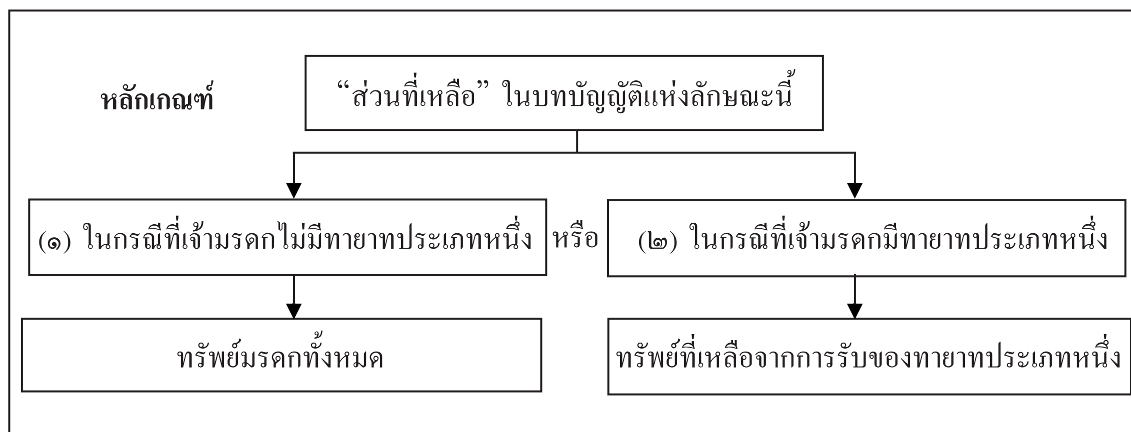

"ส่วนที่เหลือ"

ข้อ ๔๔๐ "ส่วนที่เหลือ" ในบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ หมายความว่า

(๑) ทรัพย์มรดกทั้งหมด ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทประเภทหนึ่ง หรือ

(๒) ทรัพย์ที่เหลือจากการรับของทายาทประเภทหนึ่ง ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทประเภทหนึ่ง

อธิบายศัพท์

๑. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๒. "ทายาทประเภทหนึ่ง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๕

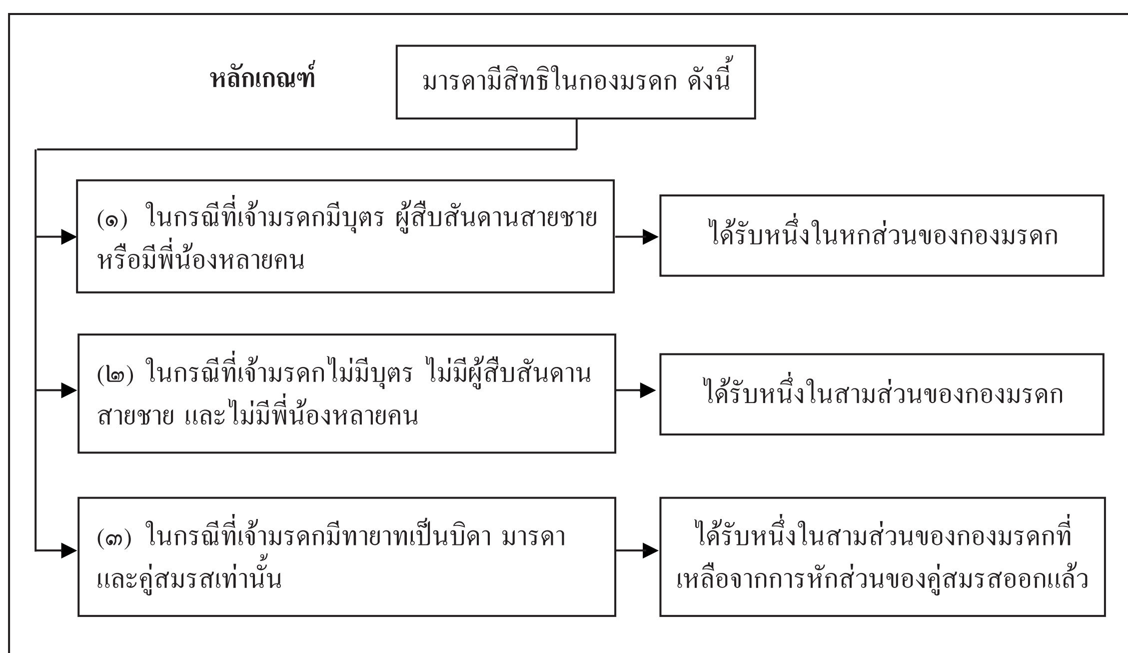
ข้อ ๔๔๑ มารดามีสิทธิในกองมรดก ดังนี้

(๑) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรผู้สืบสันดานสายชาย หรือมีพี่น้องหลายคน

สิทธิของมารดาในกองมรดก

(๒) ได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบุตรไม่มีผู้สืบสันดานสายชาย และไม่มีพี่น้องหลายคน

(๓) ได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกที่เหลือจากการหักส่วนของคู่สมรสออกแล้ว ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นบิดา มารดา และคู่สมรสเท่านั้น

อธิบายศัพท์

๑. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๓. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๔. "มีบุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๘)

๕. "ผู้สืบสันดานสายชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔) วรรคสอง

๖. "คู่สมรส" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕

๗. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

ข้อพิจารณา

๑. ตามความใน (๑) มารดามีสิทธิในกองมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกภายใต้เงื่อนไขว่า

๑.๑ เจ้ามรดกมีบุตร ซึ่งหมายถึงบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมาย ดังนั้น ในกรณีเจ้ามรดกเป็นหญิง บุตรเช่นว่านี้ อาจจะเป็นบุตรที่เกิดจากสามี อดีตสามี หรือชายชู้ก็ได้

๑.๒ เจ้ามรดกมีผู้สืบสันดานสายชาย ซึ่งก็คือผู้สืบสันดานตั้งแต่ชั้นหลานลงไปที่ถูกต้องตามกฎหมายในสายชาย (ซึ่งหมายถึงตลอดสายการสืบสายโลหิตจะไม่มีบุคคลเพศหญิงมากั้นกลาง) ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือ

๑.๓ เจ้ามรดกมีพี่น้องหลายคน ซึ่งหมายถึงเจ้ามรดกมีพี่น้องตั้งแต่สองคนขึ้นไปไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง ไม่ว่าจะมีสิทธิรับมรดกหรือไม่มีสิทธิ และไม่ว่าจะเป็นชนิดใด

การตายไปก่อนเจ้ามรดกของบุตรผู้สืบสันดานหรือพี่น้องดังกล่าว ถือว่าเจ้ามรดกไม่มีบุคคลเหล่านั้น

๒. ตามความใน (๒) มารดามีสิทธิในกองมรดกหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกภายใต้เงื่อนไขว่า

๒.๑ เจ้ามรดกไม่มีบุตร ซึ่งหมายถึงบุตรที่ได้อธิบายแล้วใน ๑. ๑.๑

๒.๒ เจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดานสายชาย ซึ่งหมายถึงผู้สืบสันดานสายชายที่ได้อธิบายแล้วใน ๑. ๑.๒ และ

๒.๓ เจ้ามรดกไม่มีพี่น้องหลายคน ซึ่งหมายถึงพี่น้องที่ได้อธิบายแล้วใน ๑. ๑.๓

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...และสำหรับ (ส่วนแบ่งของ) บิดาและมารดาของเขานั้น (คือ) ตกเป็นของแต่ละคนของทั้งสองคนนั้น หนึ่งในหกของสิ่งที่เขาได้ทิ้งไว้ หากเขามีบุตร แต่ถ้า (เป็นกรณีที่) เขาไม่มีบุตรและบิดามารดาของเขาเป็นผู้รับมรดกจากเขา ก็จะตกเป็นของมารดาของเขาหนึ่งในสาม (แต่) ถ้าเขามีพี่น้องหลายคน ก็จะตกเป็นของมารดาของเขาหนึ่งในหก หลังจาก (หัก) สิ่งที่พวกนางได้สั่งเสียไว้ หรือ (แม้แต่) หนี้สิน (ออกแล้ว) ..."

อายะฮ์ที่ ๑๑ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

๓. ตามความใน (๓) มารดามีสิทธิในกองมรดกหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกที่เหลือจากการหักส่วนของคู่สมรสออกแล้ว ซึ่งจะมีเฉพาะในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นบิดามารดา และคู่สมรสเท่านั้น

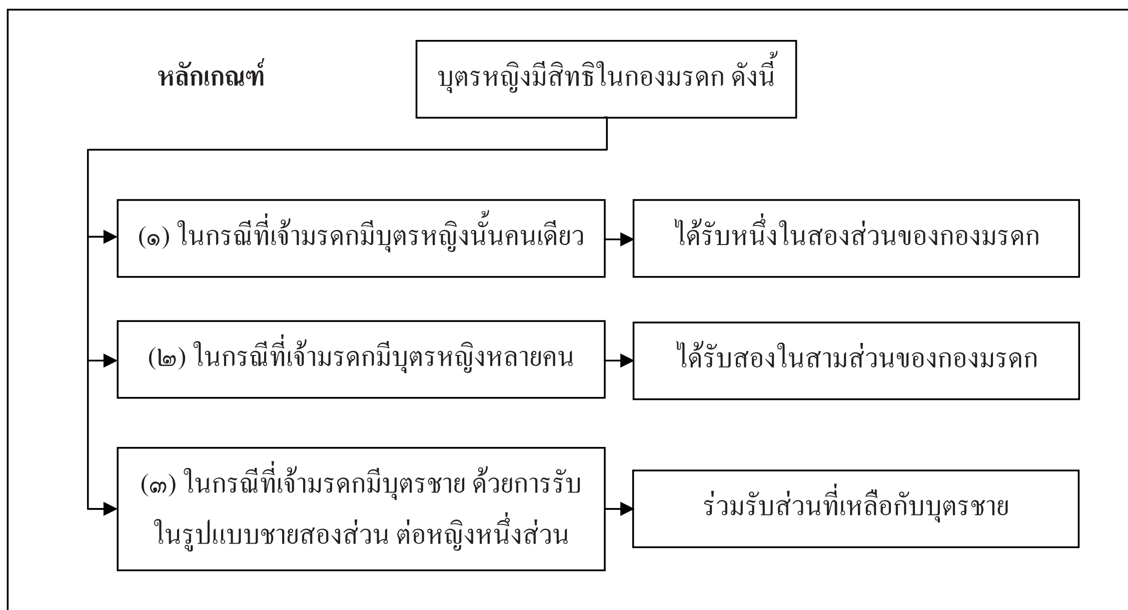
ข้อ ๔๔๒ บุตรหญิงมีสิทธิในกองมรดก ดังนี้

สิทธิของบุตรหญิงในกองมรดก

(๑) ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงนั้นคนเดียว

(๒) ได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงหลายคน

(๓) ร่วมรับส่วนที่เหลือกับบุตรชาย ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรชาย ด้วยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

อธิบายศัพท์

๑. “บุตร” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๒. “กองมรดก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๓. “เจ้ามรดก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

ข้อพิจารณา

๑. ตามความใน (๑) บุตรหญิงมีสิทธิในกองมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงคนเดียว กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงเพียงคนเดียวเท่านั้น โดยไม่มีทายาทอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นบุตรชายหรือบุตรหญิง บุตรหญิงนั้นมีสิทธิในกองมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า “...และถ้าเป็นหญิงเพียงคนเดียวก็จะตกเป็นของนางหนึ่งในสอง...”
อายะฮ์ที่ ๑๑ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๘๑๘/๒๕๔๕ ระหว่าง นางแมะซง กาลี ผู้ร้องนาย ดาอุฆอแด๊ะ ผู้คัดค้าน วินิจฉัยว่า ขณะนายเจ๊ะโด ผู้ตายถึงแก่ความตาย ผู้ตายมีบุตรีคนเดียว ที่ดินจึงตกแก่บุตรีครึ่งหนึ่ง ส่วนอีกครึ่งหนึ่งตกแก่พี่น้องร่วมบิดามารดาของนายเจ๊ะโด ผู้ตาย รวมทั้งนายหะยี หะซัน บิดาผู้คัดค้านด้วย...

๒. ตามความใน (๒) บุตรหญิงมีสิทธิในกองมรดกสองในสามส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงหลายคน กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงตั้งแต่สองคนขึ้นไป และไม่มีทายาทอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกัน และเป็นเพศชาย

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...และถ้าพวกเขา (ซึ่งอยู่ในชั้นเดียวกันนั้น) เป็นหญิง (ทั้งหมด และมีจำนวน) สองคนขึ้นไป ก็จะตกเป็นของพวกนางสองในสามของสิ่งที่เขาได้ทิ้งไว้..."

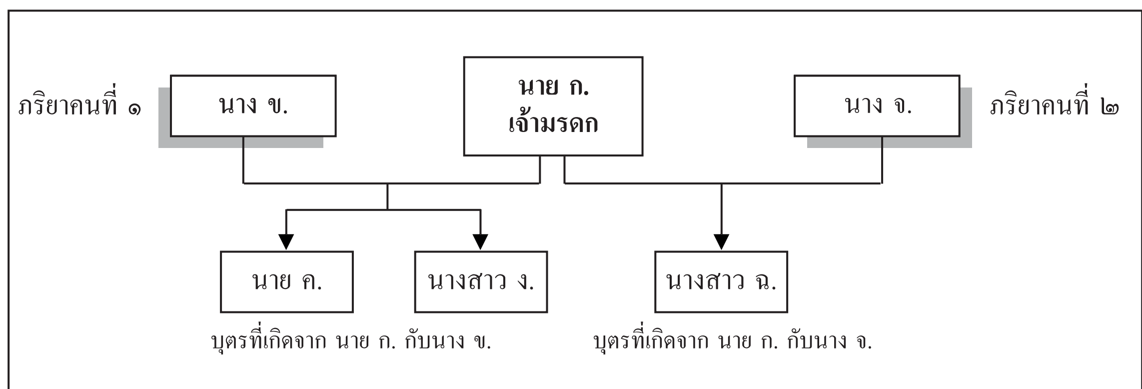
อายะฮ์ที่ ๑๑ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

๓. ตามความใน (๓) บุตรหญิงร่วมรับส่วนที่เหลือกับบุตรชาย ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรชาย ไม่ว่าบุตรชายหญิงนั้นจะเป็นพี่น้องที่ร่วมบิดามารดากัน หรือร่วมกันแต่มารดาในกรณีเจ้ามรดกเป็นหญิงหรือร่วมกันแต่บิดาในกรณีเจ้ามรดกเป็นชาย โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน ซึ่งรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วนเป็นไปตามข้อ ๔๔๓

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "อัลเลาะฮ์ได้ทรงสั่งพวกเจ้าไว้ ใน (กรณีของ) บุตรหลานของพวกเจ้า (ซึ่งอยู่ในชั้นเดียวกัน) ว่า (ส่วนแบ่ง) ของเพศชาย (หนึ่งคน) นั้น เท่ากับส่วนแบ่งของเพศหญิงสองคน..."

อายะฮ์ที่ ๑๑ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

ตัวอย่าง นาย ก. มีบุตรเกิดกับนาง ข. สองคน คือ นาย ค. และนางสาว ง. มีบุตรเกิดกับนาง จ. หนึ่งคน คือ นางสาว ฉ. ซึ่งนาง ข. และนาง จ. ถึงแก่ความตายไปก่อน และมีทรัพย์มรดกที่จะต้องแบ่งปันระหว่างทายาท ๖๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ ต้องนำทรัพย์มรดก ๖๐,๐๐๐ บาทนั้นมาแบ่งเป็น ๔ ส่วนเท่า ๆ กัน แล้วมอบให้แก่นาย ค. บุตรชายสองส่วน กับนางสาว ง. และนางสาว ฉ. บุตรหญิงคนละหนึ่งส่วน ดังนั้น นาย ค. จึงได้รับมรดก ๓๐,๐๐๐ บาท ส่วนนางสาว ง. และนางสาว ฉ. ได้รับมรดกคนละ ๑๕,๐๐๐ บาท

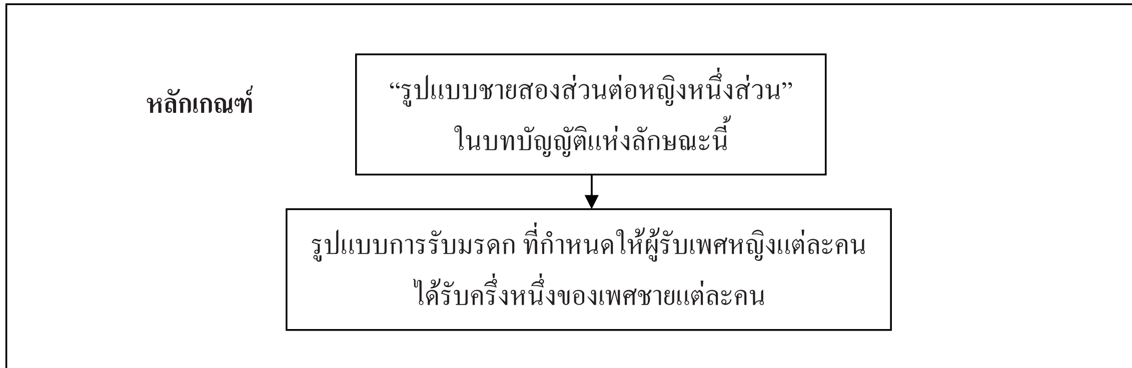

คำพิพากษาคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๓๖๑/๒๕๓๒ ของศาลจังหวัดปัตตานี ระหว่าง นางแอเสาะ สแลแม กับพวกรวม ๕ คน โจทก์ นายสาและ เปาะเละ จำเลย วินิจฉัยว่า โจทก์ที่๑ เป็นภริยาคนที่ ๒ ของเจ้ามรดก มีบุตร ๔ คน คือ โจทก์ที่ ๒ ถึงที่ ๕ เป็นชาย ๓ คน หญิง ๑ คน เจ้ามรดกมีภริยาอีก ๑ คน มีบุตรเป็นชาย ๑ คน คือ จำเลย จึงต้องแบ่งมรดกให้ภริยาอีกคนหนึ่ง ๑ ใน ๘ ส่วน ที่เหลือ ๗ ใน ๘ ส่วน แบ่งให้บุตรชายคนละ ๒ ส่วน บุตรหญิงคนละ ๑ ส่วน เมื่อบุตรชาย ๔ คน จึงได้ ๘ ส่วน บุตรหญิง ๑ คน ได้ ๑ ส่วน รวมกัน ๙ ส่วน จึงนำไปคูณกับมรดกทั้งหมด ๘ ส่วน ได้ ๗๒ ส่วน แล้วแบ่งให้ภริยาอีกคนหนึ่ง ๙ ส่วนเหลือ ๖๓ ส่วน ทำให้บุตรชายได้คนละ ๑๔ ส่วน บุตรหญิงได้ ๗ ส่วน

ข้อ ๔๔๓ "รูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน" ในบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ หมายความว่า รูปแบบการรับมรดกที่กำหนดให้ผู้รับเพศหญิงแต่ละคน ได้รับครึ่งหนึ่งของเพศชายแต่ละคน

"รูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน"

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้ เป็นหลักการที่ว่าด้วยรูปแบบการรับมรดกระหว่างชายหญิงที่เป็นผู้สืบสันดาน เช่น ระหว่างบุตรชายกับบุตรหญิง โดยกำหนดให้ชายได้รับมรดกสองเท่าของหญิง โดยไม่รวมถึงชายหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิต เช่น ระหว่างบิดากับมารดา และไม่รวมถึงชายหญิงที่เป็นผู้สืบสายโลหิตกับผู้สืบสันดาน เช่น ระหว่างบิดากับบุตรหญิง ทั้งนี้เนื่องจากโดยทั่วไปแม้ทายาทเหล่านั้นจะเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะเดียวกัน และเป็นบุคคลที่คล้ายกัน แต่พวกเขามีความใกล้ชิดกับเจ้ามรดกไม่เท่ากัน ในการทำคุณประโยชน์ให้แก่เจ้ามรดก และไม่มีผู้ใดรู้ถึงความมากน้อยของความแตกต่างนั้นได้นอกจากอัลเลาะฮ์ จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติที่มาจากอัลเลาะฮ์ว่า บุคคลใดกับบุคคลใดได้เท่ากันหรือไม่เท่ากัน และไม่เท่ากันอย่างไร

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...บรรดาบิดาของพวกเจ้าและบรรดาบุตรของพวกเจ้านั้น พวกเจ้าไม่รู้หรอกว่า คนไหนในพวกเขา เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับพวกเจ้ามากกว่ากัน ใน (การทำ) คุณประโยชน์ (ให้แก่พวกเจ้าจึงต้องมี) บทบัญญัติ (ที่มา) จากอัลเลาะฮ์ แท้จริงอัลเลาะฮ์เป็นผู้ทรงรอบรู้ยิ่ง ผู้ทรงปรีชาญาณยิ่ง"

อายะฮ์ที่ ๑๑ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

ข้อ ๔๔๔ ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงมีสิทธิในกองมรดก ดังนี้

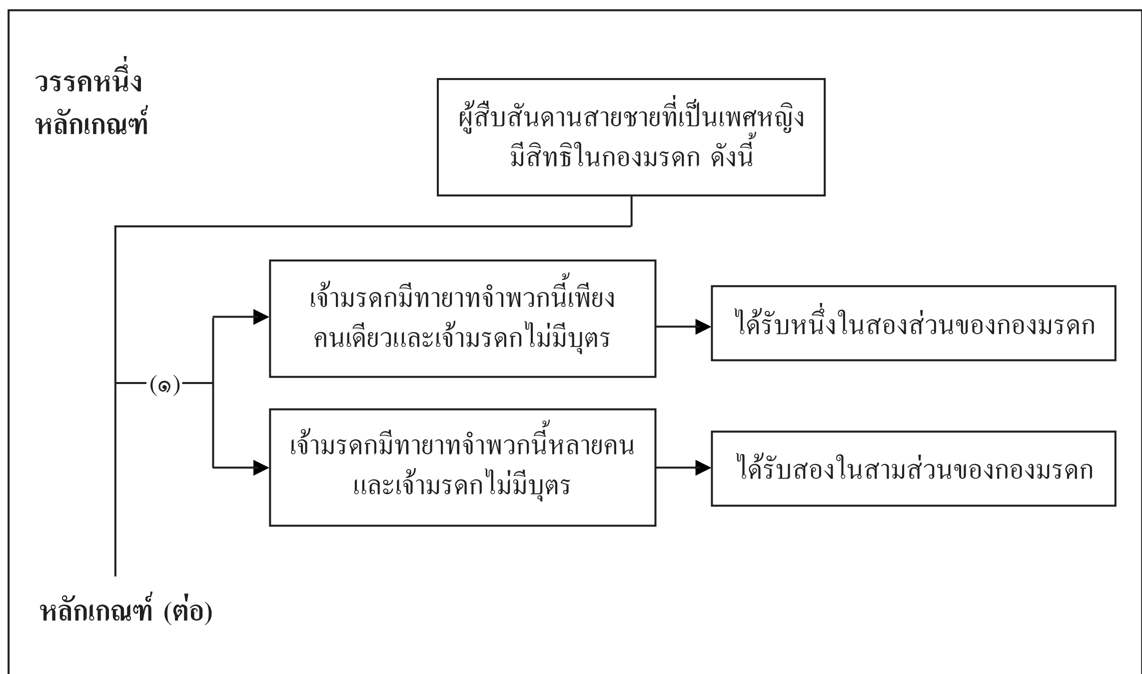
สิทธิของผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงในกองมรดก

(๑) ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้เพียงคนเดียวและเจ้ามรดกไม่มีบุตร แต่ถ้ามีทายาทจำพวกนี้หลายคน จะได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก

(๒) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงหนึ่งคนและไม่มีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นเดียวกันกับทายาทจำพวกนี้

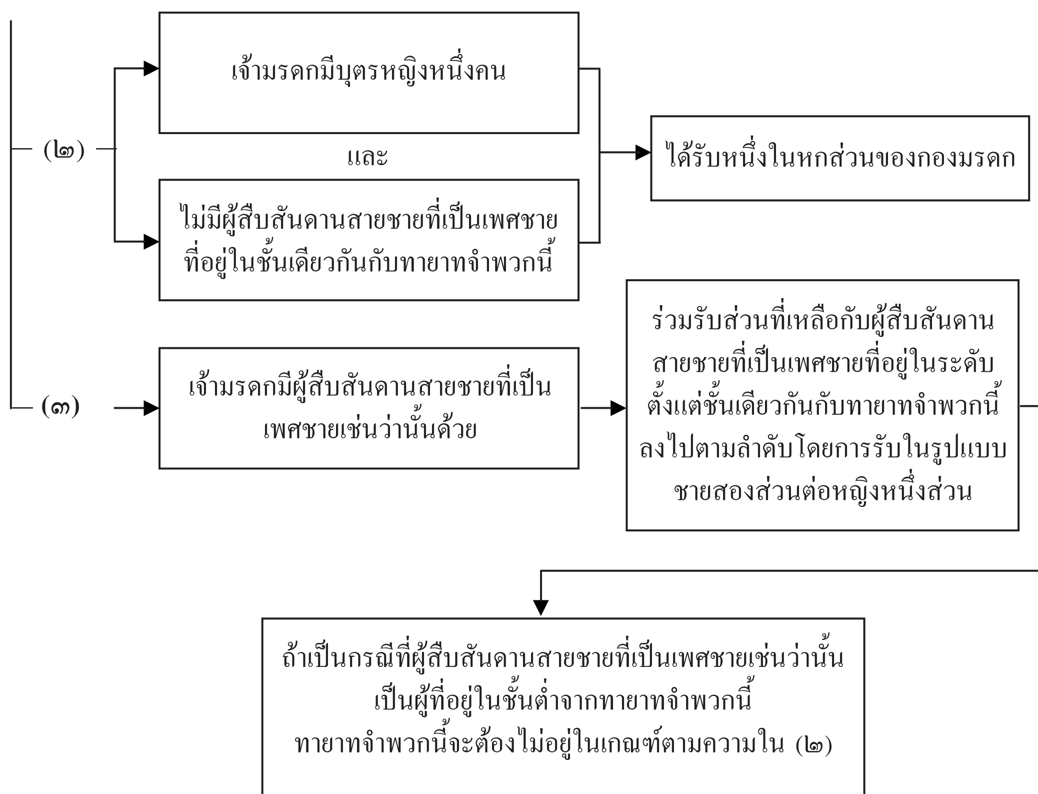
(๓) ร่วมรับส่วนที่เหลือกับผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในระดับตั้งแต่ชั้นเดียวกันกับทายาทจำพวกนี้ลงไปตามลำดับ โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน ในกรณีที่เจ้ามรดกมีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายเช่นว่านั้นด้วย และถ้าเป็นกรณีที่ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายเช่นว่านั้น เป็นผู้ที่อยู่ในชั้นต่ำจากทายาทจำพวกนี้ ทายาทจำพวกนี้จะต้องไม่อยู่ในเกณฑ์ตามความใน (๒)

ทายาทจำพวกนี้จะถูกกันสิทธิในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรชาย หรือมีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นสูงกว่าตนขึ้นไป หรือในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงมากกว่าหนึ่งคนและเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในระดับตั้งแต่ระดับเดียวกันกับทายาทจำพวกนี้ลงไป

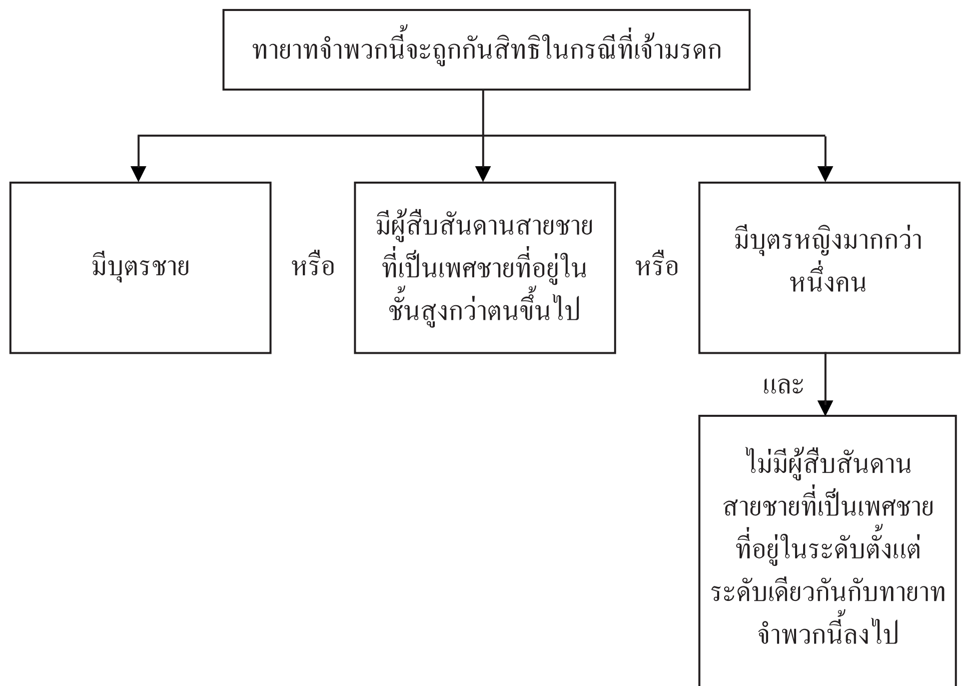

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

วรรคสอง
หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคหนึ่ง

๒. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๓. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๔. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๕. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

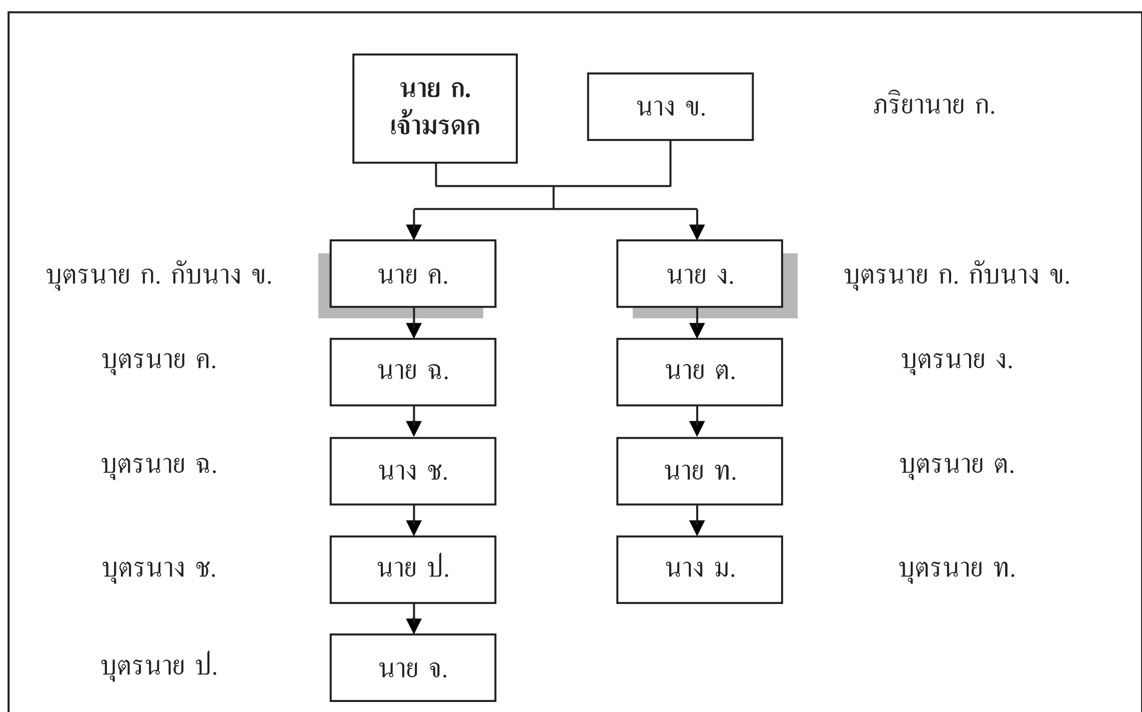
๖. "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคสอง

๗. "ส่วนที่เหลือ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๔๐

ข้อพิจารณา

๑. "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตลงไปในสายชาย คือ ตั้งแต่ชั้นหลานลงไปจนสุดสาย (โดยไม่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง) ที่เป็นเพศหญิง เช่น หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย เหลนหญิงที่เกิดจากหลานชายที่เกิดจากบุตรชาย

ตัวอย่าง นาย ค. และนาย ง. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง ข. นาย ค. มีบุตรชื่อนาย ฉ. นาย ฉ. มีบุตรชื่อนาง ช. นาง ช. มีบุตรชื่อนาย ป. และนาย ป. มีบุตรชื่อนาง จ. ส่วนนาย ง. มีบุตรชื่อนาย ต. นาย ต. มีบุตรชื่อนาย ท. นาย ท. มีบุตรชื่อนาง ม. นาย ค. และนาย ง. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นาย ฉ. นาง ช. นาย ต. นาย ท. และนาง ม. เป็นผู้สืบสันดานสายชาย เพราะเป็นผู้สืบสายโลหิตลงไป คือ ตั้งแต่ชั้นหลานลงไปจนสุดสาย โดยไม่มีผู้ที่เป็นเพศหญิงมากั้น อีกทั้งนาง ช. และนาง ม. เป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงตามความในข้อนี้ แต่ในกรณีนี้ เฉพาะนาย ฉ. และนาย ต. เป็นผู้มีสิทธิในกองมรดก เพราะบุคคลอื่นถูกกั้นโดยบุคคลทั้งสอง การที่นาย ป. และนาง จ. ไม่เป็นผู้สืบสันดานสายชาย ก็เพราะเป็นผู้สืบสายโลหิตลงไปตั้งแต่ชั้นหลานที่มีผู้เป็นเพศหญิงมากั้นกลาง

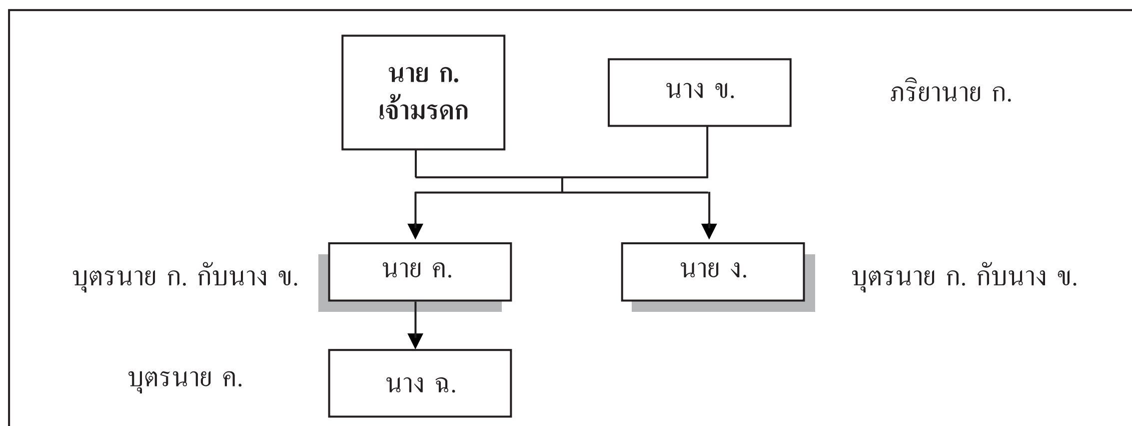

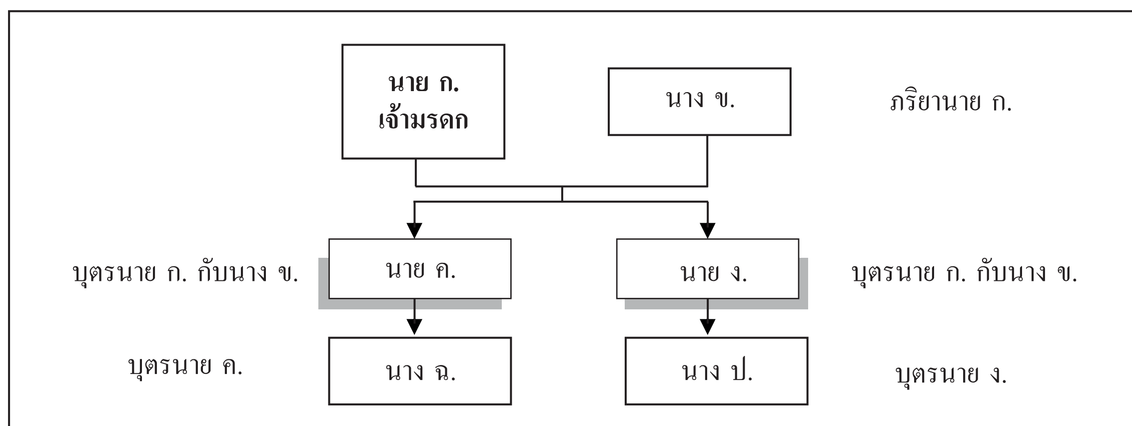
๒. ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง มีสิทธิในกองมรดกภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

๒.๑ ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงเพียงคนเดียว และเจ้ามรดกไม่มีบุตรที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทายาทนั้นจะได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก

ตัวอย่าง นาย ค. และนาย ง. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง ข. นาง ฉ. เป็นบุตรนาย ค. นาง ข. นาย ค. และนาย ง. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นาง ฉ. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก เนื่องจากเป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงเพียงคนเดียวและเจ้ามรดกไม่มีบุตร แต่ถ้าในกรณีดังกล่าวถ้าผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงนั้นมีจำนวนหลายคน ทายาทนั้นมีสิทธิได้รับมรดกสองในสามส่วนของกองมรดก

ตัวอย่าง นาย ค. และนาย ง. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง ข. นาง ฉ. เป็นบุตรนาย ค. นาง ป. เป็นบุตรนาย ง. นาง ข. นาย ค. และนาย ง. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นาง ฉ. และนาง ป. มีสิทธิได้รับมรดกร่วมกัน เป็นจำนวนสองในสามส่วนของกองมรดก เนื่องจากเป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงหลายคนและเจ้ามรดกไม่มีบุตร

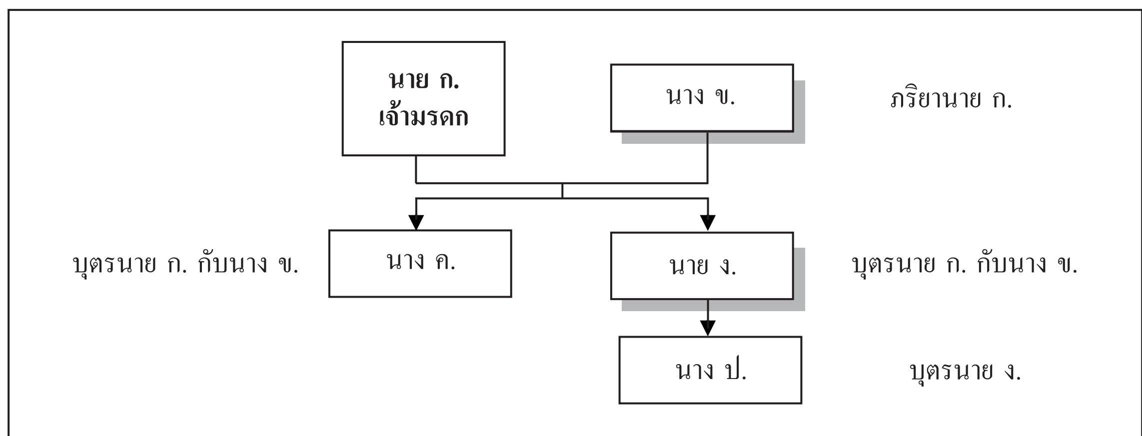
๒.๒ ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงหนึ่งคนและไม่มีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นเดียวกันกับทายาทนั้น ทายาทนั้นมีสิทธิได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก

มีรายงานเล่าว่า ท่านอิบนุมัสอูดได้ถูกถามเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบุตรหญิง หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชายและพี่น้องหญิงของเจ้ามรดก ท่านกล่าวว่า "ฉันจะตัดสินเหมือนดังที่ท่านนบีเคยตัดสิน คือ ให้แก่บุตรหญิงหนึ่งในสองส่วน ให้แก่หลานหญิงหนึ่งในหกส่วน เพื่อให้ครบสองในสามส่วน ส่วนที่เหลือจะตกเป็นของพี่น้องหญิง"

รายงานและบันทึกโดยอัล-บุคอรีย์และอิบนุมาญะฮ์

ตัวอย่าง นาง ค. และนาย ง. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง ข. นาง ป. เป็นบุตรนาย ง. นาง ข. และนาย ง. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นาง ป. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก เนื่องจากเป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงและไม่มีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นเดียวกันกับนาง ป. ส่วนนาง ค. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก เพราะเจ้ามรดกมีบุตรหญิงเพียงคนเดียวตามความในข้อ ๔๔๒ (๑)

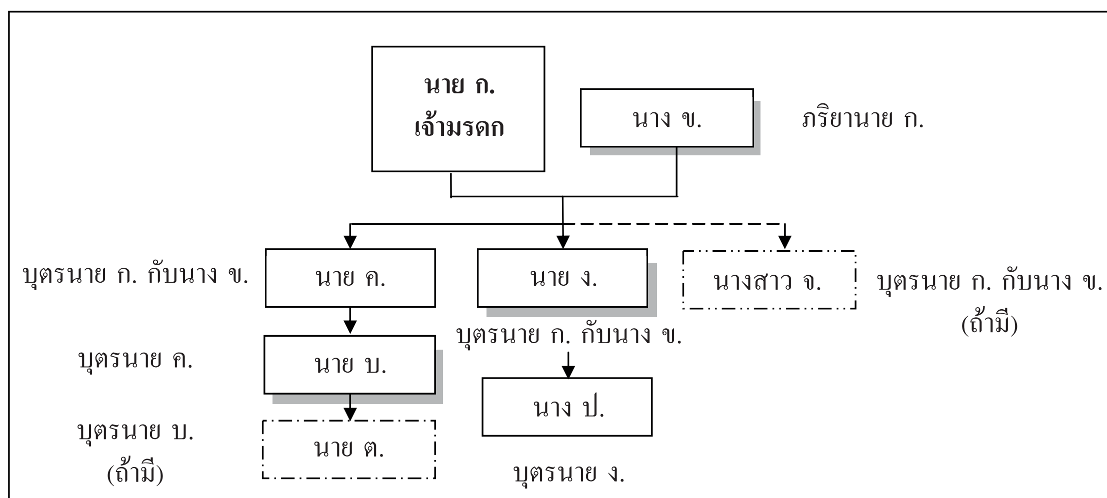

๒.๓ ในกรณีเจ้ามรดกมีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในลำดับตั้งแต่ชั้นเดียวกันกับผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงนั้นลงไปตามลำดับอยู่ด้วย ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงนั้น มีสิทธิรับมรดกในส่วนที่เหลือร่วมกับผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายนั้น โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน แต่ถ้าผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายเช่นว่านั้นเป็นผู้อยู่ในชั้นต่ำกว่าจากทายาทนั้น ทายาทนั้นจะต้องไม่เป็นผู้มีสิทธิรับมรดกตามกรณีใน (ข)

ตัวอย่าง นาย ค. และนาย ง. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง ข. นาย บ. เป็นบุตรนาย ค. ส่วนนาง ป. เป็นบุตรนาย ง. นาง ข. นาย ค. และนาย ง. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นาย บ. เป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในระดับชั้นเดียวกันกับนาง ป. ซึ่งเป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง ดังนั้น นาง ป. รับมรดกร่วมกันกับนาย บ. โดยได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดก และนาย บ. ได้รับสองในสามส่วนของกองมรดกเพราะรับตามรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

แต่ถ้าในตัวอย่างดังกล่าวนาย ก. และนาง ข. ยังมีบุตรหญิงอีกคนหนึ่ง คือ นางสาว จ. และนาย บ. มีบุตรชื่อนาย ต. และนาย บ. ได้ตายไปก่อนเจ้ามรดกด้วย เช่นนี้ นางสาว จ. มีสิทธิรับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๔๒ (๑) ด้วยเหตุที่นาย ก. เจ้ามรดกมีบุตรหญิงเพียงคนเดียว และนาง ป. ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกตามความใน (๒) เพราะเจ้ามรดกมีบุตรหญิงเพียงหนึ่งคน คือ นางสาว จ. และไม่มีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นเดียวกันกับนาง ป. ด้วยเหตุที่นาย บ. ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นเดียวกันกับนาง ป. ถึงแก่ความตายไปก่อนเจ้ามรดก ส่วนนาย ต. รับส่วนที่เหลือ โดยที่นาง ป. ไม่มีสิทธิร่วมรับมรดกกับนาย ต. ในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน เนื่องจากแม้นาย ต. จะเป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นต่ำกว่านาง ป. แต่นาง ป. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกตามความใน (๒) อยู่แล้ว ทั้งนี้ เป็นไปตามความใน (๓) ตอนท้าย แต่ถ้านาย บ. ยังมีชีวิตอยู่ นาง ป. ไม่มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกตามความใน (๒) แต่มีสิทธิร่วมรับมรดกส่วนที่เหลือกับนาย บ. ในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน เนื่องจากนาย บ. เป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นเดียวกันกับนาง ป. ตามความใน (๓) ตอนต้น

๒.๔ ในกรณีที่เจ้ามรดกมี

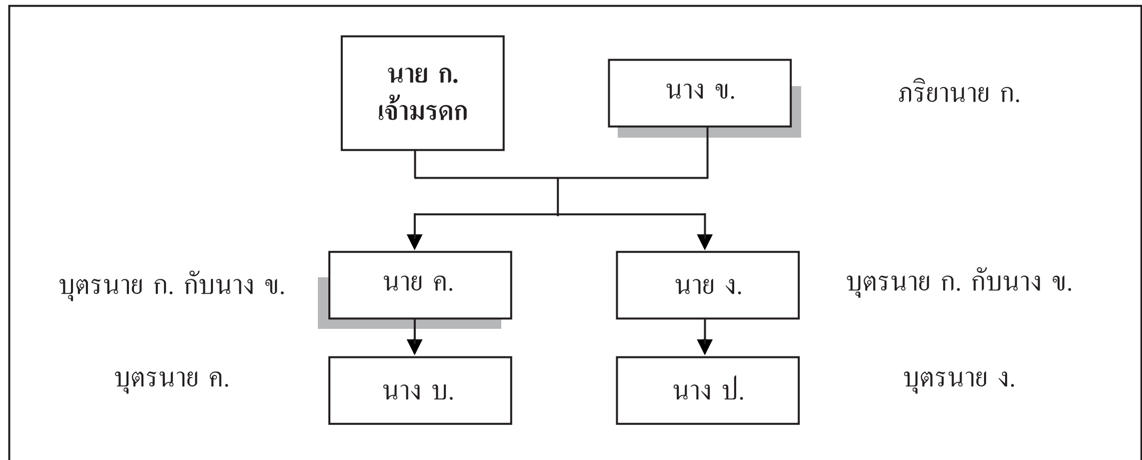
(ก) บุตรชาย

(ข) ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นสูงกว่าผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงนั้นขึ้นไป หรือ

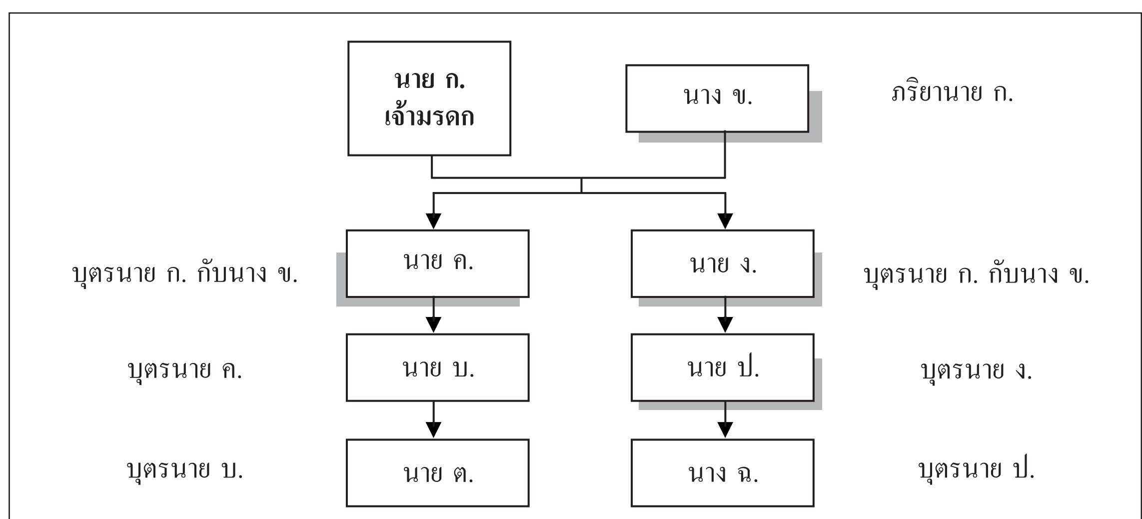
(ค) บุตรหญิงมากกว่าหนึ่งคนและในขณะเดียวกันเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในระดับตั้งแต่ระดับเดียวกันกับผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงนั้นลงไป ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงนั้น จะถูกกั้นไม่ให้รับมรดกโดยบุคคลเหล่านั้น

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ค. และนาย ง. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง ข. นาง บ. เป็นบุตรนาย ค. นาง ข. และนาย ค. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นาง บ. ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงถูกกันสิทธิไม่ให้รับมรดกของนาย ก. เนื่องจาก นาย ก. เจ้ามรดกมีบุตรชาย คือ นาย ง.

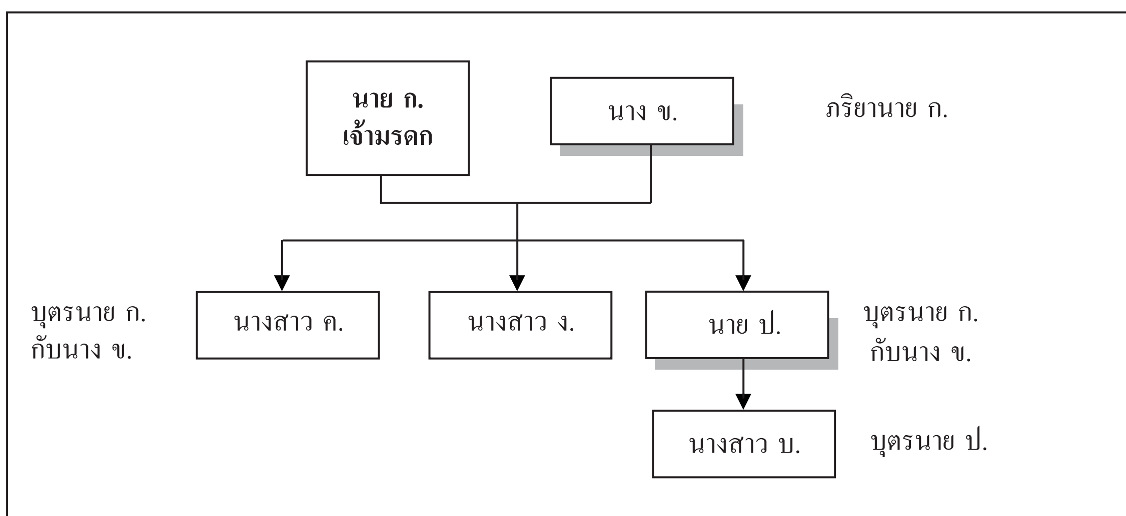

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ค. และนาย ง. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง ข. นาย บ. เป็นบุตรนาย ค. นาย ต. เป็นบุตรนาย บ. ส่วนนาย ป. เป็นบุตรนาย ง. และนาง ฉ. เป็นบุตรนาย ป. นาง ข. นาย ค. นาย ง. และนาย ป. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นาง ฉ. ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง ถูกกันสิทธิไม่ให้รับมรดก เนื่องจาก นาย ก. เจ้ามรดกมีนาย บ. เป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในลำดับสูงกว่านาง ฉ. อยู่ นาย ต. ซึ่งเป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย ถูกกันสิทธิไม่ให้รับมรดกเช่นกัน เนื่องจาก นาย ก. เจ้ามรดกมีนาย บ. ซึ่งเป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในลำดับสูงกว่า นาย ต. อยู่ แม้นาย ต. จะเป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายเช่นกัน เพราะทั้งสองเป็นทายาทประเภทสอง ชนิดเป็นด้วยตนเองตามความในข้อ ๔๕๕ (๑) ซึ่งผู้ที่อยู่ในลำดับต้นจะกั้นผู้ที่อยู่ลำดับปลาย และผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกว่ากั้นผู้ที่ไกลกว่า ตามความในข้อ ๔๕๕ วรรคสอง

ตัวอย่างที่ ๓ นางสาว ค. นางสาว ง. และนาย ป. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง ข. นางสาว บ. เป็นบุตรนาย ป. นาง ข. และนาย ป. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นางสาว ค. และนางสาว ง. มีสิทธิได้รับมรดกสองในสามส่วนของกองมรดก เนื่องจากเจ้ามรดกมีบุตรหญิงหลายคน ตามความในข้อ ๔๔๒ (๒) ส่วนนางสาว บ. ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง ถูกกันสิทธิไม่ให้รับมรดก ด้วยเหตุว่านาย ก. เจ้ามรดกมีบุตรหญิงมากกว่าหนึ่งคนและไม่มีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในระดับตั้งแต่ระดับเดียวกันกับนางสาว บ.

สิทธิของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาในกองมรดก

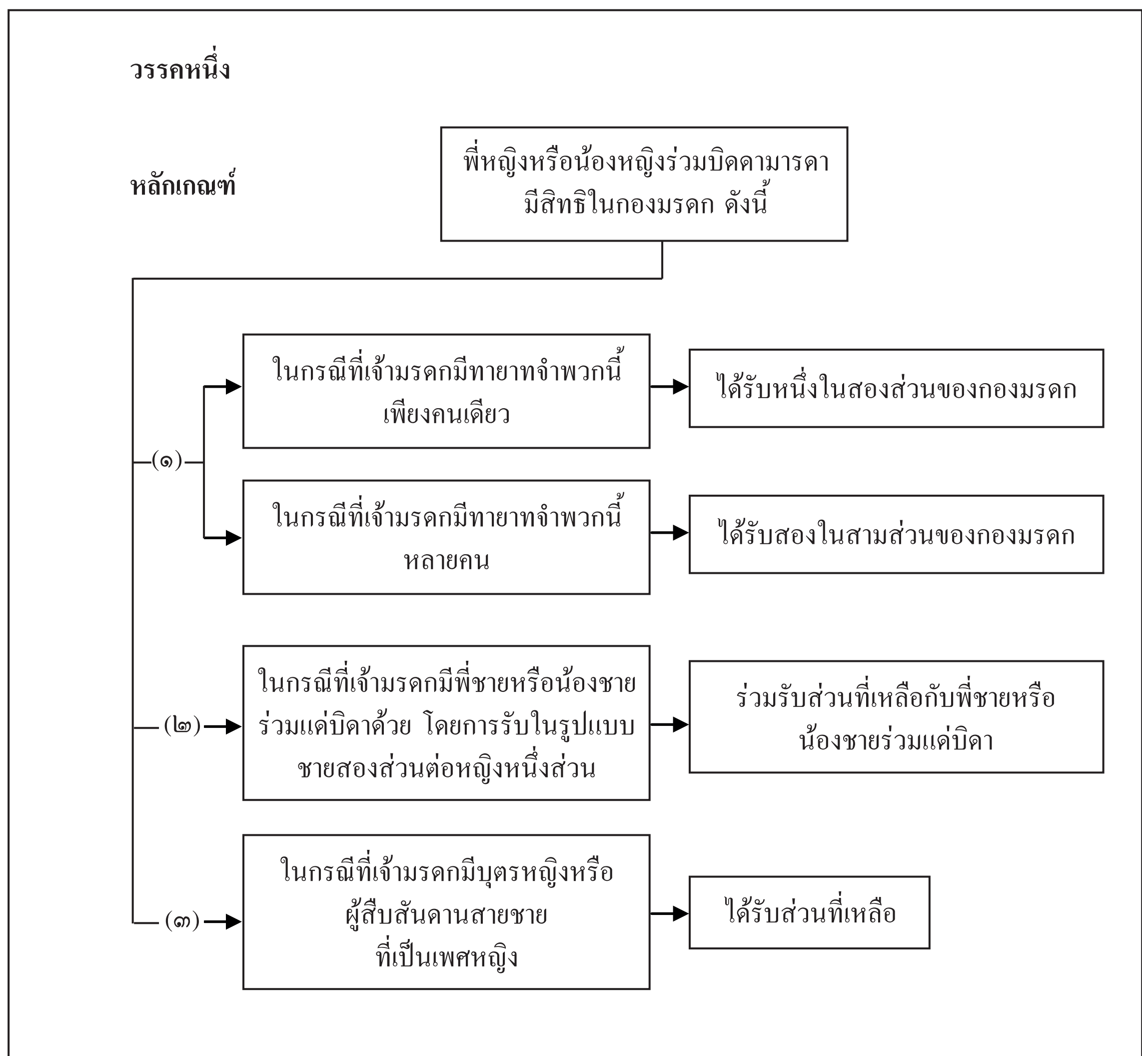
ข้อ ๔๔๕ พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดามีสิทธิในกองมรดก ดังนี้

(๑) ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้เพียงคนเดียว แต่ถ้ามีหลายคนจะได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก

(๒) ร่วมรับส่วนที่เหลือกับพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา ในกรณีที่เจ้ามรดกมีพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาด้วย โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

(๓) ได้รับส่วนที่เหลือ ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง

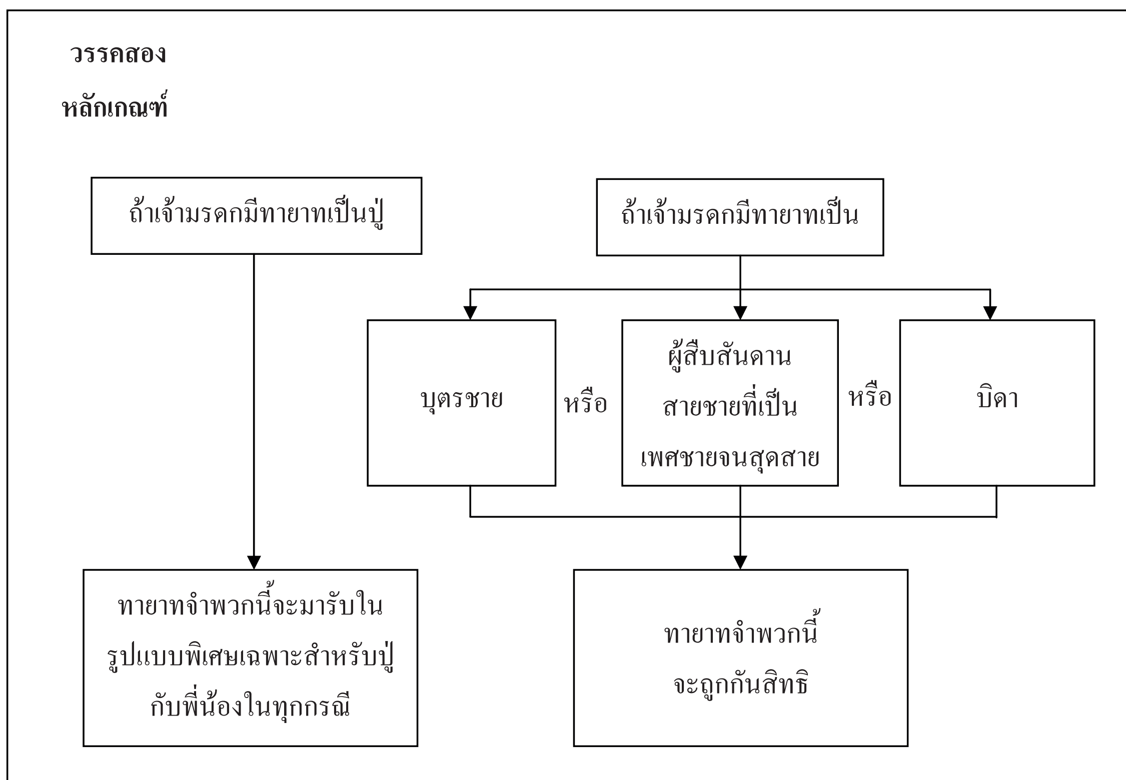
แต่ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นปู่ ทายาทจำพวกนี้จะมารับในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องในทุกกรณี และถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นบุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายจนสุดสาย หรือบิดา ทายาทจำพวกนี้จะถูกกันสิทธิ

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

อธิบายศัพท์

๑. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๓. "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคสอง

๔. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๕. "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคหนึ่ง

ข้อพิจารณา

พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดามีสิทธิในกองมรดก ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

๑. ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาเพียงคนเดียว ซึ่งหมายถึงเจ้ามรดกไม่มีทายาทที่เป็นพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา บิดา ปู่ บุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายเลย ทายาทนั้นจะได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "พวกเขาขอให้เจ้าชี้ขาดในข้อกฎหมาย เจ้าจงกล่าว (แก่พวกเขา) ว่า อัลเลาะฮ์ทรงชี้ขาดในข้อกฎหมายให้แก่พวกเจ้าในเรื่องของผู้เสียชีวิตที่ไม่มีบิดาและบุตรว่า ถ้าชายคนหนึ่งได้สิ้นสลายไปโดยที่เขาไม่มีบุตร แต่มีพี่หญิงหรือน้องหญิงหนึ่งคน ก็จะตกเป็นของนางหนึ่งในสองของสิ่งที่เขาได้ทิ้งไว้"

อายะฮ์ที่ ๑๗๖ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

ในกรณีข้างต้นหากเจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงดังกล่าวหลายคน ทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงเหล่านั้นจะได้รับสองในสามส่วนของกองมรดกร่วมกัน

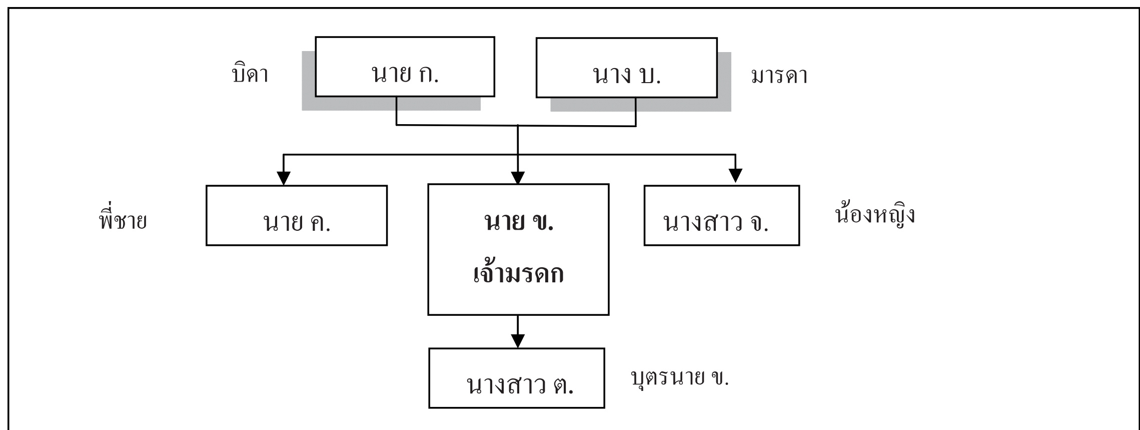

แต่หากในสองกรณีข้างต้นเจ้ามรดกมีพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาด้วย พี่หญิงหรือน้องหญิงนั้นจะร่วมรับส่วนที่เหลือกับพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดานั้น โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...และถ้าเป็นหญิงสองคน (ขึ้นไป) ก็จะตกเป็นของพวกนางสองในสามของสิ่งที่เขาได้ทิ้งไว้ และหากพวกเขาเป็นพี่น้องกันหลายคน โดยมีทั้งชายและหญิง (ส่วนแบ่ง) ของเพศชาย (หนึ่งคน) ก็จะเท่ากับส่วนแบ่งของเพศหญิงสองคน..."

อายะฮ์ที่ ๑๗๖ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

ตัวอย่าง นาย ข. นาย ค. และนางสาว จ. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง บ. นาย ข. มีบุตรชื่อนางสาว ต. นาย ก. และนาง บ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ข. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นางสาว ต. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนางสาว ต. เป็นบุตรหญิงคนเดียวของนาย ข. เจ้ามรดก และทรัพย์มรดกส่วนที่เหลือจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท ตกได้แก่นาย ค. และนางสาว จ. ซึ่งเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาของนาย ข. เจ้ามรดก โดยนาย ค. ได้รับมรดกสองในสามส่วนของส่วนที่เหลือนั้น คือ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และนางสาว จ. ได้รับมรดกหนึ่งในสามส่วนของส่วนที่เหลือนั้น คือ ๕๐,๐๐๐ บาท

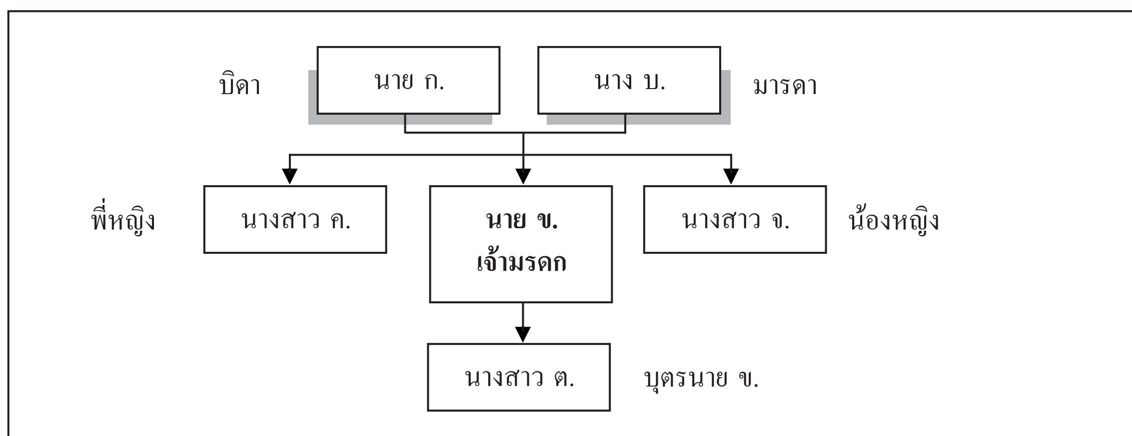

๒. ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา และบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง โดยที่เจ้ามรดกนั้นไม่มีทายาทที่เป็นพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา บิดา ปู่ บุตรชาย หรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายเลย ทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดานั้นจะได้รับส่วนที่เหลือตามความในข้อ ๔๔๐

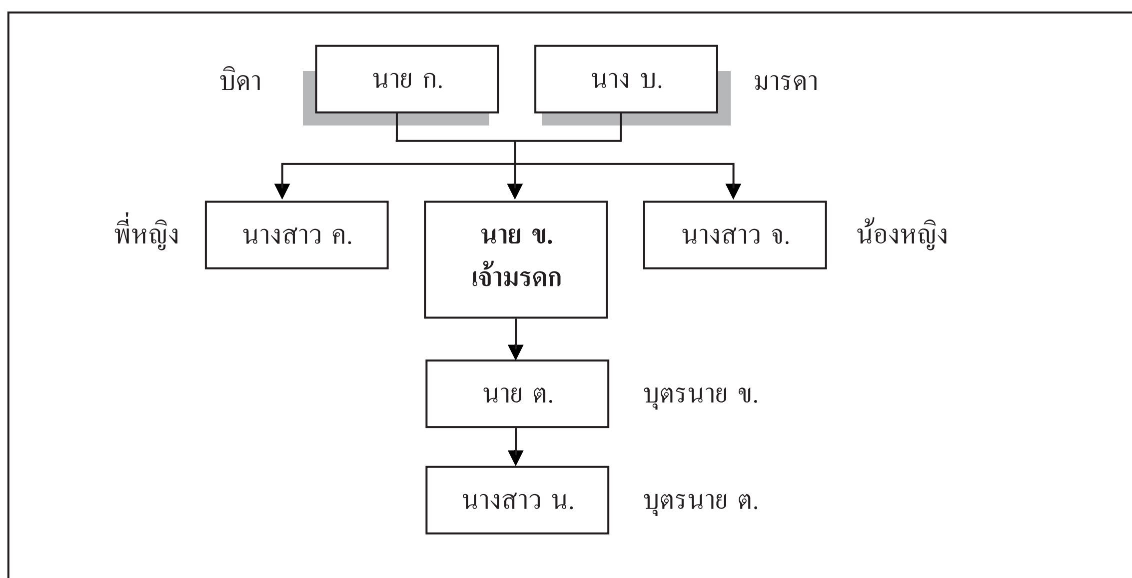
ตัวอย่างที่ ๑ นาย ข. นางสาว ค. และนางสาว จ. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง บ. นาย ข. มีบุตรชื่อนางสาว ต. นาย ก. และนาง บ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ข. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นางสาว ต. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนางสาว ต. เป็นบุตรหญิงเพียงคนเดียวของนาย ข. เจ้ามรดกตามความในข้อ ๔๔๒ (๑) และทรัพย์มรดกส่วนที่เหลือจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท

ตกได้แก่นางสาว ค. และนางสาว จ. ซึ่งเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกโดยแบ่งกันเอง คนละเท่า ๆ กัน จำนวน ๗๕,๐๐๐ บาท

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ข. นางสาว ค. และนางสาว จ. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง บ. นาย ข. มีบุตรชื่อนาย ต. และนาย ต. มีบุตรชื่อนางสาว น. นาย ก. นาง บ. และนาย ต. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ข. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นางสาว น. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนางสาว น. เป็นผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงเพียงคนเดียวของนาย ข. เจ้ามรดก จึงมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๔๔ (๑) และทรัพย์มรดกส่วนที่เหลือจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท ตกได้แก่ นางสาว ค. และนางสาว จ. ซึ่งเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดก โดยแบ่งกันเองคนละเท่า ๆ กัน จำนวน ๗๕,๐๐๐ บาท

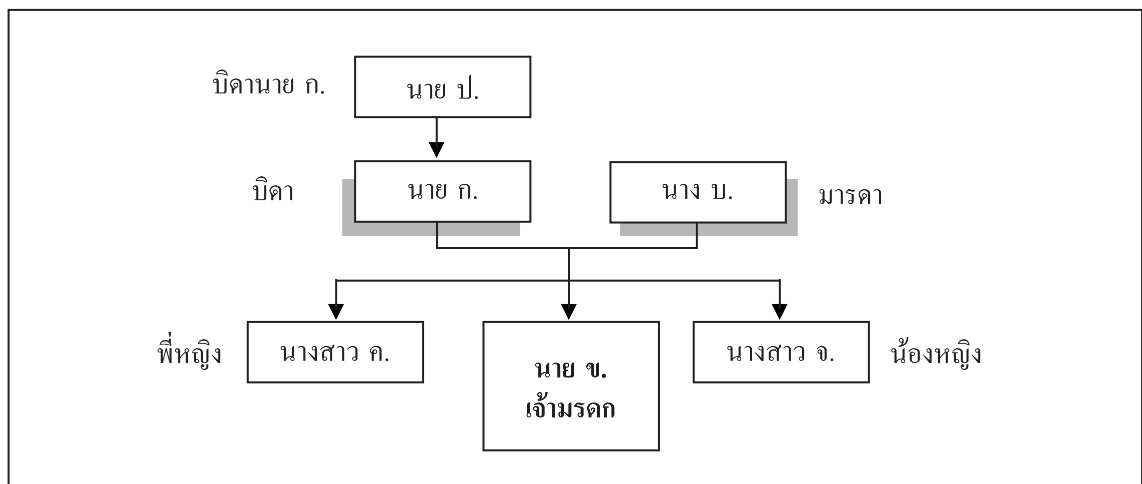
๓. ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาและมีทายาทที่เป็นบิดา บุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย ทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดานั้นจะถูกกันสิทธิมิให้รับมรดกเลย และในกรณีดังกล่าวทั้งหมด หากเจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นปู่ ตามความในข้อ ๔๓๘ และปู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดก พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดานั้น

จะมีสิทธิในกองมรดกโดยการร่วมรับกับปู่นั้นในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้อง ตามความในข้อ ๔๔๙

ตัวอย่าง นาย ก. เป็นบุตรนาย ป. นาย ข. นางสาว ค. และนางสาว จ. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง บ. นาย ก. และนาง บ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ข. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นางสาว ค. และนางสาว จ. พี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกจะมาร่วมรับมรดกกับนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดกในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องตามข้อ ๔๔๙

แต่ถ้านาย ก. บิดาของเจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่นาย ป. นางสาว ค. และนางสาว จ. จะถูกกันสิทธิมิให้รับมรดกเลย โดยนาย ก. บิดาเจ้ามรดก ตามความในข้อ ๔๕๔ ข้อ ๔๕๕ (๑) และวรรคท้ายของข้อนี้ ส่วนนาย ก. บิดาเจ้ามรดกนั้น มีสิทธิได้รับมรดกในส่วนที่เหลือตามความในข้อ ๔๔๘ (๓)

ข้อ ๔๔๖ พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดามีสิทธิในกองมรดก ดังนี้

สิทธิของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาในกองมรดก

(๑) ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้เพียงคนเดียว แต่ถ้ามีหลายคนจะได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก

(๒) ร่วมรับส่วนที่เหลือกับพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดา ในกรณีที่เจ้ามรดกมีพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาด้วย โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

(๓) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาหนึ่งคน

(๔) ได้รับส่วนที่เหลือ ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย และไม่มีพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา

แต่ถ้าเจ้ามรดกมี

(ก) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดามากกว่าหนึ่งคน และไม่มีพี่น้องชายร่วมแต่บิดา

(ข) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา

(ค) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาที่อยู่ในสภาพเป็นผู้รับส่วนที่เหลือกับบุตรหญิง หรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย

(ง) บุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายจนสุดสาย หรือ

(จ) บิดา

ทายาทตามความในวรรคแรกจะถูกกันสิทธิไม่ให้รับมรดกโดยบุคคลที่เป็นทายาทตามความใน (ก) ถึง (จ) ข้อใดข้อหนึ่งนั้น และถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นปู่ ทายาทเช่นว่านั้นจะรับในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องในทุกกรณี

วรรคหนึ่ง

หลักเกณฑ์

พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา มีสิทธิในกองมรดก ดังนี้

(๑)
- ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้เพียงคนเดียว → ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก
- ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้หลายคน → ได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก

(๒) ในกรณีที่เจ้ามรดกมีพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาด้วย โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน → ร่วมรับส่วนที่เหลือกับพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดา

(๓) ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาหนึ่งคน → ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก

(๔)
- เจ้ามรดกมีบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย
- และ
- เจ้ามรดกไม่มีพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา

→ ได้รับส่วนที่เหลือ

ข้อยกเว้น

แต่ถ้าเจ้ามรดกมี

(ก) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดามากกว่าหนึ่งคน — และ → ไม่มีพี่น้องชายร่วมแต่บิดา

(ข) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา

(ค) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาที่อยู่ในสภาพเป็นผู้รับส่วนที่เหลือ → กับบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย

(ง) บุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายจนสุดสาย

หรือ

(จ) บิดา

↓

ทายาทตามความในวรรคแรกจะถูกกันสิทธิไม่ให้รับมรดกโดยบุคคลที่เป็นทายาทตามความใน (ก) ถึง (จ) ข้อใดข้อหนึ่งนั้น

↓ และ

ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นปู่ ทายาทเช่นว่านั้นจะรับในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องในทุกกรณี

อธิบายศัพท์

๑. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘
๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗
๓. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑
๔. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)
๕. "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคสอง
๖. "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคหนึ่ง

ข้อพิจารณา

พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดามีสิทธิในกองมรดกภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

๑. ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาเพียงคนเดียว ซึ่งหมายถึงเจ้ามรดกไม่มีทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดา บิดา ปู่ บุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายเลย ทายาทนั้นจะได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "พวกเขาจะขอให้เจ้าชี้ขาดในข้อกฎหมาย เจ้าจงกล่าว (แก่พวกเขา) ว่า "อัลเลาะฮ์ทรงชี้ขาดในข้อกฎหมายให้แก่พวกเจ้าในเรื่องของผู้เสียชีวิตที่ไม่มีบิดาและบุตรว่า ถ้าชายคนหนึ่งได้สิ้นสลายไปโดยที่เขาไม่มีบุตร แต่มีพี่หญิงหรือน้องหญิงหนึ่งคน ก็จะตกเป็นของนางหนึ่งในสองของสิ่งที่เขาได้ทิ้งไว้..."

อายะฮ์ที่ ๑๗๖ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

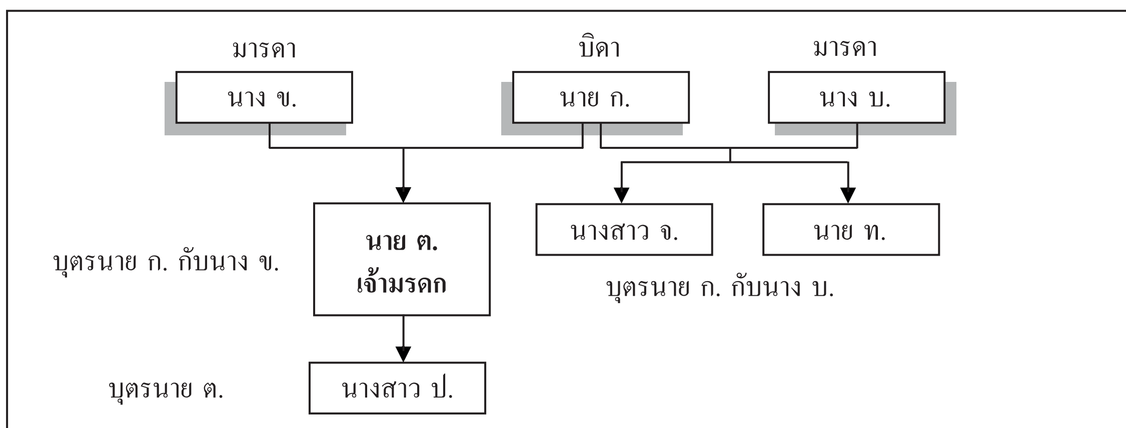
ในกรณีข้างต้น หากเจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงดังกล่าวหลายคน ทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงเหล่านั้น จะได้รับสองในสามส่วนของกองมรดกร่วมกัน แต่หากในสองกรณีข้างต้น เจ้ามรดกมีพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาด้วย พี่หญิงหรือน้องหญิงนั้นจะร่วมรับส่วนที่เหลือกับพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดานั้น โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...และถ้าเป็นหญิงสองคน (ขึ้นไป) ก็จะตกเป็นของพวกนางสองในสามของสิ่งที่เขาได้ทิ้งไว้ และหากพวกเขาเป็นพี่น้องกันหลายคนโดยมีทั้งชายและหญิง (ส่วนแบ่ง) ของเพศชาย (หนึ่งคน) ก็จะเท่ากับส่วนแบ่งของเพศหญิงสองคน..."

อายะฮ์ที่ ๑๗๖ ซูเราะฮ์อัล-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

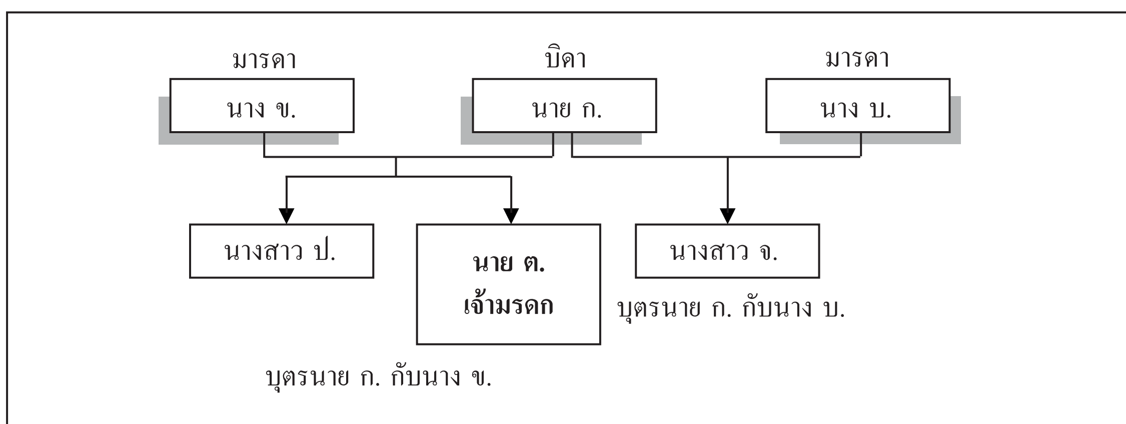
ตัวอย่าง นาย ก. มีภริยาสองคน คือ นาง ข. และนาง บ. นาย ต. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง ข. นางสาว จ. และนาย ท. เป็นบุตรนาย ก. และนาง บ. นางสาว ป. เป็นบุตรนาย ต. นาย ก. นาง ข. และนาง บ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ต. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นางสาว ป. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนาย ต. มีนางสาว ป. เป็นบุตรหญิงเพียงคนเดียวตามความในข้อ ๔๔๒ (๑) และทรัพย์มรดกส่วนที่เหลือจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท ตกเป็นของนางสาว จ. พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาของนาย ต. เจ้ามรดก และนาย ท. พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของนาย ต. เจ้ามรดก โดยการร่วมรับในรูปแบบชายสองส่วนหญิงหนึ่งส่วน กล่าวคือ นาย ท. ได้รับมรดกจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท และนางสาว จ. ได้รับมรดกจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท

๒. ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา และมีทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาเพียงหนึ่งคน โดยที่เจ้ามรดกนั้นไม่มีทายาทที่เป็นพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาหรือร่วมบิดามารดา บิดา ปู่ บุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย ทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดานั้นจะได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก (เพื่อให้เมื่อคำนวณรวมกับส่วนแบ่งของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดานั้น คือ หนึ่งในสองส่วนของกองมรดกแล้วจะได้สองในสามส่วนของกองมรดก)

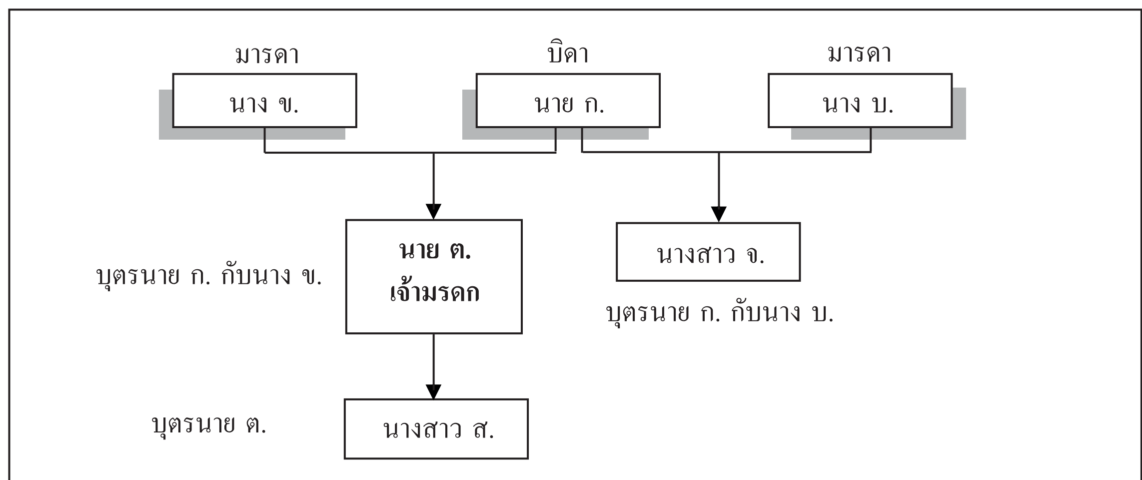
ตัวอย่าง นาย ก. มีภริยาสองคน คือ นาง ข. และนาง บ. นาย ต. และนางสาว ป. เป็นบุตรนาย ก. และนาง ข. นางสาว จ. เป็นบุตรนาย ก. และนาง บ. นาย ก. นาง ข. กับนาง บ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ต. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นางสาว ป. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนาย ต. มีนางสาว ป. เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาเพียงคนเดียวตามข้อ ๔๔๕ (๑) และนางสาว จ. พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาของนาย ต. เจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ เมื่อคำนวณรวมกับส่วนแบ่งของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดานั้น คือ ๓๐๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๔๐๐,๐๐๐ บาท จึงเท่ากับสองในสามส่วนของกองมรดก

๓. ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาและมีทายาทที่เป็นบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง โดยที่เจ้ามรดกนั้นไม่มีทายาทที่เป็นพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา บิดา ปู่ บุตรชายผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายหรือพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา ทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดานั้น จะได้รับมรดกในส่วนที่เหลือตามความในข้อ ๔๔๐

ตัวอย่าง นาย ก. มีภริยาสองคน คือ นาง ข. และนาง บ. นาย ต. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง ข. นางสาว จ. เป็นบุตรนาย ก. และนาง บ. นางสาว ส. เป็นบุตรนาย ต. นาย ก. นาง ข. และนาง บ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ต. ถึงแก่ความตายและมีมรดก เช่นนี้ นางสาว ส. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก เนื่องจากนาย ต. มีนางสาว ส. เป็นบุตรหญิงเพียงคนเดียวตามข้อ ๔๔๒ (๑) และนางสาว จ. พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาของนาย ต. เจ้ามรดกจะได้รับมรดกส่วนที่เหลือ

๔. ในกรณีตาม ๑. ถึง ๓. ข้างต้น ถ้าเจ้ามรดกมีบุคคลดังต่อไปนี้ คือ

(ก) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดามากกว่าหนึ่งคน และไม่มีพี่น้องชายร่วมแต่บิดา

(ข) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา

(ค) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาที่อยู่ในสภาพเป็นผู้รับส่วนที่เหลือกับบุตรหญิง หรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย

(ง) บุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายจนสุดสาย หรือ

(จ) บิดา

เช่นนี้ พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาจะถูกกันสิทธิโดยบุคคลดังกล่าวไม่ให้รับมรดก และถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นปู่ พี่หญิงหรือน้องหญิงนั้น จะรับในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องในทุกกรณีตามข้อ ๔๔๙ และในกรณีดังกล่าวทั้งหมด หากเจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นปู่ตามความในข้อ ๔๓๘ และปู่นั้นมีสิทธิได้รับมรดก พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดานั้นจะมีสิทธิในกองมรดกโดยการร่วมรับกับปู่นั้น ในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องตามความในข้อ ๔๔๙

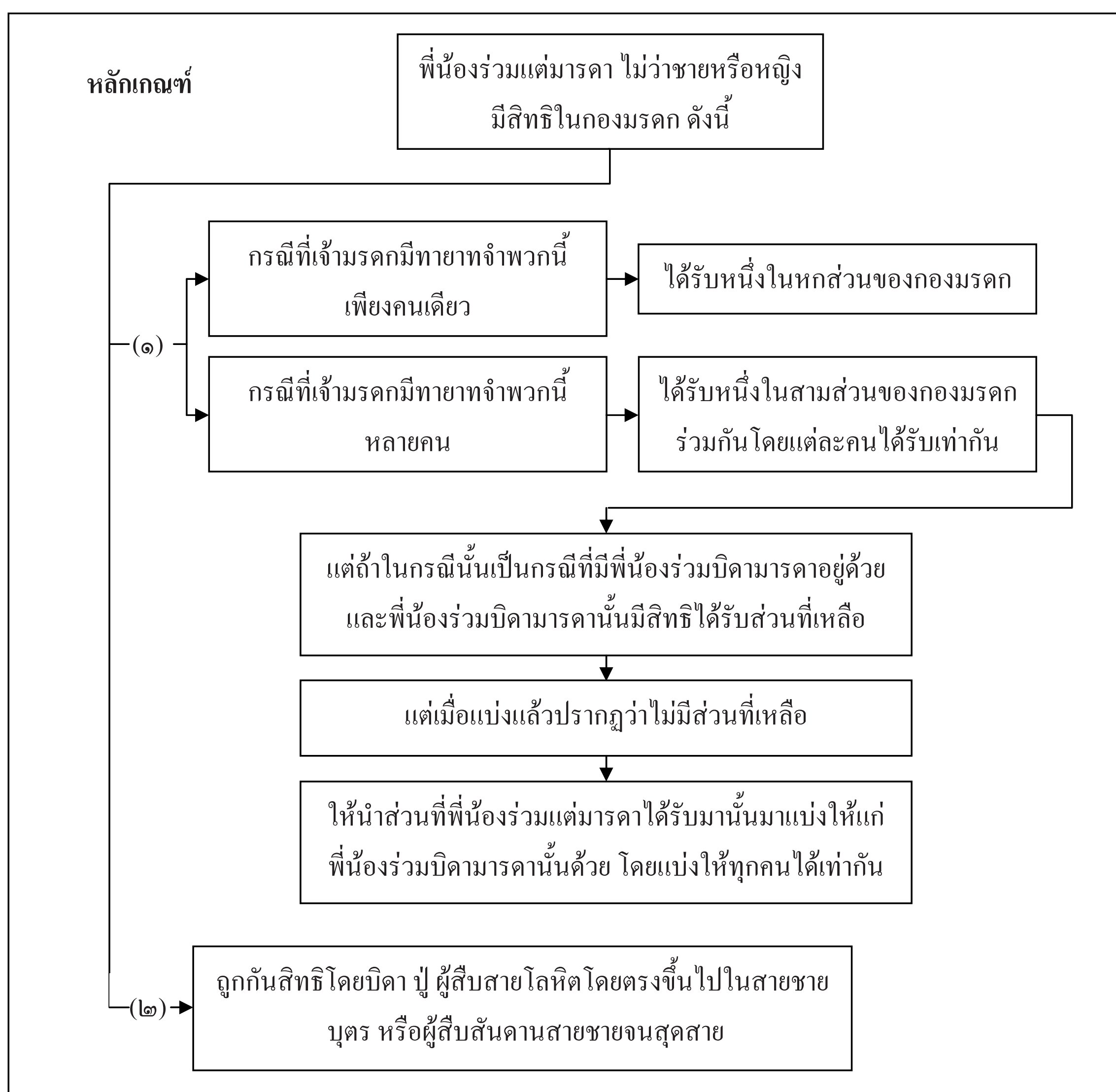

ข้อ ๔๔๗ พี่น้องร่วมแต่มารดา ไม่ว่าชายหรือหญิงมีสิทธิในกองมรดก ดังนี้

สิทธิของพี่น้องร่วมแต่มารดาในกองมรดก

(๑) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้เพียงคนเดียว แต่ถ้ามีหลายคนจะได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกร่วมกันโดยแต่ละคนได้รับเท่ากัน แต่ถ้าในกรณีนั้นเป็นกรณีที่มีพี่น้องร่วมบิดามารดาอยู่ด้วย และพี่น้องร่วมบิดามารดานั้นมีสิทธิได้รับส่วนที่เหลือ แต่เมื่อแบ่งแล้วปรากฏว่าไม่มีส่วนที่เหลือ ให้นำส่วนที่พี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับมานั้นมาแบ่งให้แก่พี่น้องร่วมบิดามารดานั้นด้วย โดยแบ่งให้ทุกคนได้เท่ากัน

(๒) ถูกกันสิทธิโดยบิดา ปู่ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย บุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายจนสุดสาย

อธิบายศัพท์

๑. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๓. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

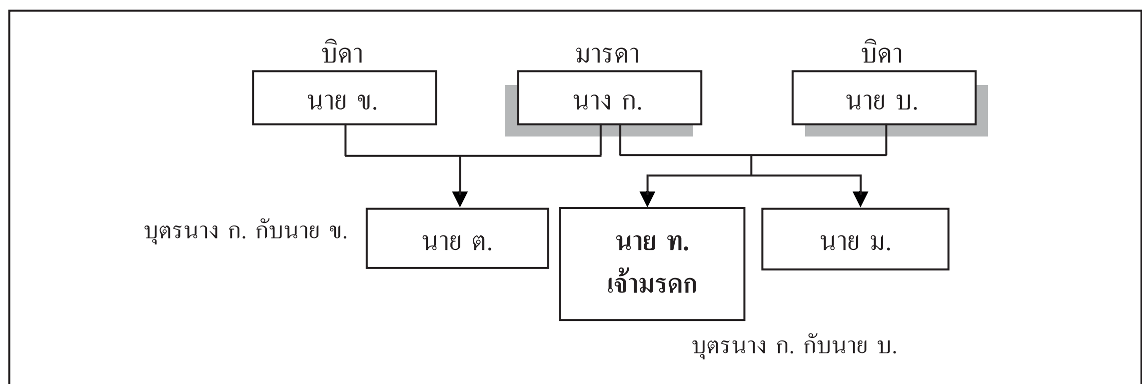
๔. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)
๕. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง
๖. "ส่วนที่เหลือ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๔๐

ข้อพิจารณา

๑. พี่น้องร่วมแต่มารดาไม่ว่าชายหรือหญิงมีสิทธิรับมรดกในสัดส่วนดังต่อไปนี้

๑.๑ หนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นพี่น้องร่วมแต่มารดาเพียงคนเดียว ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย กล่าวคือ ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นพี่น้องร่วมแต่มารดาเพียงคนเดียว โดยไม่มีทายาทอื่นที่อยู่ในชั้นเดียวกันกับทายาทนั้น ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย หรือที่เป็นผู้สืบสันดาน หรือที่เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือที่เป็นบิดาและผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย บิดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย ทายาทนั้นได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก

ตัวอย่าง นาง ก. มีสามีคนแรกชื่อนาย ข. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาย ต. ต่อมานาง ก. และนาย ข. หย่าขาดจากกัน แล้วนาง ก. สมรสใหม่กับนาย บ. มีบุตรสองคนชื่อนาย ท. และนาย ม. นาง ก. และนาย บ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ท. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาย ต. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนาย ต. เป็นพี่น้องร่วมแต่มารดาเพียงคนเดียวตามความในข้อ ๔๔๗ (๑) ส่วนนาย ม. รับส่วนที่เหลือจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๕๕ (๑.๓) (ก)

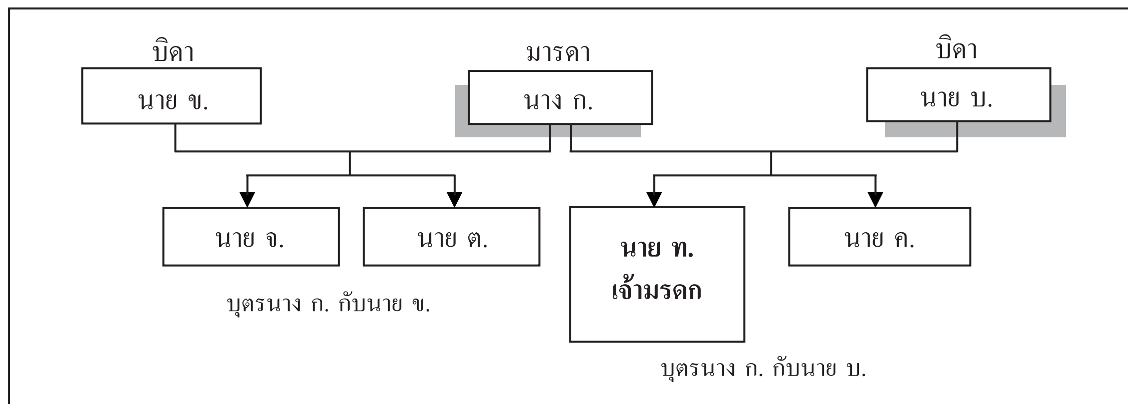
๑.๒ หนึ่งในสามส่วนของกองมรดก ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นพี่น้องร่วมแต่มารดาหลายคนไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย กล่าวคือ เจ้ามรดกมีทายาทเป็นพี่น้องร่วมแต่มารดาหลายคน ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย โดยไม่มีทายาทที่เป็นผู้สืบสันดาน หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือเป็นบิดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย ทายาทนั้นได้รับมรดกหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกร่วมกัน

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...และถ้ามีชายคนหนึ่งหรือหญิงคนหนึ่ง (เป็นผู้)[๑] ถูกรับมรดกที่ไม่มีบิดาและบุตร แต่เขามีพี่ชายหรือน้องชาย (ร่วมแต่มารดา) หนึ่งคน หรือมีพี่หญิงหรือน้องหญิง (ร่วมแต่มารดา) หนึ่งคน หนึ่งในหก (ของทรัพย์มรดก) จะตกเป็นของแต่ละคนจากสองคนนั้น (ทั้งนี้แล้วแต่กรณี) แต่ถ้าพี่น้อง (ร่วมแต่มารดา) ของเขา (ไม่ว่าหญิงหรือชาย) มีมากกว่านั้น พวกเขาเป็นผู้ (รับมรดก) ร่วมกันในหนึ่งในสาม (ของกองมรดก) หลังจาก (หัก) สิ่งที่ถูกสั่งเสียไว้ที่ไม่นำมาซึ่งผลร้ายใด ๆ (ต่อทายาท) หรือ (แม้แต่) หนี้สิน (ออกแล้ว)..."

อายะฮ์ที่ ๑๒ ซูเราะฮ์อัน-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

ตัวอย่าง นาง ก. มีสามีคนแรกชื่อนาย ข. มีบุตรสองคนชื่อนาย ต. และนาย จ. ต่อมานาง ก. และนาย ข. หย่าขาดจากกัน แล้วนาง ก. สมรสใหม่กับนาย บ. มีบุตรสองคนชื่อนาย ท. และนาย ค. นาง ก. และนาย บ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ท. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาย ต. และนาย จ. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยแต่ละคนได้รับจำนวนเท่า ๆ กันคนละ ๕๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนาย ต. และนาย จ. เป็นพี่น้องร่วมแต่มารดาของนาย ท. เจ้ามรดกตามข้อ ๔๔๗ (๑) ส่วนนาย ค. รับส่วนที่เหลือ เป็นเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๕๕ (๑.๓) (ก)

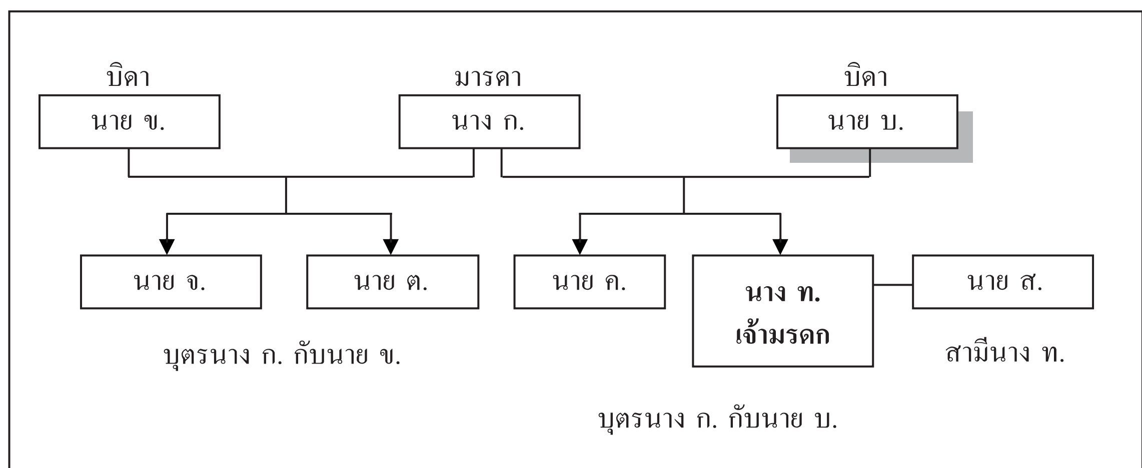
๑.๓ เจ้ามรดกมีพี่น้องร่วมแต่มารดาคนเดียวหรือหลายคน และมีพี่น้องร่วมบิดามารดาอยู่ด้วย ซึ่งพี่น้องร่วมบิดามารดานั้นมีสิทธิได้รับส่วนที่เหลือ แต่เมื่อแบ่งแล้วปรากฏว่าไม่มีส่วนที่เหลือ เช่นนี้ ต้องนำส่วนที่พี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับมานั้นมาแบ่งให้แก่พี่น้องร่วมบิดามารดานั้นด้วย โดยแบ่งให้ทุกคนได้เท่ากัน

ตัวอย่าง นาง ก. มีสามีคนแรกชื่อนาย ข. มีบุตรสองคนชื่อนาย จ. และนาย ต. ต่อมานาง ก. และนาย ข. หย่าขาดจากกัน แล้วนาง ก. สมรสใหม่กับนาย บ. มีบุตรสองคนชื่อนาง ท. กับนาย ค. นาง ท. มีสามีชื่อนาย ส. นาย บ. ถึงแก่ความไปตายก่อน ต่อมานาง ท. ถึงแก่ความตาย

[๑] "ผู้ถูกรับมรดก" หมายถึง "เจ้ามรดก"

และมีมรดกเป็นจำนวน ๙๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้นาย จ. และนาย ต. พี่น้องร่วมแต่มารดาของนาง ท. เจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๔๗ (๑) ตอนกลาง นาย ส. เป็นสามีเจ้ามรดก มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก คือ ๔๕๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๓๖ (๑) และนาง ก. มารดาของนาง ท. เจ้ามรดก มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๔๑ (๑) ส่วนนาย ค. พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับนาง ท. เจ้ามรดกซึ่งเป็นทายาทประเภทสองตามความในข้อ ๔๕๕ (๑.๓) (ก) มีสิทธิได้รับมรดกส่วนที่เหลือ แต่เนื่องจากกรณีนี้ไม่มีส่วนที่เหลือนาย ค. จึงต้องรับมรดกร่วมกับนาย จ. และนาย ต. ซึ่งเป็นพี่น้องร่วมแต่มารดาตามหลักเกณฑ์ในข้อนี้ โดยแต่ละคนได้รับจำนวนเท่า ๆ กัน คนละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๔๗ (๑) ตอนท้าย

๒. พี่น้องชายหรือพี่น้องหญิงที่ร่วมแต่มารดาจะไม่มีสิทธิรับมรดกหากเจ้ามรดกมีบิดา ปู่ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชายบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายจนสุดสาย

สิทธิของบิดาหรือปู่ในกองมรดก

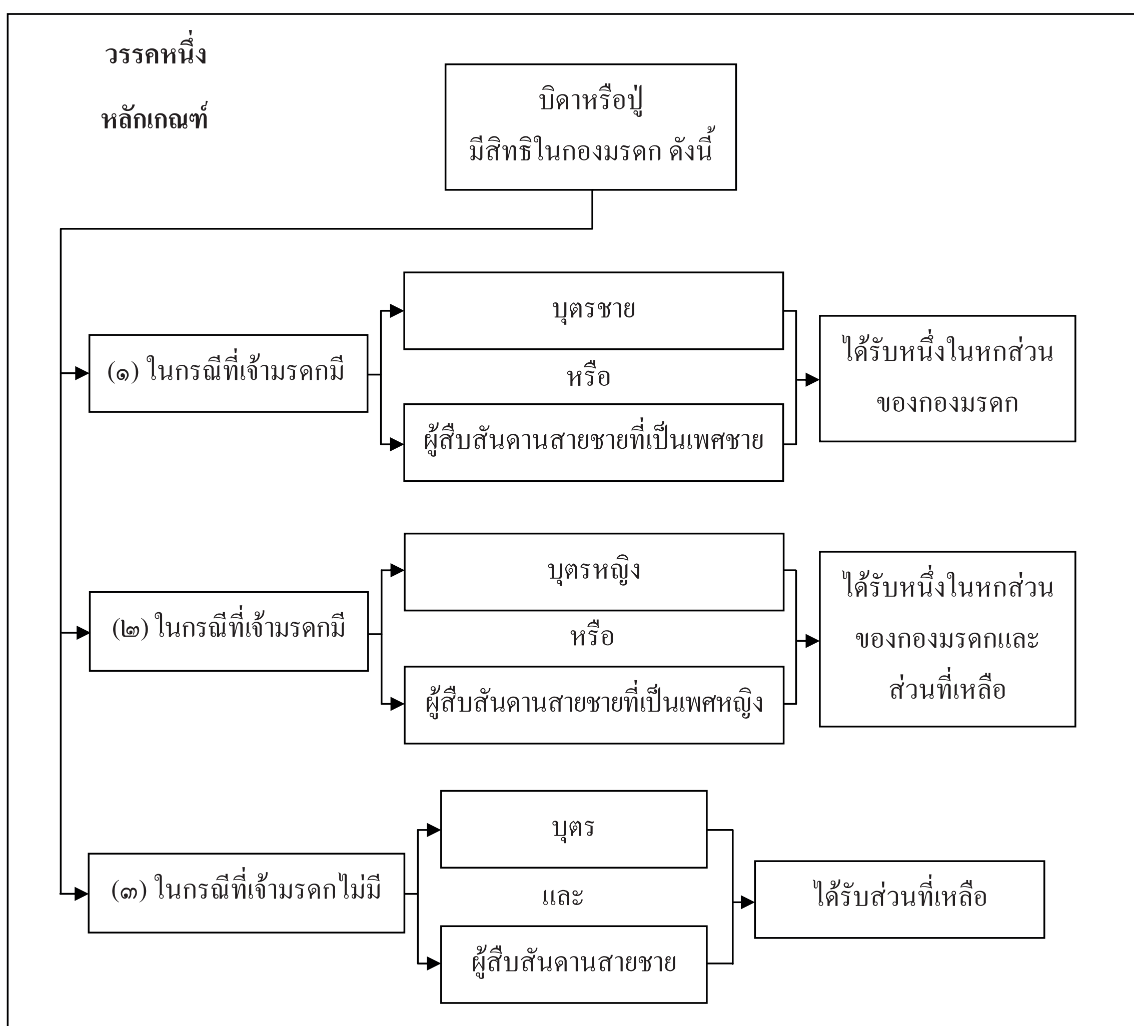
ข้อ ๔๔๘ บิดาหรือปู่มีสิทธิในกองมรดก ดังนี้

(๑) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย

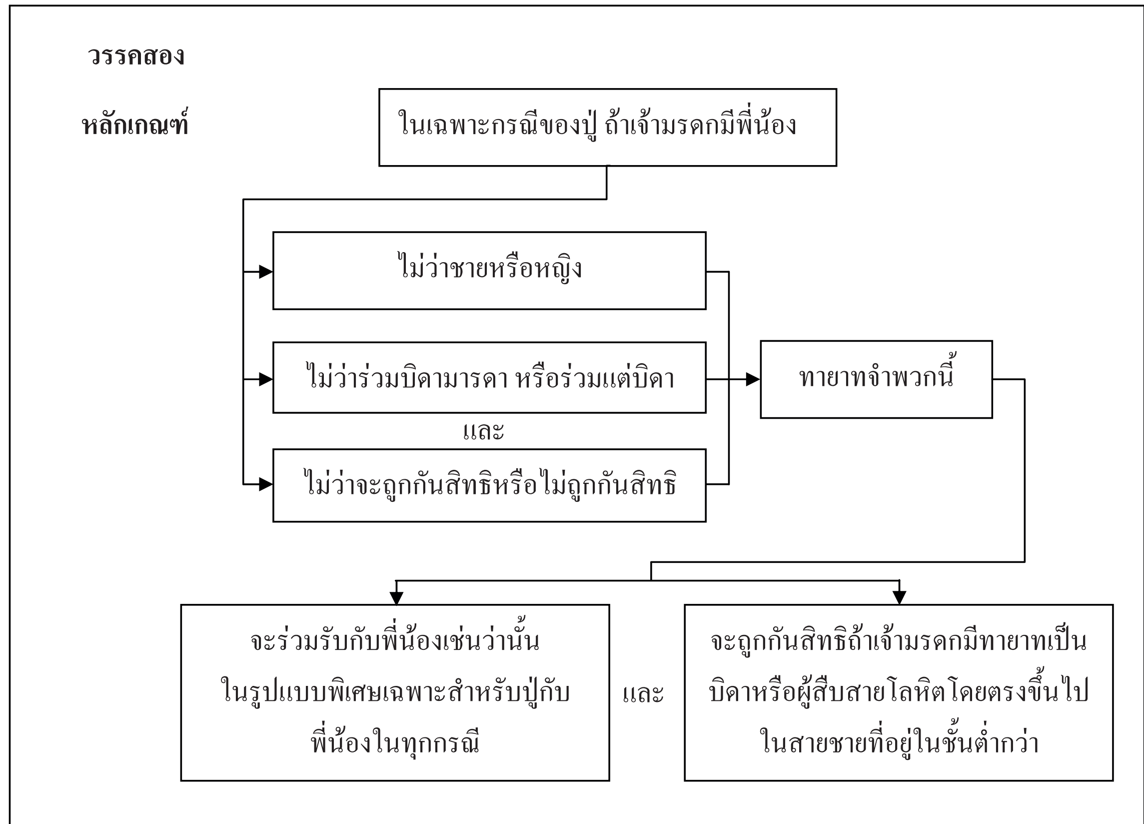
(๒) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกและส่วนที่เหลือ ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง

(๓) ได้รับส่วนที่เหลือ ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบุตรและผู้สืบสันดานสายชาย

ในเฉพาะกรณีของปู่ ถ้าเจ้ามรดกมีพี่น้อง ไม่ว่าชายหรือหญิง ไม่ว่าร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา และไม่ว่าจะถูกกันสิทธิหรือไม่ถูกกันสิทธิ ทายาทจำพวกนี้จะร่วมรับกับพี่น้องเช่นว่านั้น ในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องในทุกกรณี และจะถูกกันสิทธิถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นบิดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชายที่อยู่ในชั้นต่ำกว่า

อธิบายศัพท์

๑. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๓. "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคแรก

๔. "ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๕) วรรคสอง

๕. "บุตร" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๖)

๖. "ผู้สืบสันดานสายชาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔) วรรคสอง

๗. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๘. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

๙. "ส่วนที่เหลือ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๔๐

ข้อพิจารณา

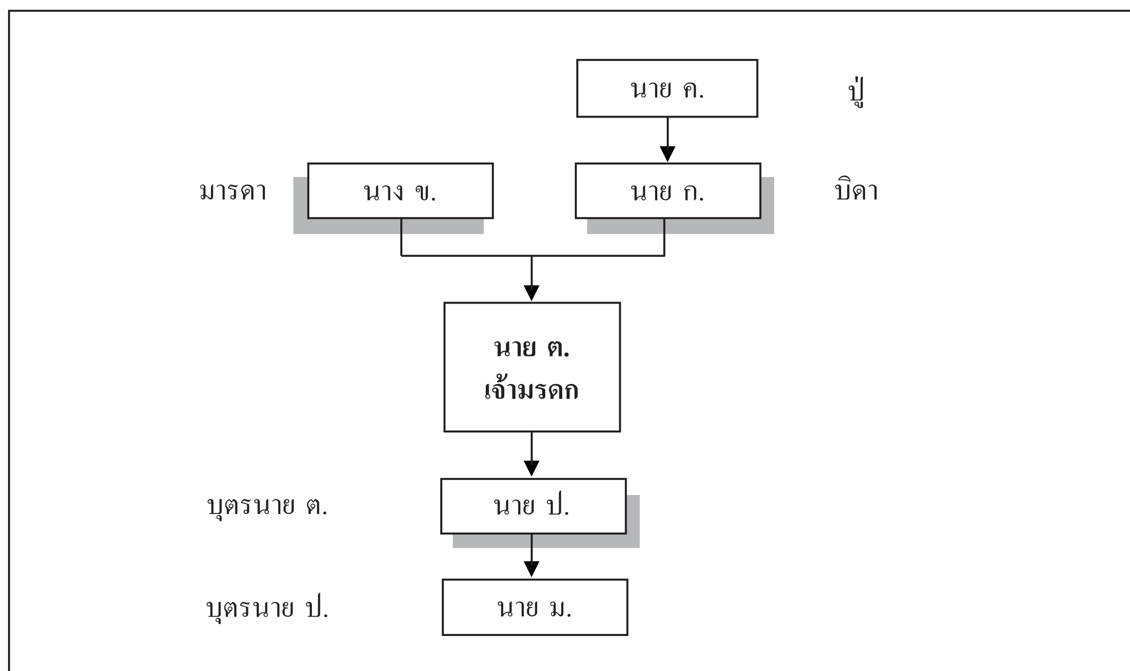
๑. บิดาหรือปู่มีสิทธิได้รับมรดกตามสิทธิรับมรดกในสัดส่วนดังต่อไปนี้

๑.๑ ในกรณีเจ้ามรดกมีบุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย บิดาหรือปู่มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนจากกองมรดก

อัลเลาะฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "...และสำหรับ (ส่วนแบ่งของ) บิดาและมารดาของเขานั้นตกเป็นของแต่ละคนของทั้งสองคนนั้นหนึ่งในหกของสิ่งที่เขาได้ทิ้งไว้ หากเขามีบุตร..."

อายะฮ์ที่ ๑๑ ซูเราะฮ์อัน-นิซะอ์ (ซูเราะฮ์ที่ ๔)

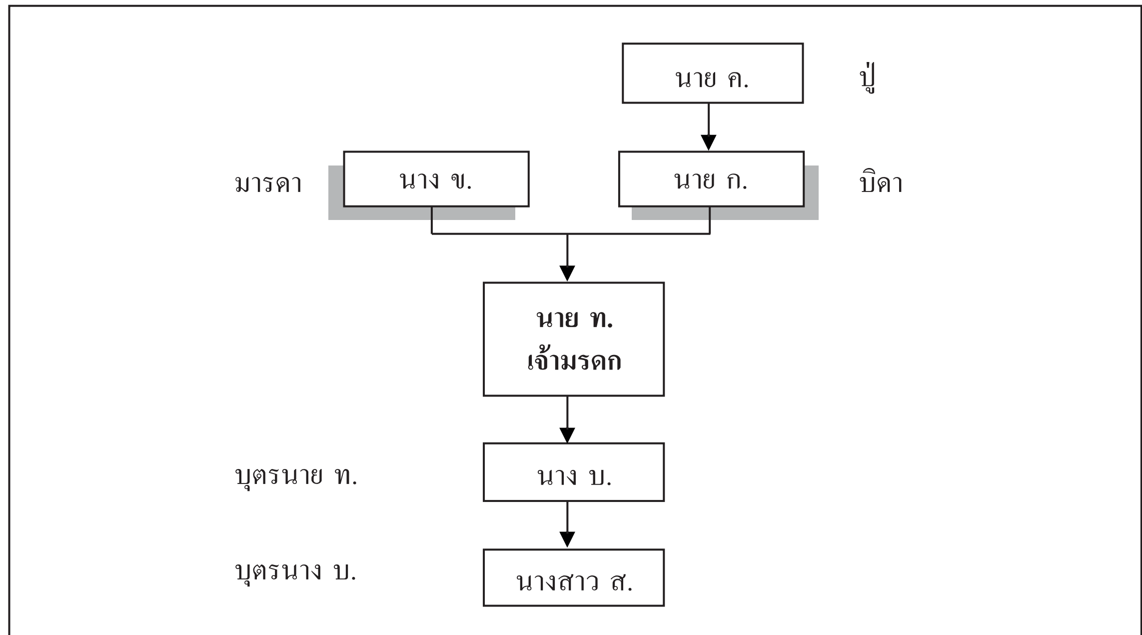
ตัวอย่าง นาย ก. เป็นบุตรนาย ค. และมีภริยาชื่อนาง ข. นาย ก. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาย ต. นาย ต. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาย ป. นาย ป. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาย ม. นาย ก. นาง ข. และนาย ป. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ต. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาย ค. ซึ่งเป็นปู่ของเจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนาย ต. เจ้ามรดกมีนาย ม. ซึ่งเป็นหลานที่เกิดจากบุตรชายที่ยังมีชีวิตอยู่ และกรณีนี้ นาย ม. ซึ่งเป็นทายาทประเภทสอง มีสิทธิรับทรัพย์มรดกส่วนที่เหลือหลังจากการแบ่งให้แก่นาย ค. แล้ว คือ ๕๐๐,๐๐๐ บาท

๑.๒ ในกรณีเจ้ามรดกมีบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง บิดาหรือปู่มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนจากกองมรดกและส่วนที่เหลือ

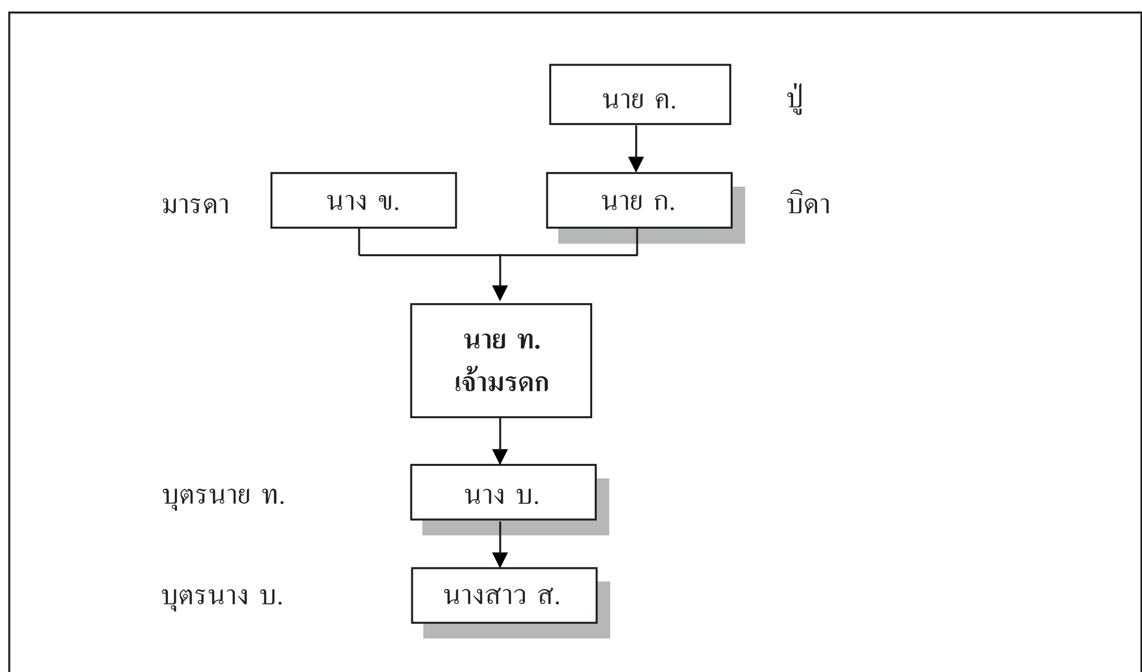
ตัวอย่าง นาย ก. เป็นบุตรนาย ค. และมีภริยาชื่อ นาง ข. นาย ก. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาย ท. นาย ท. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาง บ. นาง บ. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนางสาว ส. นาย ก. และนาง ข. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ท. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาย ค. ซึ่งเป็นปู่ของเจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนาย ท. เจ้ามรดกมีนาง บ. เป็นบุตรหญิง ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ และกรณีนี้ นาง บ. ซึ่งเป็นบุตรหญิงคนเดียวของเจ้ามรดกมีสิทธิรับทรัพย์มรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่เหลือหลังจากการแบ่งให้แก่นาง บ. แล้ว อีก ๒๐๐,๐๐๐ บาท จะตกแก่นาย ค. ปู่ของเจ้ามรดกด้วย ส่วนนางสาว ส. ซึ่งเป็นทายาทประเภทสามไม่มีสิทธิรับมรดก เพราะถูกกันสิทธิโดยทายาทประเภทหนึ่ง คือ นาง บ. และทายาทประเภทสอง คือ นาย ค.

๑.๓ ในกรณีเจ้ามรดกไม่มีบุตรและผู้สืบสันดานสายชาย บิดาหรือปู่ได้รับส่วนที่เหลือจากกองมรดก

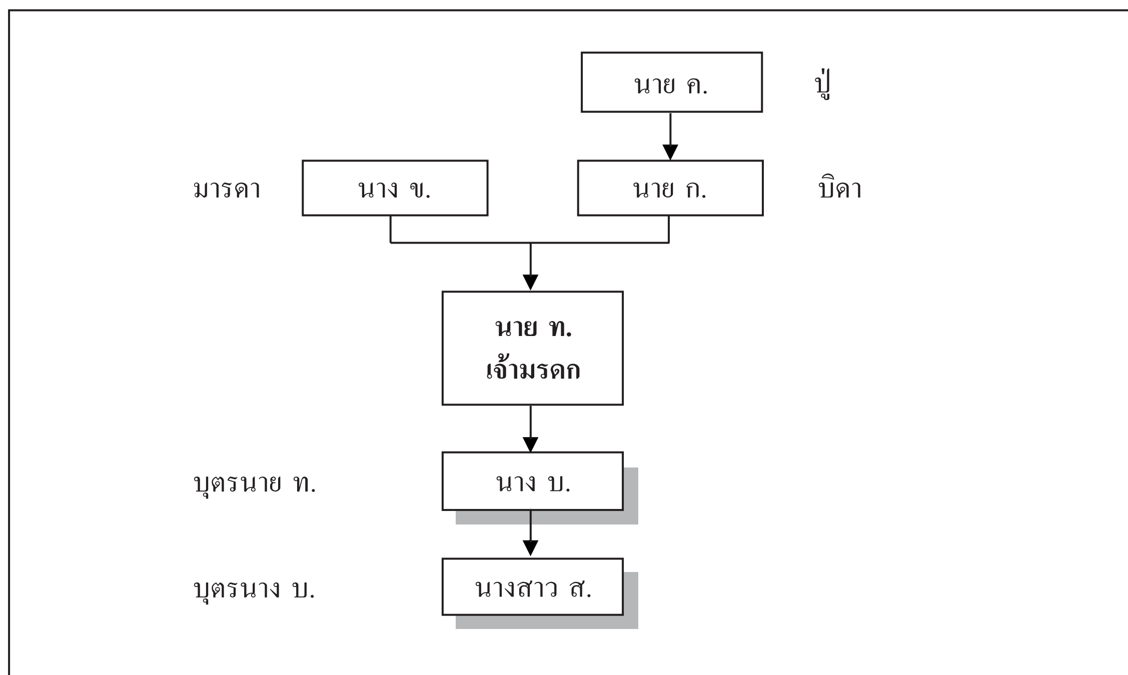
ตัวอย่าง นาย ก. เป็นบุตรนาย ค. และมีภริยาชื่อนาง ข. นาย ก. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาย ท. นาย ท. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาง บ. นาง บ. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนางสาว ส. นาย ก. นาง บ. และนางสาว ส. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ท. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาง ข. ซึ่งเป็นมารดาของเจ้ามรดก มีสิทธิรับทรัพย์มรดกหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท และนาย ค. ซึ่งเป็นปู่ของเจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกในส่วนที่เหลือของกองมรดกเป็นจำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนาย ท. เจ้ามรดกไม่มีบุตรและผู้สืบสันดานสายชายที่ยังมีชีวิตอยู่ และไม่มีทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกอื่นอีก

กรณีตามวรรคสอง ถ้าเจ้ามรดกมีพี่น้องไม่ว่าชายหรือหญิง ไม่ว่าร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา และไม่ว่าจะถูกกันสิทธิหรือไม่ถูกกัน สิทธิปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจะร่วมรับมรดกกับพี่น้องเช่นว่านั้น ในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องในทุกกรณีตามความในข้อ ๔๔๙ แต่ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นบิดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชายที่อยู่ในชั้นต่ำกว่า เช่น ลุง อา ของเจ้ามรดก ปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจะถูกกันสิทธิมิให้รับมรดก

ตัวอย่าง นาย ก. เป็นบุตรนาย ค. และมีภริยาชื่อนาง ข. นาย ก. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาย ท. นาย ท. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาง บ. นาง บ. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนางสาว ส. นาง บ. และนางสาว ส. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ท. เจ้ามรดกถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาง ข. ซึ่งเป็นมารดาของเจ้ามรดกมีสิทธิรับทรัพย์มรดกหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท และนาย ก. ซึ่งเป็นบิดาของเจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกในส่วนที่เหลือของกองมรดกเป็นจำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนาย ท. เจ้ามรดกไม่มีบุตรและผู้สืบสันดานสายชายที่ยังมีชีวิตอยู่ และไม่มีทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกอื่นอีก ส่วนนาย ค. ซึ่งเป็นปู่ของเจ้ามรดกไม่มีสิทธิรับมรดก เพราะถูกกันสิทธิโดยนาย ก. บิดาเจ้ามรดก

ข้อ ๔๔๙ "การรับร่วมกันระหว่างปู่กับพี่น้องในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้อง" ตามความในวรรคท้ายของข้อ ๔๔๕ ข้อ ๔๔๖ และข้อ ๔๔๘ นั้น หมายความว่า การรับมรดกของทายาททั้งสองจำพวกดังกล่าว ในรูปแบบดังต่อไปนี้

(๑) กรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทอื่นที่เป็นทายาทประเภทหนึ่งรวมอยู่ด้วย ปู่มีสิทธิรับตามวิธีแบ่งปันที่เป็นประโยชน์ต่อปู่มากที่สุดจากวิธีแบ่งปันดังต่อไปนี้

(ก) แบ่งเท่ากันระหว่างปู่กับพี่น้องแต่ละคนตามจำนวนทายาทในกรณีที่ทายาทเหล่านั้นเป็นเพศชายทั้งหมด แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีทั้งเพศชายและเพศหญิง ให้พี่น้องหญิงแต่ละคนมีสิทธิคนละหนึ่งส่วน แต่ปู่และพี่น้องชายนั้นมีสิทธิคนละสองส่วน

"การรับร่วมกันระหว่างปู่กับพี่น้องในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้อง" ของทายาทประเภทหนึ่ง

(ข) ให้ปู่ได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดก ส่วนที่เหลือตกเป็นของพี่น้อง และถ้าพี่น้องหลายคนให้แบ่งกันเอง

(๒) กรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทอื่นที่เป็นทายาทประเภทหนึ่งรวมอยู่ด้วย ปู่มีสิทธิรับตามวิธีแบ่งปันที่เป็นประโยชน์ต่อปู่มากที่สุดจากวิธีแบ่งปันดังต่อไปนี้

(ก) แบ่งส่วนที่เหลือจากทายาทอื่นนั้นให้แก่ปู่กับพี่น้องแต่ละคนในจำนวนที่เท่ากันและตามจำนวนทายาทเหล่านั้นในกรณีที่ทายาทเหล่านั้นเป็นเพศชายทั้งหมด แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีทั้งเพศชายและเพศหญิงให้พี่น้องหญิงแต่ละคนมีสิทธิคนละหนึ่งส่วน แต่ปู่และพี่น้องชายนั้นมีสิทธิคนละสองส่วน

(ข) ให้ปู่ได้รับหนึ่งในสามส่วนของส่วนที่เหลือจากทายาทอื่นนั้น ส่วนที่เหลืออีกสองส่วนตกเป็นของพี่น้อง และถ้าพี่น้องหลายคนให้แบ่งกันเอง

(ค) ให้ปู่ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก และพี่น้องรับในส่วนของตนไปตามเดิม

พี่หรือน้องตามความในวรรคแรกนั้น ให้หมายรวมถึงพี่และน้องทั้งชายและหญิงไม่ว่าจะร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา

วรรคหนึ่ง

หลักเกณฑ์

"การรับร่วมกันระหว่างปู่กับพี่น้องในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้อง" ตามความในวรรคท้ายของข้อ ๔๔๕ ข้อ ๔๔๖ และข้อ ๔๔๘ นั้น

→ การรับมรดกของทายาททั้งสองจำพวกดังกล่าวในรูปแบบพิเศษ ดังนี้

→ (๑) กรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทอื่นที่เป็นทายาทประเภทหนึ่งรวมอยู่ด้วย → ปู่มีสิทธิรับตามวิธีแบ่งปันที่เป็นประโยชน์ต่อปู่มากที่สุดจากวิธีแบ่งปันดังต่อไปนี้

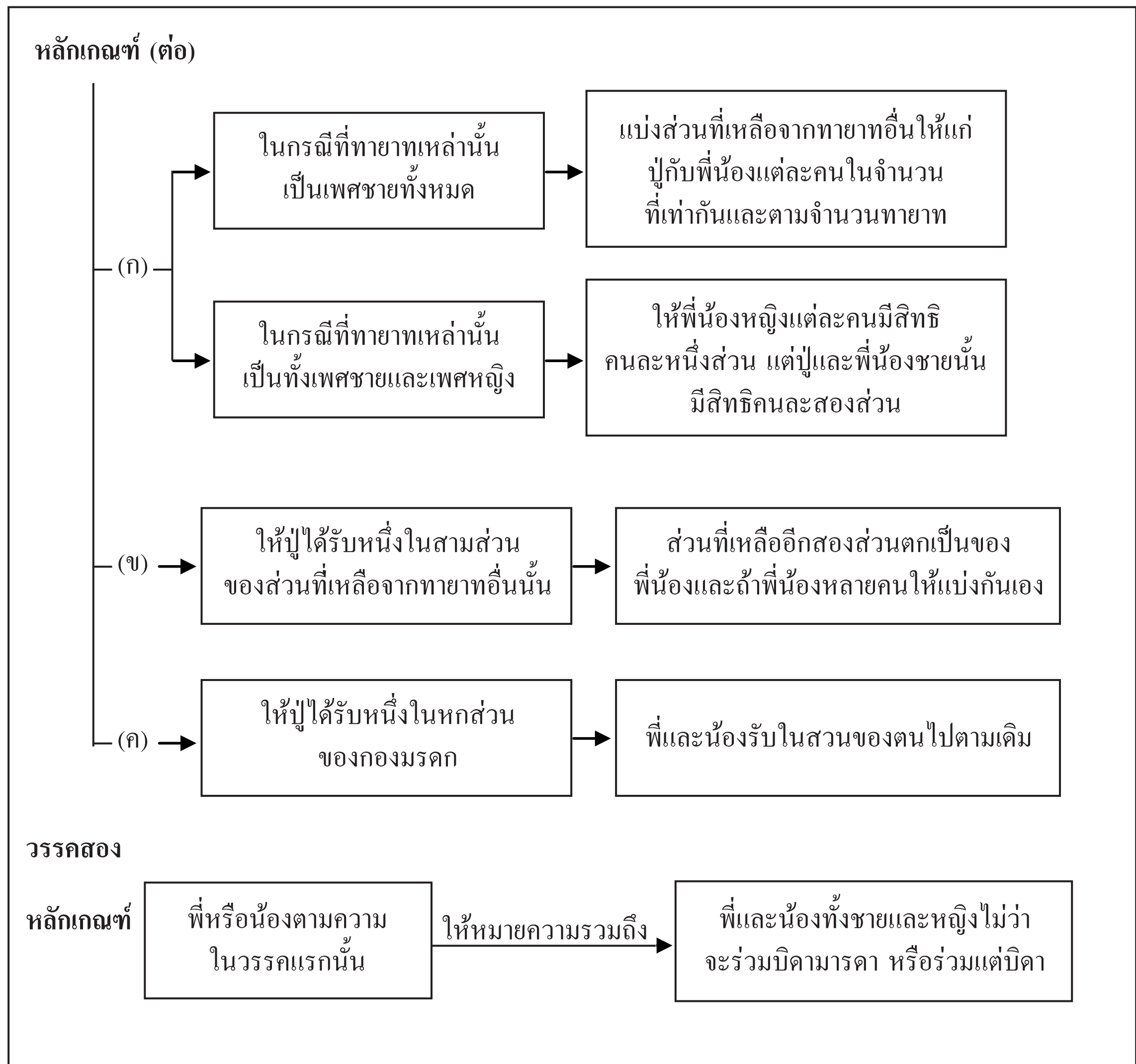
(ก)
- ในกรณีที่ทายาทเหล่านั้นเป็นเพศชายทั้งหมด → ให้แบ่งเท่ากันระหว่างปู่กับพี่น้องแต่ละคนตามจำนวนทายาท
- ในกรณีที่ทายาทเหล่านั้นเป็นทั้งเพศชายและเพศหญิง → ให้พี่น้องหญิงแต่ละคนมีสิทธิคนละหนึ่งส่วน แต่ปู่และพี่น้องชายนั้นมีสิทธิคนละสองส่วน

(ข) ให้ปู่ได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดก → ส่วนที่เหลือตกเป็นของพี่น้อง และถ้าพี่น้องหลายคนให้แบ่งกันเอง

→ (๒) กรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทอื่นที่เป็นทายาทประเภทหนึ่งรวมอยู่ด้วย → ปู่มีสิทธิรับตามวิธีแบ่งปันที่เป็นประโยชน์ต่อปู่มากที่สุดจากวิธีแบ่งปันดังต่อไปนี้

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

อธิบายศัพท์

๑. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๓. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๔. "ทายาทประเภทหนึ่ง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๕

๕. "ส่วนที่เหลือ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๔๐

ข้อพิจารณา

ความในวรรคท้ายของข้อ ๔๔๕ ข้อ ๔๔๖ และข้อ ๔๔๘ ที่ระบุว่า "การรับร่วมกันระหว่างปู่กับพี่น้องจะต้องเป็นไปในรูปแบบพิเศษเฉพาะ" นั้น หมายถึง การรับมรดกของทายาททั้งสองจำพวกดังกล่าวจะต้องอยู่ในรูปแบบดังต่อไปนี้เท่านั้น คือ

๑. กรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทอื่นที่เป็นทายาทประเภทหนึ่งรวมอยู่ด้วย เช่น กรณีที่ผู้ตายมีทายาทเป็นปู่ และพี่ชายหรือน้องชาย ๑ คน ซึ่งกรณีเช่นนี้ปู่มีสิทธิรับตามวิธีแบ่งปันที่เป็นประโยชน์ต่อปู่มากที่สุดจากวิธีแบ่งปัน ซึ่งมีสองวิธีดังต่อไปนี้

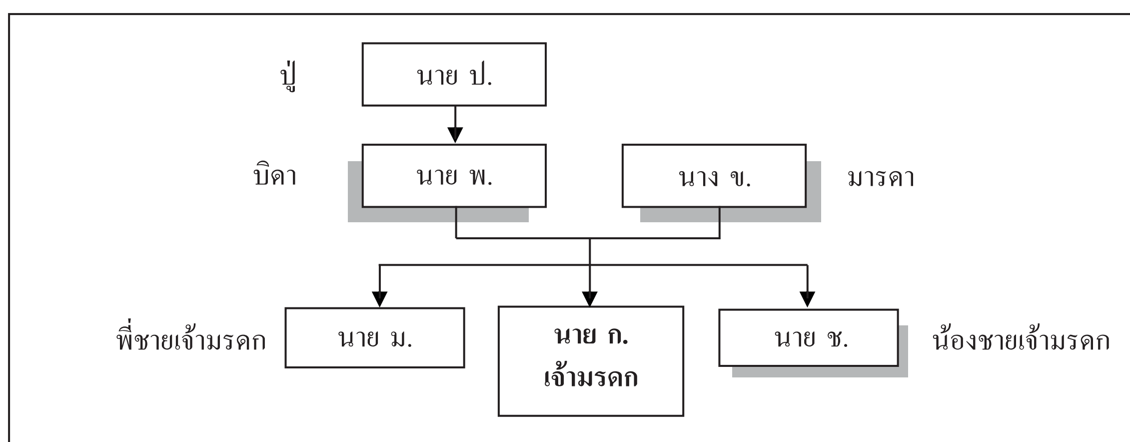

๑.๑ แบ่งเท่ากันระหว่างปู่กับพี่น้องทุกคน โดยการแบ่งกองมรดกออกเป็นกองตามจำนวนทายาท แล้วให้แต่ละคนรับไปคนละหนึ่งกองเท่ากัน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีจำนวนเท่าใด ถ้าทายาทเหล่านั้นเป็นเพศชายทั้งหมด แต่ถ้าทายาทเหล่านั้นมีทั้งเพศชายและเพศหญิงในการแบ่งกองมรดกออกเป็นกองตามจำนวนทายาทให้ทายาทนั้น จะต้องนับทายาทที่เป็นเพศชายหนึ่งคน เป็นสองคนในขณะที่นับทายาทที่เป็นเพศหญิงหนึ่งคนเป็นหนึ่งคน แล้วให้ทายาทที่เป็นเพศหญิงแต่ละคนมีสิทธิคนละหนึ่งกองในขณะที่ให้ทายาทที่เป็นเพศชายแต่ละคนมีสิทธิคนละสองกอง

๑.๒ ให้ปู่ได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดก ส่วนที่เหลือให้ตกเป็นของพี่น้องและถ้าพี่น้องหลายคนให้แบ่งกันเองตามความในข้อ ๔๕๐

ดังนั้น ในการแบ่งมรดกของผู้ที่มีทายาทดังกล่าว จำเป็นจะต้องแบ่งดูก่อนว่า ในแต่ละวิธีแบ่งปันดังกล่าว วิธีแบ่งปันใดเป็นประโยชน์ต่อปู่มากที่สุด ก็ให้ใช้วิธีแบ่งปันนั้น ซึ่งในกรณีตามตัวอย่างข้างต้น ถ้าใช้วิธีแบ่งปันตาม ๑. ๑.๑ คือ แบ่งเท่ากันระหว่างปู่กับพี่น้องแต่ละคนตามจำนวนทายาทเพราะทายาทเหล่านั้นเป็นเพศชายทั้งหมด ก็จะได้ว่า ปู่และพี่น้องแต่ละคนจะได้หนึ่งในสองส่วน และถ้าใช้วิธีแบ่งปันตาม ๑. ๑.๒ คือ ให้ปู่ได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกส่วนที่เหลือตกเป็นของพี่น้องและถ้าพี่น้องหลายคนให้แบ่งกันเอง ก็จะได้ว่า ปู่จะได้หนึ่งในสามส่วนของกองมรดกและพี่น้องจะได้สองในสามส่วนของกองมรดกซึ่งเป็นส่วนที่เหลือ เพราะฉะนั้นในกรณีตามตัวอย่างข้างต้น จำเป็นต้องใช้วิธีแบ่งปันตาม ๑. ๑.๑ เท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. นาย ม. และนาย ช. เป็นบุตรนาย พ. กับนาง ข. นาย พ. เป็นบุตรนาย ป. นาย พ. นาง ข. และนาย ช. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท

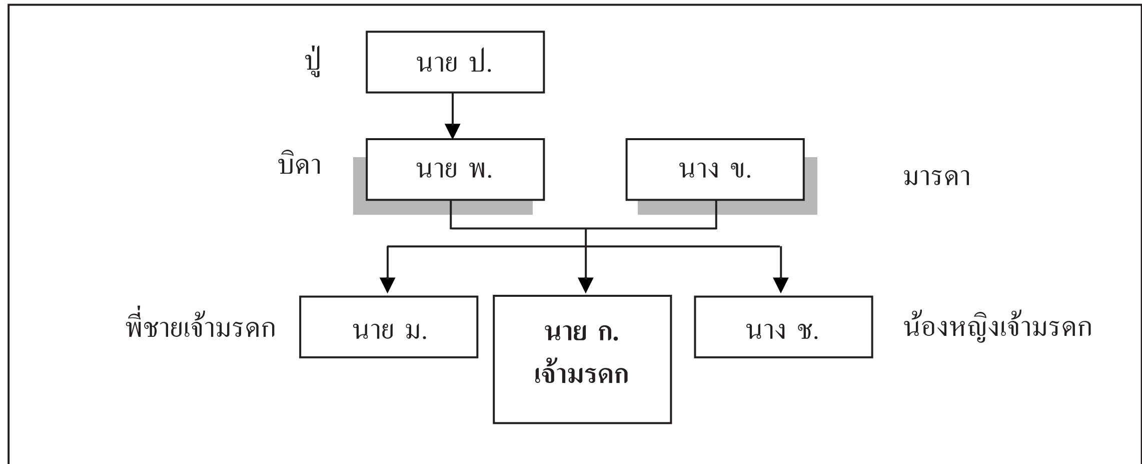
เช่นนี้ หากแบ่งตามรูปแบบ ๑. ๑.๑ นาย ม. พี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดก และนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก จะได้รับมรดกเท่ากัน คือ คนละหนึ่งในสองของกองมรดก เป็นจำนวนคนละ ๑๕,๐๐๐ บาท

หากแบ่งตามรูปแบบ ๑. ๑.๒ นาย ม. พี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดก ได้รับสองในสามของกองมรดกเป็นจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท และนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก จะได้รับหนึ่งในสามของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท

เพราะฉะนั้นในกรณีนี้ต้องใช้วิธีแบ่งปันตาม ๑. ๑.๑ เท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. นาย ม. และนาง ช. เป็นบุตรนาย พ. กับนาง ข. นาย พ. เป็นบุตรนาย ป. นาย พ. และนาง ข. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท

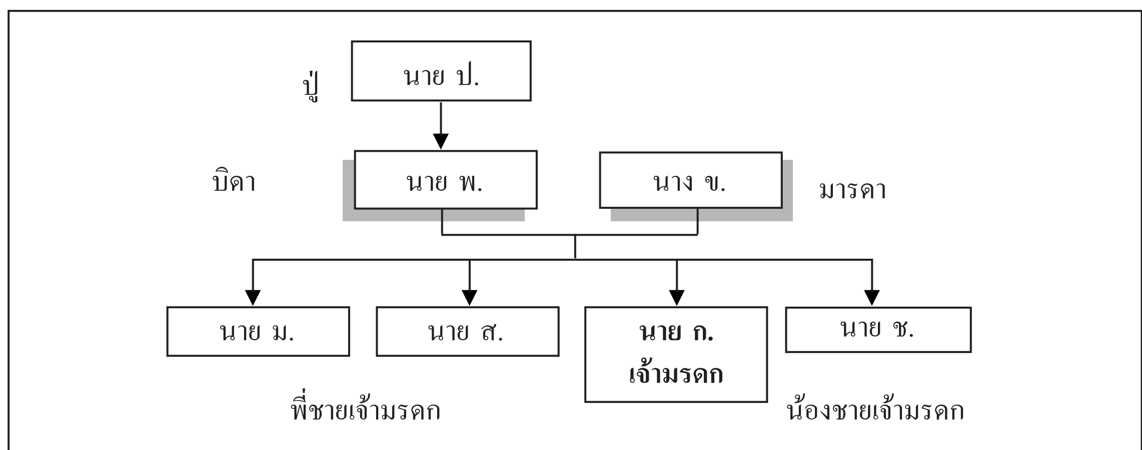

เช่นนี้ หากแบ่งตามรูปแบบ ๑. ๑.๑ นาย ม. พี่ชายร่วมบิดามารดาของนาย ก. เจ้ามรดก และนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก จะได้รับมรดกคนละสองในห้าส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๒,๐๐๐ บาท และนาง ช. น้องหญิงร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกหนึ่งในห้าส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๖,๐๐๐ บาท

หากแบ่งตามรูปแบบ ๑. ๑.๒ นาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก จะได้รับหนึ่งในสามของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท นาย ม. พี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกและนาง ช. น้องหญิงร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดก ได้รับส่วนที่เหลือร่วมกันคือสองในสามของกองมรดกเป็นจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท ซึ่งทั้งสองคนจะแบ่งกันเอง โดยชายได้สองส่วน หญิงได้หนึ่งส่วนในจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท นั้น

เพราะฉะนั้นในกรณีนี้ต้องใช้วิธีแบ่งปันตาม ๑. ๑.๑ เท่านั้นเช่นกัน

ตัวอย่างที่ ๓ นาย ก. นาย ม. นาย ส. และนาย ช. เป็นบุตรนาย พ. กับนาง ข. นาย พ. เป็นบุตรนาย ป. นาย พ. และนาง ข. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท

เช่นนี้ หากแบ่งตามรูปแบบ ๑. ๑.๑ นาย ม. นาย ส. และนาย ช. พี่น้องชายร่วมบิดามารดาของนาย ก. เจ้ามรดก และนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก จะได้รับมรดกคนละหนึ่งในสี่ส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๗,๕๐๐ บาท

หากแบ่งตามรูปแบบ ๑. ๑.๒ นาย ป. ปู่ของเจ้ามรดกจะได้รับหนึ่งในสามของกองมรดกเป็นจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท ส่วนนาย ม. นาย ส. และนาย ช. พี่น้องชายร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกได้รับส่วนที่เหลือร่วมกัน คือ สองในสามของกองมรดกเป็นจำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท ซึ่งทั้งสามคนจะแบ่งกันเองคนละเท่า ๆ กัน

๒. กรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทอื่นที่เป็นทายาทประเภทหนึ่งรวมอยู่ด้วย เช่น กรณีที่ผู้ตายมีทายาทเป็นสามี ปู่ และพี่ชายหรือน้องชาย ๑ คน หรือมีพี่ชายหรือน้องชาย ๑ คน และพี่หญิงหรือน้องหญิง ๑ คน กรณีเช่นนี้ ปู่มีสิทธิรับตามวิธีแบ่งปันที่เป็นประโยชน์ต่อปู่มากที่สุดจากวิธีแบ่งปัน ซึ่งมี ๓ วิธีดังต่อไปนี้

๒.๑ แบ่งส่วนที่เหลือจากทายาทอื่นนั้นให้แก่ปู่กับพี่น้องแต่ละคนในจำนวนที่เท่ากันและตามจำนวนทายาทเหล่านั้น ทั้งนี้ ก็โดยการแบ่งกองมรดกออกเป็นกองตามจำนวนทายาท แล้วให้แต่ละคนรับไปคนละหนึ่งกองเท่ากัน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะมีจำนวนเท่าใดถ้าทายาทเหล่านั้นเป็นเพศชายทั้งหมด แต่ถ้าทายาทเหล่านั้นมีทั้งเพศชายและเพศหญิง ในการแบ่งกองมรดกออกเป็นกองตามจำนวนทายาทนั้น จะต้องนับทายาทที่เป็นเพศชายหนึ่งคนเป็นสองคน ในขณะที่นับทายาทที่เป็นเพศหญิงหนึ่งคนเป็นหนึ่งคน แล้วให้ทายาทที่เป็นเพศหญิงแต่ละคนมีสิทธิคนละหนึ่งกอง ในขณะที่ให้ทายาทที่เป็นเพศชายแต่ละคนมีสิทธิคนละสองกอง

๒.๒ ให้ปู่ได้รับหนึ่งในสามส่วนของส่วนที่เหลือจากทายาทอื่นนั้น ส่วนที่เหลืออีกสองส่วนตกเป็นของพี่น้อง และถ้าพี่น้องหลายคนให้แบ่งกันเองตามความในข้อ ๔๕๐

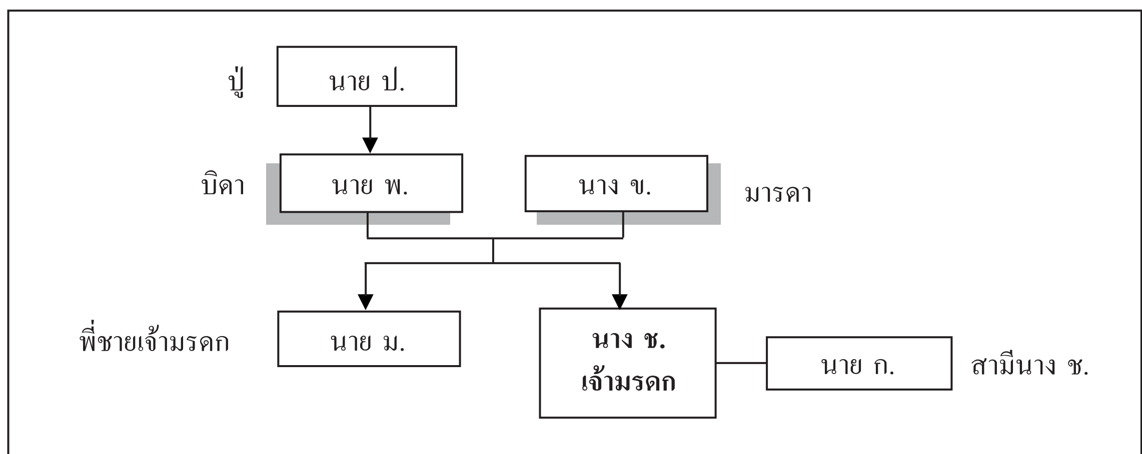
๒.๓ ให้ปู่ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก และพี่น้องรับในส่วนของตนไปตามเดิมโดยไม่มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น จำเป็นต้องแบ่งดูก่อนว่า ในแต่ละวิธีแบ่งปันดังกล่าว วิธีแบ่งปันใดเป็นประโยชน์ต่อปู่มากที่สุด ก็ให้ใช้วิธีแบ่งปันนั้นซึ่งในกรณีตามตัวอย่างข้างต้น ถ้าใช้วิธีแบ่งปันตาม ๒. ๒.๑ คือ แบ่งส่วนที่เหลือจากทายาทอื่นนั้นให้แก่ปู่กับพี่น้องแต่ละคนในจำนวนที่เท่ากันและตามจำนวนทายาทเหล่านั้นในกรณีที่ทายาทเหล่านั้นเป็นเพศชายทั้งหมด แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีทั้งเพศชายและเพศหญิง ให้พี่น้องหญิงแต่ละคนมีสิทธิคนละหนึ่งส่วน แต่ปู่และพี่น้องชายนั้นมีสิทธิคนละสองส่วน ปู่และพี่น้องแต่ละคนจะได้หนึ่งในสองส่วนของส่วนที่เหลือจากสามีของเจ้ามรดก หรือพี่น้องหญิงได้หนึ่งในห้าส่วนของส่วนที่เหลือจากสามีของเจ้ามรดก ส่วนปู่และพี่น้องชายแต่ละคนจะได้สองในห้าส่วนของส่วนที่เหลือจากสามีของเจ้ามรดก แล้วแต่กรณี และถ้าใช้วิธีแบ่งปันตาม ๒. ๒.๒ คือ ให้ปู่ได้รับหนึ่งในสามส่วนของส่วนที่เหลือจากทายาทอื่นนั้นส่วนที่เหลืออีกสองส่วนตกเป็นของพี่น้อง และถ้าพี่น้องหลายคนให้แบ่งกันเอง ปู่จะได้รับหนึ่งในสามส่วนของส่วนที่เหลือจากสามีของเจ้ามรดก ส่วนที่เหลือจะตกเป็นของพี่น้องชาย หรือ

จะตกเป็นของพี่น้องชายหญิงโดยทั้งสองคนจะแบ่งกันเองโดยชายได้สองส่วน หญิงได้หนึ่งส่วน แล้วแต่กรณี และถ้าใช้วิธีแบ่งปันตาม ๒. ๒.๓ คือ ให้ปู่ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก และพี่น้องรับในส่วนของตนไปตามเดิม ปู่จะได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกส่วนที่เหลือจากสามีและปู่ของเจ้ามรดก จะตกเป็นของพี่น้องชาย หรือจะตกเป็นของพี่น้องชายหญิงโดยทั้งสองคนจะแบ่งกันเองโดยชายได้สองส่วน หญิงได้หนึ่งส่วน แล้วแต่กรณี เพราะฉะนั้นต้องใช้วิธีแบ่งปันตาม ๒. ๒.๑ เท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๑ นาง ช. และนาย ม. เป็นบุตรนาย พ. กับนาง ข. นาย พ. เป็นบุตรนาย ป. นาง ช. เป็นภริยานาย ก. นาย พ. และนาง ข. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมา นาง ช. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท

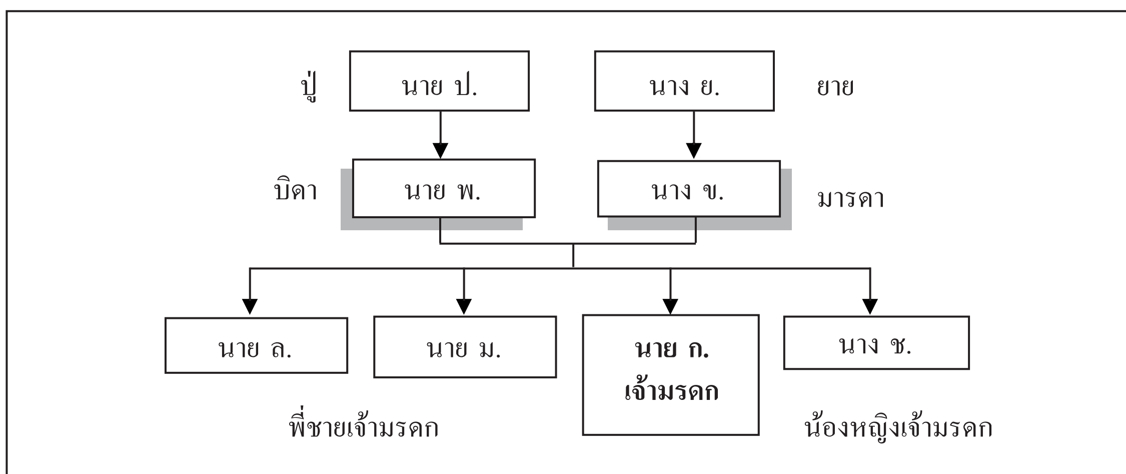
เช่นนี้ หากแบ่งตามรูปแบบ ๒. ๒.๑ นาย ก. สามีของเจ้ามรดกมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๓๖ (๑) คือ ๓๐,๐๐๐ บาท ส่วนนาย ม. พี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกและนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกคนละเท่า ๆ กัน คือ คนละ ๑๕,๐๐๐ บาท

หากแบ่งตามรูปแบบ ๒. ๒.๒ นาย ป. ปู่ของเจ้ามรดกจะได้รับหนึ่งในสามของส่วนที่เหลือจากนาย ก. สามีของเจ้ามรดก คือ ๑๐,๐๐๐ บาท นาย ม. พี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกได้รับส่วนที่เหลือจากนาย ก. สามีของเจ้ามรดก และนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก คือ ๒๐,๐๐๐ บาท

หากแบ่งตามรูปแบบ ๒. ๒.๓ นาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก จะได้รับหนึ่งในหกของกองมรดก คือ ๑๐,๐๐๐ บาท นาย ม. พี่น้องร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกได้รับส่วนที่เหลือจากนาย ก. สามีของเจ้ามรดกและนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก คือ ๒๐,๐๐๐ บาท

เพราะฉะนั้น ในกรณีนี้ต้องใช้วิธีแบ่งปันตาม ๒. ๒.๑ เท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ล. นาย ก. นาย ม. และนาง ช. เป็นบุตรนาย พ. กับนาง ข. นาย พ. เป็นบุตรนาย ป. นาง ข. เป็นบุตรนาง ย. นาย พ. และนาง ข. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมา นาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๑๒๖,๐๐๐ บาท

เช่นนี้ หากแบ่งตามรูปแบบ ๒. ๒.๑ นาง ย. ยายของเจ้ามรดกมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๕๓ วรรคแรก คือ ๒๑,๐๐๐ บาท ส่วนนาย ล. นาย ม. พี่ชายร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดก และนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกคนละสองในเจ็ดส่วน ของส่วนที่เหลือจากนาง ย. ยายของเจ้ามรดก คือ คนละ ๓๐,๐๐๐ บาท และนาง ช. น้องหญิงร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกหนึ่งในเจ็ดส่วนของส่วนที่เหลือจากนาง ย. ยายของเจ้ามรดก คือ ๑๕,๐๐๐ บาท

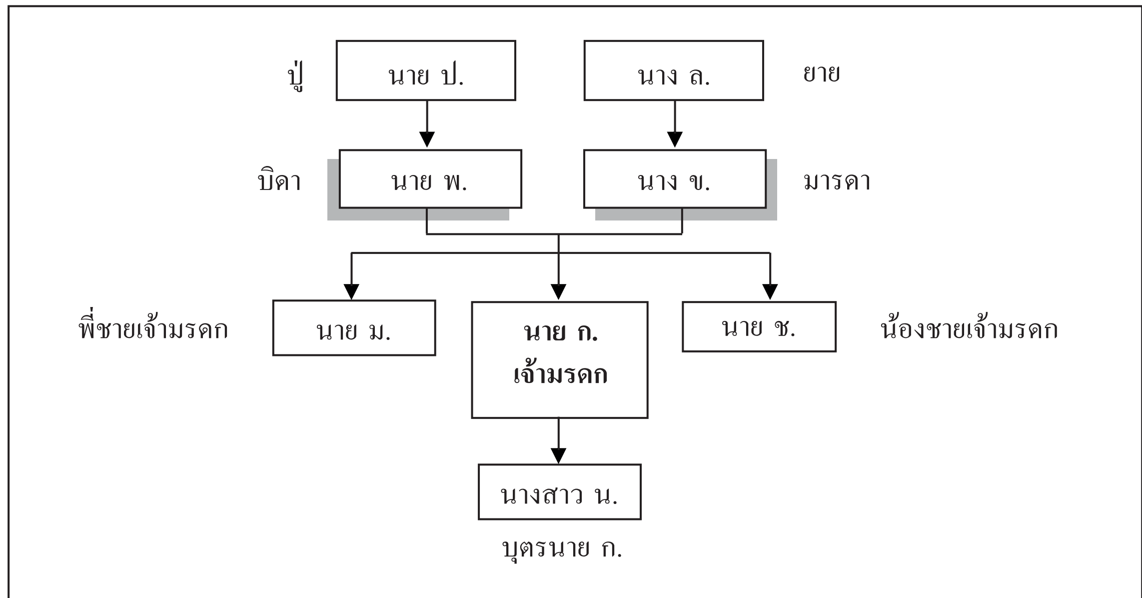
หากแบ่งตามรูปแบบ ๒. ๒.๒ นาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก จะได้รับมรดกหนึ่งในสามส่วนของส่วนที่เหลือจากนาง ย. ยายของเจ้ามรดก คือ ๓๕,๐๐๐ บาท ส่วนนาย ล. นาย ม. พี่ชายร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกและนาง ช. น้องหญิงร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกได้รับส่วนที่เหลือจาก นาง ย. ยายของเจ้ามรดกและนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก คือ ๗๐,๐๐๐ บาท ซึ่งทั้งสามคนจะแบ่งกันเอง โดยชายได้สองส่วน คือ คนละ ๒๘,๐๐๐ บาท หญิงได้หนึ่งส่วนจำนวน ๑๔,๐๐๐ บาท

หากแบ่งตามรูปแบบ ๒. ๒.๓ นาย ป. ปู่ของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก คือ ๒๑,๐๐๐ บาท ส่วนนาย ล. นาย ม. พี่ชายร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกและนาง ช. น้องหญิงร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกได้รับส่วนที่เหลือจากนาง ย. ยายของเจ้ามรดกและนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดก คือ ๘๔,๐๐๐ บาท ซึ่งทั้งสามคนจะแบ่งกันเอง โดยชายได้สองส่วน คือ คนละ ๓๓,๖๐๐ บาท หญิงได้หนึ่งส่วนจำนวน ๑๖,๘๐๐ บาท

เพราะฉะนั้นในกรณีนี้ต้องใช้วิธีแบ่งปันตาม ๒. ๒.๒ เท่านั้น

ตัวอย่างที่ ๓ นาย ก. นาย ม. และนาย ช. เป็นบุตรนาย พ. กับนาง ข. นาย พ. เป็นบุตรนาย ป. นาง ข. เป็นบุตรนาง ล. นาย ก. มีบุตรชื่อนางสาว น. นาย พ. และนาง ข. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๑๘๐,๐๐๐ บาท

เช่นนี้ หากแบ่งตามรูปแบบ ๒. ๒.๑ นาง ล. ยายของเจ้ามรดกมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๕๓ วรรคแรก คือ ๓๐,๐๐๐ บาท นางสาว น. บุตรหญิงของเจ้ามรดกมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๔๒ (๑) คือ ๙๐,๐๐๐ บาท ส่วนนาย ม. และนาย ช. พี่น้องชายร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกและนาย ป. ปู่ของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกคนละหนึ่งในสามส่วนของส่วนที่เหลือจากนาง ล. ยายของเจ้ามรดกและนางสาว น. บุตรหญิงของเจ้ามรดก คือ คนละ ๒๐,๐๐๐ บาท

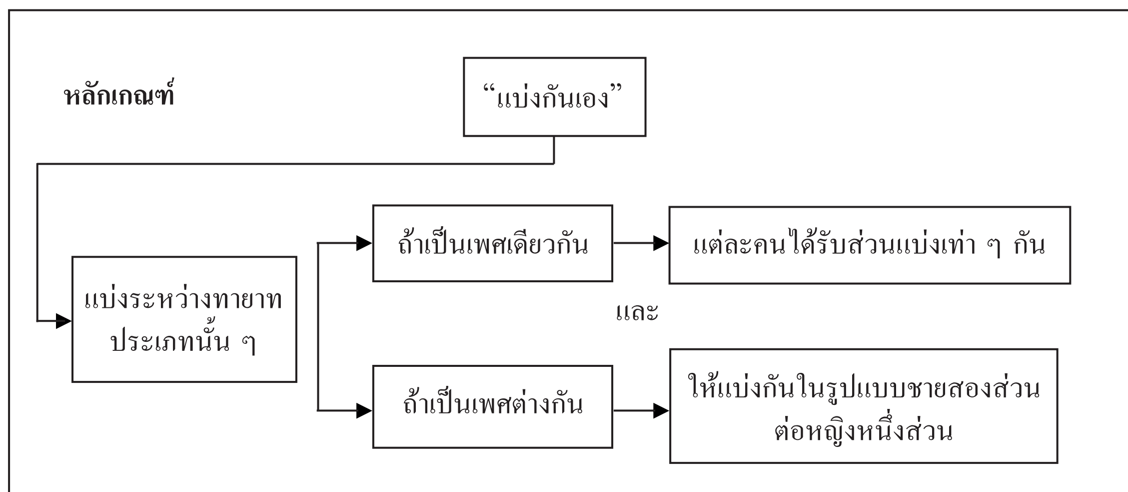
หากแบ่งตามรูปแบบ ๒. ๒.๒ นาง ล. ยายของเจ้ามรดกมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๕๓ วรรคแรก คือ ๓๐,๐๐๐ บาท นางสาว น. บุตรหญิงของเจ้ามรดกมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๔๒ (๑) คือ ๙๐,๐๐๐ บาท นาย ป. ปู่ของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกหนึ่งในสามส่วนของส่วนที่เหลือจากนาง ล. ยายของเจ้ามรดกและนางสาว น. บุตรหญิงของเจ้ามรดก คือ ๒๐,๐๐๐ บาท ส่วนนาย ม. และนาย ช. พี่น้องชายร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดก จะได้รับมรดกในส่วนที่เหลือทั้งหมดคนละเท่า ๆ กัน คือ คนละ ๒๐,๐๐๐ บาท

หากแบ่งตามรูปแบบ ๒. ๒.๓ นาง ล. ยายของเจ้ามรดกมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๕๓ วรรคแรก คือ ๓๐,๐๐๐ บาท นางสาว น. บุตรหญิงของเจ้ามรดกมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๔๒ (๑) คือ ๙๐,๐๐๐ บาท นาย ป. ปู่ของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก คือ ๓๐,๐๐๐ บาท ส่วนนาย ม. และนาย ช. พี่น้องชายร่วมบิดามารดาของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกในส่วนที่เหลือทั้งหมดคนละเท่า ๆ กัน คือ คนละ ๑๕,๐๐๐ บาท

เพราะฉะนั้นในกรณีนี้ต้องใช้วิธีแบ่งปันตาม ๒. ๒.๓ เท่านั้น

ข้อ ๔๕๐ "แบ่งกันเอง" หมายความว่า แบ่งระหว่างทายาทประเภทนั้น ๆ โดยแต่ละคนได้รับส่วนแบ่งเท่า ๆ กันถ้าเป็นเพศเดียวกัน และให้แบ่งกันในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วนถ้าเพศต่างกัน **"แบ่งกันเอง"**

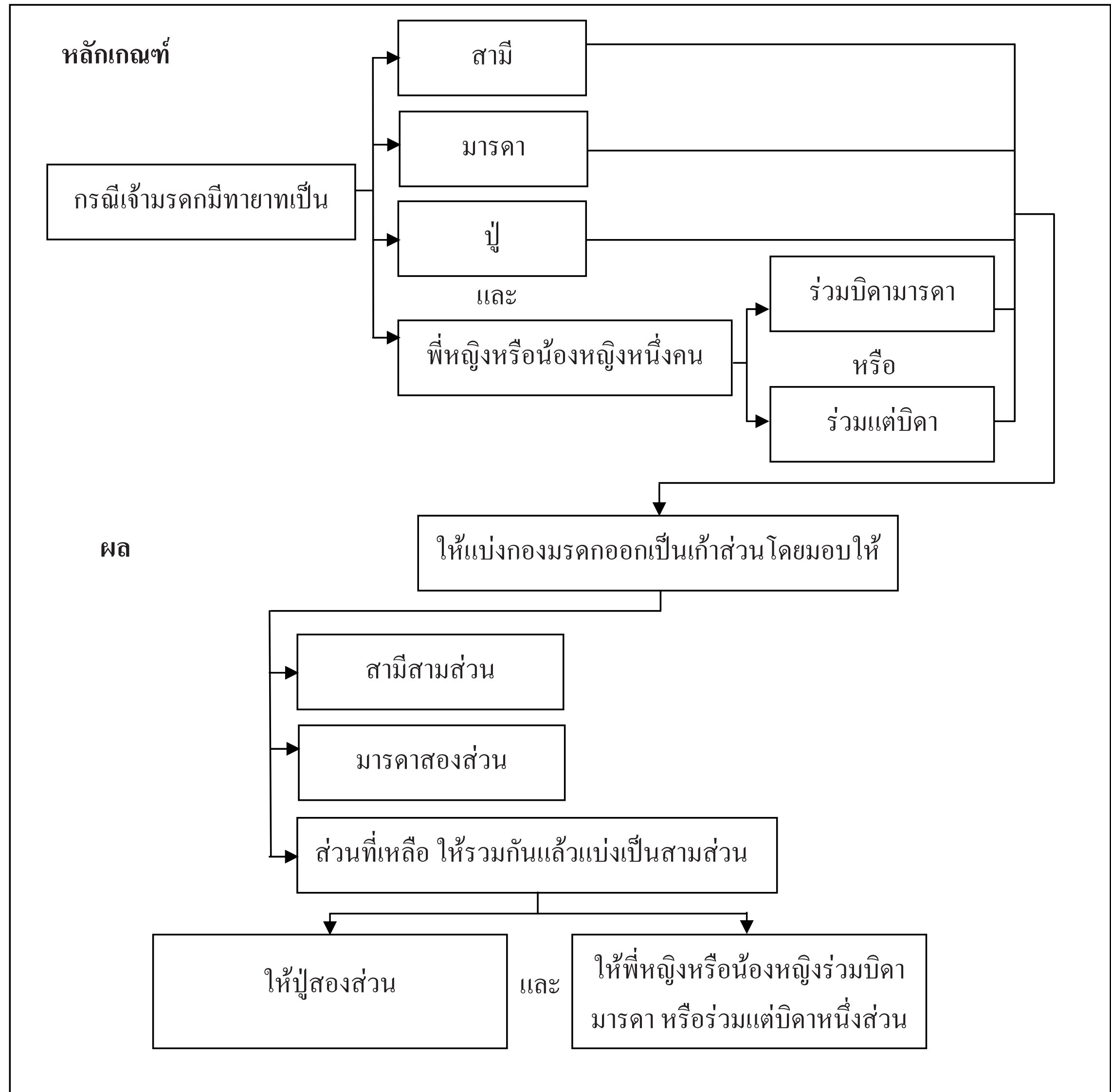
อธิบายศัพท์

"ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

การแบ่งมรดกกรณีเจ้ามรดกมีทายาทเป็นสามี มารดา ปู่ และพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหนึ่งคน

ข้อ ๔๕๑ ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นสามี มารดา ปู่ และพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหนึ่งคน ให้แบ่งกองมรดกออกเป็นเก้าส่วนโดยมอบให้สามีสามส่วน มอบให้มารดาสองส่วน ส่วนที่เหลือให้รวมกันแล้วแบ่งเป็นสามส่วน โดยมอบให้ปู่สองส่วน และมอบให้พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหนึ่งส่วน

อธิบายศัพท์

๑. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗
๒. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑
๓. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘
๔. "ส่วนที่เหลือ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๔๐

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นการแบ่งมรดกในรูปแบบเฉพาะกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นบุคคลดังต่อไปนี้

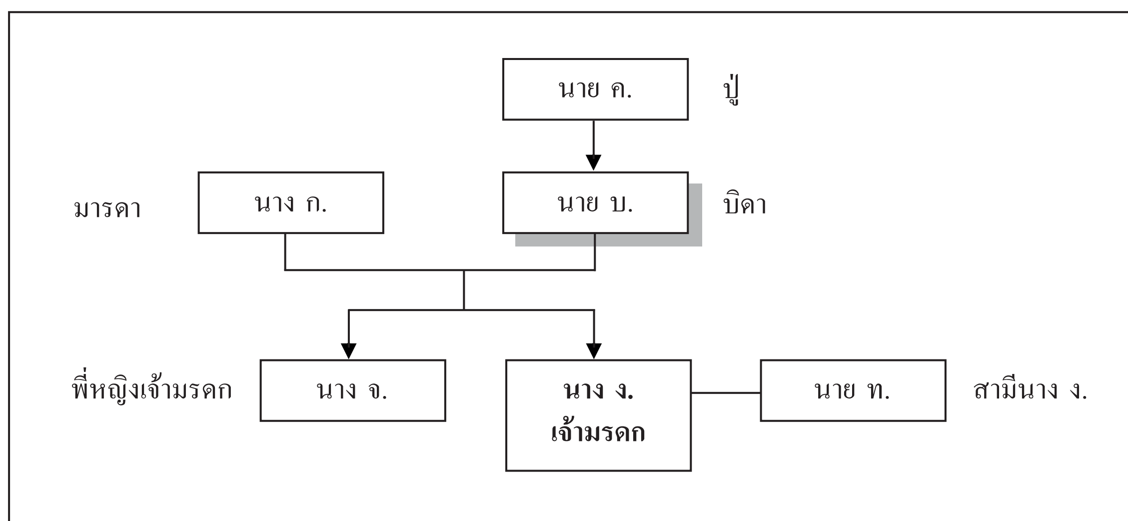
(ก) สามี

(ข) มารดา

(ค) ปู่ และ

(ง) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหนึ่งคน

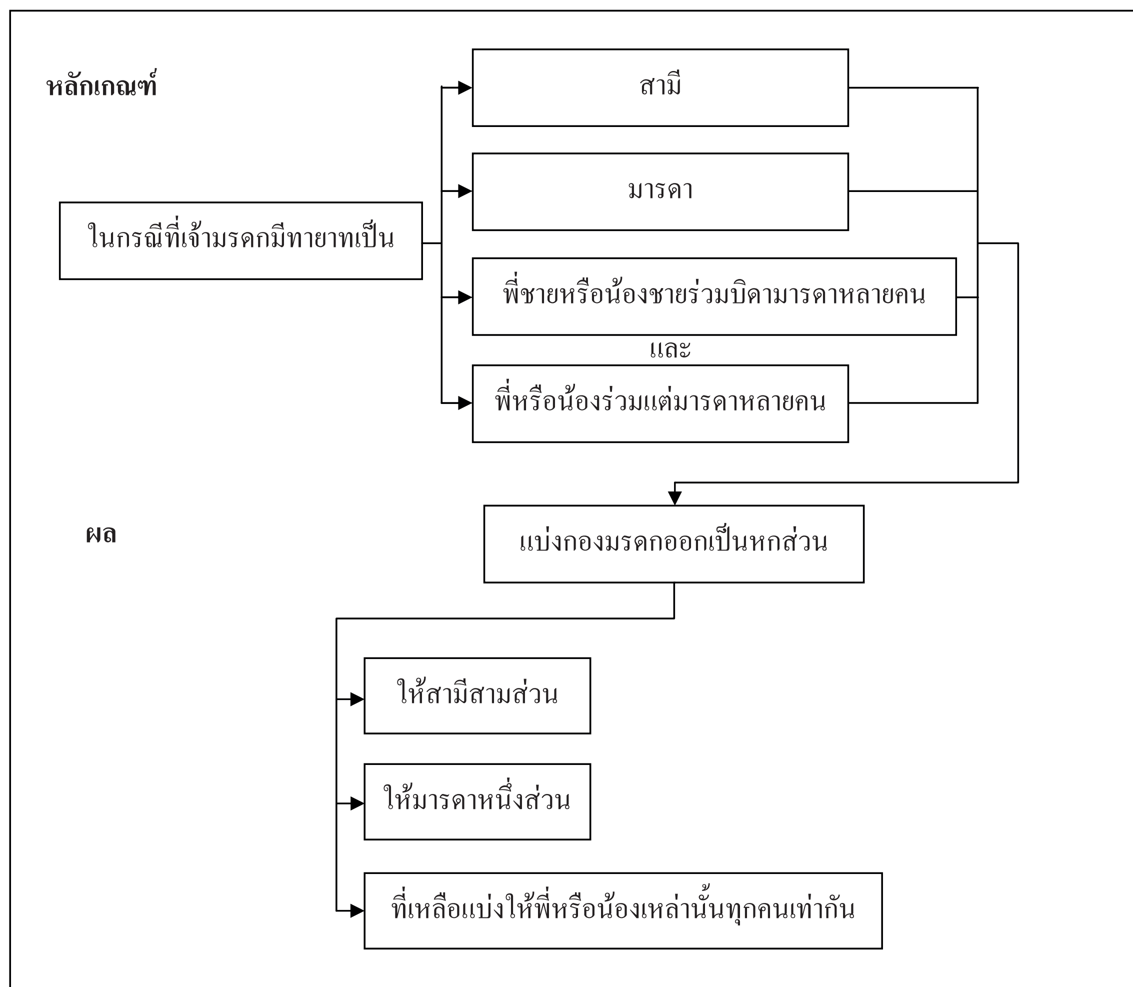
ตัวอย่าง นาง จ. และนาง ง. เป็นบุตรนาง ก. และนาย บ. นาย บ. เป็นบุตรนาย ค. นาง ง. สมรสกับนาย ท. นาย บ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาง ง. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๕๔,๐๐๐ บาท เช่นนี้ ต้องแบ่งทรัพย์มรดกดังกล่าวออกเป็นเก้าส่วน โดยแบ่งให้นาย ท. สามีสามส่วนเป็นจำนวน ๑๘,๐๐๐ บาท ให้นาง ก. มารดาเจ้ามรดกสองส่วนเป็นจำนวน ๑๒,๐๐๐ บาท ส่วนที่เหลืออีก ๒๔,๐๐๐ บาท ให้นำมารวมกันแล้วแบ่งออกเป็นสามส่วน โดยแบ่งให้นาย ค. ปู่เจ้ามรดกสองส่วนเป็นจำนวน ๑๖,๐๐๐ บาท และแบ่งให้นาง จ. พี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาเจ้ามรดกเป็นจำนวน ๘,๐๐๐ บาท

การแบ่งมรดกกรณีทายาทเป็นสามีมารดาพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาหลายคนและพี่หรือน้องร่วมแต่มารดาหลายคน

ข้อ ๔๕๒ ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นสามี มารดา พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาหลายคน และพี่หรือน้องร่วมแต่มารดาหลายคน ให้แบ่งกองมรดกออกเป็นหกส่วน แล้วมอบให้สามีสามส่วน มอบให้มารดาหนึ่งส่วน ที่เหลือแบ่งให้พี่หรือน้องเหล่านั้นทุกคนเท่ากัน

อธิบายศัพท์

๑. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๒. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๓. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

ข้อพิจารณา

ความในข้อนี้เป็นการแบ่งมรดกในรูปแบบเฉพาะกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นบุคคลดังต่อไปนี้

(ก) สามี

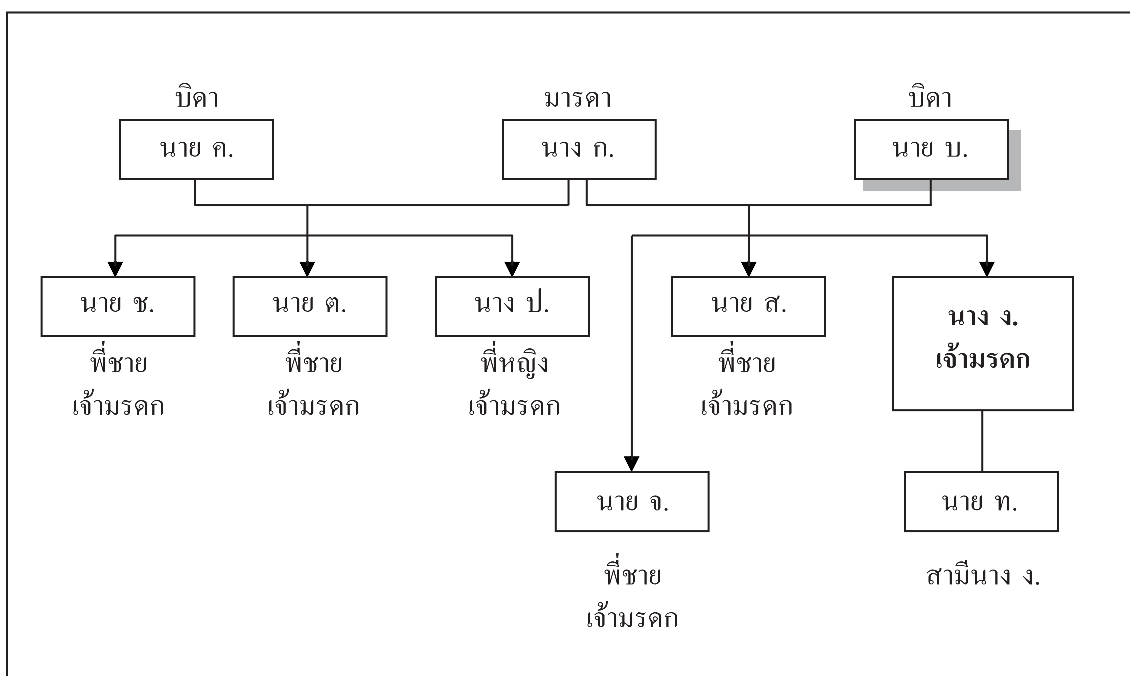
(ข) มารดา

(ค) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาหลายคน และ

(ง) พี่หรือน้องร่วมแต่มารดาหลายคน

ตัวอย่าง นาย ช. นาย ต. และนาง ป. เป็นบุตรนาง ก. กับนาย ค. ต่อมาทั้งสองหย่าขาดจากกัน แล้วนาง ก. สมรสใหม่กับนาย บ. มีบุตรสามคน คือ นาย จ. นาย ส. และนาง ง. นาง ง. สมรสกับนาย ท. นาย บ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาง ง. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ ต้องแบ่งมรดกดังกล่าวออกเป็นหกส่วน โดยแบ่งให้นาย ท. สามีเจ้ามรดกสามส่วนเป็นจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท มอบให้นาง ก. มารดาเจ้ามรดกหนึ่งส่วนเป็นจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่เหลืออีก ๒๐,๐๐๐ บาท ให้แบ่งให้นาย ช. นาย ต. และนาง ป. พี่น้องร่วมแต่มารดาเจ้ามรดกและให้นาย จ. และนาย ส. พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาเจ้ามรดกเท่า ๆ กัน คือ คนละ ๔,๐๐๐ บาท

สิทธิของย่าหรือยายในกองมรดก

ข้อ ๔๕๓ ย่าหรือยายตามความในข้อ ๔๓๙ มีสิทธิในกองมรดก โดยได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ถ้าเจ้ามรดกไม่มีทายาทเป็นมารดา

ย่าซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายบิดาจะถูกกันสิทธิโดยบิดา มารดา หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายบิดาที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือสายมารดาที่เป็นเพศหญิงที่อยู่ในชั้นที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากกว่า

ยายซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายมารดาจะถูกกันสิทธิโดยมารดาหรือผู้สืบสายโลหิตเช่นว่านั้นที่อยู่ในชั้นที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากกว่า

ถ้าย่าและยายเช่นว่านั้นที่อยู่ในระดับเดียวกันมีหลายคนให้แบ่งกันเอง

วรรคหนึ่ง

หลักเกณฑ์

ย่าหรือยายตามความในข้อ ๔๓๙

ผล

มีสิทธิในกองมรดก โดยได้รับหนึ่งในหกสวนของกองมรดก → ถ้าเจ้ามรดกไม่มีทายาทเป็นมารดา

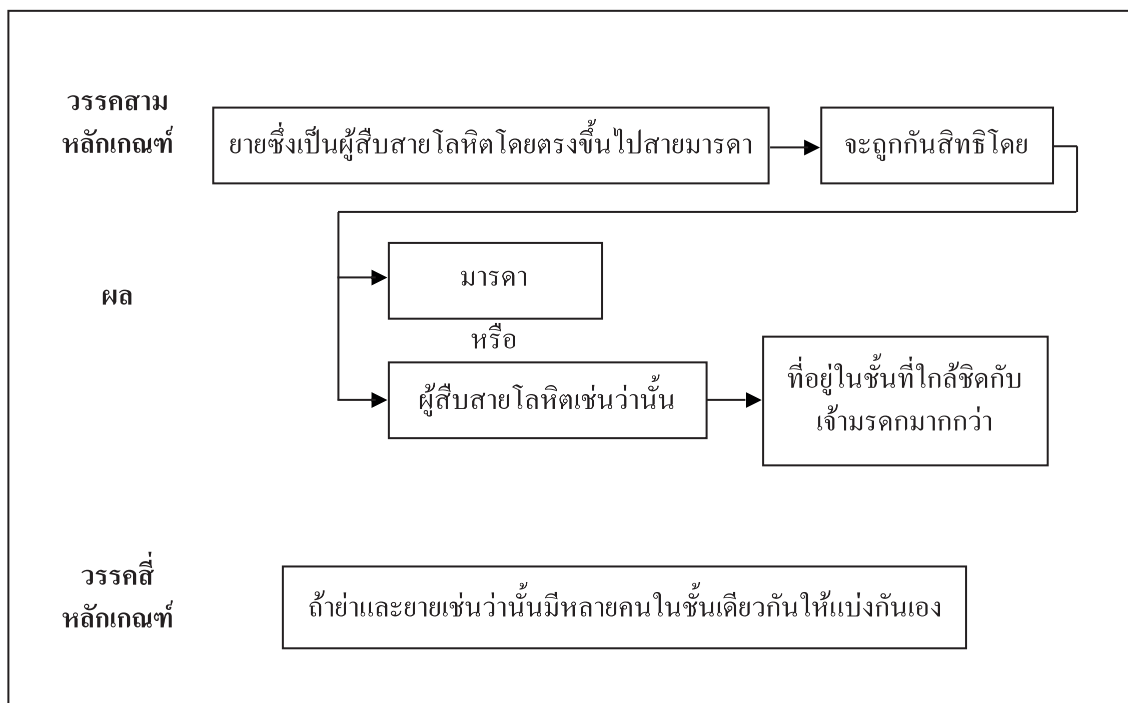
วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ย่าซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายบิดา → จะถูกกันสิทธิโดย

ผล

- บิดา
- มารดา
- หรือ
- ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป
  - สายบิดา
    - ที่เป็นเพศชาย
    - หรือ
    - ที่เป็นเพศหญิง
  - สายมารดา
    - ที่เป็นเพศหญิงที่อยู่ในชั้นที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากกว่า

อธิบายศัพท์

๑. "ย่าหรือยาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๙

๒. "กองมรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๘

๓. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๔. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๕. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

๖. "ผู้สืบสายโลหิต" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคหนึ่ง

๗. "แบ่งกันเอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๐

ข้อพิจารณา

๑. ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทเป็นมารดาและผู้กันสิทธิอื่น ย่าหรือยายตามความในข้อ ๔๓๙ มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก

๒. ความในวรรคสองเป็นหลักเกณฑ์การกันสิทธิย่า ซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบิดาโดยบุคคลดังต่อไปนี้

(ก) บิดา

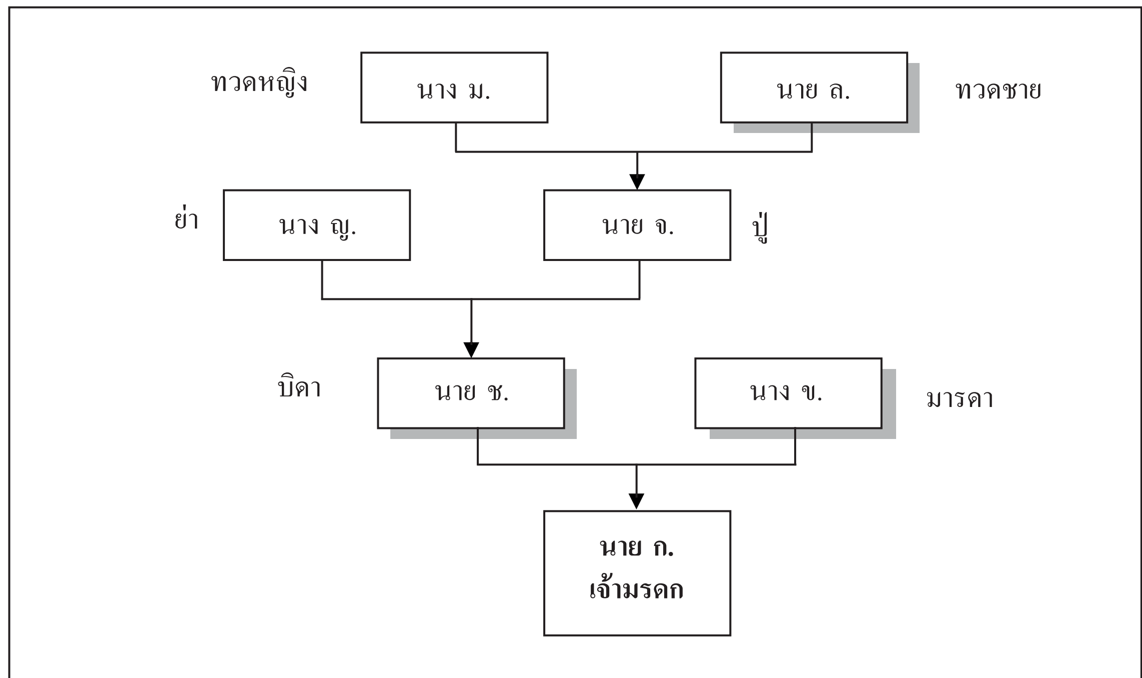
(ข) มารดา

(ค) ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายบิดาที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิง

ตัวอย่าง นาย ช. เป็นบุตรนาง ญ. กับนาย จ. นาย จ. เป็นบุตรนาง ม. กับนาย ล. นาย ช. สมรสกับนาง ข. มีบุตรชื่อนาย ก. นาย ช. นาย ล. และนาง ข. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาง ญ. ย่าของ

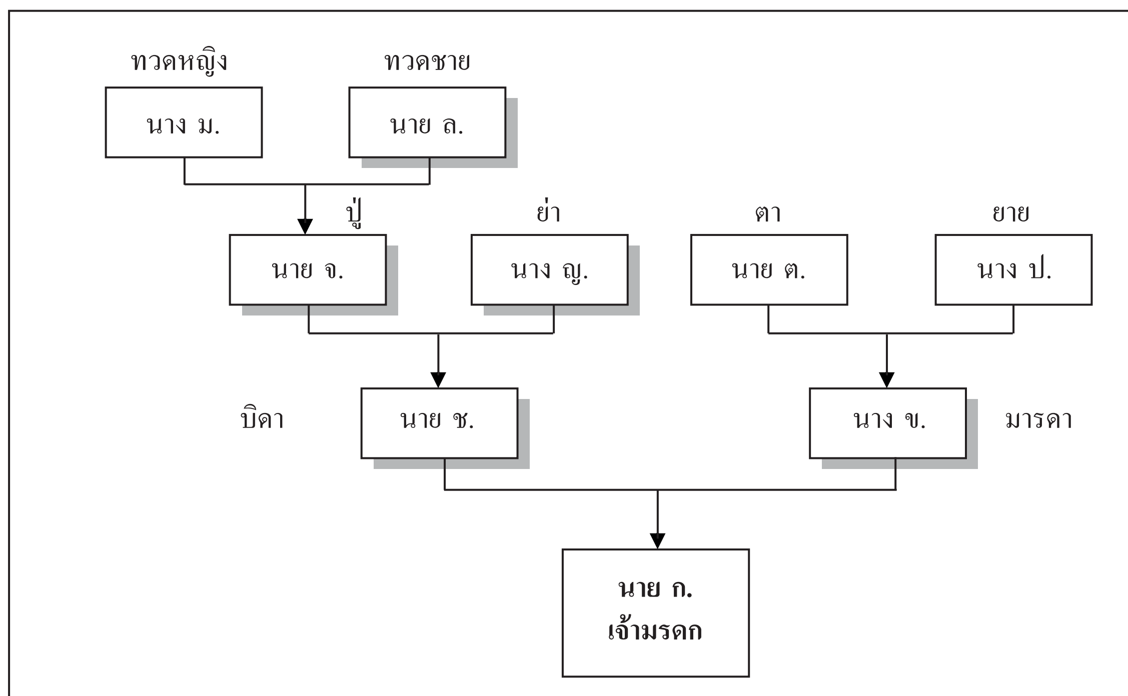

นาย ก. เจ้ามรดกได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท และส่วนที่เหลือตกเป็นของนาย จ. ปู่ของนาย ก. เจ้ามรดก จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๔๘ (๓) นาง ม. ทวดหญิงฝ่ายบิดาของนาย ก. เจ้ามรดกถูกกันสิทธิมิให้รับมรดก โดยนาง ญ. และนาย จ. ซึ่งเป็นย่าและปู่ของนาย ก. ที่อยู่ในชั้นใกล้ชิดกับนาย ก. เจ้ามรดกมากกว่า

(ง) ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายมารดาที่เป็นเพศหญิงที่อยู่ในชั้นใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากกว่า

ตัวอย่าง นาย ช. เป็นบุตรนาง ญ. กับนาย จ. นาย จ. เป็นบุตรนาง ม. กับนาย ล. นาง ข. เป็นบุตรนาง ป. กับนาย ต. นาย ช. สมรสกับนาง ข. มีบุตรชื่อนาย ก. นาย ช. นาง ข. นาง ญ. และนาย จ. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาง ป. ยายของนาย ก. เจ้ามรดกได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท และส่วนที่เหลือตกเป็นของนาย ล. ทวดชายฝ่ายบิดาของนาย ก. จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๔๘ (๓) นาง ม. ทวดหญิงฝ่ายบิดาของนาย ก. เจ้ามรดกถูกกันสิทธิมิให้รับมรดก โดยนาง ป. ยายของนาย ก. เจ้ามรดกที่อยู่ในชั้นใกล้ชิดกับนาย ก. เจ้ามรดกมากกว่า ส่วนนาย ต. เป็นทายาทประเภทสามถูกกันสิทธิโดยทายาทประเภทหนึ่ง คือ นาง ป. และโดยทายาทประเภทสอง คือ นาย ล.

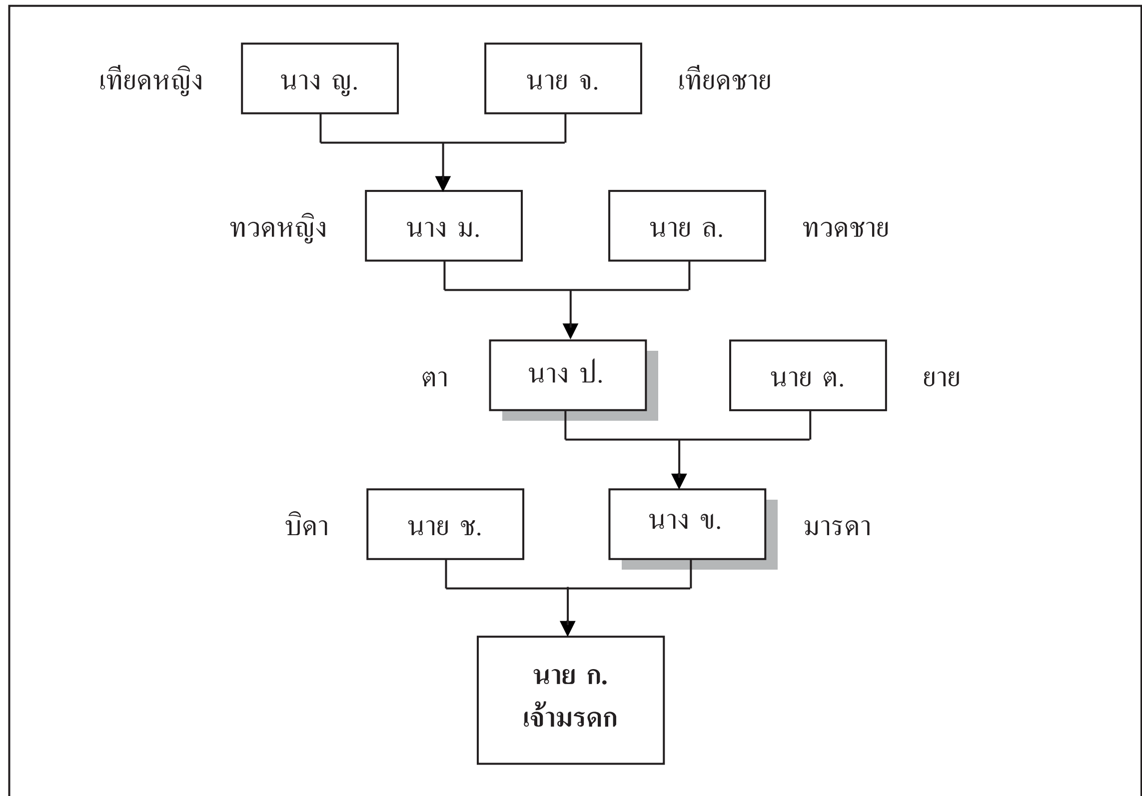
๓. ความในวรรคสามเป็นส่วนหนึ่งของหลักเกณฑ์การกันสิทธิซึ่งในที่นี้ได้กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้กันสิทธิยายซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายมารดา คือ

(ก) มารดา

(ข) ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายมารดาจนสุดสายที่อยู่ในชั้นที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากกว่า

ตัวอย่าง นาง ข. เป็นบุตรนาง ป. กับนาย ต. นาง ป. เป็นบุตรนาง ม. กับนาย ล. นาง ม. เป็นบุตรนาง ญ. กับนาย จ. นาง ข. สมรสกับนาย ช. มีบุตรชื่อนาย ก. นาง ข. และนาง ป. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาง ม. ทวดหญิงฝ่ายมารดาของนาย ก. เจ้ามรดกได้รับมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท และส่วนที่เหลือตกเป็นของนาย ช. บิดาของนาย ก. เจ้ามรดก จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๔๘ (๓) นาง ญ. ยายทวดซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายมารดาของนาย ก. ถูกกันสิทธิมิให้รับมรดกโดยนาง ม. ทวดหญิงฝ่ายมารดาซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตของนาย ก. ที่อยู่ในชั้นใกล้ชิดกับนาย ก. เจ้ามรดกมากกว่านาย จ. นาย ล. และนาย ต. เป็นทายาทประเภทสามถูกกันสิทธิโดยทายาทประเภทหนึ่ง คือ นาง ม. และโดยทายาทประเภทสอง คือ นาย ช.

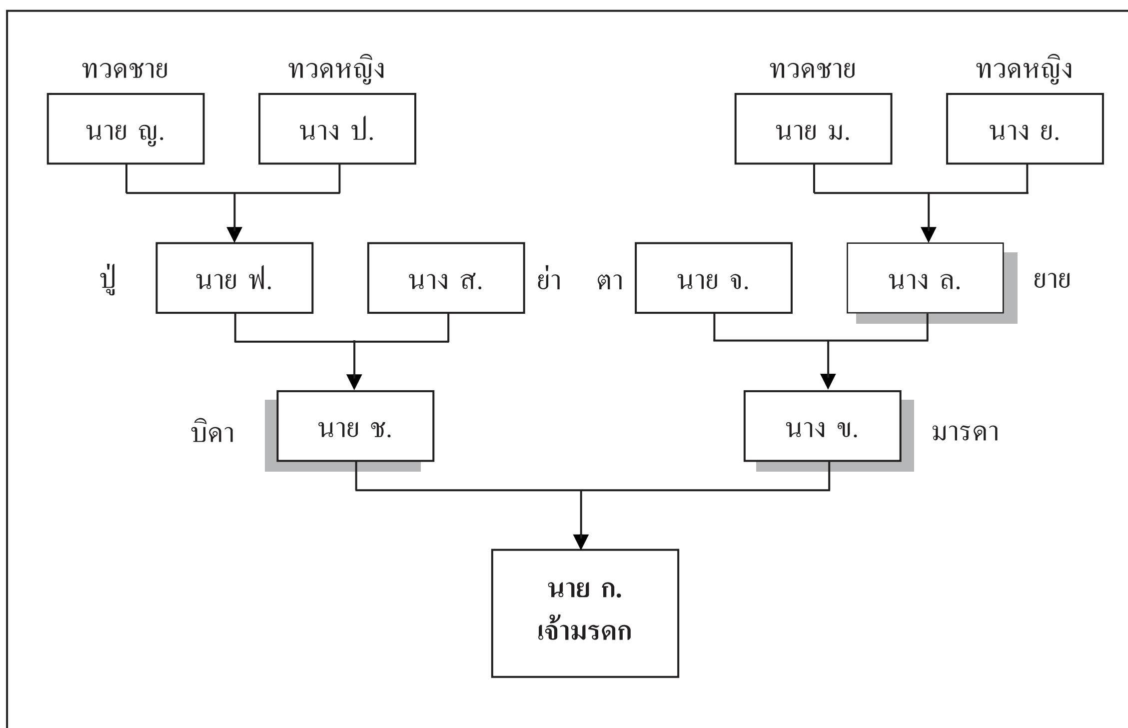

๔. ในกรณีที่ย่าและยายมีหลายคนในชั้นเดียวกัน (รวมถึงย่าซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายบิดาที่อยู่ในระดับต่ำกว่า กับยายซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายมารดาที่อยู่ในระดับสูงกว่าโดยที่ไม่ได้อยู่ในระดับเดียวกัน แต่ก็ไม่กันสิทธิกันและกันโดยมีสิทธิรับมรดกเหมือนกัน ทั้งนี้ ให้ถือว่าทั้งสองฝ่ายอยู่ในระดับเดียวกันที่ร่วมกันรับหนึ่งในหกของกองมรดก) ต้องให้ทั้งสองฝ่ายแบ่งกันเองโดยแต่ละคนได้รับส่วนแบ่งเท่า ๆ กัน

ตัวอย่าง นาย ฟ. เป็นบุตรนาง ป. กับนาย ญ. และเป็นสามีนาง ส. ทั้งสองมีบุตรด้วยกันชื่อนาย ช. ต่อมานาย ช. มีภริยาชื่อนาง ข. และมีบุตรชื่อนาย ก. นาง ข. เป็นบุตรนาง ล. กับนาย จ. นาง ล. เป็นบุตรนาย ม. กับนาง ย. นาง ล. นาย ช. และนาง ข. ถึงแก่ความตายไปก่อนต่อมานาย ก. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาง ส. ซึ่งเป็นย่าของนาย ก. เจ้ามรดก และนาง ย. ซึ่งเป็นทวดหญิงฝ่ายมารดาของนาย ก. เจ้ามรดก มีสิทธิได้รับมรดกร่วมกันหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท คือ คนละ ๕,๐๐๐ บาท เนื่องจากนาย ก. เจ้ามรดกไม่มีทายาทเป็นมารดา และไม่มีผู้กันสิทธิอื่นในระหว่างย่ากับทวดหญิงฝ่ายมารดา และเมื่อมีหลายคนในชั้นเดียวกันโดยถือว่าอยู่ในชั้นเดียวกัน เพราะย่าและทวดหญิงฝ่ายมารดาไม่กันสิทธิกันและกัน จึงต้องนำมรดกหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกดังกล่าวมาแบ่งคนละเท่า ๆ กัน ส่วนที่เหลือตกเป็นของนาย ฟ. ซึ่งเป็นปู่ของนาย ก. เจ้ามรดก จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๔๘ (๓) นาย ญ. ถูกกันสิทธิโดยนาย ฟ. และนาง ป. ถูกกันสิทธิโดยนาง ส. ส่วนนาย ม. และนาย จ. เป็นทายาทประเภทสามถูกกันสิทธิโดยทายาทประเภทหนึ่งคือ นาง ย. และนาง ส. และโดยทายาทประเภทสอง คือ นาย ฟ.

ทวดชาย
ทวดหญิง
นาย ญ.
นาง ป.
ทวดชาย
ทวดหญิง
นาย ม.
นาง ย.
ปู่
นาย ฟ.
นาง ส.
ย่า
ตา
นาย จ.
นาง ล.
ยาย
บิดา
นาย ช.
นาง ข.
มารดา
นาย ก.
เจ้ามรดก

หมวด ๔
ทายาทประเภทสอง

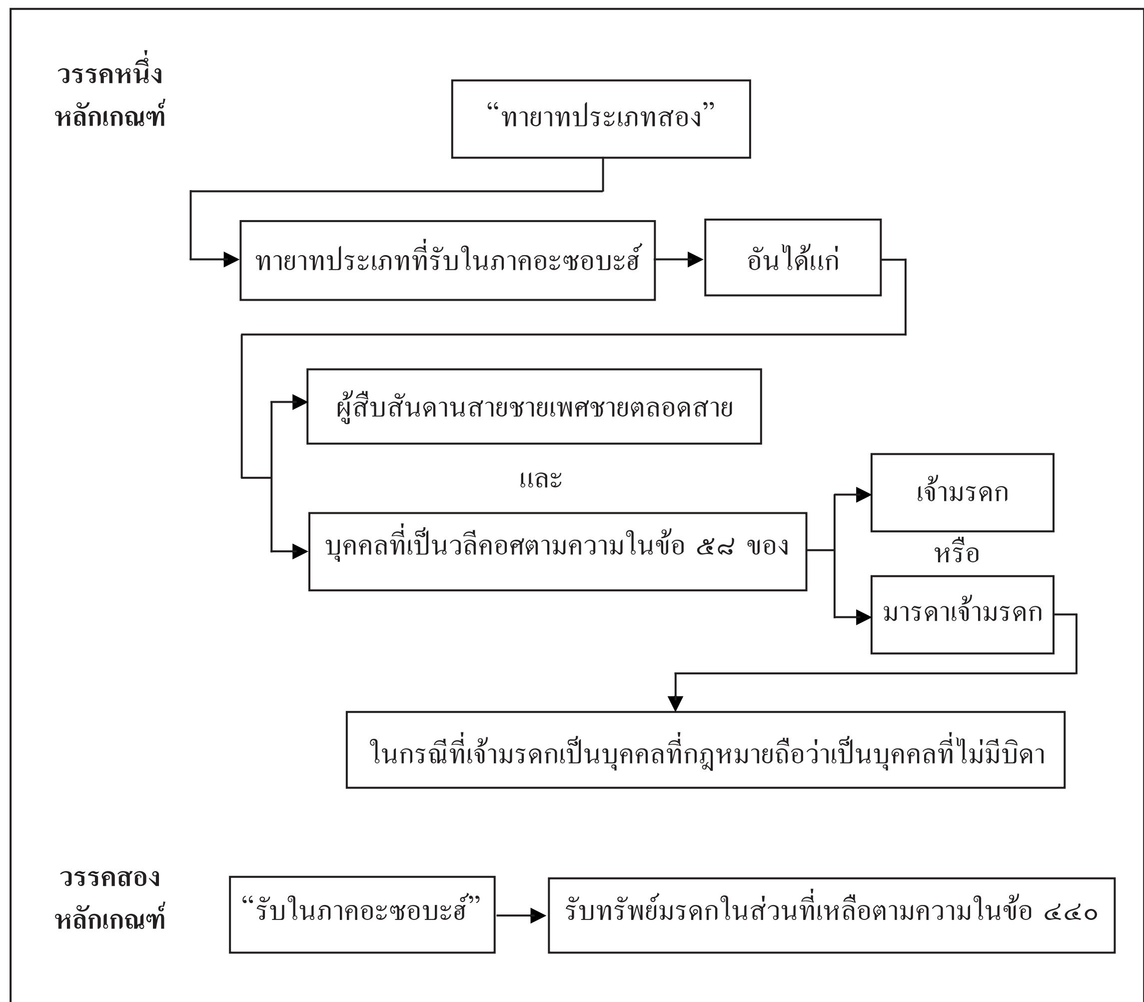

"ทายาทประเภทสอง"

ข้อ ๔๕๔ "ทายาทประเภทสอง" หมายความว่า ทายาทประเภทที่รับในภาคอะซอบะฮ์ อันได้แก่ ผู้สืบสันดานสายชายเพศชายตลอดสาย และบุคคลที่เป็นวลีคอศตามความในข้อ ๕๘ ของเจ้ามรดก หรือของมารดาเจ้ามรดกในกรณีที่เจ้ามรดกเป็นบุคคลที่กฎหมายถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีบิดา

"รับในภาคอะซอบะฮ์"

"รับในภาคอะซอบะฮ์" หมายความว่า รับทรัพย์มรดกในส่วนที่เหลือตามความในข้อ ๔๔๐

อธิบายศัพท์

๑. “ทายาท” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๒. “ผู้สืบสันดานสายชาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔) วรรคสอง

๓. “วลีคอศ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๕๘ วรรคสอง

๔. “เจ้ามรดก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๕. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

๑. ตามความในข้อนี้ทายาทประเภทที่รับในภาคอะซอบะฮ์ หมายถึง ผู้มีสิทธิรับมรดกในส่วนที่เหลือตามความในข้อ ๔๔๐ โดยที่ไม่มีการกำหนดอัตราส่วนไว้เหมือนกับทายาทประเภทหนึ่ง กล่าวคือ ในกรณีที่ไม่มีทายาทประเภทหนึ่ง ทายาทประเภทนี้ก็จะรับมรดกทั้งหมด แต่ถ้ามีทายาทประเภทหนึ่ง ทายาทประเภทนี้ก็จะรับมรดกส่วนที่เหลือจากทายาทประเภทหนึ่ง และหากทายาทประเภทหนึ่งรับมรดกไปหมดแล้ว ทายาทประเภทสองก็จะหมดสิทธิรับมรดก ยกเว้นกรณีที่มีการยกเว้นเอาไว้ เช่น กรณีในข้อ ๔๕๒ อีกทั้งถ้าหากทายาทประเภทสองนั้นมีเพียงคนเดียว ทายาทคนนั้นก็จะได้รับมรดกไปทั้งหมดเพียงคนเดียว

๒. ทายาทที่รับในภาคอะซอบะฮ์นั้น ได้แก่

(ก) ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายตลอดสาย

(ข) บุคคลที่เป็นวลีคอศตามความในข้อ ๕๘ ของเจ้ามรดกหรือของมารดาเจ้ามรดกในกรณีที่เจ้ามรดกเป็นบุคคลที่กฎหมายถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีบิดา

๓. ตามวรรคสองของข้อนี้ “รับในภาคอะซอบะฮ์” หมายความว่า รับทรัพย์มรดกในส่วนที่เหลือตามความในข้อ ๔๔๐ กล่าวคือ หากมีทายาทประเภทหนึ่งร่วมรับมรดกด้วย ทายาทประเภทสองจะรับมรดกส่วนที่เหลือจากทายาทประเภทหนึ่ง

ท่านนบีได้กล่าวไว้ความว่า “เจ้าทั้งหลายจงมอบส่วนแบ่ง (ในกองมรดก) ที่กำหนดให้แล้ว (เป็นอัตราส่วน) แก่ทายาทที่มีสิทธิในมัน (คือทายาทประเภทหนึ่ง) และส่วนที่เหลือนั้นมันเป็นสิทธิของผู้ที่เป็นที่หนึ่ง (สำหรับเจ้ามรดก) ที่เป็นเพศชาย (คือทายาทประเภทสองที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากที่สุด)”

รายงานและบันทึกโดยอัล-บุคอรีย์และมุสลิม

ชนิดของทายาทประเภทสอง

ข้อ ๔๕๕ ทายาทตามความในข้อ ๔๕๔ แบ่งได้เป็นสามชนิด ดังนี้

(๑) ชนิดเป็นด้วยตัวเอง คือ ทายาทเพศชายที่ไม่ได้ถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับทายาทนั้นโดยทายาทเพศหญิงซึ่งแบ่งตามการมีความสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับเจ้ามรดกออกเป็นสี่กลุ่ม คือ

(๑.๑) กลุ่มผู้สืบสันดานของเจ้ามรดก อันได้แก่ บุตรชาย หลานชายที่เกิดจากบุตรชายและผู้สืบสันดานของบุตรชายสายชายที่เป็นเพศชายจนสุดสาย

(๑.๒) กลุ่มผู้สืบสายโลหิตของเจ้ามรดก อันได้แก่ บิดา ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของเจ้ามรดกจนสุดสาย โดยถือว่าผู้อยู่ในลำดับต้นเป็นผู้ใกล้ชิดกว่าผู้อยู่ในลำดับไกลกว่า

(๑.๓) กลุ่มผู้สืบสันดานของบิดาของเจ้ามรดก อันได้แก่

(ก) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา

(ข) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดา

(ค) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ก)

(ง) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ข)

(จ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ค)

(ฉ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ง)

(ช) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (จ) และ (ฉ) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย

(๑.๔) กลุ่มผู้สืบสันดานของปู่ หรือของผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจนสุดสายแล้วแต่กรณี ของเจ้ามรดก อันได้แก่

(ก) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของบิดา

(ข) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของบิดา

(ค) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ก)

(ง) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ข)

(จ) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (ค) และ (ง) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย

(ฉ) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของปู่

(ช) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของปู่

(ซ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ฉ)

(ฌ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ช)

(ญ) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (ซ) และ (ฌ) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย

(ฎ) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาและร่วมแต่บิดาตามลำดับของผู้ที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปตามลำดับจนสุดสาย

(ฏ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ฎ) โดยสลับกันไป ระหว่างร่วมบิดามารดากับร่วมแต่บิดาตามลำดับความสูงต่ำในสายสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับเจ้ามรดกจนสุดสาย

ทายาทใน (๑) นี้ ผู้ที่อยู่ในลำดับต้นจะกันสิทธิทายาทในลำดับหลัง และผู้มีความสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับเจ้ามรดกใกล้ชิดมากกว่าจะกันสิทธิทายาทกลุ่มเดียวกันที่อยู่ในลำดับไกลกว่า

(๒) ชนิดเป็นโดยผู้อื่นทำให้เป็นและเป็นร่วมกับผู้อื่นนั้น คือ ทายาทที่เป็นเพศหญิงที่เดิมเป็นทายาทประเภทหนึ่งแต่ได้ถูกทำให้เป็นทายาทประเภทสองโดยทายาทจำพวกเดียวกันที่เป็นเพศชายและทั้งสองจะเป็นทายาทประเภทสองร่วมกัน อันได้แก่ บุตรหญิง หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงที่อยู่ในลำดับต่ำลงไปจนสุดสาย พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา

(๓) ชนิดเป็นโดยผู้อื่นทำให้เป็น แต่ไม่ได้เป็นร่วมกับผู้อื่นนั้น คือ ทายาทที่เป็นเพศหญิงที่เดิมเป็นทายาทประเภทหนึ่ง แต่ได้ถูกทำให้เป็นทายาทประเภทสองโดยทายาทเพศเดียวกัน และทายาทนั้นจะเป็นทายาทประเภทสองเพียงฝ่ายเดียว อันได้แก่ พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดา ในกรณีที่นอกจากทายาทเช่นว่านั้นแล้วเจ้ามรดกยังมีบุตรหญิง หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย หรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย

หลักเกณฑ์

ทายาทตามความในข้อ ๔๕๔ แบ่งได้เป็นสามชนิด ดังนี้

(๑) ชนิดเป็นด้วยตัวเอง คือ → ทายาทเพศชายที่ไม่ได้ถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับทายาทนั้น โดยทายาทเพศหญิง

ซึ่งแบ่งตามการมีความสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับเจ้ามรดกออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

(๑.๑) กลุ่มผู้สืบสันดานของเจ้ามรดก อันได้แก่

- บุตรชาย
- หลานชายที่เกิดจากบุตรชาย

และ

- ผู้สืบสันดานของบุตรชายสายชายที่เป็นเพศชายจนสุดสาย

(๑.๒) กลุ่มผู้สืบสายโลหิตของเจ้ามรดก อันได้แก่

- บิดา
- ปู่

และ

- ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของเจ้ามรดกจนสุดสาย

→ โดยถือว่าผู้อยู่ในลำดับต้นเป็นผู้ใกล้ชิดกว่าผู้อยู่ในลำดับไกลกว่า

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๑.๓) กลุ่มผู้สืบสันดานของบิดาของเจ้ามรดก อันได้แก่

- (ก) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา
- (ข) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดา
- (ค) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ก)
- (ง) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ข)
- (จ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ค)
- (ฉ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ง)
- (ช) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (จ) และ (ฉ) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย

(๑.๔) กลุ่มผู้สืบสันดานของปู่ หรือของผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจนสุดสาย แล้วแต่กรณี ของเจ้ามรดก อันได้แก่

- (ก) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของบิดา
- (ข) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของบิดา

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

- (ค) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ก)
- (ง) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ข)
- (จ) ผู้อยู่ในลำดับถัดลงไปจากผู้อยู่ใน (ค) และ (ง) โดยสลับกันไปจนสุดสาย
- (ฉ) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของปู่
- (ช) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของปู่
- (ซ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ฉ)
- (ฌ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ช)
- (ญ) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (ซ) และ (ฌ) โดยสลับกันไปจนสุดสาย
- (ฎ) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาและร่วมแต่บิดา ตามลำดับของผู้ที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปตามลำดับจนสุดสาย
- (ฏ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ฎ) โดยสลับกันไประหว่างร่วมบิดามารดา กับร่วมแต่บิดา ตามลำดับความสูงต่ำในสายสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับเจ้ามรดกจนสุดสาย

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

ทายาทใน (๑) นี้

ผู้ที่อยู่ในลำดับต้น → จะกันสิทธิทายาทในลำดับหลัง

ผู้มีความสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับเจ้ามรดกใกล้ชิดมากกว่า → จะกันสิทธิทายาทกลุ่มเดียวกันที่อยู่ในลำดับไกลกว่า

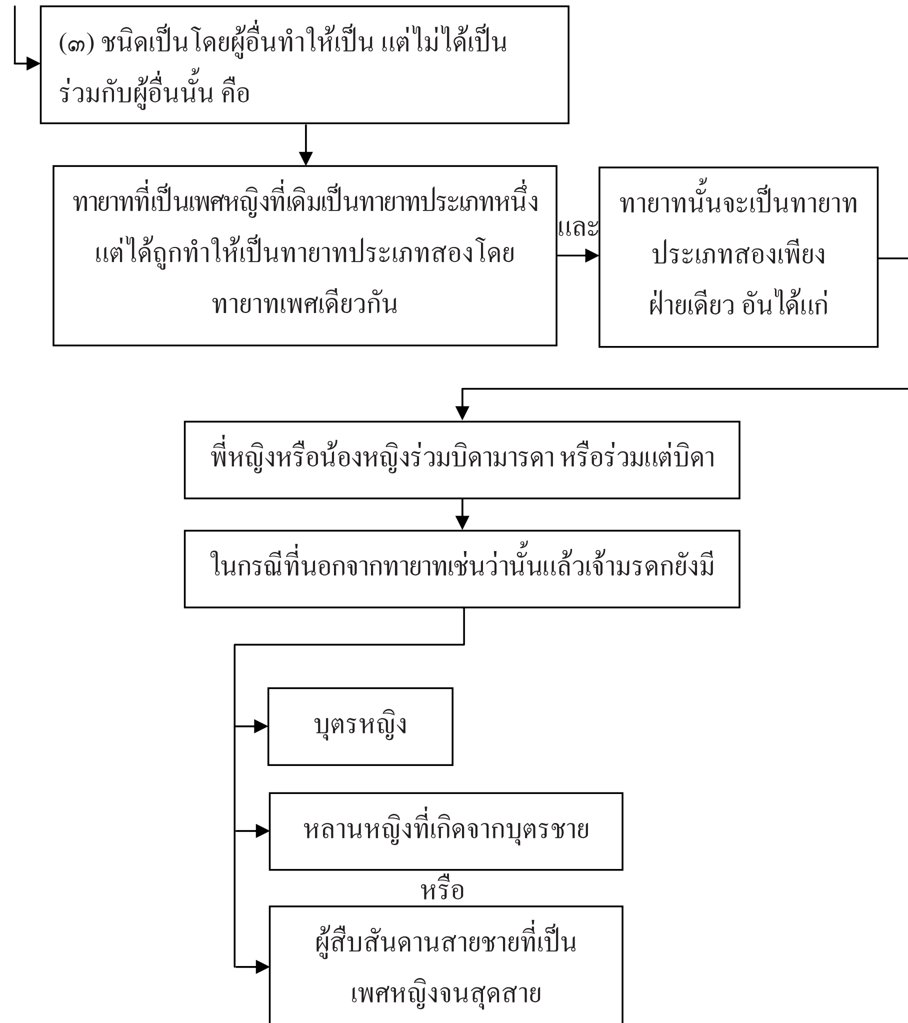
(๒) ชนิดเป็นโดยผู้อื่นทำให้เป็นและเป็นร่วมกับผู้อื่นนั้น คือ

ทายาทที่เป็นเพศหญิงที่เดิมเป็นทายาทประเภทหนึ่ง แต่ได้ถูกทำให้เป็นทายาทประเภทสอง โดยทายาทจำพวกเดียวกันที่เป็นเพศชาย → และทั้งสองจะเป็นทายาทประเภทสองร่วมกับอันได้แก่

- บุตรหญิง
- หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย
- ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงที่อยู่ในลำดับต่ำลงไปจนสุดสาย
- พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา
- พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)
(๓) ชนิดเป็นโดยผู้อื่นทำให้เป็น แต่ไม่ได้เป็นร่วมกับผู้อื่นนั้น คือ
ทายาทที่เป็นเพศหญิงที่เดิมเป็นทายาทประเภทหนึ่ง แต่ได้ถูกทำให้เป็นทายาทประเภทสองโดยทายาทเพศเดียวกัน
และ
ทายาทนั้นจะเป็นทายาทประเภทสองเพียงฝ่ายเดียว อันได้แก่
พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา
ในกรณีที่นอกจากทายาทเช่นว่านั้นแล้วเจ้ามรดกยังมี
บุตรหญิง
หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย
หรือ
ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย

อธิบายศัพท์

๑. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๒. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๓. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)

๔. "ผู้สืบสายโลหิต" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓)

๕. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง

๖. "ทายาทประเภทสอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๔

๗. "ทายาทประเภทหนึ่ง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๕

ข้อพิจารณา

๑. ทายาทประเภทสองแบ่งเป็น ๓ ชนิด

๑.๑ ชนิดเป็นด้วยตัวเอง ซึ่งต้องเป็นทายาทเพศชายที่มีความสัมพันธ์กับเจ้ามรดกทางสายโลหิตโดยไม่มีเพศหญิงมากั้นกลาง ซึ่งแยกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

๑.๑.๑ กลุ่มผู้สืบสันดานของเจ้ามรดก

๑.๑.๒ กลุ่มผู้สืบสายโลหิตของเจ้ามรดก

๑.๑.๓ กลุ่มผู้สืบสันดานของบิดาของเจ้ามรดก

๑.๑.๔ กลุ่มผู้สืบสันดานของปู่หรือของผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจนสุดสาย แล้วแต่กรณีของเจ้ามรดก

โดยทายาททั้งสี่กลุ่มนี้ ผู้ที่อยู่ในกลุ่มแรกจะกันสิทธิผู้ที่อยู่ในกลุ่มถัดไปและผู้ที่อยู่ในลำดับต้นจะกันสิทธิผู้ที่อยู่ลำดับหลัง ดังนั้น ผู้มีสิทธิรับมรดกภาคนี้จะมีลำดับเดียวเท่านั้น แต่ถ้าในลำดับเดียวกันมีหลายคน แต่ละคนจะได้รับส่วนแบ่งจากมรดกที่ได้มานั้นเท่ากัน

๑.๒ ชนิดเป็นโดยผู้อื่นทำให้เป็นและเป็นร่วมกับผู้อื่นนั้น ซึ่งต้องเป็นทายาทเพศหญิงที่ควรมีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทประเภทหนึ่งอยู่ก่อนแล้ว แต่เมื่อมีทายาทเพศชายที่อยู่ในชั้นเดียวกันกับทายาทเพศหญิงนั้น ทายาทเพศชายนั้นจะทำให้ทายาทเพศหญิงดังกล่าวกลายเป็นทายาทประเภทสองโดยการอาศัยทายาทเพศชายนั้น เช่น หากเจ้ามรดกมีทายาทเป็นบุตรหญิงเพียงคนเดียวหรือหลายคน บุตรหญิงมีสิทธิในกองมรดกนั้นหนึ่งในสองส่วนหรือสองในสามส่วนของกองมรดก แล้วแต่กรณี ตามความในข้อ ๔๔๒ (๑) หรือ (๒) อยู่แล้ว แต่เมื่อเจ้ามรดกมีบุตรชายอยู่ในชั้นเดียวกันกับบุตรหญิงนั้น บุตรชายนั้น ก็จะทำให้บุตรหญิงนั้นกลายเป็นทายาทประเภทสอง โดยการอาศัยบุตรชายนั้นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดากับพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาก็เช่นเดียวกัน ดังนั้น บุตรหญิงนั้นจึงต้องร่วมรับส่วนที่เหลือกับบุตรชายที่อยู่ในลำดับเดียวกันในอัตราส่วนชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน ซึ่งทายาทเพศหญิงเช่นว่านั้นมี ๕ จำพวก คือ

๑.๒.๑ บุตรหญิง

๑.๒.๒ หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย

๑.๒.๓ ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงที่อยู่ในลำดับต่ำลงไปจนสุดสาย

๑.๒.๔ พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา

๑.๒.๕ พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา

ส่วนพี่หญิงหรือน้องหญิงที่ร่วมแต่มารดานั้นไม่รวมอยู่ในทายาทเพศหญิงเช่นว่านั้น กล่าวคือ พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่มารดา จะไม่นำพาพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่มารดาไปรับมรดกในฐานะทายาทประเภทสองได้เพราะตนเองไม่ได้เป็นทายาทประเภทสองเนื่องจากตามความในข้อ ๔๔๗ กำหนดให้พี่น้องร่วมแต่มารดา ไม่ว่าชายหรือหญิงเป็นทายาทประเภทหนึ่งโดยการกำหนดสิทธิพวกเขาไว้เป็นอัตราส่วนแล้ว

๑.๓ ชนิดเป็นโดยผู้อื่นทำให้เป็น แต่ไม่ได้เป็นร่วมกับผู้อื่น กล่าวคือ ทายาทที่เป็นเพศหญิงที่มีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทประเภทหนึ่งอยู่ก่อนแล้ว แต่ได้ถูกทำให้เป็นทายาทประเภทสองโดยทายาทเพศเดียวกัน และทายาทนั้นจะเป็นทายาทประเภทสองเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งทายาทเพศหญิงเช่นว่านั้นมี ๒ จำพวก คือ

๑.๓.๑ พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา

๑.๓.๒ พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา

ส่วนทายาทเพศเดียวกันที่ทำให้ทายาทเพศหญิงเช่นว่านั้นเป็นทายาทประเภทสองนั้น คือ

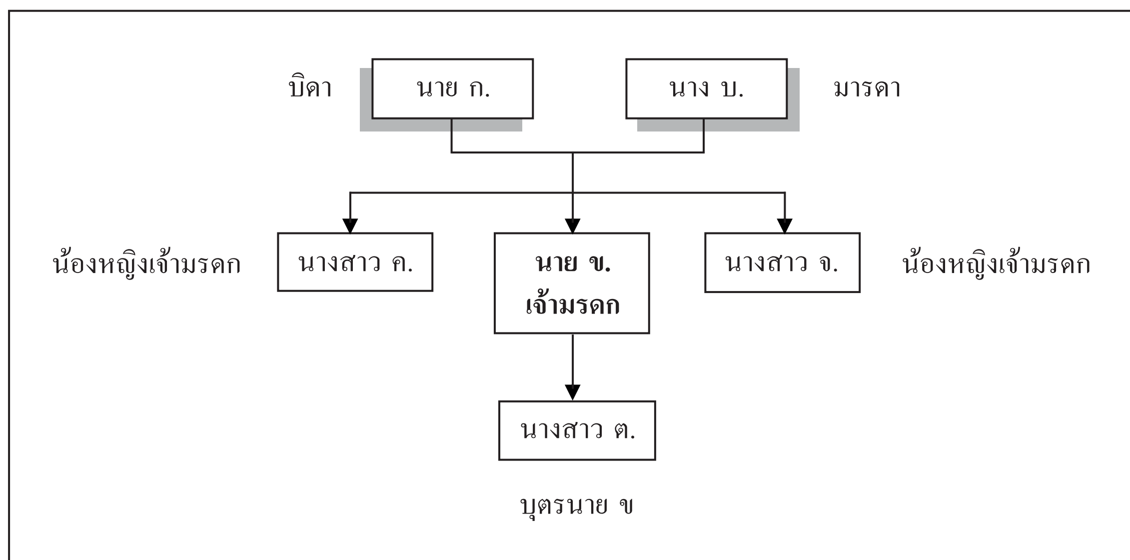
(ก) บุตรหญิง

(ข) หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย

(ค) ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย

ทั้งนี้ ในเฉพาะกรณีที่นอกจากทายาทที่เป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา หรือพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาเช่นว่านั้นแล้ว เจ้ามรดกยังมีทายาทที่เป็นเพศเดียวกันดังกล่าว

ตัวอย่าง นาย ข. นางสาว ค. และนางสาว จ. เป็นบุตรนาย ก. กับนาง บ. นาย ข. มีบุตรชื่อนางสาว ต. นาย ก. และนาง บ. ได้ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ข. เจ้ามรดกถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นางสาว ต. มีสิทธิได้รับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนางสาว ต. เป็นบุตรหญิงเพียงคนเดียวของนาย ข. เจ้ามรดก จึงมีสิทธิรับมรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกตามความในข้อ ๔๔๔ (๑) ส่วนนางสาว ค. และนางสาว จ. พี่น้องร่วมบิดามารดาของนาย ข. เจ้ามรดกได้รับทรัพย์มรดกส่วนที่เหลือจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เนื่องจากนางสาว ค. และนางสาว จ. ถูกทำให้เป็นทายาทประเภทสองเพียงฝ่ายเดียว โดยทายาทเพศเดียวกัน คือ นางสาว ต. ตามความในข้อ ๔๕๔ และข้อ ๔๕๕ (๓)

บิดา
นาย ก.
นาง บ.
มารดา
น้องหญิงเจ้ามรดก
นางสาว ค.
นาย ข.
เจ้ามรดก
นางสาว จ.
น้องหญิงเจ้ามรดก
นางสาว ต.
บุตรนาย ข

สิทธิรับมรดกของบุคคลสองสถานะในกลุ่มที่ต่างกัน

ข้อ ๔๕๖ บุคคลใดอยู่ในสองสถานะในเวลาเดียวกัน ซึ่งทั้งสองสถานะนั้นอยู่ในกลุ่มที่ต่างกันให้บุคคลนั้นรับมรดกได้ในทั้งสองสถานะในเวลาเดียวกัน

สิทธิรับมรดกของทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสอง

ทายาทตามความในข้อ ๔๕๕ (๑.๒) เป็นได้ทั้งทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสองและรับมรดกได้ทั้งในการเป็นทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสองในเวลาเดียวกัน

สิทธิรับมรดกของทายาทประเภทสองหลายคน

ในกรณีที่มีทายาทประเภทสองในกลุ่มเดียวกันและอยู่ในระดับความใกล้ชิดเท่ากันหลายคน ให้แต่ละคนได้รับส่วนแบ่งจากมรดกที่ได้มานั้นเท่ากัน

วรรคหนึ่ง

หลักเกณฑ์ บุคคลอยู่ในสองสถานะในเวลาเดียวกัน → ซึ่งทั้งสองสถานะนั้นอยู่ในกลุ่มที่ต่างกัน

ผล ให้บุคคลนั้นรับมรดกได้ในทั้งสองสถานะในเวลาเดียวกัน

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ ทายาทตามความในข้อ ๔๕๕ (๑.๒)

↓ เป็นได้ทั้งทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสอง และ

↓ และ

รับมรดกได้ทั้งในการเป็นทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสองในเวลาเดียวกัน

วรรคสาม

หลักเกณฑ์ ในกรณีที่ → มีทายาทประเภทสองในกลุ่มเดียวกัน และ อยู่ในระดับความใกล้ชิดเท่ากันหลายคน

ผล ให้แต่ละคนได้รับส่วนแบ่งจากมรดกที่ได้มานั้นเท่ากัน

อธิบายศัพท์

๑. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๒. "ทายาทประเภทหนึ่ง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๕

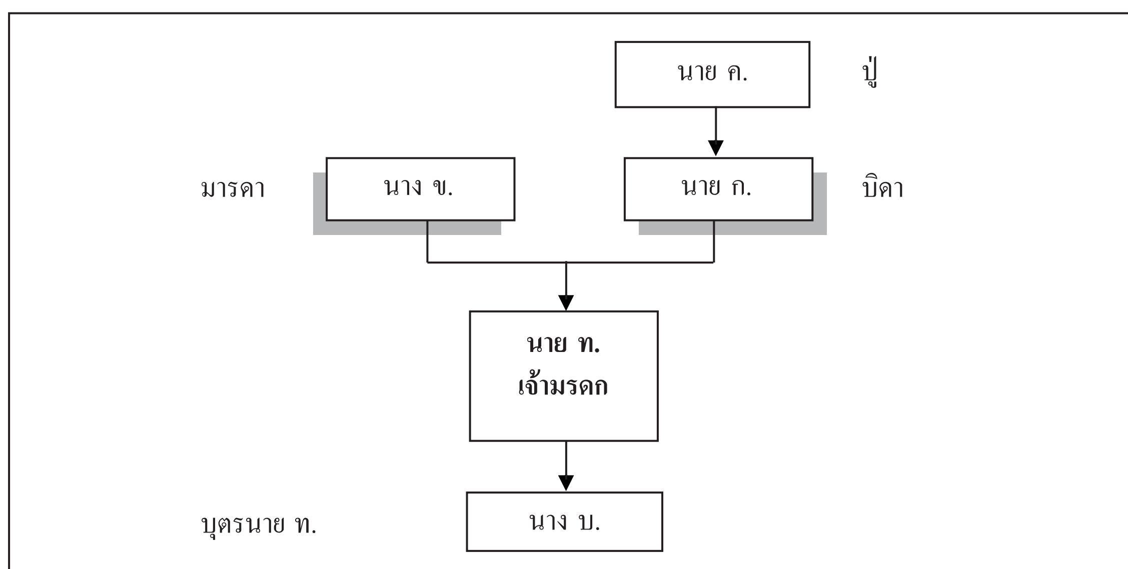
๓. "ทายาทประเภทสอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๔

ข้อพิจารณา

๑. ตามความในวรรคแรกเป็นกรณีบุคคลที่อยู่ในสองสถานะในเวลาเดียวกัน ซึ่งทั้งสองสถานะนั้นอยู่ในกลุ่มที่ต่างกัน ให้บุคคลนั้นรับมรดกได้ทั้งสองสถานะในเวลาเดียวกัน

ตัวอย่าง นาย ก. เป็นบุตรนาย ค. นาง ข. เป็นภริยานาย ก. มีบุตรหนึ่งคนชื่อนาย ท. นาย ท. มีบุตรชื่อนาง บ. นาย ก. และนาง ข. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ท. ถึงแก่ความตายและมีมรดกเป็นจำนวน ๖๐๐,๐๐๐ บาท เช่นนี้ นาง บ. ซึ่งเป็นบุตรหญิงคนเดียวของเจ้ามรดกมีสิทธิรับทรัพย์มรดกหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกเป็นจำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนนาย ค. ซึ่งเป็นปู่ของเจ้ามรดกมีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทประเภทหนึ่งจำนวนหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก เป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ตามความในข้อ ๔๔๘ (๒) เนื่องจากนาย ท. เจ้ามรดกมีนาง บ. เป็นบุตรหญิงซึ่งยังมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้นาย ค. ยังได้รับมรดกส่วนที่เหลืออีก ๒๐๐,๐๐๐ บาท หลังจากการแบ่งให้แก่นาง บ. แล้ว ในฐานะทายาทประเภทสอง ตามความในข้อ ๔๔๘ (๒) โดยนาย ค. ปู่ของเจ้ามรดกอยู่ในสองสถานะ กล่าวคือ เป็นทายาทประเภทหนึ่งตามความในข้อ ๔๔๘ (๒) และเป็นทายาทประเภทสองตามความในข้อ ๔๕๕ (๑) (๑.๒) ซึ่งทั้งสองสถานะนั้นอยู่ในกลุ่มที่ต่างกัน จึงมีสิทธิได้รับมรดกได้ทั้งสองสถานะในเวลาเดียวกันตามความในข้อนี้

๒. ความในวรรคสองเป็นการขยายความในวรรคแรกให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ทายาทตามข้อ ๔๕๕ (๑) (๑.๒) อันได้แก่ บิดา ปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของเจ้ามรดกจนสุดสายเป็นได้ทั้งทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสอง และมีสิทธิรับมรดกทั้งสองสถานะในเวลาเดียวกัน

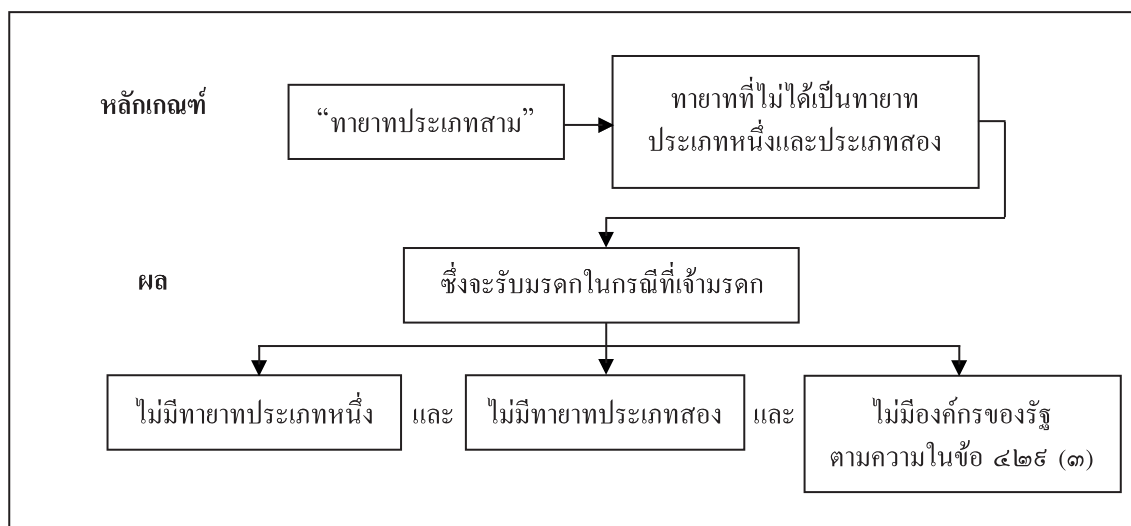
๓. ความในวรรคสามเป็นกรณีที่มีทายาทประเภทสองในกลุ่มเดียวกัน เช่น บุตรชายกับบุตรชาย พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาหลายคน แต่ละคนจะได้รับส่วนแบ่งจากมรดกที่ได้มานั้นเท่ากัน

หมวด ๕
ทายาทประเภทสาม

“ทายาทประเภทสาม”

ข้อ ๔๕๗ “ทายาทประเภทสาม” หมายความว่า ทายาทที่ไม่ได้เป็นทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสอง ซึ่งจะรับมรดกในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสองและไม่มีองค์กรของรัฐตามความในข้อ ๔๒๙ (๓)

อธิบายศัพท์

๑. “ทายาท” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๒. “ทายาทประเภทหนึ่ง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๕

๓. “ทายาทประเภทสอง” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๔

๔. “เจ้ามรดก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๕. “องค์กรของรัฐ” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๐

ข้อพิจารณา

ทายาทประเภทสาม หมายถึง ทายาทที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับเจ้ามรดกเช่นเดียวกับบางส่วนของทายาทประเภทหนึ่งและทายาทประเภทสอง แต่ไม่ถือว่าเป็นญาติที่ใกล้ชิดเท่า เช่น หลานหญิงที่เกิดจากบุตรหญิง โดยทายาทประเภทนี้จะมีสิทธิได้รับมรดกก็ต่อเมื่อ

(ก) ไม่มีทายาทประเภทหนึ่ง

(ข) ไม่มีทายาทประเภทสอง และ

(ค) ไม่มีองค์กรของรัฐตามความในข้อ ๔๒๙ (๓)

ตัวอย่าง นาย ก. มีถิ่นที่อยู่ประจำอยู่ในประเทศไทยซึ่งไม่มีองค์กรของรัฐตามความในข้อ ๔๒๙ (๓) ขณะที่นาย ก. ถึงแก่ความตาย นาย ก. ไม่มีทายาทอื่นเว้นแต่นาย ข. หลานชายที่เกิดจากบุตรหญิงเพียงคนเดียว เช่นนี้ นาย ข. หลานชายที่เกิดจากบุตรหญิงจะได้รับมรดกของนาย ก. แต่เพียงผู้เดียวในฐานะทายาทประเภทสาม

ข้อ ๔๕๘ ทายาทประเภทสาม เป็นทายาทที่ไม่ถือว่าเป็นญาติใกล้ชิดกับเจ้ามรดก และเป็นทายาทที่สืบสายโลหิตมาจากทายาทประเภทหนึ่งหรือประเภทสองซึ่งมีสี่กลุ่มดังต่อไปนี้

(๑) กลุ่มผู้สืบสันดาน อันได้แก่ ผู้สืบสันดานของบุตรหญิงของเจ้ามรดกจนสุดสาย และผู้สืบสันดานของหลานหญิงที่เกิดจากบุตรชายของเจ้ามรดกจนสุดสาย

(๒) กลุ่มผู้สืบสายโลหิต อันได้แก่ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่ไม่ได้เป็นทายาทประเภทหนึ่งหรือประเภทสองจนสุดสาย

สิทธิของทายาทประเภทสามในการรับมรดก

(๓) กลุ่มพี่น้อง อันได้แก่ บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชาย ผู้สืบสันดานของบุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายจนสุดสาย ผู้สืบสันดานของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดาจนสุดสาย

(๔) กลุ่มลุง ป้า น้า อา อันได้แก่ พี่ชายหรือน้องชายของบิดาร่วมแต่มารดา บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายของบิดา พี่หญิงหรือน้องหญิงของบิดา พี่หญิงหรือน้องหญิงของมารดา พี่หญิงหรือน้องหญิงของปู่ พี่หญิงหรือน้องหญิงของย่า พี่หญิงหรือน้องหญิงของตา พี่หญิงหรือน้องหญิงของยาย และพี่หญิงหรือน้องหญิงของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจนสุดสาย

สิทธิของทายาทประเภทสามในการรับมรดกแทนที่

ทายาทประเภทสามจะรับมรดกแทนที่ทายาทประเภทสองหรือประเภทหนึ่ง แล้วแต่กรณีที่ทายาทประเภทสามนั้น ๆ สืบสายโลหิตลงมาหรือขึ้นไป และทายาทประเภทสามจำพวกที่ใกล้ชิดทายาทประเภทสองหรือประเภทหนึ่งมากที่สุดเท่านั้น ที่มีสิทธิรับมรดกโดยจะกันสิทธิทายาทประเภทสามจำพวกที่ใกล้ชิดกับทายาทเช่นว่านั้นน้อยกว่า แต่ถ้าอยู่ในระดับความใกล้ชิดเท่ากันจะมีสิทธิเท่ากัน และถ้าเป็นทายาทโดยธรรมเพียงคนเดียวจะรับมรดกทั้งหมดเพียงคนเดียว

วรรคหนึ่ง

หลักเกณฑ์

ทายาทประเภทสาม เป็นทายาทที่ไม่ถือว่าเป็นญาติใกล้ชิดกับเจ้ามรดก → และ → เป็นทายาทที่สืบสายโลหิตมาจากทายาทประเภทหนึ่งหรือทายาทประเภทสองซึ่งมีสี่กลุ่มดังต่อไปนี้

(๑) กลุ่มผู้สืบสันดาน อันได้แก่
- ผู้สืบสันดานของบุตรหญิงของเจ้ามรดกจนสุดสาย
- และ
- ผู้สืบสันดานของหลานหญิงที่เกิดจากบุตรชายของเจ้ามรดกจนสุดสาย

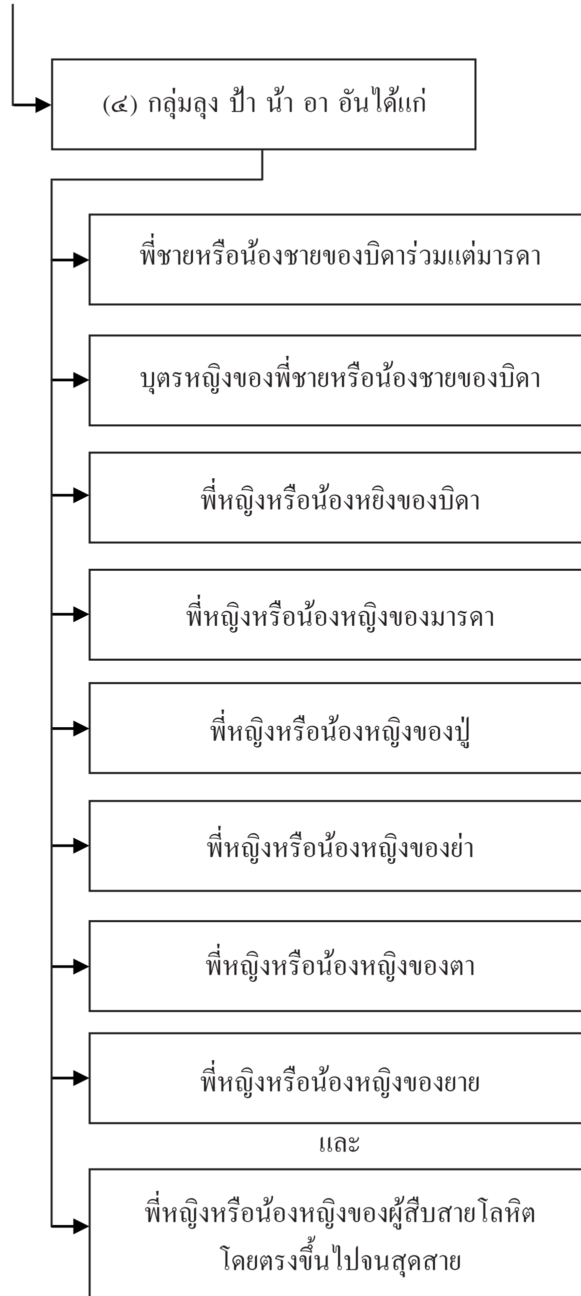
(๒) กลุ่มผู้สืบสายโลหิต อันได้แก่
- ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่ไม่ได้เป็น
  - ทายาทประเภทหนึ่งจนสุดสาย
  - หรือ
  - ทายาทประเภทสองจนสุดสาย

(๓) กลุ่มพี่น้อง อันได้แก่
- บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชาย
- ผู้สืบสันดานของบุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายจนสุดสาย
- ผู้สืบสันดานของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดาจนสุดสาย

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

(๔) กลุ่มลุง ป้า น้า อา อันได้แก่
พี่ชายหรือน้องชายของบิดาร่วมแต่มารดา
บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายของบิดา
พี่หญิงหรือน้องหยิงของบิดา
พี่หญิงหรือน้องหญิงของมารดา
พี่หญิงหรือน้องหญิงของปู่
พี่หญิงหรือน้องหญิงของย่า
พี่หญิงหรือน้องหญิงของตา
พี่หญิงหรือน้องหญิงของยาย
และ
พี่หญิงหรือน้องหญิงของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจนสุดสาย

วรรคสอง

หลักเกณฑ์

ทายาทประเภทสามจะรับมรดกแทนที่ → ทายาทประเภทสอง หรือ ทายาทประเภทหนึ่ง

↓

ที่ทายาทประเภทสามนั้น ๆ สืบสายโลหิตลงมาหรือขึ้นไป

และ ↓

ทายาทประเภทสามจำพวกที่ใกล้ชิดทายาทประเภทสอง หรือทายาทประเภทหนึ่งมากที่สุดเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดก

↓

โดยจะกันสิทธิทายาทประเภทสามจำพวกที่ใกล้ชิดกับทายาทเช่นว่านั้นน้อยกว่า

↓

แต่ถ้าอยู่ในระดับความใกล้ชิดเท่ากันจะมีสิทธิเท่ากัน

และ ↓

ถ้าเป็นทายาทโดยธรรมเพียงคนเดียวจะรับมรดกทั้งหมดเพียงคนเดียว

อธิบายศัพท์

๑. "ทายาทประเภทสาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๗
๒. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑
๓. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗
๔. "ทายาทประเภทหนึ่ง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๕
๕. "ทายาทประเภทสอง" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๔
๖. "ผู้สืบสันดาน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๘๔)
๗. "ผู้สืบสายโลหิต" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓)
๘. "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๓) วรรคสอง
๙. "ทายาทโดยธรรม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๒

ข้อพิจารณา

๑. ทายาทประเภทสามมี ๔ กลุ่ม คือ

๑.๑ กลุ่มผู้สืบสันดาน ได้แก่

(ก) ผู้สืบสันดานของบุตรหญิงของเจ้ามรดกจนสุดสาย เช่น หลานที่เกิดจากบุตรสาวของเจ้ามรดกไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง

(ข) ผู้สืบสันดานของหลานหญิงที่เกิดจากบุตรชายของเจ้ามรดกจนสุดสาย เช่น เหลนที่เกิดจากหลานหญิงที่เกิดจากบุตรชายของเจ้ามรดกไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง

๑.๒ กลุ่มผู้สืบสายโลหิต ได้แก่ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่มีเพศหญิงมากั้นกลางระหว่างผู้นั้นกับเจ้ามรดก ซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่ไม่ได้เป็นทายาทประเภทหนึ่งหรือประเภทสอง ตา บิดาของยาย

๑.๓ กลุ่มพี่น้อง ได้แก่

(ก) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชาย

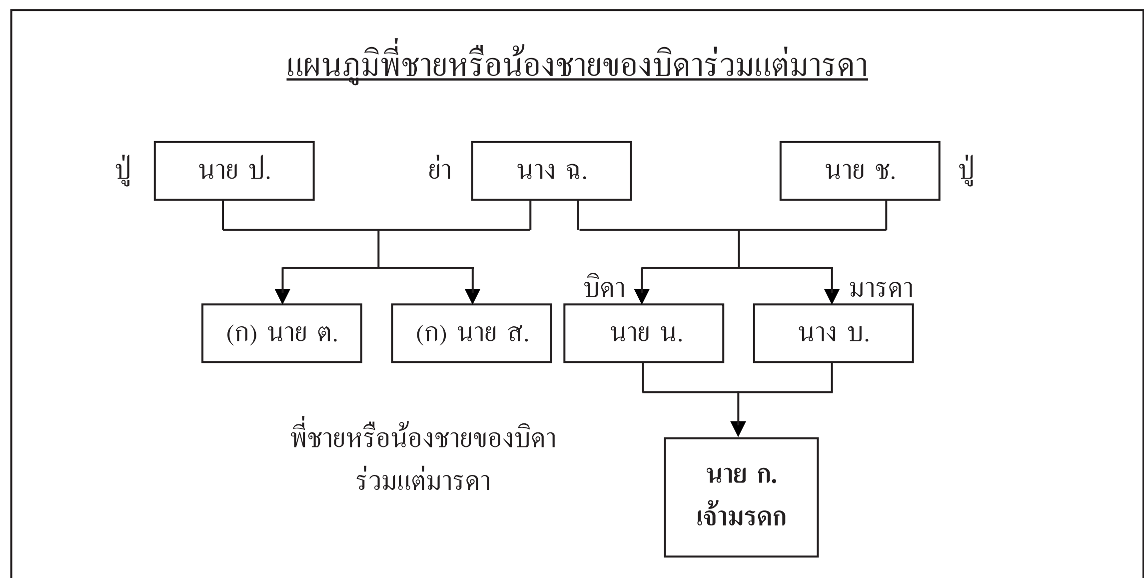
(ข) ผู้สืบสันดานของบุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายจนสุดสาย

(ค) ผู้สืบสันดานของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาจนสุดสาย

(ง) ผู้สืบสันดานของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดาจนสุดสาย

๑.๔ กลุ่มลุง ป้า น้า อา ได้แก่

(ก) พี่ชายหรือน้องชายของบิดาร่วมแต่มารดา

(ข) บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายของบิดา

(ค) พี่หญิงหรือน้องหญิงของบิดา

(ง) พี่หญิงหรือน้องหญิงของมารดา

(จ) พี่หญิงหรือน้องหญิงของปู่

(ช) พี่หญิงหรือน้องหญิงของย่า

(ซ) พี่หญิงหรือน้องหญิงของตา

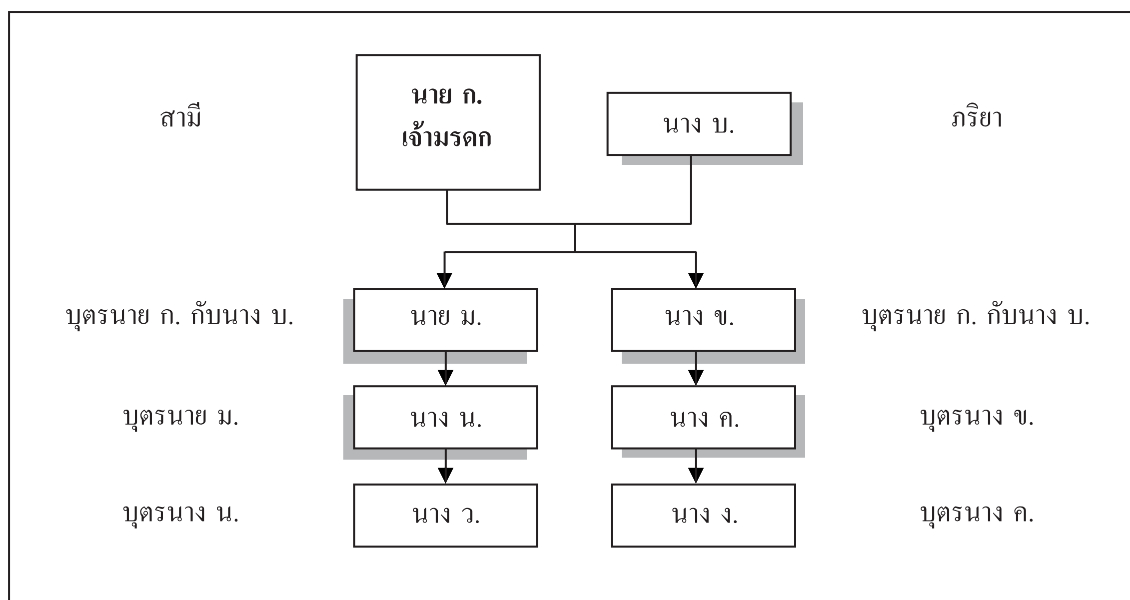
(ญ) พี่หญิงหรือน้องหญิงของยาย

(ฌ) พี่หญิงหรือน้องหญิงของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจนสุดสาย

๒. วิธีการรับมรดกของทายาทประเภทสาม จะเป็นการรับมรดกแทนที่ทายาทประเภทสองหรือประเภทหนึ่ง แล้วแต่กรณีที่ทายาทประเภทสามนั้น ๆ สืบสายโลหิตลงมาหรือขึ้นไป เช่น นาย ก. ไม่มีญาติอื่นเลยนอกจากนาง ค. ซึ่งเป็นเหลนหญิงที่เกิดจากบุตรหญิงของตน และประเทศของนาย ก. นั้นไม่มีองค์กรของรัฐตามความในข้อ ๔๒๙ (๓) ต่อมานาย ก. เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เช่นนี้ นาง ค. จะรับมรดกแทนที่มารดาของตนซึ่งเป็นบุตรหญิงของเจ้ามรดกเท่าที่มารดาของตนมีสิทธิได้รับจากนาย ก. เจ้ามรดก

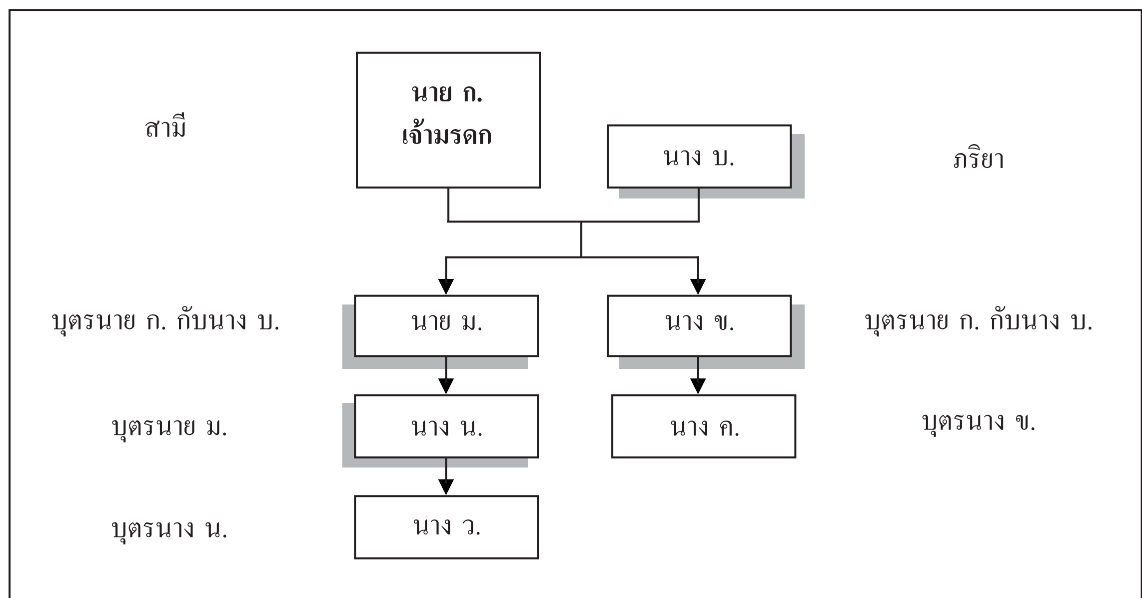
ทายาทประเภทสามจำพวกที่ใกล้ชิดกับทายาทประเภทสองหรือประเภทหนึ่งน้อยกว่าจะถูกกันสิทธิมิให้รับมรดกโดยทายาทประเภทสามจำพวกที่ใกล้ชิดกับทายาทประเภทสองหรือประเภทหนึ่งมากกว่า แต่ถ้าอยู่ในระดับความใกล้ชิดเท่ากันก็จะมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งมรดกร่วมกัน และถ้ามีทายาทประเภทสามเพียงคนเดียวจะรับมรดกทั้งหมดเพียงคนเดียว

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ม. และนาง ข. เป็นบุตรของนาย ก. กับนาง บ. นาย ม. มีบุตรชื่อนาง น. นาง น. มีบุตรชื่อนาง ว. ส่วนนาง ข. มีบุตรชื่อนาง ค. และนาง ค. มีบุตรชื่อนาง ง. ซึ่งประเทศของนาย ก. นั้นไม่มีองค์กรของรัฐตามความในข้อ ๔๒๙ (๓) นาง บ. นาง ข. นาย ม. นาง ค. และนาง น. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เช่นนี้ นาง ว. เหลนของนาย ก. เจ้ามรดกซึ่งเป็นบุตรหญิงของนาง น. จะรับมรดกแทนที่นาง น. หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชายของนาย ก. เจ้ามรดก เท่าที่นาง น. มีสิทธิได้รับจากนาย ก. เจ้ามรดก ส่วนนาง ง. เหลนของนาย ก. เจ้ามรดกซึ่งเป็นบุตรหญิงของนาง ค. หลานหญิงที่เกิดจากบุตรหญิงของนาย ก. เจ้ามรดกถูกกันสิทธิโดยนาง ว. เพราะนาง ว. เป็นทายาทประเภทสามจำพวกที่อยู่ในลำดับใกล้ชิดกับทายาทประเภทสองหรือประเภทหนึ่งมากที่สุดโดยเป็นทายาทประเภทสามที่อยู่ในลำดับใกล้ชิดกับทายาทประเภทสองหรือประเภทหนึ่งมากกว่านาง ง.

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ม. และนาง ข. เป็นบุตรของนาย ก. กับนาง บ. นาย ม. มีบุตรชื่อนาง น. นาง น. มีบุตรชื่อนาง ว. ส่วนนาง ข. มีบุตรชื่อนาง ค. และประเทศของนาย ก. นั้นไม่มีองค์กรของรัฐตามความในข้อ ๔๒๙ (๓) นาง บ. นาง ข. นาย ม. และนาง น. ถึงแก่ความตายไปก่อน ต่อมานาย ก. เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เช่นนี้ นาง ค. หลานหญิงซึ่งเกิดจากบุตรหญิงของนาย ก. เจ้ามรดกจะรับมรดกแทนที่นาง ข. บุตรหญิงของนาย ก. เจ้ามรดก เท่าที่นาง ข. มีสิทธิได้รับจากนาย ก. เจ้ามรดก และนาง ว. เหลนนาย ก. เจ้ามรดกซึ่งเป็นบุตรหญิงของนาง น. จะรับมรดกแทนที่นาง น. หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชายของนาย ก. เจ้ามรดกเท่าที่นาง น. มีสิทธิได้รับจากเจ้ามรดก เพราะทั้งนาง ว. และนาง ค. เป็นทายาทประเภทสามจำพวกที่อยู่ในลำดับใกล้ชิดกับทายาทประเภทสองหรือประเภทหนึ่งเท่าเทียมกัน แม้นาง ค. จะเป็นผู้สืบสันดานที่อยู่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากกว่านาง ว. ก็ตาม

หมวด ๖
ทารกในครรภ์ ผู้สูญหาย บุคคลเพศที่สามและผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

ข้อ ๔๕๙ ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นทารกในครรภ์มารดา ไม่ว่าเจ้ามรดกนั้นจะมีทายาทอื่นอยู่ด้วยหรือไม่ ให้ระงับการแบ่งทรัพย์มรดกไว้ก่อนจนกว่าจะมีความชัดเจนในเรื่องของการมีอยู่จริง จำนวนและเพศโดยมีการเกิดมารอดอยู่ ยกเว้นกรณีที่เจ้ามรดกนั้นมีทายาทอื่นที่ส่วนแบ่งของทายาทเหล่านั้นจะไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าสภาพทารกในครรภ์จะเป็นอย่างไรรวมอยู่ด้วย ในกรณีเช่นว่านี้ ให้แบ่งทรัพย์มรดกแก่ทายาทอื่นนั้นไปก่อน ส่วนทายาทอื่นนอกจากทายาทเหล่านั้นให้รอไปก่อนจนกว่าจะมีความชัดเจนในเรื่องดังกล่าว

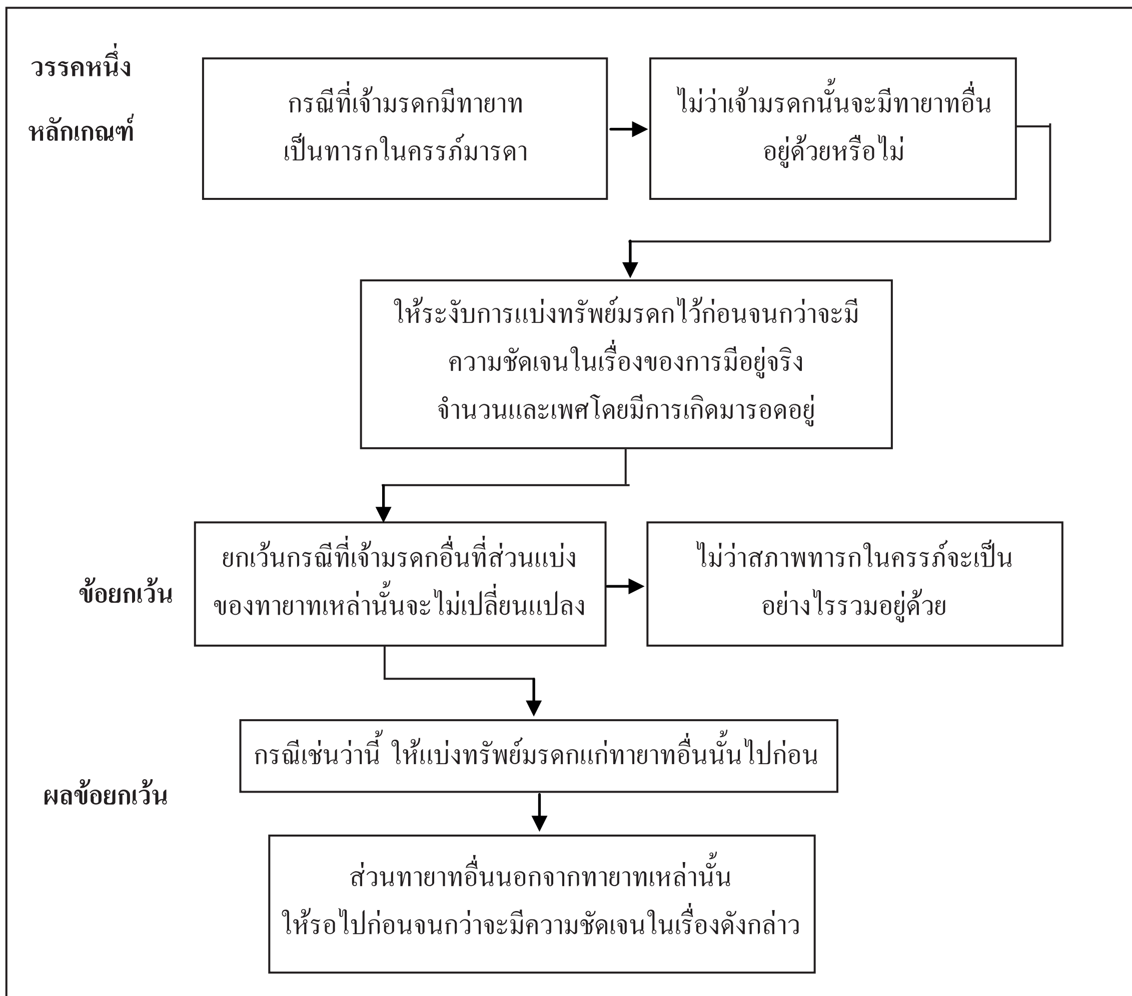
การแบ่งมรดกในระหว่างทายาทยังเป็นทารกในครรภ์

ในกรณีที่ไม่ชัดเจนว่าระยะการตั้งครรภ์นั้นจะยาวนานเท่าใด ให้ถือระยะเวลาสี่ปีนับแต่เริ่มตั้งครรภ์เป็นจุดสิ้นสุดการตั้งครรภ์

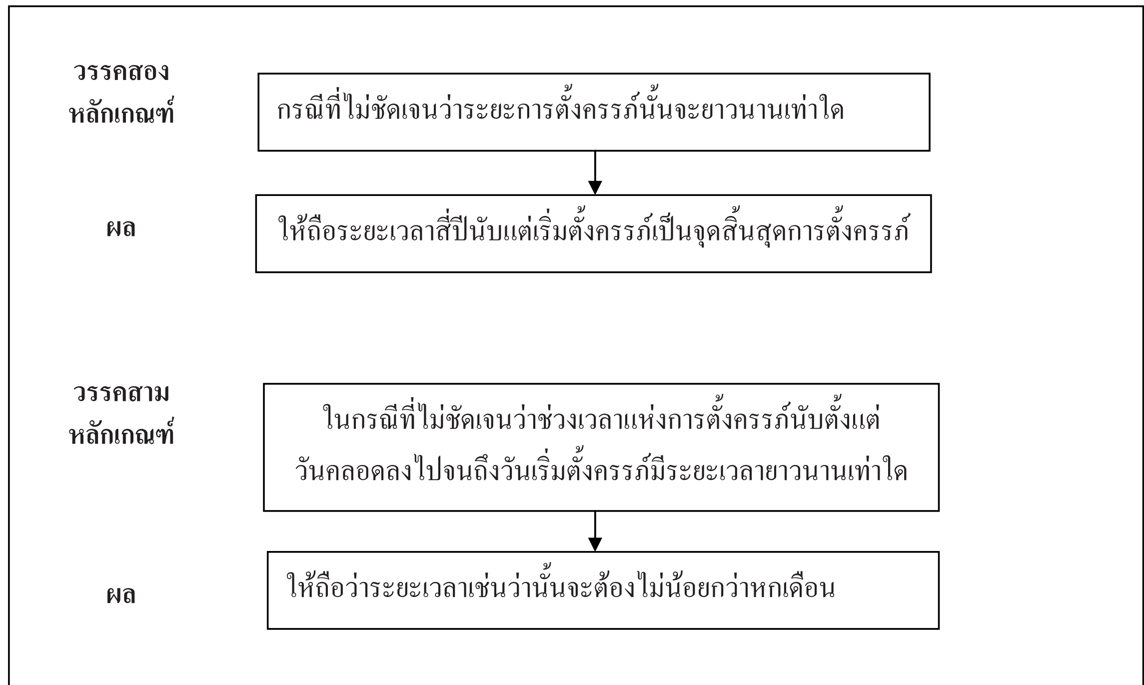
กรณีที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับระยะการตั้งครรภ์

ในกรณีที่ไม่ชัดเจนว่าช่วงเวลาแห่งการตั้งครรภ์ นับตั้งแต่วันคลอดลงไปจนถึงวันเริ่มตั้งครรภ์มีระยะเวลายาวนานเท่าใด ให้ถือว่าระยะเวลาเช่นว่านั้นจะต้องไม่น้อยกว่าหกเดือน

กรณีที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับช่วงเวลาแห่งการตั้งครรภ์

อธิบายศัพท์

๑. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗
๒. "ทายาทประเภทสาม" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๕๗
๓. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑
๔. "ทารกในครรภ์" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑๔)
๕. "ปี" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗)
๖. "วัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๕)
๗. "เดือน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖)

ข้อพิจารณา

๑. ทารกในครรภ์มารดาจะรับมรดกได้ก็ต่อเมื่อมีลักษณะ ๒ ประการ ดังต่อไปนี้

๑.๑ มีอยู่ในครรภ์ของมารดาขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ถึงแม้จะยังเป็นทารกที่อยู่ในช่วงเริ่มต้นของการตั้งครรภ์

๑.๒ เกิดมารอดอยู่ตามกฎหมาย

ในกรณีที่มีสิ่งบอกเหตุว่าเจ้ามรดกอาจมีทายาทที่เป็นทารกในครรภ์มารดา ต้องระงับการแบ่งทรัพย์มรดกไว้ก่อนจนกว่าจะมีความชัดเจนในเรื่องดังกล่าว ไม่ว่าเจ้ามรดกจะมีทายาทอื่นด้วยหรือไม่ กล่าวคือ การตั้งครรภ์ในขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตายของมารดาที่ทารกในครรภ์นั้นของนางเป็นทายาทได้ เมื่อทารกในครรภ์นั้นเกิดมารอดอยู่ และทารกนั้นยังมีชีวิตอยู่เป็นหลักฐานเบื้องต้นว่า เจ้ามรดกนั้นมีทายาทเป็นทารกในครรภ์มารดา ซึ่งจะทำให้ต้องระงับการแบ่งทรัพย์มรดกไว้ก่อนจนกว่าจะมีความชัดเจนในเรื่องดังกล่าว โดยการเกิดมารอดอยู่

ตามกฎหมายของทารกนั้น (ส่วนทารกในครรภ์นั้นจะมีจำนวนเท่าใด และเป็นเพศใดนั้นจะยังไม่เป็นสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องทราบในขณะนี้) ยกเว้นกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทอื่นที่ส่วนแบ่งของทายาทอื่นนั้นจะไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าสภาพทารกในครรภ์นั้นจะเป็นอย่างไร ดังนั้น หากมีทายาทอื่นเช่นว่านั้นก็ให้แบ่งทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทอื่นนั้นไปก่อนได้ ส่วนทายาทอื่นที่ไม่ได้เป็นทายาทเช่นว่านั้น ให้ระงับไว้ก่อนจนกว่าจะมีความชัดเจนในเรื่องของการมีอยู่จริง จำนวนและเพศของทารกในครรภ์มารดาโดยการเกิดมารอดอยู่ของทารกนั้น

การจัดการทรัพย์มรดก กรณีเจ้ามรดกหรือทายาทเป็นผู้สูญหาย

ข้อ ๔๖๐ ในกรณีที่เจ้ามรดก หรือทายาทเป็นผู้สูญหาย ซึ่งยังไม่ทราบว่าตายแล้วหรือไม่ หรือตายเวลาใด ให้จัดการทรัพย์มรดกตามวิธีการแบ่ง ดังต่อไปนี้

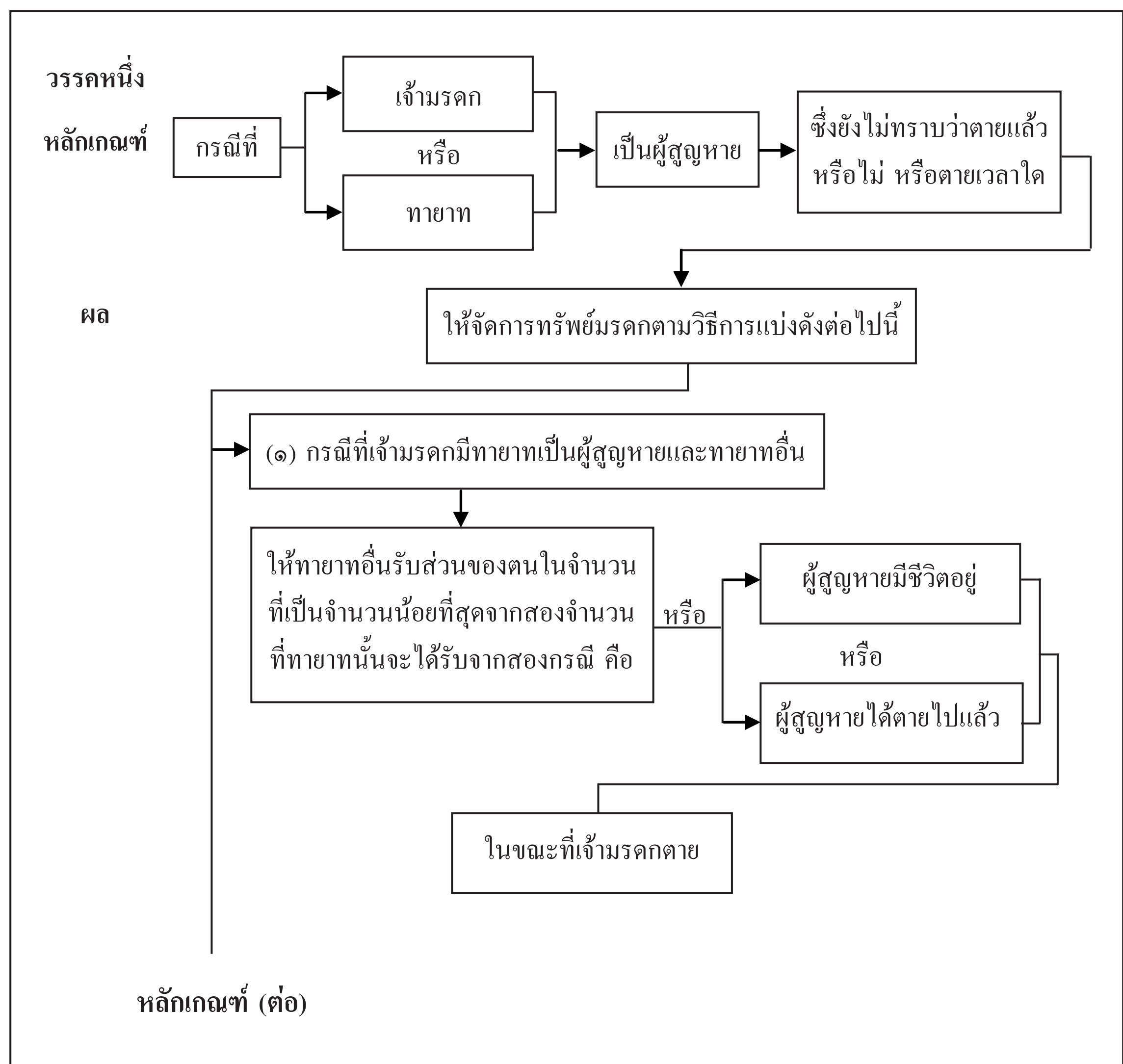
(๑) กรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นผู้สูญหายและทายาทอื่น ให้ทายาทอื่นรับส่วนของตนในจำนวนที่เป็นจำนวนน้อยที่สุด จากสองจำนวนที่ทายาทนั้นจะได้รับจากสองกรณี คือ ผู้สูญหายมีชีวิตอยู่หรือผู้สูญหายได้ตายไปแล้ว ในขณะที่เจ้ามรดกตาย

เมื่อใดที่มีความชัดเจนในเรื่องของการตายหรือมีชีวิตอยู่ของผู้สูญหายนั้นให้มอบแก่ทายาทนั้นตามจำนวนจริงที่ทายาทนั้นมีสิทธิได้รับตามความเป็นจริงโดยพลัน

สิทธิในการรับมรดกของทายาทที่ตายก่อนวันที่ศาลสั่งให้เจ้ามรดกเป็นผู้ที่ตายไปแล้วตามกฎหมาย

(๒) กรณีที่ผู้สูญหายเป็นเจ้ามรดก ให้ระงับการแบ่งมรดกไว้ก่อน จนกว่าจะมีความชัดเจนว่าผู้สูญหายนั้นตายแล้วหรือไม่ หรือตายเวลาใด

ในกรณีที่เจ้ามรดกเป็นผู้ที่ตายแล้วตามกฎหมาย ตามความในข้อ ๑ (๖๐) ทายาทใดตายก่อนวันที่ศาลสั่งให้เจ้ามรดกเป็นผู้ที่ตายแล้วตามกฎหมาย ทายาทนั้นไม่มีสิทธิรับมรดก

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

เมื่อใดที่มีความชัดเจนในเรื่องของ → การตาย หรือ การมีชีวิตอยู่ → ของผู้สูญหาย → ให้มอบแก่ทายาทนั้นตามจำนวนจริงที่ทายาทนั้นมีสิทธิได้รับตามความเป็นจริงโดยพลัน

(๒) กรณีที่ผู้สูญหายเป็นเจ้ามรดก → ให้ระงับการแบ่งมรดกไว้ก่อนจนกว่าจะมีความชัดเจนว่าผู้สูญหายนั้น → ตายแล้วหรือไม่ หรือ ตายเวลาใด

วรรคสอง

หลักเกณฑ์ กรณีที่เจ้ามรดกเป็นผู้ที่ตายแล้วตามกฎหมายตามความในข้อ ๑ (๖๐) → ทายาทใดตายก่อนวันที่ศาลสั่งให้เจ้ามรดกเป็นผู้ที่ตายแล้วตามกฎหมาย

ผล ทายาทนั้นไม่มีสิทธิรับมรดก

อธิบายศัพท์

๑. "เจ้ามรดก" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๒. "ทายาท" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

๓. "ผู้สูญหาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๖๒)

๔. "โดยพลัน" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๗๒)

๕. "ศาล" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๒)

๖. "กฎหมาย" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

ข้อพิจารณา

บทบัญญัติในข้อนี้ แยกเป็น ๒ กรณี คือ

๑. กรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นผู้สูญหาย (ซึ่งเป็นบุคคลที่ยังไม่ทราบว่าตายแล้วหรือไม่ หรือทราบภายหลังว่าตายแล้วแต่ยังไม่ทราบว่าตายเวลาใด) และทายาทอื่น ในกรณีเช่นนี้ การแบ่งมรดกจำเป็นจะต้องใช้วิธีการแบ่งดังนี้ คือ ให้ทายาททุกคนรับส่วนแบ่งที่เป็นคุณประโยชน์ต่อทายาทเหล่านั้นน้อยที่สุดที่ทายาทเหล่านั้นจะได้รับจากสองกรณี คือ กรณีที่ทายาทที่เป็นผู้สูญหายนั้นตายก่อนเจ้ามรดก และกรณีที่ทายาทที่เป็นผู้สูญหายนั้นยังมีชีวิตอยู่ในขณะเจ้ามรดกตาย และให้เก็บทรัพย์มรดกส่วนต่างนั้นไว้ในกองมรดกจนกว่าจะมีความชัดเจนเกี่ยวกับการตายหรือมีชีวิตอยู่ของทายาทที่เป็นผู้สูญหายนั้น และเมื่อมีความชัดเจนแล้ว ก็ให้มอบแก่ทายาททั้งหมดนั้นตามจำนวนจริงที่ทายาทเหล่านั้นมีสิทธิได้รับโดยพลัน

๒. กรณีที่ผู้สูญหายซึ่งเป็นบุคคลที่ยังไม่ทราบว่าตายแล้วหรือไม่หรือทราบภายหลังว่าตายแล้วแต่ยังไม่ทราบว่าตายเวลาใดเป็นเจ้ามรดก ให้ระงับการแบ่งมรดกนั้นไว้จนกว่าจะมีความชัดเจนเกี่ยวกับการตายหรือมีชีวิตอยู่ของเจ้ามรดก คือ จนกว่าจะทราบว่าตายแล้วหรือไม่ หรือถ้าตายแล้ว ได้ตายเวลาใด และเมื่อมีความชัดเจนเกี่ยวกับการตายแล้ว โดยมีหลักฐานว่าตายแล้วจริง เช่น พบศพแล้ว และทราบว่าได้ตายเวลาใด หรือไม่มีหลักฐานแต่ได้กลายเป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมายตามความในข้อ ๑ (๖๐) ก็ให้แบ่งมรดกให้แก่ทายาทที่มีชีวิตอยู่ในขณะที่เจ้ามรดกตาย ส่วนทายาทที่ได้ตายไปก่อนที่เจ้ามรดกจะตาย จะไม่มีสิทธิรับมรดก

อนึ่ง กรณีที่เจ้ามรดกเป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมายตามความในข้อ ๑ (๖๐) ให้ถือเอาเวลาที่ศาลสั่งให้เป็นผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วตามกฎหมายเป็นเวลาตายและกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นผู้สูญหายเท่านั้น โดยที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทอื่นอีก ให้ระงับการแบ่งมรดกนั้นไว้จนกว่าจะมีความชัดเจนเกี่ยวกับการตายหรือมีชีวิตอยู่ของทายาทเช่นว่านั้น

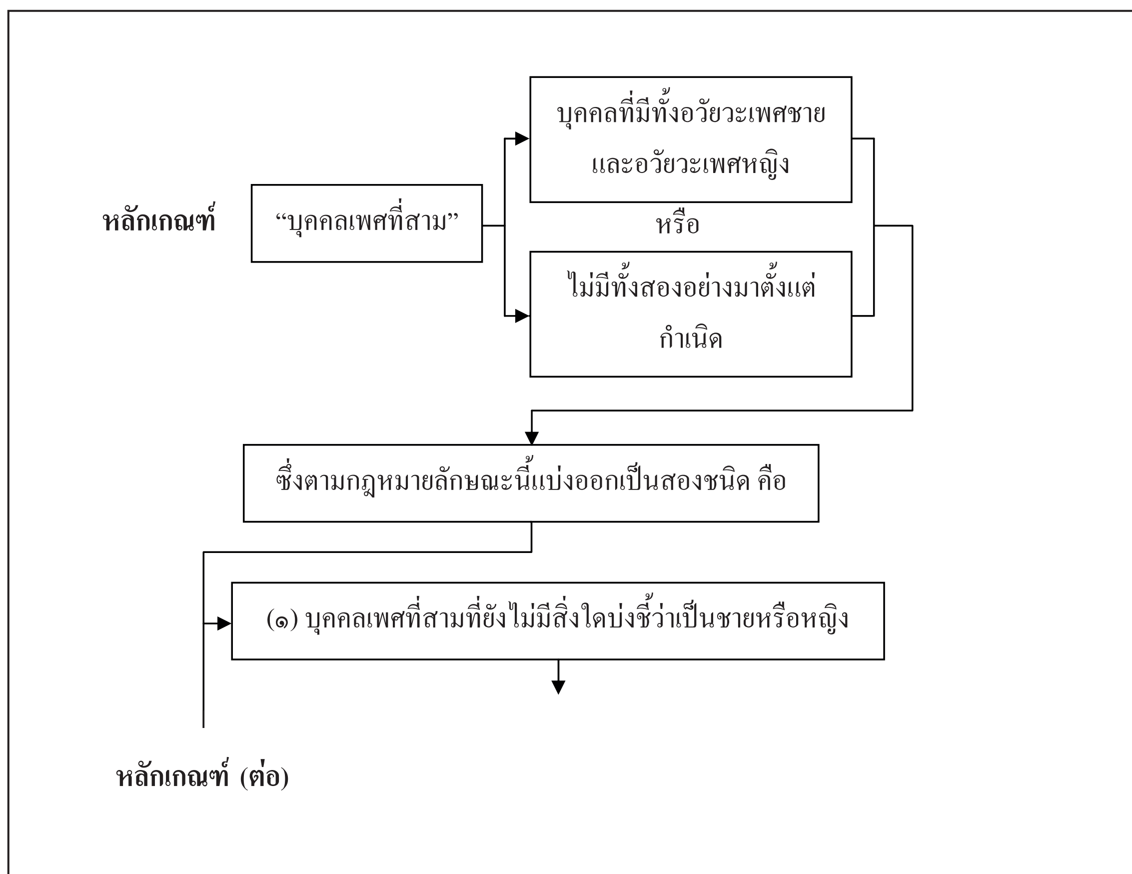
ข้อ ๔๖๑ "บุคคลเพศที่สาม" หมายความว่า บุคคลที่มีทั้งอวัยวะเพศชายและอวัยวะเพศหญิง หรือไม่มีทั้งสองอย่างมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งตามกฎหมายลักษณะนี้แบ่งเป็นสองชนิด คือ

(๑) บุคคลเพศที่สามที่ยังไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าเป็นชายหรือหญิง

ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทั้งทายาทชนิดนี้และทายาทอื่น ให้ทายาทเหล่านั้นทุกคนรับส่วนแบ่งที่เป็นคุณประโยชน์ต่อทายาทเหล่านั้นน้อยที่สุดที่ทายาทเหล่านั้นจะได้รับจากสองกรณี คือ กรณีที่บุคคลเพศที่สามนั้นมีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชาย และกรณีที่บุคคลเพศที่สามนั้นมีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นหญิง และให้เก็บทรัพย์มรดกส่วนต่างนั้นไว้จนกว่าบุคคลเพศที่สามนั้นจะมีสิ่งบ่งชี้เช่นว่านั้น **"บุคคลเพศที่สาม"**

(๒) บุคคลเพศที่สามที่มีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชายหรือหญิง

ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นบุคคลเพศที่สามชนิดนี้ ให้ถือว่าบุคคลเพศที่สามชนิดนี้ที่มีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชายของทายาททุกจำพวก เป็นบุคคลเสมือนชายที่มีสิทธิรับมรดกในส่วนของทายาทจำพวกนั้นที่เป็นเพศชาย และบุคคลเพศที่สามชนิดนี้ที่มีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นหญิงของทายาททุกจำพวก เป็นบุคคลเสมือนหญิงที่มีสิทธิรับมรดกในส่วนของทายาทจำพวกนั้นที่เป็นเพศหญิง

หลักเกณฑ์ (ต่อ)

ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทั้ง

ทายาทชนิดนี้

และ

ทายาทอื่น

ให้ทายาทเหล่านั้นทุกคนรับส่วนแบ่งที่เป็นคุณประโยชน์ต่อทายาทเหล่านั้นน้อยที่สุดที่ทายาทเหล่านั้นจะได้รับจากสองกรณี คือ

กรณีที่บุคคลเพศที่สามนั้นมีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชาย

และ

กรณีที่บุคคลเพศที่สามนั้นมีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นหญิง

และ

ให้เก็บทรัพย์มรดกส่วนต่างนั้นไว้จนกว่าบุคคลเพศที่สามนั้นจะมีสิ่งบ่งชี้เช่นว่านั้น

(๒) บุคคลเพศที่สามที่มีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชายหรือหญิง

กรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นบุคคลเพศที่สามชนิดนี้

ให้ถือว่า

บุคคลเพศที่สามชนิดนี้ที่มีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชายของทายาททุกจำพวก

เป็นบุคคลเสมือนชายที่มีสิทธิรับมรดกในส่วนของทายาทจำพวกนั้นที่เป็นเพศชาย

บุคคลเพศที่สามชนิดนี้ที่มีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นหญิงของทายาททุกจำพวก

เป็นบุคคลเสมือนหญิงที่มีสิทธิรับมรดกในส่วนของทายาทจำพวกนั้นที่เป็นเพศหญิง

อธิบายศัพท์

๑. “กฎหมาย” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๑ (๑)

๒. “เจ้ามรดก” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๒๗

๓. “ทายาท” ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๑

ข้อพิจารณา

การแบ่งทรัพย์ให้แก่บุคคลเพศที่สาม แยกเป็น ๒ กรณี คือ

๑. กรณีที่บุคคลเพศที่สามนั้นยังไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ซึ่งในกรณีนี้ถ้าเจ้ามรดกมีทั้งทายาทชนิดนี้และทายาทอื่น ทายาทเหล่านั้นทั้งหมดในลำดับแรกจะมีสิทธิรับส่วนแบ่งจากกองมรดกในจำนวนที่เท่ากับส่วนแบ่งที่เป็นคุณประโยชน์ต่อทายาทเหล่านั้นน้อยที่สุดที่ทายาทเหล่านั้นมีสิทธิจะได้รับจากสองกรณีต่อไปนี้ คือ กรณีที่บุคคลเพศที่สามนั้นมีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชาย และกรณีบุคคลเพศที่สามนั้นมีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นหญิง สำหรับส่วนต่างระหว่างส่วนแบ่งที่ทายาทเหล่านั้นมีสิทธิจะได้รับจากทั้งสองกรณีนั้นต้องเก็บไว้ในกองมรดกต่อไปจนกว่าจะมีสิ่งใดบ่งชี้ว่าบุคคลเพศที่สามนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิง เช่น มีน้ำอสุจิเคลื่อนออกมาจากอวัยวะเพศชาย แต่ไม่มีสิ่งใดที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะเพศหญิง เช่น เลือดระดูออกมาจากอวัยวะเพศหญิงเลย ซึ่งบ่งบอกว่าเป็นเพศชาย หรือมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะเพศหญิง เช่น เลือดระดูออกมาจากอวัยวะเพศหญิง แต่ไม่มีสิ่งใดที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะเพศชาย เช่น น้ำอสุจิออกมาจากอวัยวะเพศชายเลย ซึ่งบ่งบอกว่าเป็นเพศหญิง และเมื่อใดที่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าบุคคลเพศที่สามนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ทายาทเหล่านั้นทั้งหมดมีสิทธิที่จะได้รับส่วนต่างนั้นถ้าหากสิ่งบ่งชี้นั้นทำให้ทายาทเหล่านั้นมีสิทธิรับส่วนแบ่งจากกองมรดกมากกว่าจำนวนที่รับไปแล้ว

๒. บุคคลเพศที่สามที่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าเป็นเพศชายหรือเพศหญิง แบ่งออกได้เป็น ๒ กรณี คือ

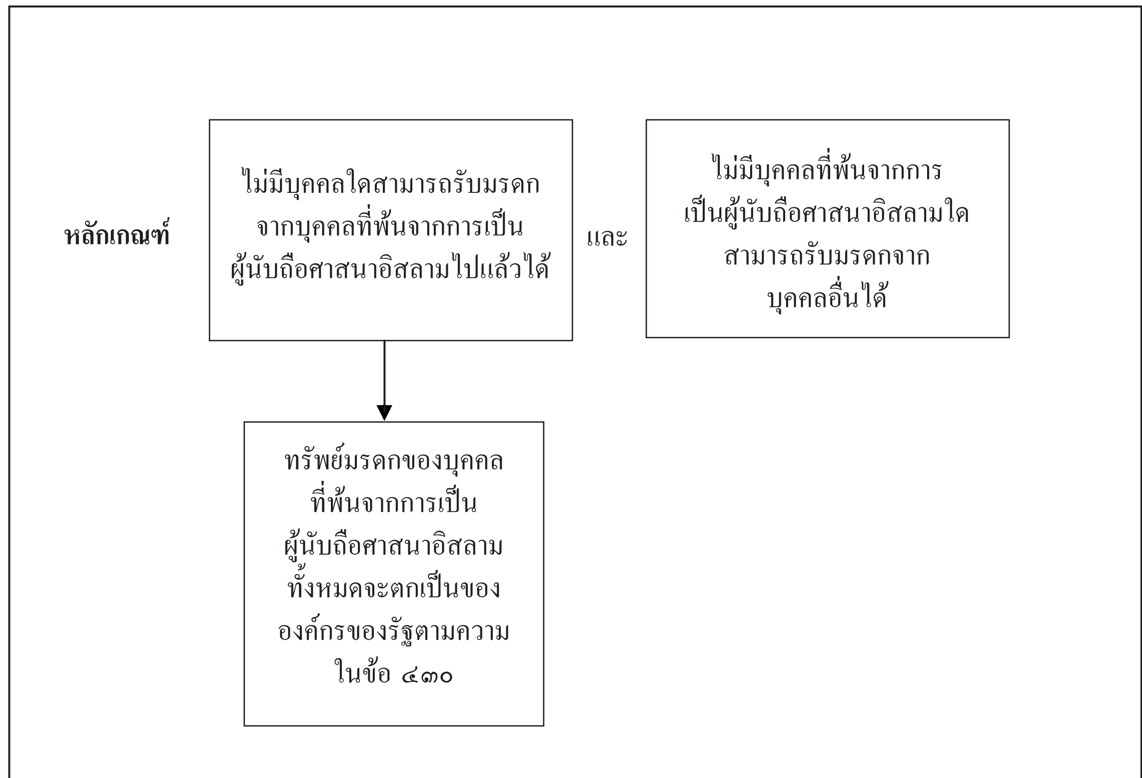
๒.๑ กรณีบุคคลเพศที่สามมีสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชาย ในกรณีนี้ให้ถือว่าบุคคลเพศที่สามนั้นเป็นบุคคลเสมือนชาย ซึ่งมีคุณค่าในทางกฎหมายนี้เท่ากับบุคคลเพศชายทุกประการ และแน่นอนว่าจะมีสิทธิรับมรดกในส่วนของทายาทจำพวกนั้นที่เป็นเพศชาย

๒.๒ กรณีบุคคลเพศที่สามมีสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นหญิง ในกรณีนี้ให้ถือว่าบุคคลเพศที่สามนั้นเป็นบุคคลเสมือนหญิงซึ่งมีคุณค่าในทางกฎหมายนี้เท่ากับบุคคลเพศหญิงทุกประการ และแน่นอนว่าจะมีสิทธิรับมรดกในส่วนของทายาทจำพวกนั้นที่เป็นเพศหญิง

เจ้ามรดกหรือผู้รับมรดกที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

ข้อ ๔๖๒ ไม่มีบุคคลใดสามารถรับมรดกจากบุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามไปแล้วได้ และไม่มีบุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามใดสามารถรับมรดกจากบุคคลอื่นได้ และทรัพย์มรดกของบุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามทั้งหมดจะตกเป็นขององค์กรของรัฐตามความในข้อ ๔๓๐

อธิบายศัพท์

"องค์กรของรัฐ" ดูนิยามศัพท์ ข้อ ๔๓๐

ข้อพิจารณา

ตามความในข้อนี้มีหลักการสำคัญอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. ไม่มีบุคคลใดที่จะรับมรดกจากบุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามไปแล้วได้

๒. บุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามไม่สามารถรับมรดกจากบุคคลใดได้

๓. ทรัพย์มรดกของบุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามจะตกเป็นขององค์กรของรัฐ ตามความในข้อ ๔๓๐

กล่าวคือ ตามกฎหมายนี้ ทรัพย์มรดกของบุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามจะไม่ตกทอดแก่ทายาทแต่จะตกเป็นขององค์กรของรัฐ ตามความในข้อ ๔๓๐ และบุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามไม่สามารถเป็นทายาทรับมรดกของผู้ใดได้ ไม่ว่าผู้นั้นจะนับถือศาสนาใด

คำสั่งคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

ที่ ๗/๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

ตามที่ศาลยุติธรรมได้ดำเนินการจัดทำหนังสือคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) เพื่อให้ศาลในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ใช้ประโยชน์ในการศึกษา อ้างอิง อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในเขตพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการ เนื้อหาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น จึงเห็นสมควรจัดทำคำอธิบายหนังสือคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗ (๗) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ประกอบด้วยบุคคล ดังต่อไปนี้

๑.	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙	ประธานอนุกรรมการ
๒.	นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์	อนุกรรมการ
๓.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	อนุกรรมการ
๔.	นายอรุณ เรืองเพชร	อนุกรรมการ
๕.	นายประคอง เตกฉัตร	อนุกรรมการ
๖.	นางวิรา ณ พิกุล	อนุกรรมการ
๗.	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการ
๘.	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี	อนุกรรมการ
๙.	ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา	อนุกรรมการ
๑๐.	ดร.อิสมาแอล อาลี	อนุกรรมการ
๑๑.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	อนุกรรมการ
๑๒.	นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	อนุกรรมการ
๑๓.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	อนุกรรมการ

๑๔.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี	อนุกรรมการ
๑๕.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา	อนุกรรมการ
๑๖.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๑๗.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล	อนุกรรมการ
๑๘.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง	อนุกรรมการ
๑๙.	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม	อนุกรรมการ
๒๐.	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๑.	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒.	นายอนุเทพ อินทรชิต	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓.	นางสาวสุชฎา ขนุนนิล	ผู้ช่วยเลขนุการ
๒๔.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	ผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะอนุกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน

๒. รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

๓. ดำเนินการตามที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๕ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕

(นายไพโรจน์ วายุภาพ)
ประธานศาลฎีกา
ประธานกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

ภาคผนวก ๑

ตารางเปรียบเทียบหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก บรรพ ๒ มรดก ระหว่างฉบับศาลยุติธรรมกับฉบับกระทรวงยุติธรรม

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๓๖๐</u> การกำหนดการเผื่อตายนั้น ย่อมทำได้ด้วยคำสั่งครั้งสุดท้ายที่กำหนดไว้ในพินัยกรรม และพินัยกรรมนั้นจำต้องทำตามแบบที่มีในข้อ ๓๖๓ <u>ข้อ ๓๖๑</u> พินัยกรรมจะมีผลบังคับก็ต่อเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตาย ในกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้รับพินัยกรรมประเภทเฉพาะเจาะจง การส่งมอบทรัพย์เพื่อให้เป็นไปตามพินัยกรรมนั้น ทำได้ต่อเมื่อมีผู้รับพินัยกรรมนั้นแสดงเจตนารับ และในกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมเช่นว่านั้นตายก่อนที่จะแสดงเจตนารับหรือปฏิเสธ สิทธิในการแสดงเจตนารับหรือปฏิเสธ สิทธิในการแสดงเจตนารับหรือปฏิเสธนั้นจะตกเป็นของทายาทโดยธรรมของผู้รับพินัยกรรมนั้น ความในวรรคสองมิให้นำไปใช้กับผู้รับพินัยกรรมที่ไม่ได้เป็นบุคคลจำนวนน้อยหรือผู้รับพินัยกรรมของกรณีที่เป็นการยกภาระทางกฎหมายออกจากผู้รับพินัยกรรม <u>ข้อ ๓๖๒</u> คุณสมบัติของผู้ทำพินัยกรรมให้พิจารณาแต่ในเวลาที่ทำพินัยกรรมเท่านั้น <u>ข้อ ๓๖๓</u> พินัยกรรมมีสองแบบ คือ (๑) พินัยกรรมทรัพย์สินหรือพินัยกรรมวะเศียต (๒) พินัยกรรมจัดการมีสองประเภท คือ (ก) พินัยกรรมตั้งผู้จัดการ (ข) พินัยกรรมตั้งผู้ปกครอง <u>ข้อ ๓๖๔</u> "พินัยกรรมทรัพย์สิน" หมายความว่า การกำหนดการเผื่อตายเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีอยู่	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ภายหลังการตาย โดยการบริจาคส่วนหนึ่งของทรัพย์สินนั้น ตามรูปแบบที่กฎหมายบัญญัติ __ข้อ ๓๖๕__ "ญาติใกล้ชิด" หมายความว่า ญาติที่มิอาจสมรสกันได้ไม่ว่าจะต่างเพศกันหรือไม่ __ข้อ ๓๖๖__ ก่อนตายเจ้ามรดกพึงทำพินัยกรรมทรัพย์สินเป็นอย่างยิ่ง เพื่อบริจาคทรัพย์มรดกให้แก่ผู้ที่ไม่ได้เป็นทายาทโดยธรรม ในจำนวนที่ไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก แม้ทรัพย์มรดกมีจำนวนน้อย และบุคคลที่เป็นเครือญาติของเจ้ามรดกมีจำนวนมาก __ข้อ ๓๖๗__ ผู้ที่พึงเป็นผู้รับพินัยกรรมในพินัยกรรมทรัพย์สินมากที่สุด โดยเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้ (๑) ญาติใกล้ชิดของผู้ทำพินัยกรรม (๒) ญาติอื่นของผู้ทำพินัยกรรม (๓) ผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางการดื่มนมกับผู้ทำพินัยกรรม (๔) ผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางการสมรสกับผู้ทำพินัยกรรม (๕) ผู้ที่เป็นเพื่อนบ้าน (๖) ผู้ที่สามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมนอกเหนือจาก (๑) ถึง (๕) ในแต่ละลำดับเช่นว่านั้น ผู้ใดเป็นผู้ที่อยู่ในสภาพที่มีความจำเป็นที่จะได้รับทรัพย์พินัยกรรมนั้น และเป็นผู้ที่เคร่งครัดในศาสนามากกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกัน เป็นผู้ที่พึงเป็นผู้รับพินัยกรรมมากกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ในลำดับเดียวกันนั้น __ข้อ ๓๖๘__ ก่อนตาย บุคคลใดมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน และเป็นหน้าที่ที่จำเป็นที่จะต้องให้มีการปฏิบัติให้ลุล่วงไป แม้บุคคลนั้นจะได้ตายไปแล้ว บุคคลนั้นจำเป็นต้องทำพินัยกรรม เพื่อให้ภาระหน้าที่นั้นจะได้ถูกปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไป เว้นแต่ เชื่อว่าภาระหน้าที่เช่นว่านั้นจะถูกปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไปได้โดยมิจำต้องทำพินัยกรรม	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๓๖๙ การทำพินัยกรรมจะต้องทำด้วยการเปล่งวาจา หรือการเขียนด้วยตนเองพร้อมมีเจตนาว่าทำพินัยกรรม และพึงกระทำต่อหน้าบุคคลที่มีความสามารถเป็นพยานได้ตามกฎหมาย และถ้าเป็นการทำด้วยวาจาพึงมีการบันทึกการทำไว้ด้วย ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมเป็นใบ้ ให้นำความในข้อ ๑๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม **ข้อ ๓๗๐** ข้อกำหนดใดในพินัยกรรมทรัพย์สินเป็นการยกทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทโดยธรรม ข้อกำหนดนั้นเป็นโมฆียะจนกว่าจะได้รับความยินยอมจากทายาทอื่นที่มีสิทธิในการรับส่วนของทรัพย์มรดกที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดนั้นภายหลังเจ้ามรดกตาย **ข้อ ๓๗๑** องค์ประกอบของการทำพินัยกรรมทรัพย์สินมีดังต่อไปนี้ (๑) ผู้ทำพินัยกรรม (๒) ผู้รับพินัยกรรม (๓) ทรัพย์มรดกตามพินัยกรรม (๔) ข้อความที่ใช้ในการทำพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๖๙ **ข้อ ๓๗๒** ในขณะทำพินัยกรรม ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (๑) เป็นเจ้าของทรัพย์พินัยกรรม เฉพาะในบางกรณี (๒) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ (๓) มีความตั้งใจ และสมัครใจ **ข้อ ๓๗๓** ทรัพย์พินัยกรรมจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ (๑) เป็นสิ่งซึ่งสามารถตกทอดแก่ผู้อื่นได้ (๒) เป็นสิ่งซึ่งมีประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือบุคคลหลายคนตามหลักการอิสลาม และไม่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับหรือผู้ให้เป็นผู้กระทำความผิดตามหลักการของศาสนาของตนเมื่อมีการให้สิ่งนั้น (๓) ในกรณีทำพินัยกรรมบริจาคทรัพย์มรดกเพื่อใช้จ่ายในทางการกุศล จะต้องไม่เป็นการเอา	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ทรัพย์พินัยกรรมไปใช้จ่ายที่ผิดหลักกฎหมายนี้ ไม่ว่าผู้ทำพินัยกรรมจะนับถือศาสนาใด (๔) เป็นทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ (๕) มีค่าไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ในกรณีที่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ส่วนที่เกินนั้นตกเป็นโมฆียะ จนกว่าจะได้รับความยินยอมจากทายาทโดยธรรมที่มีความสามารถตามกฎหมายและมีส่วนในการเป็นเจ้าของส่วนที่เกินนั้น ภายหลังจากที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย ในกรณีที่ทำให้แก่ผู้รับพินัยกรรมหลายราย ซึ่งเมื่อรวมทรัพย์ที่ทำทั้งหมดนั้นแล้วเกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดก ให้แบ่งทรัพย์พินัยกรรมให้แก่ผู้รับเหล่านั้น ดังนี้ (ก) ถ้าทำเป็นลำดับไว้ ให้จ่ายตามลำดับจนครบหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกส่วนที่เกินนั้นตกเป็นโมฆียะจนกว่าได้รับความยินยอมจากทายาทตามความในวรรคสอง (ข) ถ้าไม่ทำเป็นลำดับไว้ ให้ลดปริมาณในแต่ละรายลงในสัดส่วนที่เท่าเทียมกันจนเหลือเมื่อลดลงแล้วครบหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกพอดี (๖) เป็นสิ่งที่ผู้ทำพินัยกรรมเป็นเจ้าของในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย ถ้าทรัพย์พินัยกรรมนั้นมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่ไม่แน่นอนและไม่เฉพาะเจาะจง แต่ถ้าทรัพย์พินัยกรรมนั้นมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่แน่นอนและเฉพาะเจาะจง ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นอยู่ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ขณะทำพินัยกรรมจนผู้ทำพินัยกรรมตายและมีอยู่จริงในขณะทำพินัยกรรม แม้ทรัพย์นั้นจะเป็นลูกสัตว์ที่อยู่ในท้องของแม่สัตว์ แต่ในกรณีเช่นว่านี้ในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมซึ่งเป็นขณะที่ผู้ทำรู้อยู่แล้วว่ามีลูกสัตว์อยู่ในท้องของแม่สัตว์ ผู้ทำจะต้องรู้ว่าลูกสัตว์นั้นอยู่ในสภาพที่เชื่อได้ว่าเกิดมารอดอยู่ ทรัพย์พินัยกรรมตามความในวรรคแรกและวรรคสองจะไม่รวมถึงทรัพย์พินัยกรรมที่เป็นสิทธิประโยชน์ที่จะเกิดจากทรัพย์มรดกในภายหน้า	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
<u>ข้อ ๓๗๔</u> ในกรณีที่ทรัพย์พินัยกรรมมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่ไม่แน่นอนและไม่เฉพาะเจาะจง แต่ผู้ทำพินัยกรรมได้กำหนดประเภทของทรัพย์สินนั้นเอาไว้ในพินัยกรรม ผู้ทำพินัยกรรมไม่ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินประเภทที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมนั้นในขณะผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมหรือตาย แต่ทรัพย์สินที่จะเปลี่ยนมาเป็นทรัพย์สินประเภทนั้นต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้ทำพินัยกรรมมีอยู่หรือเป็นเจ้าของในขณะตาย <u>ข้อ ๓๗๕</u> ให้ถือว่าสิทธิประโยชน์ทุกชนิดของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ เป็นสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ ตามความในข้อ ๓๗๓ (๔) แต่ไม่รวมถึงลูกสัตว์ที่เกิดใหม่ของสัตว์หรือสิ่งอื่นที่เทียบได้เช่นนั้น <u>ข้อ ๓๗๖</u> ในกรณีที่ทรัพย์พินัยกรรมเป็นสิทธิประโยชน์ของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่ผู้ทำพินัยกรรมไม่ได้กำหนดจุดสิ้นสุดเอาไว้ ทรัพย์พินัยกรรมนั้นจะหมดสิ้นไปพร้อมกับการพังทลายหรือสูญสิ้นไปของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์นั้น และเมื่อใดที่ทรัพย์เช่นว่านั้นได้ถูกทดแทนให้ หรือกลับสู่สภาพที่ทำให้เกิดสิทธิประโยชน์เช่นว่านั้นได้ ทรัพย์พินัยกรรมนั้นก็จะกลับคืนมาดั่งเดิม <u>ข้อ ๓๗๗</u> ผู้รับพินัยกรรมต้องมีคุณสมบัติดังนี้ (๑) ไม่เป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกอยู่แล้วในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย ยกเว้นกรณีที่ได้รับความยินยอมจากทายาทอื่นตามความในข้อ ๓๗๐ (๒) เป็นผู้ซึ่งสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมที่ได้รับมอบมานั้นได้ตามกฎหมายในขณะทำพินัยกรรม แม้จะยังเป็นทารกในครรภ์มารดาแต่ต้องเกิดมารอดอยู่ (๓) ไม่เป็นผู้ทำให้การใช้ประโยชน์ทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมนั้นเป็นการใช้ประโยชน์ไปในทางที่ละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายนี้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๔) เป็นผู้ที่มีความชัดเจนแน่นอน ที่สามารถทำให้การแจกจ่ายทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมเป็นไปด้วยความถูกต้องตามจุดประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรมและเป็นธรรมแก่ผู้รับพินัยกรรม (๕) ในกรณีที่เป็นบุคคลธรรมดา จะต้องมีสภาพบุคคลอยู่แล้วในขณะทำพินัยกรรม แม้จะ (ก) เป็นทารกอยู่ในครรภ์ของมารดา แต่จะต้องเกิดมารอดอยู่ โดยวลีเป็นผู้รับแทนทารกนั้นหลังจากที่ทารกนั้นเกิดมารอดอยู่ (ข) เป็นบุคคลที่เป็นเหตุให้ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย (ค) เป็นผู้ออกจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ยกเว้นกรณีที่ผู้นั้นตายก่อนกลับมาเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามครั้งใหม่ (ง) เป็นผู้ไม่นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นฮัดร์บีย์ ยกเว้นกรณีที่ทรัพย์พินัยกรรมเป็นอาวุธหรือสิ่งใด ๆ ที่เป็นผลร้ายต่อศาสนาอิสลาม ในการทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้บุคคลที่มีคุณสมบัติ ตามความใน (๕) (ข) ถึง (ง) จะต้องไม่ระบุคุณสมบัตินั้น ยกเว้นในกรณีของการเป็นเหตุตามความใน (๕) (ข) เป็นเหตุที่ชอบด้วยกฎหมายหรือผู้ทำพินัยกรรมให้แก่ผู้เป็นเหตุใน (ข) นั้น เป็นผู้ไม่นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นฮัดร์บีย์ ทารกที่เกิดมาหลังสี่ปีนับแต่วันทำพินัยกรรมไม่ถือว่ามีสภาพบุคคลในขณะทำพินัยกรรม ในกรณีที่ไม่ได้ระบุผู้รับพินัยกรรม ให้ถือว่ามุสลิมที่เป็นคนยากจนหรือคนขัดสนทั่วไป เป็นผู้รับพินัยกรรม ในกรณีที่มีการระบุในพินัยกรรมว่าอัลเลาะฮ์เป็นผู้รับพินัยกรรม ให้ถือว่าองค์กร บุคคล หรือสิ่งใดที่การมอบสิ่งที่เป็นชนิดเดียวกันหรือเหมือนกันกับทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมนั้นให้แก่สิ่งนั้น เป็นการทำบุญในทางศาสนาอิสลาม เป็นผู้รับพินัยกรรม ในกรณีที่มีการระบุในพินัยกรรมว่าเพื่อนบ้านเป็นผู้รับพินัยกรรม ให้ถือเอาบุคคลที่อยู่ในสี่สิบ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
หลังคาเรือนของแต่ละด้านทั้งสี่ด้านของบ้านผู้ทำพินัยกรรมเป็นผู้รับพินัยกรรม โดยแบ่งให้แต่ละหลังคาเรือนเท่ากันก่อน แล้วจึงแบ่งส่วนของแต่ละหลังคาเรือนให้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในหลังคาเรือนนั้นแต่ละคนเท่ากัน **ข้อ ๓๗๘** ข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมใช้ทำพินัยกรรมจะต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ (๑) เป็นคำสั่งที่ชัดเจนว่า ผู้ทำพินัยกรรมได้ทำพินัยกรรมตามนัยแห่งกฎหมายนี้ขึ้นแล้วในการทำพินัยกรรมด้วยคำสั่งเช่นว่านั้น ผู้ทำไม่จำเป็นต้องตั้งเจตนาว่าจะทำพินัยกรรมในขณะทำ (๒) เป็นคำสั่งที่ไม่ชัดเจนดั่งเช่นว่านั้น ในการทำพินัยกรรมด้วยคำสั่งเช่นว่านั้น ผู้ทำจำเป็นต้องตั้งเจตนาในขณะทำว่าทำพินัยกรรม การเขียนพินัยกรรม ถือเป็นการทำพินัยกรรมโดยใช้คำสั่งที่ไม่ชัดเจนตามความใน (๒) **ข้อ ๓๗๙** ในกรณีผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้มัสยิด ให้ถือว่าเป็นการมอบทรัพย์สินไว้ให้ใช้ในการทะนุบำรุงมัสยิดนั้น **ข้อ ๓๘๐** ผู้ทำพินัยกรรมสามารถยกเลิกพินัยกรรมทั้งสิ้น หรือข้อกำหนดใด ๆ ในพินัยกรรมได้ทุกเวลาทั้งทางตรงและทางอ้อม การขาย จำนำ หรือจำนองสิ่งที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว หรือการปลูกพืชยืนต้นหรือสิ่งปลูกสร้างถาวรบนที่ดินที่ได้ทำพินัยกรรมไปแล้ว ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือที่ดินนั้นแล้ว ถ้าการกระทำเช่นว่านั้นกระทำเพียงแค่ส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งนั้นหรือที่ดินนั้น ให้ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมเฉพาะในส่วนที่ถูกกระทำเท่านั้น การกล่าวหรือการกระทำอย่างอื่นที่เทียบได้กับการกล่าวของผู้ทำพินัยกรรมที่มีความหมายว่าสิ่งที่ตนได้ทำพินัยกรรมไปแล้วนั้นยังเป็นมรดกที่จะตกทอดแก่ทายาท ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นแล้ว	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
การทำพินัยกรรมซ้อนโดยยกสิ่งหนึ่งให้ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก และต่อมาได้ยกสิ่งนั้นให้ผู้รับพินัยกรรมอีกคนหนึ่งในพินัยกรรมหลัง ไม่ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งนั้น แต่ให้แบ่งสิ่งนั้นให้แก่ผู้รับพินัยกรรมทั้งสองเท่า ๆ กันตราบเท่าที่ไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าได้ยกเลิกการยกให้ในพินัยกรรมแรกไปแล้ว และมิต้องคำนึงว่าผู้ทำพินัยกรรมลืมไปว่าตนได้ทำพินัยกรรมสิ่งนั้นไปแล้วหรือไม่ การทำพินัยกรรมซ้อนโดยยกเศษหนึ่งส่วนสามของกองมรดก แต่ได้ยกเว้นส่วนที่เป็นหนังสือเอาไว้ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก และต่อมาได้ยกเศษหนึ่งส่วนสามของกองมรดกโดยไม่ได้ยกเว้นส่วนที่เป็นหนังสือเอาไว้ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนเดิมในพินัยกรรมหลัง ไม่ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมแรกในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งที่ได้ยกให้ผู้รับพินัยกรรมนั้นแต่อย่างใด และให้ถือว่าความในพินัยกรรมหลังยืนยันความในพินัยกรรมแรกตราบเท่าที่ไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าได้ยกเลิกการยกให้ในพินัยกรรมแรกไปแล้ว การทำพินัยกรรมซ้อนโดยยกทรัพย์มรดกซึ่งมีมูลค่าจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งในพินัยกรรมแรก และต่อมาได้ยกทรัพย์มรดกซึ่งมีมูลค่าเพียงครึ่งหนึ่งของจำนวนนั้นให้ผู้รับพินัยกรรมคนเดิมในพินัยกรรมหลัง ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในส่วนที่ยกทรัพย์มรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรมนั้นในพินัยกรรมแรกไปแล้ว โดยให้รับตามพินัยกรรมหลังแทน ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมปฏิเสธการทำพินัยกรรมให้ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรม เฉพาะในกรณีที่ปฏิเสธโดยไม่มีเหตุผลใด แต่ไม่ให้ถือเป็นการยกเลิกพินัยกรรมในกรณีที่ปฏิเสธโดยมีเหตุผลบางอย่างที่เป็นเหตุจูงใจให้ปฏิเสธ	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๓๘๑ การตอบรับหรือการตอบปฏิเสธของผู้รับพินัยกรรมกระทำได้โดยการกล่าวหรือการกระทำ และมิจำต้องกระทำโดยทันทีที่ผู้ทำพินัยกรรมตาย **ข้อ ๓๘๒** การปฏิเสธภายหลังการรับถือเป็นการรับ และการรับภายหลังการปฏิเสธถือเป็นการปฏิเสธ **ข้อ ๓๘๓** "พินัยกรรมจัดการ" หมายความว่า การกำหนดการเผื่อตายเกี่ยวกับการตั้งผู้ปกครองหรือผู้จัดการตามความในข้อ ๓๘๔ ไว้ก่อนตาย **ข้อ ๓๘๔** การตั้งผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครองหรือผู้จัดการในเรื่องของทรัพย์สิน หนี้สิน หรือสิ่งอื่นที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งเป็นหน้าที่ของตนที่มีอยู่ก่อนตาย เพื่อทำหน้าที่แทนตนภายหลังตาย ย่อมกระทำได้โดยพินัยกรรม หากการไม่ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในวรรคแรก จะทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่เกี่ยวข้องการตั้งนั้นเป็นสิ่งต้องกระทำ แต่ถ้าการไม่ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น ไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าว การตั้งนั้นเป็นสิ่งพึงกระทำ **ข้อ ๓๘๕** ผู้จัดการและผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๔ อาจตั้งขึ้นโดย (ก) ผู้ทำพินัยกรรมเอง หรือ (ข) บุคคลซึ่งถูกระบุไว้ในพินัยกรรมว่าให้เป็นผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น **ข้อ ๓๘๖** ในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่นมีสิทธิจัดการหรือกระทำการสิ่งใด ๆ เสมือนเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ตาย ทายาท และผู้เกี่ยวข้องอื่น ภายในกรอบของกฎหมาย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ถ้าไม่มีบุคคลตามความในวรรคแรก หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาทอื่น ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นเมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในวรรคสอง หรือผู้ทำพินัยกรรมจัดการสามารถตั้งผู้ควบคุมผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นได้ด้วย __ข้อ ๓๘๗__ ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง สามารถถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองและตั้งใหม่ได้เมื่อผู้นั้นเห็นว่ามีเหตุจำเป็นแก่กรณี __ข้อ ๓๘๘__ ในการตั้งหรือถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้น จะต้องตั้งหรือถอดถอน แล้วแต่กรณีเพื่อประโยชน์แก่กองมรดก หรือสิทธิของผู้รับมรดกในทรัพย์มรดก หรือสิทธิของบุคคลภายนอกต่อกองมรดก ตามพฤติการณ์ แล้วแต่ผู้ตั้งหรือผู้ถอดถอนจะเห็นควร และต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ในการตั้งหรือถอดถอนเช่นว่านั้น สามารถที่จะตั้งบุคคลคนเดียวหรือหลายคนให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครอง หรือถอดถอนบุคคลคนเดียวหรือหลายคนให้ออกจากการเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองได้ __ข้อ ๓๘๙__ ผู้มีอำนาจตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง ไม่มีสิทธิตั้งบุคคลใดเป็นผู้ปกครองแก่ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถที่มีถิ่นที่อยู่ประจำอยู่นอกเมืองหรือรัฐที่ตนมีอำนาจปกครอง หรือได้รับมอบอำนาจให้มาทำหน้าที่ แล้วแต่กรณีได้ __ข้อ ๓๙๐__ ห้ามมิให้บิดาทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในปกครอง ถ้าปู่ยังมีชีวิตอยู่และมีคุณสมบัติของผู้ปกครองครบถ้วน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ในกรณีที่บิดากระทำการตามความในวรรคแรก และต่อมาปู่ตายหรือขาดคุณสมบัติก่อนหรือในขณะที่บิดาตาย การตั้งผู้ปกครองเช่นว่านั้นมีผลตามกฎหมาย แม้การตั้งนั้นเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ในกรณีที่บิดาทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครองในขณะที่ปู่ขาดคุณสมบัติของผู้ปกครอง แต่ต่อมาในขณะที่บิดาตาย ปู่กลับมามีคุณสมบัติของผู้ปกครองครบถ้วน การตั้งผู้ปกครองเช่นว่านั้นจะไม่มีผลตามกฎหมาย แม้การตั้งนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย **<u>ข้อ ๓๙๑</u>** วลีมุจญบีดร์ไม่มีสิทธิทำพินัยกรรมตั้งผู้ปกครองให้ทำหน้าที่ทำการสมรสผู้อยู่ในความปกครองของตนแทนตนได้ **<u>ข้อ ๓๙๒</u>** องค์ประกอบของพินัยกรรมจัดการมีดังต่อไปนี้ (๑) ผู้ทำพินัยกรรม (๒) ผู้รับพินัยกรรม (๓) อำนาจที่มอบให้ตามพินัยกรรม (๔) ข้อความที่ใช้ทำพินัยกรรม **<u>ข้อ ๓๙๓</u>** ผู้ทำพินัยกรรมจัดการจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (๑) มีอำนาจในการจัดการทรัพย์มรดกหรือกิจการอื่น แล้วแต่กรณีที่ได้มอบให้ผู้รับพินัยกรรมจัดการโดยแท้ (๒) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ (๓) มีความสมัครใจ **<u>ข้อ ๓๙๔</u>** ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมได้ตั้งผู้จัดการหรือตั้งผู้ปกครองไว้ในพินัยกรรม และยังมอบอำนาจหรืออนุญาตให้ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นตั้งบุคคลอื่นต่อให้ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นตั้งบุคคลอื่นตามที่ได้ถูกกำหนดให้ ไม่ว่าจะถูกกำหนดให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจหรือในนามของตนเอง แต่ถ้าในการมอบอำนาจหรืออนุญาตนั้นไม่ได้กำหนดไว้ว่าให้ตั้ง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ในนามของผู้มอบอำนาจหรือในนามของตนเอง ให้ตั้งในนามของผู้มอบอำนาจ **<u>ข้อ ๓๙๕</u>** ในกรณีของพินัยกรรมตั้งผู้ปกครอง ผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองของผู้อยู่ในความปกครองนั้น ยกเว้นกรณีผู้ทำพินัยกรรมที่เป็นผู้ได้รับการอนุญาตจากผู้ทำพินัยกรรมเดิมว่าให้ตั้งผู้อื่นต่อได้ **<u>ข้อ ๓๙๖</u>** "ผู้รับพินัยกรรม" ตามความในข้อ ๓๙๒ (๒) หมายความว่า ผู้จัดการหรือผู้ปกครองตามความในข้อ ๓๘๔ ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติในขณะผู้ทำพินัยกรรมตาย ดังต่อไปนี้ (๑) เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม (๒) ไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถ (๓) มีความน่าไว้วางใจ (๔) มีศักยภาพในการจัดการได้อย่างเป็นธรรมและรวดเร็วพอสมควร ผู้รับพินัยกรรมต้องมีคุณสมบัติตามความในวรรคแรกในขณะผู้ทำพินัยกรรมตาย **<u>ข้อ ๓๙๗</u>** การตอบรับหรือปฏิเสธของผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นมิจำต้องกระทำโดยทันทีที่ได้รับการตั้งหรือผู้ทำพินัยกรรมตาย และการปฏิเสธภายหลังการรับถือเป็นการบอกเลิก **<u>ข้อ ๓๙๘</u>** "อำนาจที่มอบให้ตามพินัยกรรม" ตามความในข้อ ๓๙๒ (๓) หมายความว่า อำนาจในทางการจัดการตามความในข้อ ๓๘๔ หรือทางการปกครองตามความในข้อ ๓๑๙ และในการทำหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการหรือการปกครอง ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายของผู้ทำพินัยกรรมโดยแท้ และได้มอบให้ผู้รับพินัยกรรมโดยพินัยกรรม **<u>ข้อ ๓๙๙</u>** ลักษณะของข้อความที่ใช้ทำพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๙๒ (๔) ให้นำความในข้อ ๓๖๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>**ข้อ ๔๐๐**</u> ในการตอบรับ ผู้รับพินัยกรรมอาจใช้ข้อความที่เป็นคำตอบรับที่มีความหมายชัดเจนว่าตนได้ยอมรับการตั้งที่ระบุไว้ในพินัยกรรมตามหมวดนี้แล้วหรือการกระทำหรือแสดงเจตนาใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าตนได้ยอมรับการตั้งเช่นว่านั้นแล้วก็ได้ <u>**ข้อ ๔๐๑**</u> ในการตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น ผู้ตั้งสามารถกำหนดขอบเขตอำนาจหรือระยะเวลาแห่งการใช้อำนาจไว้ในการตั้งนั้นด้วยก็ได้ <u>**ข้อ ๔๐๒**</u> ผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในการตั้ง สิทธิและหน้าที่เช่นว่านั้น จะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับอำนาจตามความในข้อ ๓๙๘ เท่านั้น และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร <u>**ข้อ ๔๐๓**</u> ผู้มีสิทธิร้องขอตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง สามารถร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งถอดถอนผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้น เมื่อเห็นว่า ผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร หรือให้ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองคนใหม่เนื่องจากคนเดิมขาดคุณสมบัติ หรือไม่อาจเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองได้อีกต่อไป <u>**ข้อ ๔๐๔**</u> ผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น สามารถรักษาผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของผู้อยู่ในความปกครองหรือการจัดการโดยการทำลาย จำหน่าย จ่าย หรือแจกส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนน้อยได้ <u>**ข้อ ๔๐๕**</u> ถ้าผู้ปกครองเช่นว่านั้น เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองตามความในข้อ ๓๒๐ ที่เป็นบิดา ปู่หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย หรือมารดาที่ได้รับการตั้งโดยพินัยกรรมหรือศาล และเป็นผู้ยากจน และผู้อยู่ในความปกครองอยู่ในสถานะผู้มีหน้าที่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ผู้ปกรองนั้น ผู้ปกครองนั้นสามารถถือเอาทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองมาเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูของตนจากทรัพย์สินของผู้เยาว์ได้เอง โดยมิต้องยื่นขอต่อศาล	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ในกรณีผู้ปกครองตามความในวรรคแรกเป็นบุคคลภายนอก ผู้ปกครองนั้นสามารถถือเอาทรัพย์สินของผู้เยาว์มาเป็นค่าจ้างของตนได้ตามสมควรโดยมิต้องยื่นขอต่อศาลและถ้าไม่เพียงพอต่อความจำเป็นในการเลี้ยงชีพของตน ก็สามารถเอาเพิ่มขึ้นได้ แต่ส่วนที่เพิ่มมาทีหลังนั้น จำเป็นต้องจ่ายคืนในภายหลัง **<u>ข้อ ๔๐๖</u>** ในกรณีผู้ปกครองหรือผู้จัดการเช่นว่านั้นมีหลายคน แต่ละคนมีสิทธิและหน้าที่ตามที่ระบุในการตั้ง ในกรณีที่ไม่ได้ระบุสิทธิและหน้าที่นั้นเอาไว้ และเป็นกรณีผู้จัดการหรือผู้ปกครองทั่วไป ให้แต่ละคนมีสิทธิและหน้าที่ร่วมกัน แต่แยกกันกระทำ แต่ถ้าเป็นกรณีผู้จัดการเฉพาะเรื่อง ผู้จัดการหรือผู้ปกครองแต่ละคนมีอำนาจเต็มเฉพาะในการจัดการสิ่งที่ตนเป็นผู้จัดการเท่านั้น **<u>ข้อ ๔๐๗</u>** บุคคลคนหนึ่งสามารถเป็นผู้รับพินัยกรรมตามความในข้อ ๓๙๒ (๒) เพื่อรับการตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เสมือนไร้ความสามารถหลายคนในเวลาเดียวกันได้ ถ้าบุคคลนั้นยังมีศักยภาพในการจัดการหรือปกครองอย่างเป็นธรรมและรวดเร็วพอสมควรได้ **<u>ข้อ ๔๐๘</u>** ผู้ถูกตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองโดยพินัยกรรมจะรับเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่ผู้นั้นค่อนข้างมั่นใจว่าถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียแก่กองมรดก สิทธิของผู้รับมรดกในทรัพย์มรดก สิทธิของบุคคลภายนอกในกองมรดกหรือทรัพย์สินของผู้อยู่ในการจัดการของผู้นั้น ซึ่งถ้าเป็นดั่งเช่นว่านี้ผู้ถูกตั้งจำเป็นต้องรับ **<u>ข้อ ๔๐๙</u>** เว้นแต่เชื่อว่าจะทำให้เกิดผลเสียตามความในข้อ ๔๐๘ และเป็นกรณีที่การตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นเป็นการตั้งที่มีการกำหนดตัวบุคคลไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๑) ผู้ที่ถูกตั้งให้เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้นมีสิทธิที่จะไม่รับการตั้งเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น (๒) ผู้ที่เป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองอยู่ก่อนแล้วมีสิทธิยกเลิกการเป็นผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้นด้วยการบอกเลิกได้ทุกเมื่อ และ (๓) ผู้ที่ตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองนั้น สามารถยกเลิกการตั้งผู้จัดการหรือผู้ปกครองเช่นว่านั้น ด้วยการยกเลิกพินัยกรรมส่วนหนึ่งส่วนใดหรือข้อใดข้อหนึ่งของพินัยกรรมได้ทุกเมื่อ **<u>ข้อ ๔๑๐</u>** ในกรณีที่ผู้อยู่ในความปกครองได้พิพาทกับผู้ปกครองในเรื่องของความเหมาะสมแห่งการใช้จ่ายทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองหลังจากหลุดพ้นจากการเป็นผู้อยู่ในความปกครอง ให้รับฟังคำของผู้ปกครองโดยการสาบาน แต่ถ้าเป็นเรื่องของการมอบทรัพย์สินของผู้อยู่ในความปกครองให้แก่ผู้อยู่ในความปกครองหรือวันตายของบิดาของผู้อยู่ในความปกครอง ให้รับฟังคำของผู้อยู่ในความปกครองโดยการสาบาน **<u>ข้อ ๔๑๑</u>** อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการหรือผู้ปกครองที่ได้ตั้งขึ้นตามความในข้อ ๓๘๖ วรรคสอง จะเกิดขึ้นทันทีที่การกล่าวหรือการเขียนข้อความในการตั้งและการยอมรับการตั้งของผู้ถูกตั้งสิ้นสุดลง **<u>ข้อ ๔๑๒</u>** "ผู้จัดการมรดก" หมายความว่า ผู้ที่ถูกตั้งขึ้นโดยพินัยกรรมหรือศาลเพื่อจัดการทรัพย์มรดกหรือปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากผู้ตั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของเจ้ามรดก **<u>ข้อ ๔๑๓</u>** ก่อนตายเจ้ามรดกมีสิทธิตั้งผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะจัดการทรัพย์มรดกของตนอย่างเป็นธรรมเป็นผู้จัดการมรดกโดยระบุไว้ในพินัยกรรม ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ในการตั้งผู้จัดการมรดกตามความในวรรคแรก ให้นำความในข้อ ๓๘๔ ถึงข้อ ๓๘๖ ข้อ ๔๐๑ และข้อ ๔๐๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๔๑๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ในกรณีของการตั้งและการถอดถอนผู้จัดการมรดก ให้นำความในข้อ ๓๘๗ และข้อ ๓๘๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีของคุณสมบัติของผู้จัดการมรดกให้นำความในข้อ ๓๘๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม	
ข้อ ๔๑๕ ผู้จัดการมรดก วลีของเจ้ามรดกในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดกหรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร หรือทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่นในกรณีที่ไม่มีผู้จัดการมรดกหรือวลีหรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร มีสิทธิรวบรวมและจำหน่ายมรดกให้แก่ผู้มีสิทธิรับมรดก ในกรณีที่ไม่มีบุคคลตามความในวรรคแรก หรือมีแต่ไม่ยอมทำหน้าที่ภายในเวลาอันสมควร ทายาท ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้มีหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการมรดกได้ เมื่อมีเหตุจำเป็นแก่กรณี	
ข้อ ๔๑๖ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ในกรณีที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกให้นำความในข้อ ๔๐๒ ถึงข้อ ๔๐๔ ข้อ ๔๐๖ และข้อ ๔๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีที่เกี่ยวกับการยอมรับเป็นผู้จัดการมรดก ให้นำความในข้อ ๓๙๗ ข้อ ๔๐๐ ข้อ ๔๐๗ และข้อ ๔๐๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม	
ข้อ ๔๑๗ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ในกรณีของการตั้งผู้อื่นเป็นผู้จัดการมรดกต่อไปจากตนเองของผู้จัดการมรดก ให้นำความในข้อ ๓๙๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม	
ข้อ ๔๑๘ ผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์มรดก ต้องจัดการหรือจำหน่ายทรัพย์มรดกในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับดังต่อไปนี้ (๑) ชำระหนี้หรือค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์หรือเจ้ามรดกที่เกิดขึ้นก่อนเจ้ามรดกตาย	**มาตรา ๑๘๙** วลี ผู้จัดการมรดก ทายาท หรือตัวแทนของบุคคลเช่นว่านั้น ต้องจัดการจำหน่ายมรดกไปโดยเร็วภายในเวลาอันสมควร และต้องจำหน่ายเป็นลำดับก่อนและหลังกันดังต่อไปนี้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ตามลำดับการเกิดหนี้หรือค่าใช้จ่ายเช่นว่านั้น แต่ต้องให้หนี้ของอัลเลาะฮ์อยู่ในลำดับก่อนหนี้มนุษย์ และหนี้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับตัวทรัพย์อยู่ลำดับก่อนหนี้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับตัวเจ้ามรดก ให้ถือว่าการชำระหนี้ที่เกิดจากการซื้อทรัพย์หรือจ่ายค่าซื้อทรัพย์ชำระหนี้หรือจ่ายค่าที่ฝังศพของผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้ามรดกในเรื่องการจัดการศพ และค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการที่เจ้ามรดกทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บ เป็นการชำระหนี้หรือเป็นการใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวทรัพย์ หรือเจ้ามรดกตามความในวรรคแรก (๒) จ่ายค่าจัดการศพเจ้ามรดก (๓) ชำระหนี้สินและการใช้จ่ายในค่าใช้จ่ายอื่นจากหนี้สินหรือค่าใช้จ่ายตามความใน (๑) ของข้อนี้ (๔) กระทำการตามพินัยกรรมและสิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรมโดยการส่งมอบทรัพย์แก่ผู้รับในจำนวนที่ไม่เกินหนึ่งในสามของกองมรดกหลังจากหักค่าใช้จ่าย ตามความใน (๑) ถึง (๓) ของข้อนี้แล้วแต่ถ้าทายาทผู้มีสิทธิในส่วนที่เกินยินยอมให้จ่ายเต็มจำนวนที่ระบุไว้ในพินัยกรรมและสิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรมนั้น (๕) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทหนึ่ง (๖) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทสอง (๗) มอบทรัพย์มรดกให้แก่องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการคลังของรัฐ ถ้ารัฐนั้นเป็นรัฐอิสลาม (๘) แบ่งปันทรัพย์มรดกที่ยังเหลืออยู่ให้แก่ทายาทประเภทหนึ่งอีกหนึ่งรอบ ยกเว้นสามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี (๙) แบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทสาม (๑๐) ใช้จ่ายทรัพย์มรดกในแนวทางที่เป็นสาธารณประโยชน์แก่ผู้นับถือศาสนาอิสลาม	(๑) บริจาคทาน ถ้ามรดกนั้นต้องด้วยเกณฑ์บริจาคทาน (๒) ชำระค่าสินไหมทดแทนในการที่เจ้ามรดกประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายบุคคล (๓) ไถ่ทรัพย์สินที่เจ้ามรดกเอาประกันโดยจำนำ หรือจำนอง รวมทั้งชำระหนี้ค่าซื้อทรัพย์สินด้วย (๔) ใช้จ่ายในการทำศพบุคคลซึ่งเจ้ามรดกจำต้องอุปการะเลี้ยงดูภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๘๔ และมาตรา ๑๘๕ รวมทั้งศพภริยาของเจ้ามรดก มิเลือกว่าอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา หรืออยู่ภายในเขตอีดาฮฺรอยาอี ซึ่งตายก่อนเจ้ามรดกด้วย (๕) ใช้จ่ายในการทำศพเจ้ามรดก (๖) ชำระหนี้อื่น ๆ (๗) ปฏิบัติตามคำสั่งในพินัยกรรม และ (๘) แบ่งปันแก่ทายาท

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
"สิ่งที่ถือเสมือนเป็นพินัยกรรม" ตามความใน (๔) ของข้อนี้ หมายความว่า การจำหน่าย จ่าย หรือโอนทรัพย์สิน หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกันนั้นในขณะเจ็บป่วยอันเป็นเหตุให้เจ้ามรดกตาย ซึ่งสามารถกระทำได้ก็แต่ในปริมาณที่ไม่เกินหนึ่งในสามของทรัพย์มรดกที่เหลือจากการหักออกโดย (๑) ถึง (๓) ของข้อนี้ แล้วเท่านั้น **<u>ข้อ ๔๑๙</u>** การตั้งผู้จัดการมรดก จะต้องประกอบด้วยผู้ตั้ง ผู้ถูกตั้ง สิทธิหรือหน้าที่ในการจัดการมรดกที่ผู้ตั้งมอบให้แก่ผู้ถูกตั้ง และข้อความที่ใช้ในการตั้ง **<u>ข้อ ๔๒๐</u>** ผู้ถูกตั้ง ตามความในข้อ ๔๑๙ สามารถถอนตัวจากการเป็นผู้จัดการมรดก ตามที่ได้รับการตั้งนั้นได้ด้วยการบอกกล่าวให้ผู้ตั้งทราบในกรณีที่ตั้งโดยศาลและให้ทายาทหรือผู้เกี่ยวข้องทราบในกรณีที่ตั้งโดยพินัยกรรม เว้นแต่จะทำให้เกิดผลเสียตามความในข้อ ๔๐๘	
<u>ข้อ ๔๒๑</u> ค่าใช้จ่ายในการจัดการศพตามความในข้อ ๔๑๘ (๒) ต้องไม่จ่ายเกินราคาปกติในหกประเภทดังต่อไปนี้ (๑) ค่าน้ำและค่าอาบน้ำศพ (๒) ค่าผ้าห่อศพไม่เกินหนึ่งชั้น (๓) ค่าโลงศพหรือสิ่งที่ถือเสมือนโลงศพ (๔) ค่าหามศพหรือนำศพไปฝัง (๕) ค่าฝังศพ (๖) ค่าที่ดินสำหรับฝังศพ ถ้าวลี ทายาท และผู้จัดการมรดกหรือตัวแทนบุคคลเช่นว่านั้นไม่จัดการศพและไม่ชำระค่าใช้จ่ายตามความในวรรคแรก มุสลิมคนอื่นสามารถเข้าจัดการศพและชำระค่าใช้จ่ายเช่นว่านั้นโดยลำพังได้	**<u>มาตรา ๑๙๐</u>** ค่าใช้จ่ายในการทำศพตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘๙ (๔) และ (๕) นั้น ต้องไม่จ่ายให้สิ้นเปลืองเกินฐานะของเจ้ามรดกและไม่ต้องด้วยข้อห้ามตามอิสลามบัญญัติทั้งจะจ่ายได้เพียง ๖ ประเภทต่อไปนี้ (๑) ค่าน้ำและค่าอาบน้ำศพ (๒) ค่าผ้าห่อศพมิเกิน ๑ ชั้น (๓) ค่าโลงบรรจุศพ (๔) ค่าหามศพ (๕) ค่าฝังศพ และ (๖) ค่าที่ดินสำหรับฝังศพ ถ้าวลี ทายาท ผู้รับพินัยกรรมหรือผู้จัดการมรดก หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้น มิจัดการทำศพ หรือมิสามารถจัดการทำศพ อิสลามิกชนผู้ใดผู้หนึ่งจะเข้าจัดการศพและจำหน่ายมรดกดั่งได้บัญญัติไว้ในมาตรานี้โดยลำพังก็ได้

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๔๒๒</u> เจ้าหนี้กองมรดกชอบแต่จะได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินในกองมรดกเท่านั้น <u>ข้อ ๔๒๓</u> ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์มรดกและหนี้สินของเจ้ามรดก จะต้องไม่ปกปิดทรัพย์มรดกและหนี้สินนั้น โดยผู้นั้นจะต้องรายงานแก่ผู้รวบรวมหรือผู้จัดการมรดกตามที่ตนรู้มาทั้งหมด <u>ข้อ ๔๒๔</u> ตราบใดที่การรวบรวม การแบ่งหรือจำหน่ายทรัพย์มรดก เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของบรรพนี้ยังไม่เสร็จสิ้น ให้ถือว่าทรัพย์มรดกยังคงอยู่ในระหว่างการจัดการ ในระหว่างการจัดการเช่นว่านั้น ผู้จัดการมรดกชอบที่จะจัดการอย่างใด ๆ ในการจัดการตามที่จำเป็นได้ <u>ข้อ ๔๒๕</u> เจ้าหนี้กองมรดกมีสิทธิเรียกร้องต่อทายาทหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทรัพย์มรดกให้ชำระหนี้ในจำนวนที่ไม่เกินจำนวนทรัพย์มรดกที่ผู้นั้นรับไป แต่ถ้ามีผู้จัดการมรดกให้เจ้าหนี้เรียกจากผู้จัดการมรดก แต่ถ้ามีผู้จัดการมรดกในภายหลังเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกผู้จัดการมรดกเข้ามาในคดีได้ด้วย <u>ข้อ ๔๒๖</u> การแบ่งมรดกไม่อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีสิ่งต่อไปนี้ (๑) เจ้ามรดก (๒) กองมรดก (๓) ผู้รับมรดก <u>ข้อ ๔๒๗</u> "เจ้ามรดก" หมายความว่า ผู้ตายที่ในขณะตายมีทรัพย์สิน <u>ข้อ ๔๒๘</u> "กองมรดก" หมายความว่า ทรัพย์สินทั้งหมด ที่ตกทอดแก่ผู้รับมรดกได้ตามกฎหมายของผู้ตายโดยไม่รวมถึงทรัพย์สินที่ผู้ตายได้ทำวะกัฟไปแล้ว หรือโอนกรรมสิทธิ์ให้บุคคลอื่นไปแล้วโดยการยกให้ จำหน่าย ขาย แลกเปลี่ยนหรือนิติกรรมอื่น ๆ ที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายนี้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๔๒๙ "ผู้รับมรดก" หมายความว่า บุคคลที่มีสิทธิในกองมรดกของผู้ตาย ซึ่งมีสามประเภท คือ (๑) ทายาทโดยธรรม (๒) ผู้รับพินัยกรรม แม้องค์กรที่ไม่เป็นนิติบุคคลก็ตาม (๓) องค์กรของรัฐ **ข้อ ๔๓๐** "องค์กรของรัฐ" หมายความว่า องค์กรของรัฐอิสลามที่มีหน้าที่จัดเก็บรายได้ให้กับรัฐและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคลังของรัฐซึ่งมีระบบการจัดการในการจัดเก็บและบริหารรายได้หรือทรัพย์สินของรัฐนั้น ที่ไม่ขัดกับกฎหมายนี้ที่มีชื่อเรียกว่า "บัยตุลมาล" หรือชื่ออื่น องค์กรของรัฐนั้นมีสิทธิในการรับส่วนที่เหลือจากทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่ง หรือจากผู้รับพินัยกรรม หรือจากทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่งและผู้รับพินัยกรรม แล้วแต่กรณี ในกรณีที่ไม่มีทายาทประเภทสอง หรือรับทั้งหมดถ้าไม่มีผู้รับมรดกเช่นว่านั้น ในกรณีที่ไม่มีองค์กรของรัฐเช่นว่านั้น ให้มอบทรัพย์มรดกที่เป็นส่วนขององค์กรของรัฐนั้นให้แก่ทายาทประเภทหนึ่งที่ไม่ได้เป็นคู่สมรสของเจ้ามรดกตามสัดส่วนเดิมที่ทายาทนั้นได้รับจากการแบ่งในรอบแรก ถ้าไม่มีทายาทประเภทหนึ่งเช่นว่านั้นให้มอบทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทประเภทสามหรือให้แก่มุสลิมทั่วไป โดยการนำไปใช้จ่ายเป็นสวัสดิการหรือเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อมุสลิมเช่นว่านั้น ในกรณีที่ไม่มีทายาทประเภทสาม **ข้อ ๔๓๑** "ทายาท" หมายความว่า บุคคลที่เป็นคู่สมรส หรือญาติของผู้ตายที่มีความใกล้ชิดกับผู้ตายถึงขนาดทำให้เป็นผู้สมควรมีสิทธิในกองมรดกของผู้ตาย ซึ่งมีสามประเภทดังต่อไปนี้ (๑) ทายาทประเภทหนึ่ง (๒) ทายาทประเภทสอง (๓) ทายาทประเภทสาม	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๔๓๒ "ทายาทโดยธรรม" หมายความว่า ทายาทตามความในข้อ ๔๓๑ ที่ไม่เป็นบุคคลต้องห้ามรับมรดก ไม่เป็นบุคคลที่ถูกกันสิทธิจนไม่มีสิทธิในกองมรดก และไม่เป็นบุคคลที่ไม่ได้รับมรดกอันเนื่องจากทายาทอื่นซึ่งมีสิทธิเหนือกว่ารับไปหมดสิ้น **ข้อ ๔๓๓** ให้ทายาทต่อไปนี้เป็นบุคคลต้องห้ามรับมรดก (๑) ทายาทที่เป็นเหตุให้เจ้ามรดกตาย (๒) ทายาทที่นับถือศาสนาต่างกับเจ้ามรดก แม้เจ้ามรดกมีทายาทที่เป็นบุคคลต้องห้ามรับมรดกตามความในวรรคแรก ให้ถือเสมือนว่าไม่มีทายาทดังกล่าว **ข้อ ๔๓๔** ในกรณีที่ผู้ตายหลายคนซึ่งเป็นทายาทกันและไม่อาจทราบได้ว่าผู้ตายเหล่านั้นตายพร้อมกันหรือไม่ หรือกรณีที่ทราบว่าตายไม่พร้อมกันแต่ไม่อาจทราบได้ว่าคนใดตายก่อนหลัง หรือกรณีที่ทราบว่าคนใดตายก่อนหลังแต่ลืมไปหรือไม่แน่ใจในภายหลัง ให้ถือว่าผู้ตายเหล่านั้นตายพร้อมกันทุกคนไม่มีสิทธิรับมรดกของกันและกันประหนึ่งไม่เกี่ยวข้องเป็นทายาทกัน	
ข้อ ๔๓๕ "ทายาทประเภทหนึ่ง" หมายความว่า ทายาทประเภทที่โดยปกติแล้วจะรับมรดกตามอัตราส่วนที่กฎหมายบัญญัติให้ อันได้แก่ (๑) สามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี (๒) บิดา (๓) มารดา (๔) บุตรหญิง (๕) หลานหญิงและผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง (๖) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา (๗) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา (๘) พี่หรือน้องร่วมแต่มารดา (๙) ปู่ (๑๐) ย่าและยาย	**มาตรา ๒๐๕** ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟารฺดูนั้นมี ๑๐ จำพวกดั่งต่อไปนี้ (๑) คู่สมรส (๒) บิดามารดา (๓) บุตรหญิง (๔) หลานหญิง (๕) พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา (๖) พี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดา (๗) พี่น้องร่วมแต่มารดา (๘) ปู่ (๑๐) ย่าและยาย

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๔๓๖ สามีมีสิทธิในกองมรดก ดังนี้ (๑) ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบุตรและผู้สืบสันดานสายชาย (๒) ได้รับหนึ่งในสี่ส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชาย	**มาตรา ๒๐๖** สามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี มีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ดั่งต่อไปนี้คือ (๑) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายทายาทที่เป็น ก. สามี ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๔ ข. ภริยา ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๘ (๒) เจ้ามรดกไม่มีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายทายาทที่เป็น ก. สามี ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๒ ข. ภริยา ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๔
ข้อ ๔๓๗ ภริยามีสิทธิในกองมรดก ดังนี้ (๑) ได้รับหนึ่งในสี่ส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบุตรและผู้สืบสันดานสายชาย (๒) ได้รับหนึ่งในแปดส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชาย ในกรณีภริยาหลายคน ให้แบ่งกันเอง	(๓) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายทายาทที่เป็น ค. สามี ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๔ ง. ภริยา ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๘ (๔) เจ้ามรดกไม่มีบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายทายาทที่เป็น ค. สามี ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๒ ง. ภริยา ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๔
ข้อ ๔๓๘ ปู่ ตามความในข้อ ๔๓๕ (๔) ข้อ ๔๔๕ ข้อ ๔๔๖ ข้อ ๔๔๘ ข้อ ๔๔๙ ข้อ ๔๕๑ หมายความว่า ปู่และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป **ข้อ ๔๓๙** "ย่าหรือยาย" หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของบิดาหรือมารดาที่เป็นเพศหญิงจนสุดสายที่ไม่ได้ถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับผู้นั้น โดยผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายและไม่มีสิทธิในกองมรดก "ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศชายที่ไม่มีสิทธิในกองมรดก" ตามความในวรรคแรก หมายความว่า ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของเจ้ามรดกที่เป็นเพศชายที่ถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับผู้นั้นโดยมารดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่เป็นเพศหญิง	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ข้อ ๔๔๐ "ส่วนที่เหลือ" ในบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ หมายความว่า (๑) ทรัพย์มรดกทั้งหมด ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทประเภทหนึ่ง หรือ (๒) ทรัพย์ที่เหลือจากการรับของทายาทประเภทหนึ่ง ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทประเภทหนึ่ง	
ข้อ ๔๔๑ มารดามีสิทธิในกองมรดก ดังนี้ (๑) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตร ผู้สืบสันดานสายชายหรือมีพี่น้องหลายคน (๒) ได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบุตร ไม่มีผู้สืบสันดานสายชาย และไม่มีพี่น้องหลายคน (๓) ได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกที่เหลือจากการหักส่วนของคู่สมรสออกแล้ว ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นบิดา มารดา และคู่สมรสเท่านั้น	มาตรา ๒๐๗ บิดาและมารดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ดั่งต่อไปนี้คือ (๑) ถ้าเจ้ามรดก ก. มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชาย ให้บิดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖ ถ้าบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายนั้นเป็นหญิงทั้งสิ้น ให้บิดามีสิทธิในมรดกภาคอาซาบะฮฺด้วยตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ (๒) ก. นอกจากสิทธิในมรดกภาคฟารฺดูนี้ ข. ไม่มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายแล้ว บิดาไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารฺดูนี้ แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาซาบะฮฺตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ (๒) ข. (๒) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดารวมกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป หรือมีสามีและมีบิดาด้วยแล้ว ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖ ถ้ามีภริยาและบิดา ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๔ ถ้าไม่มีทายาทเช่นว่านั้น ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๓
ข้อ ๔๔๒ บุตรหญิงมีสิทธิในกองมรดก ดังนี้ (๑) ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงนั้นคนเดียว (๒) ได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงหลายคน (๓) ร่วมรับส่วนที่เหลือกับบุตรชาย ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรชาย ด้วยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน	มาตรา ๒๐๘ บุตรหญิงมีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรชาย ถ้ามีบุตรหญิง (๑) คนเดียว ให้บุตรหญิงได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๒ (๒) ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ให้บุตรหญิงได้รับส่วนแบ่ง ๒ ใน ๓ ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรชายด้วย บุตรหญิงเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารฺดู แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาซาบะฮฺร่วมกับบุตรชาย

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
ข้อ ๔๔๓ รูปแบบ "ชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน" ในบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ หมายความว่า รูปแบบการรับมรดกที่กำหนดให้ผู้รับเพศหญิงแต่ละคนได้รับครึ่งหนึ่งของเพศชายแต่ละคน **ข้อ ๔๔๔** ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงมีสิทธิในกองมรดก ดังนี้ (๑) ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้เพียงคนเดียวและเจ้ามรดกไม่มีบุตร แต่ถ้ามีทายาทจำพวกนี้หลายคนจะได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก (๒) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงหนึ่งคนและไม่มีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นเดียวกันกับทายาทจำพวกนี้ (๓) ร่วมรับส่วนที่เหลือกับผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในระดับตั้งแต่ชั้นเดียวกันกับทายาทจำพวกนี้ลงไปตามลำดับ โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน ในกรณีที่เจ้ามรดกมีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายเช่นว่านั้นด้วย และถ้าเป็นกรณีที่ผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย เช่นว่านั้นเป็นผู้ที่อยู่ในชั้นต่ำจากทายาทจำพวกนี้ ทายาทจำพวกนี้จะต้องไม่อยู่ในเกณฑ์ตามความใน (๒) ทายาทจำพวกนี้จะถูกกันสิทธิในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรชาย หรือมีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในชั้นสูงกว่าตนขึ้นไป หรือในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงมากกว่าหนึ่งคนและเจ้ามรดกไม่มีผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายที่อยู่ในระดับตั้งแต่ระดับเดียวกันกับทายาทจำพวกนี้ลงไป **ข้อ ๔๔๕** พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดามีสิทธิในกองมรดก ดังนี้ (๑) ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้เพียงคนเดียว แต่ถ้าหลายคนจะได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๒) ร่วมรับส่วนที่เหลือกับพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา ในกรณีที่เจ้ามรดกมีพี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาด้วย โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน (๓) ได้รับส่วนที่เหลือถ้าเจ้ามรดกมีบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง แต่ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นปู่ ทายาทจำพวกนี้จะมารับในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องในทุกกรณี และถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นบุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายจนสุดสาย หรือบิดา ทายาทจำพวกนี้จะถูกกันสิทธิ **<u>ข้อ ๔๔๖</u>** พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดามีสิทธิในกองมรดก ดังนี้ (๑) ได้รับหนึ่งในสองส่วนของกองมรดกในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้เพียงคนเดียว แต่ถ้ามีหลายคนจะได้รับสองในสามส่วนของกองมรดก (๒) ร่วมรับส่วนที่เหลือกับพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดา ในกรณีที่เจ้ามรดกมีพี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาด้วย โดยการรับในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วน (๓) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดกในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาหนึ่งคน (๔) ได้รับส่วนที่เหลือ ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย และไม่มีพี่น้องหญิงร่วมบิดามารดา แต่ถ้าเจ้ามรดกมี (ก) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดามากกว่าหนึ่งคน และไม่มีพี่น้องชายร่วมแต่บิดา (ข) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา (ค) พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาที่อยู่ในสภาพเป็นผู้รับส่วนที่เหลือกับบุตรหญิง หรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(ง) บุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชายจนสุดสาย หรือ (จ) บิดา ทายาทตามความในวรรคแรกจะถูกกันสิทธิไม่ให้รับมรดกโดยบุคคลที่เป็นทายาทตามความใน (ก) ถึง (จ) ข้อใดข้อหนึ่งนั้น และถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นปู่ ทายาทเช่นว่านั้นจะรับในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องในทุกกรณี	
<u>ข้อ ๔๔๗</u> พี่น้องร่วมแต่มารดา ไม่ว่าชายหรือหญิงมีสิทธิในกองมรดก ดังนี้ (๑) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทจำพวกนี้เพียงคนเดียว แต่ถ้ามีหลายคนจะได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดกร่วมกันโดยแต่ละคนได้รับเท่ากัน แต่ถ้าในกรณีนั้นเป็นกรณีที่มีพี่น้องร่วมบิดามารดาอยู่ด้วย และพี่น้องร่วมบิดามารดานั้นมีสิทธิได้รับส่วนที่เหลือ แต่เมื่อแบ่งแล้วปรากฏว่าไม่มีส่วนที่เหลือ ให้นำส่วนที่พี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับมานั้นมาแบ่งให้แก่พี่น้องร่วมบิดามารดานั้นด้วย โดยแบ่งให้ทุกคนได้เท่ากัน (๒) ถูกกันสิทธิโดยบิดา ปู่ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชาย บุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายจนสุดสาย	**<u>มาตรา ๒๑๔</u>** พี่น้องร่วมแต่มารดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย บิดาหรือปู่ ถ้ามีพี่น้องร่วมแต่มารดา (๑) คนเดียวให้พี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖ (๒) ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ให้พี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๓ ถ้าเจ้ามรดกมีสามี มารดา ย่าหรือยายคนใดคนหนึ่ง พี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาและพี่น้องร่วมแต่มารดาตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปแล้ว ให้พี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาหรือพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา ถ้ามี มีสิทธิในมรดกภาคฟารฺดูร่วมกับพี่น้องร่วมแต่มารดาตามบทบัญญัติในมาตรานี้ แต่พี่น้องร่วมบิดามารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกอาซาบะฮฺตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๑๒ ต่อไป ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย บิดาหรือปู่แล้ว พี่น้องร่วมแต่มารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกเลย การปันส่วนแบ่งมรดกในระหว่างพี่น้องตามความในมาตรานี้ ให้ปันส่วนเท่ากันแต่ละคนมิเลือกว่าเป็นชายหรือหญิง
<u>ข้อ ๔๔๘</u> บิดาหรือปู่มีสิทธิในกองมรดก ดังนี้ (๑) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรชายหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศชาย	**<u>มาตรา ๒๐๗</u>** บิดาและมารดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ดังต่อไปนี้คือ (๓) ถ้าเจ้ามรดก

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๒) ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก และส่วนที่เหลือ ในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรหญิงหรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิง (๓) ได้รับส่วนที่เหลือ ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีบุตรและผู้สืบสันดานสายชาย	ค. มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชาย ให้บิดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖ ถ้าบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายนั้นเป็นหญิงทั้งสิ้น ให้บิดามีสิทธิในมรดกภาคอาซาบะฮฺด้วย ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ (๒) ก. นอกจากสิทธิในมรดกภาคฟารฺดูนี้ ง. ไม่มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายแล้ว บิดาไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารฺดูนี้ แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาซาบะฮฺตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ (๒) ข. (๔) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดารวมกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป หรือมีสามีและมีบิดาด้วยแล้ว ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖ ถ้ามีภริยาและบิดา ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๔ ถ้าไม่มีทายาทเช่นว่านั้น ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๓
ในเฉพาะกรณีของปู่ ถ้าเจ้ามรดกมีพี่น้องไม่ว่าชายหรือหญิง ไม่ว่าร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา และไม่ว่าจะถูกกันสิทธิหรือไม่ถูกกันสิทธิ ทายาทจำพวกนี้จะร่วมรับกับพี่น้องเช่นว่านั้นในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้องในทุกกรณี และจะถูกกันสิทธิถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเป็นบิดาหรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปในสายชายที่อยู่ในชั้นต่ำกว่า	<u>**มาตรา ๒๑๕**</u> ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๙ และ ๒๒๐ ปู่มีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบิดา (๑) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชาย ให้ปู่ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖ ถ้าบุตรหรือผู้สืบสันดานสายชายนั้นเป็นหญิงทั้งสิ้น ให้ปู่มีสิทธิในมรดกภาคอาซาบะฮฺด้วย ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ (๒) ก. นอกจากสิทธิในมรดกภาคฟารฺดูนี้ (๒) ถ้าเจ้ามรดกไม่มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายแล้ว ปู่ไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารฺดูนี้ แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาซาบะฮฺตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ (๒) ข.
<u>**ข้อ ๔๔๙**</u> "การรับร่วมกันระหว่างปู่กับพี่น้องในรูปแบบพิเศษเฉพาะสำหรับปู่กับพี่น้อง" ตามความในวรรคท้ายของข้อ ๔๔๕ ข้อ ๔๔๖ และข้อ ๔๔๘ นั้น หมายความว่า การรับมรดกของทายาททั้งสองจำพวกดังกล่าวในรูปแบบดังต่อไปนี้	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๑) กรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทอื่นที่เป็นทายาทประเภทหนึ่งรวมอยู่ด้วย ปู่มีสิทธิรับตามวิธีแบ่งปันที่เป็นประโยชน์ต่อปู่มากที่สุดจากวิธีแบ่งปันดังต่อไปนี้ (ก) แบ่งเท่ากันระหว่างปู่กับพี่น้องแต่ละคนตามจำนวนทายาท ในกรณีที่ทายาทเหล่านั้นเป็นเพศชายทั้งหมด แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีทั้งเพศชายและเพศหญิง ให้พี่น้องหญิงแต่ละคนมีสิทธิคนละหนึ่งส่วน แต่ปู่และพี่น้องชายนั้นมีสิทธิคนละสองส่วน (ข) ให้ปู่ได้รับหนึ่งในสามส่วนของกองมรดก ส่วนที่เหลือตกเป็นของพี่น้อง และถ้าพี่น้องหลายคนให้แบ่งกันเอง (๒) กรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทอื่นที่เป็นทายาทประเภทหนึ่งรวมอยู่ด้วย ปู่มีสิทธิรับตามวิธีแบ่งปันที่เป็นประโยชน์ต่อปู่มากที่สุดจากวิธีแบ่งปันดังต่อไปนี้ (ก) แบ่งส่วนที่เหลือจากทายาทอื่นนั้นให้แก่ปู่กับพี่น้องแต่ละคนในจำนวนที่เท่ากันและตามจำนวนทายาทเหล่านั้นในกรณีที่ทายาทเหล่านั้นเป็นเพศชายทั้งหมด แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีทั้งเพศชายและเพศหญิง ให้พี่น้องหญิงแต่ละคนมีสิทธิคนละหนึ่งส่วน แต่ปู่และพี่น้องชายนั้นมีสิทธิคนละสองส่วน (ข) ให้ปู่ได้รับหนึ่งในสามส่วนของส่วนที่เหลือจากทายาทอื่นนั้น ส่วนที่เหลืออีกสองส่วนตกเป็นของพี่น้อง และถ้าพี่น้องหลายคนให้แบ่งกันเอง (ค) ให้ปู่ได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก และพี่น้องรับในส่วนของตนไปตามเดิม พี่หรือน้องตามความในวรรคแรกนั้น ให้หมายรวมถึงพี่และน้องทั้งชายและหญิงและไม่ว่าจะร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา **<u>ข้อ ๔๕๐</u>** "แบ่งกันเอง" หมายความว่า แบ่งระหว่างทายาทประเภทนั้น ๆ โดยแต่ละคนได้รับส่วนแบ่งเท่า ๆ กันถ้าเป็นเพศเดียวกัน และให้แบ่งกันในรูปแบบชายสองส่วนต่อหญิงหนึ่งส่วนถ้าเพศต่างกัน	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
<u>ข้อ ๔๕๑</u> ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นสามี มารดา ปู่ และพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหนึ่งคน ให้แบ่งกองมรดกออกเป็นเก้าส่วน โดยมอบให้สามีสามส่วน มอบให้มารดาสองส่วน ส่วนที่เหลือให้รวมกันแล้วแบ่งเป็นสามส่วน โดยมอบให้ปู่สองส่วน และมอบให้พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหนึ่งส่วน	
<u>ข้อ ๔๕๒</u> ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นสามี มารดา พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาหลายคน และพี่หรือน้องร่วมแต่มารดาหลายคน ให้แบ่งกองมรดกออกเป็นหกส่วน แล้วมอบให้สามีสามส่วน มอบให้มารดาหนึ่งส่วน ที่เหลือแบ่งให้พี่หรือน้องเหล่านั้นทุกคนเท่ากัน	
<u>ข้อ ๔๕๓</u> ย่าหรือยาย ตามความในข้อ ๔๓๙ มีสิทธิในกองมรดกโดยได้รับหนึ่งในหกส่วนของกองมรดก ถ้าเจ้ามรดกไม่มีทายาทเป็นมารดา ย่าซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายบิดาจะถูกกันสิทธิโดยบิดา มารดา หรือผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายบิดาที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิงหรือสายมารดาที่เป็นเพศหญิงที่อยู่ในชั้นที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากกว่า ยายซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปสายมารดาจะถูกกันสิทธิโดยมารดาหรือผู้สืบสายโลหิตเช่นว่านั้นที่อยู่ในชั้นที่ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมากกว่า ถ้าย่าและยายเช่นว่านั้นที่อยู่ในระดับเดียวกันมีหลายคนให้แบ่งกันเอง	**<u>มาตรา ๒๑๖</u>** ย่ามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ๑ ใน ๖ ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบิดาและมารดา ยายมีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ๑ ใน ๖ ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีมารดา ถ้าเจ้ามรดกไม่มีมารดา แต่มีย่าและยาย ให้ย่าและยายนั้นได้รับมรดกภาคนี้ ๑ ใน ๖ ร่วมกัน
<u>ข้อ ๔๕๔</u> “ทายาทประเภทสอง” หมายความว่า ทายาทประเภทที่รับในภาคอะซอบะฮ์ อันได้แก่ผู้สืบสันดานสายชายเพศชายตลอดสาย และบุคคลที่เป็นวลีคอศตามความในข้อ ๕๘ ของเจ้ามรดก หรือของมารดาเจ้ามรดกในกรณีที่เจ้ามรดกเป็นบุคคลที่กฎหมายถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีบิดา	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
"รับในภาคอะซอบะฮ์" หมายความว่า รับทรัพย์มรดกในส่วนเหลือตามความในข้อ ๔๔๐ **<u>ข้อ ๔๕๕</u>** ทายาทตามความในข้อ ๔๕๔ แบ่งได้เป็นสามชนิด ดังนี้ (๑) ชนิดเป็นด้วยตัวเอง คือ ทายาทเพศชายที่ไม่ได้ถูกกั้นกลางระหว่างเจ้ามรดกกับทายาทนั้นโดยทายาทเพศหญิงซึ่งแบ่งตามการมีความสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับเจ้ามรดกออกเป็นสี่กลุ่ม คือ (๑.๑) กลุ่มผู้สืบสันดานของเจ้ามรดก อันได้แก่ บุตรชาย หลานชายที่เกิดจากบุตรชาย และผู้สืบสันดานของบุตรชายสายชายที่เป็นเพศชายจนสุดสาย (๑.๒) กลุ่มผู้สืบสายโลหิตของเจ้ามรดก อันได้แก่ บิดา ปู่ และผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปของเจ้ามรดกจนสุดสาย โดยถือว่าผู้อยู่ในลำดับต้นเป็นผู้ใกล้ชิดกว่าผู้อยู่ในลำดับไกลกว่า (๑.๓) กลุ่มผู้สืบสันดานของบิดาของเจ้ามรดก อันได้แก่ (ก) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดา (ข) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดา (ค) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ก) (ง) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ข) (จ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ค) (ฉ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ง) (ช) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (จ) และ (ฉ) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย (๑.๔) กลุ่มผู้สืบสันดานของปู่ หรือของผู้สืบสายโลหิตที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปจนสุดสายแล้วแต่กรณีของเจ้ามรดก อันได้แก่ (ก) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของบิดา (ข) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของบิดา	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(ค) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ก) (ง) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ข) (จ) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (ค) และ (ง) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย (ฉ) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาของปู่ (ช) พี่ชายหรือน้องชายร่วมแต่บิดาของปู่ (ซ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ฉ) (ฌ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ช) (ญ) ผู้อยู่ในลำดับต่ำลงไปจากผู้อยู่ใน (ซ) และ (ฌ) โดยสลับกันไปตามลำดับจนสุดสาย (ฎ) พี่ชายหรือน้องชายร่วมบิดามารดาและร่วมแต่บิดา ตามลำดับของผู้ที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปตามลำดับจนสุดสาย (ฏ) บุตรชายของผู้อยู่ใน (ฎ) โดยสลับกันไประหว่างร่วมบิดามารดา กับร่วมแต่บิดาตามลำดับความสูงต่ำในสายสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับเจ้ามรดกจนสุดสาย ทายาทใน (๑) นี้ ผู้ที่อยู่ในลำดับต้นจะกันสิทธิทายาทในลำดับหลัง และผู้มีความสัมพันธ์แห่งการสืบสายโลหิตกับเจ้ามรดกใกล้ชิดมากกว่าจะกันสิทธิทายาทกลุ่มเดียวกันที่อยู่ในลำดับไกลกว่า (๒) ชนิดเป็นโดยผู้อื่นทำให้เป็นและเป็นร่วมกับผู้อื่นนั้น คือ ทายาทที่เป็นเพศหญิงที่เดิมเป็นทายาทประเภทหนึ่งแต่ได้ถูกทำให้เป็นทายาทประเภทสองโดยทายาทจำพวกเดียวกันที่เป็นเพศชายและทั้งสองจะเป็นทายาทประเภทสองร่วมกันอันได้แก่ บุตรหญิง หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชายผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงที่อยู่ในลำดับต่ำลงไปจนสุดสายพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดาพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมแต่บิดา	

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๓) ชนิดเป็นโดยผู้อื่นทำให้เป็น แต่ไม่ได้เป็นร่วมกับผู้อื่นนั้น คือ ทายาทที่เป็นเพศหญิงที่เดิมเป็นทายาทประเภทหนึ่ง แต่ได้ถูกทำให้เป็นทายาทประเภทสองโดยทายาทเพศเดียวกัน และทายาทนั้นจะเป็นทายาทประเภทสองเพียงฝ่ายเดียว อันได้แก่พี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาในกรณีที่นอกจากทายาทเช่นว่านั้นแล้ว เจ้ามรดกยังมีบุตรหญิง หลานหญิงที่เกิดจากบุตรชาย หรือผู้สืบสันดานสายชายที่เป็นเพศหญิงจนสุดสาย	
<u>**ข้อ ๔๕๖**</u> บุคคลใดอยู่ในสองสถานะในเวลาเดียวกันซึ่งทั้งสองสถานะนั้นอยู่ในกลุ่มที่ต่างกันให้บุคคลนั้นรับมรดกได้ในทั้งสองสถานะในเวลาเดียวกัน ทายาทตามความในข้อ ๔๕๕ (๑.๒) เป็นได้ทั้งทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสอง และรับมรดกได้ทั้งในการเป็นทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสองในเวลาเดียวกัน ในกรณีที่มีทายาทประเภทสองในกลุ่มเดียวกันและอยู่ในระดับความใกล้ชิดเท่ากันหลายคน ให้แต่ละคนได้รับส่วนแบ่งจากมรดกที่ได้มานั้นเท่ากัน	
<u>**ข้อ ๔๕๗**</u> “ทายาทประเภทสาม” หมายความว่า ทายาทที่ไม่ได้เป็นทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสองซึ่งจะรับมรดกในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทประเภทหนึ่งและประเภทสอง และไม่มีองค์กรของรัฐตามความในข้อ ๔๒๙ (๓)	
<u>**ข้อ ๔๕๘**</u> ทายาทประเภทสาม เป็นทายาทที่ไม่ถือว่าเป็นญาติใกล้ชิดกับเจ้ามรดก และเป็นทายาทที่สืบสายโลหิตมาจากทายาทประเภทหนึ่งหรือประเภทสองซึ่งมีสี่กลุ่มดังต่อไปนี้ (๑) กลุ่มผู้สืบสันดาน อันได้แก่ผู้สืบสันดานของบุตรหญิงของเจ้ามรดกจนสุดสาย และผู้สืบสันดานของหลานหญิงที่เกิดจากบุตรชายของเจ้ามรดกจนสุดสาย	<u>**มาตรา ๒๑๒**</u> ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๔ วรรคสอง พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรผู้สืบสันดานสายชาย บิดา ปู่ หรือพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดา ถ้ามีพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา (๑) คนเดียว ให้พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๒ (๒) ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ให้พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาได้รับส่วนแบ่ง ๒ ใน ๓

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
(๒) กลุ่มผู้สืบสายโลหิต อันได้แก่ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่ไม่ได้เป็นทายาทประเภทหนึ่งหรือประเภทสองจนสุดสาย (๓) กลุ่มพี่น้อง อันได้แก่ บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชาย ผู้สืบสันดานของบุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายจนสุดสาย ผู้สืบสันดานของพี่หญิงหรือน้องหญิงร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือร่วมแต่มารดาจนสุดสาย (๔) กลุ่มลุง ป้า น้า อา อันได้แก่ พี่ชายหรือน้องชายของบิดาร่วมแต่มารดา บุตรหญิงของพี่ชายหรือน้องชายของบิดา พี่หญิงหรือน้องหญิงของบิดา พี่หญิงหรือน้องหญิงของมารดา พี่หญิงหรือน้องหญิงของปู่ พี่หญิงหรือน้องหญิงของย่า พี่หญิงหรือน้องหญิงของตา พี่หญิงหรือน้องหญิงของยาย และพี่หญิงหรือน้องหญิงของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจนสุดสาย ทายาทประเภทสามจะรับมรดกแทนที่ทายาทประเภทสองหรือประเภทหนึ่ง แล้วแต่กรณี ที่ทายาทประเภทสามนั้น ๆ สืบสายโลหิตลงมาหรือขึ้นไป และทายาทประเภทสามจำพวกที่ใกล้ชิดทายาทประเภทสองหรือประเภทหนึ่งมากที่สุดเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดก โดยจะกันสิทธิทายาทประเภทสามจำพวกที่ใกล้ชิดกับทายาทเช่นว่านั้นน้อยกว่า แต่ถ้าอยู่ในระดับความใกล้ชิดเท่ากัน จะมีสิทธิเท่ากัน และถ้าเป็นทายาทโดยธรรมเพียงคนเดียวจะรับมรดกทั้งหมดเพียงคนเดียว	ถ้าเจ้ามรดกมีพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาด้วยหรือมีปู่ซึ่งมีสิทธิในมรดกภาคอาซาบะฮฺตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๐๕ พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟารฺดู แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอาซาบะฮฺร่วมกับพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาหรือร่วมกับปู่ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๙ แล้วแต่กรณี ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรชาย ชายผู้สืบสันดานสายชายหรือบิดาแล้ว พี่น้องหญิงร่วมบิดามารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกเลย
<u>**ข้อ ๔๕๕**</u> ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นทารกในครรภ์มารดา ไม่ว่าเจ้ามรดกนั้นจะมีทายาทอื่นอยู่ด้วยหรือไม่ ให้ระงับการแบ่งทรัพย์มรดกไว้ก่อนจนกว่าจะมีความชัดเจนในเรื่องของการมีอยู่จริง จำนวนและเพศโดยมีการเกิดมารอดอยู่ ยกเว้นกรณีที่เจ้ามรดกนั้นมีทายาทอื่นที่ส่วนแบ่งของทายาทเหล่านั้นจะไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าสภาพทารกในครรภ์จะเป็นอย่างไรรวมอยู่ด้วย ในกรณีเช่นว่านี้ ให้แบ่ง	<u>**มาตรา ๑๙๘**</u> ทารกในครรภ์ย่อมมีสิทธิได้รับมรดกตามส่วน เมื่อภายหลังเกิดมารอดอยู่ ในการแบ่งปันมรดก ให้กันส่วนของทารกในครรภ์ไว้ตามส่วนที่เป็นคุณที่สุดแก่ทารกนั้น แต่เมื่อเกิดมาแล้วทารกมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งตามที่บัญญัติไว้ในหลักกฎหมายนี้เท่านั้น ส่วนที่เหลือหรือในกรณีที่ทารกนั้นมิได้เกิดมารอดอยู่ ให้แบ่งปันส่วนมรดกนั้น ๆ แก่ทายาทของเจ้ามรดก

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)
ทรัพย์มรดกแก่ทายาทอื่นนั้นไปก่อน ส่วนทายาทอื่นนอกจากทายาทเหล่านั้นให้รอไปก่อนจนกว่าจะมีความชัดเจนในเรื่องดังกล่าว ในกรณีที่ไม่ชัดเจนว่าระยะการตั้งครรภ์นั้นจะยาวนานเท่าใด ให้ถือระยะเวลาสี่ปีนับแต่เริ่มตั้งครรภ์เป็นจุดสิ้นสุดการตั้งครรภ์ ในกรณีที่ไม่ชัดเจนว่าช่วงเวลาแห่งการตั้งครรภ์นับตั้งแต่วันคลอดลงไปจนถึงวันเริ่มตั้งครรภ์มีระยะเวลายาวนานเท่าใด ให้ถือว่าระยะเวลาเช่นว่านั้นจะต้องไม่น้อยกว่าหกเดือน	
<u>ข้อ ๔๖๐</u> ในกรณีที่เจ้ามรดก หรือทายาทเป็นผู้สูญหาย ซึ่งยังไม่ทราบว่าตายแล้วหรือไม่ หรือตายเวลาใด ให้จัดการทรัพย์มรดกตามวิธีการแบ่งดังต่อไปนี้ (๑) กรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นผู้สูญหายและทายาทอื่น ให้ทายาทอื่นรับส่วนของตนในจำนวนที่เป็นจำนวนน้อยที่สุดจากสองจำนวนที่ทายาทนั้นจะได้รับจากสองกรณี คือ ผู้สูญหายมีชีวิตอยู่หรือผู้สูญหายได้ตายไปแล้วในขณะที่เจ้ามรดกตาย เมื่อใดที่มีความชัดเจนในเรื่องของการตายหรือมีชีวิตอยู่ของผู้สูญหายนั้น ให้มอบแก่ทายาทนั้นตามจำนวนจริงที่ทายาทนั้นมีสิทธิได้รับตามความเป็นจริงโดยพลัน (๒) กรณีที่ผู้สูญหายเป็นเจ้ามรดก ให้ระงับการแบ่งมรดกไว้ก่อนจนกว่าจะมีความชัดเจนว่าผู้สูญหายนั้นตายแล้วหรือไม่ หรือตายเวลาใด ในกรณีที่เจ้ามรดกเป็นผู้ที่ตายแล้วตามกฎหมายตามความในข้อ ๑ (๖๐) ทายาทใดตายก่อนวันที่ศาลสั่งให้เจ้ามรดกเป็นผู้ที่ตายแล้วตามกฎหมาย ทายาทนั้นไม่มีสิทธิรับมรดก	**<u>มาตรา ๑๙๙</u>** ในกรณีที่ปรากฏว่ามีทายาท หรือผู้รับพินัยกรรมผู้ใดสูญไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่และมิสามารถทราบได้ว่ามีชีวิตอยู่หรือตาย ให้กันส่วนแบ่งของผู้นั้นไว้จนกว่าศาลจะได้มีคำสั่งแสดงว่าผู้นั้นถึงแก่ความตาย ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๐ หรือจนกว่าผู้นั้นจะได้รับส่วนแบ่งของตนไปภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือนับแต่ผู้นั้นได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก แต่อย่างไรก็ดีมิให้เกิน ๑๐ ปี (๑) ถ้าผู้ที่สูญไปนั้นมิได้มารับส่วนแบ่งของตนไปภายในกำหนดในวรรคก่อน ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๙๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แล้วแต่กรณี (๒) ถ้าผู้ที่สูญไปนั้นไม่มีทายาท ให้มรดกที่กันไว้นั้นตกได้แก่ทายาทอื่นของเจ้ามรดก
<u>ข้อ ๔๖๑</u> "บุคคลเพศที่สาม" หมายความว่า บุคคลที่มีทั้งอวัยวะเพศชายและอวัยวะเพศหญิง หรือไม่มีทั้งสองอย่างมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งตามกฎหมายลักษณะนี้แบ่งเป็นสองชนิด คือ	**<u>มาตรา ๒๐๐</u>** ในขณะแบ่งปันมรดก ถ้าทายาทคนใดคนหนึ่งเป็นกะเทย ให้พิจารณาว่ากะเทยนั้นมีเพศใกล้ทางเพศชายหรือเพศหญิง ถ้าใกล้ทางเพศชายให้แบ่งปันแก่ทายาทในฐานะกะเทยนั้นเป็นชาย

กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)	**กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับกระทรวงยุติธรรม)**
(๑) บุคคลเพศที่สามที่ยังไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่าเป็นชายหรือหญิง ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทั้งทายาทชนิดนี้และทายาทอื่น ให้ทายาทเหล่านั้นทุกคนรับส่วนแบ่งที่เป็นคุณประโยชน์ต่อทายาทเหล่านั้นน้อยที่สุดที่ทายาทเหล่านั้นจะได้รับจากสองกรณี คือ กรณีที่บุคคลเพศที่สามนั้นมีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชาย และกรณีที่บุคคลเพศที่สามนั้นมีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นหญิง และให้เก็บทรัพย์มรดกส่วนต่างนั้นไว้จนกว่าบุคคลเพศที่สามนั้นจะมีสิ่งบ่งชี้เช่นว่านั้น (๒) บุคคลเพศที่สามที่มีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชายหรือหญิง ในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทเป็นบุคคลเพศที่สามชนิดนี้ ให้ถือว่าบุคคลเพศที่สามชนิดนี้ ที่มีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นชายของทายาททุกจำพวก เป็นบุคคลเสมือนชายที่มีสิทธิรับมรดกในส่วนของทายาทจำพวกนั้นที่เป็นเพศชาย และบุคคลเพศที่สามชนิดนี้ที่มีบางสิ่งบ่งชี้ว่าเป็นหญิงของทายาททุกจำพวก เป็นบุคคลเสมือนหญิงที่มีสิทธิรับมรดกในส่วนของทายาทจำพวกนั้นที่เป็นเพศหญิง **<u>ข้อ ๔๖๒</u>** ไม่มีบุคคลใดสามารถรับมรดกจากบุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามไปแล้วได้ และไม่มีบุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามใดสามารถรับมรดกจากบุคคลอื่นได้ และทรัพย์มรดกของบุคคลที่พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามทั้งหมดจะตกเป็นขององค์กรของรัฐตามความในข้อ ๔๓๐	ถ้าใกล้ทางเพศหญิง หรือไม่อาจอนุมานได้ว่าเป็นเพศใดให้แบ่งปันมรดกแก่ทายาทในฐานะกะเทยนั้นเป็นหญิง

ภาคผนวก ๒

ความเป็นมาของการจัดทำคำอธิบาย หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

การใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย ความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองของไทยกับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมีประวัติความเป็นมาช้านาน นับตั้งแต่กรุงสุโขทัย ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งประเทศไทยมีการติดต่อค้าขายกับประเทศอื่น ๆ ที่นับถือศาสนาอิสลามหลายประเทศ ความสัมพันธ์ยังคงดำรงอยู่เรื่อยมาจนถึงสมัยอยุธยา ปลายสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ มีชาวเปอร์เซีย อิหร่าน และพ่อค้าชาวอาหรับเดินทางเข้ามาทางรัฐปัตตานีและรัฐไทรบุรี ซึ่งเป็นเมืองชายฝั่งและเป็นศูนย์กลางการค้าจากพ่อค้าทุกมุมโลก เกิดการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อของแต่ละชาติมาเผยแพร่ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓ มีพ่อค้าชาวอาหรับนำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแผ่ในรัฐปัตตานีและรัฐไทรบุรี

กฎหมายอิสลามเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาอิสลาม ดังนั้น การปฏิบัติศาสนกิจที่สมบูรณ์ตามหลักศาสนาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอิสลาม ซึ่งหมายถึงโองการแห่งอัลลอฮฺ และซุนนะฮฺของศาสนทูตแห่งพระองค์ รวมทั้งข้อบัญญัติปลีกย่อยที่ได้จากการวิเคราะห์วินิจฉัยของปวงปราชญ์ ในส่วนที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของบุคคล ซึ่งมีลักษณะเป็นการกำหนดสิทธิหน้าที่ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ การใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่ปรากฏหลักฐานใด ๆ ระบุรับรองว่ามีการใช้กฎหมายอิสลามอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ แม้จะมีบันทึกทางประวัติศาสตร์ระบุว่ารัฐปัตตานีภายใต้การปกครองของสยามจะมีอิสระอย่างมากในการบังคับใช้กฎหมายอิสลาม สามารถบังคับใช้ได้ทั้งในส่วนที่เป็นกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา แต่โดยทั่วไปกล่าวได้ว่า กฎหมายอิสลามที่มีการบังคับใช้อย่างต่อเนื่องมีเพียงการใช้กฎหมายอิสลามเฉพาะกรณีว่าด้วยครอบครัวและมรดกเท่านั้น

ส่วนที่ ๑ : ความเป็นมาของการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย

ความเป็นมาของการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย อาจแบ่งออกเป็น ๓ ยุค ได้แก่ ยุคก่อนปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ ๕ ยุคปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ ๕ และยุคปัจจุบัน ดังนี้

๑. การใช้กฎหมายอิสลามในยุคก่อนปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ ๕

ในสมัยสุโขทัย การใช้กฎหมายอิสลามจำกัดอยู่ในบริเวณทางตอนใต้หรือที่เรียกว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันเท่านั้น เนื่องจากนโยบายด้านการปกครองต่อบริเวณที่เรียกว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นรูปแบบหัวเมืองประเทศราช คือ หัวเมืองเหล่านี้มีลักษณะที่เป็นเมืองขึ้นใช้หลักการปกครองโดยไม่ได้ส่งคนไปปกครอง แต่ให้ปกครองกันเองเพียงแต่ต้องแสดงความสวามิภักดิ์ แต่ละหัวเมืองจะทำการปกครองตนเอง และบริหารกิจการทั้งหลายด้วยความเป็นอิสระ

เด็ดขาดจากการปกครองของกรุงสุโขทัย การปกครองแต่ละหัวเมือง เจ้าเมืองมีอำนาจในการปกครองตามขนบธรรมเนียม ซึ่งหมายถึงเป็นการปกครองเมืองตามหลักการของศาสนาอิสลามนั่นเอง เพราะเจ้าเมืองและประชาชนเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม การตัดสินคดีความอยู่ในอำนาจของเจ้าเมืองก็ต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายอิสลามที่ใช้อยู่ในหัวเมืองเหล่านั้น กฎหมายอิสลามในยุคนั้นจึงมีฐานะเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของประชากรในหัวเมือง โดยที่กรุงสุโขทัยไม่ได้นำเอาหลักกฎหมายที่ใช้อยู่ทั่วไปมาบังคับใช้ในหัวเมืองเหล่านี้

ในสมัยอยุธยา การใช้กฎหมายอิสลามนอกจากจะมีความเกี่ยวข้องกับบริเวณที่เรียกว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว การใช้กฎหมายอิสลามยังมีความเกี่ยวข้องกับมุสลิมในเมืองหลวงอีกด้วย โดยที่การใช้กฎหมายอิสลามในกรุงศรีอยุธยามีจุฬาราชมนตรี ซึ่งมีฐานะเป็นผู้นำประชาคมมุสลิม ทำการพิจารณาคดีครอบครัวและมรดกของผู้นับถือศาสนาอิสลาม ดังข้อมูลที่ปรากฏในสารตราของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ที่ ๓๐/๔๓๕๓ วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๐ ซึ่งมีความว่า “ถ้าบุคคลผู้นับถือศาสนาอิสลามพิพาทกันด้วยความแพ่งลักษณะผัวเมียและทรัพย์มรดก ให้ตุลาการพึงพิจารณาและบังคับคดีตัดสินคดีโดยลัทธิประเพณีอิสลามตามคัมภีร์โกหร่านพระมะหะหมัดนั้น ดังปรากฏในกระทรวง หลวงภักดีวิจารณ์ตุลาการ กรมท่าขวาขึ้นแต่จุฬาราชมนตรีนั้นสืบมา”

ตำแหน่งจุฬาราชมนตรีเริ่มมีขึ้นครั้งแรกในสมัยอยุธยา แต่ยังไม่มีหลักฐานยืนยันว่าได้รับการจัดตั้งขึ้นดังกล่าวครั้งแรกเมื่อใด อย่างช้าที่สุดคงจัดตั้งขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. ๒๑๔๕ - ๒๑๗๐) หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดในปัจจุบัน คือ กฎหมายตราสามดวง ที่กล่าวถึงการจัดแบ่งการบริหารกรมท่าขวา คือ พระอัยการตำแหน่งพลเรือน โดยปรากฏในกฎหมายตราสามดวงว่า พระจุฬาราชมนตรีถือศักดินา ๑,๔๐๐ เท่ากับขุนนางราชทินนาม “โชดึก” เจ้ากรมท่าซ้ายฝ่ายจีน

๒. การใช้กฎหมายอิสลามในยุคปฏิรูปการปกครองในรัชกาลที่ ๕

เมื่อได้มีการจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ บทบาทหน้าที่ตุลาการเกี่ยวกับการรับเรื่องราวร้องทุกข์และตัดสินคดีความของมุสลิมของจุฬาราชมนตรีถูกยกเลิกไป ซึ่งต่อมากฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีก็ไม่ได้บัญญัติให้จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ด้านการตัดสินคดีความเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกอีก ยังคงอยู่เฉพาะการใช้กฎหมายอิสลามในบริเวณเจ็ดหัวเมือง แต่มีรูปแบบแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ระยะ

๒.๑ การใช้กฎหมายอิสลามในระยะแรก

การดำเนินการในระยะนี้รัฐมีนโยบายเกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามโดยการตัดสินคดีความยังให้เจ้าเมืองมีอำนาจในการตัดสินคดีต่าง ๆ ตามกฎหมายประเพณีอิสลาม เว้นแต่คดีที่มีโทษถึงประหารชีวิตหรือริบทรัพย์ เจ้าเมืองต้องขอพระบรมราชานุญาตเหมือนหัวเมืองชั้นใน

เสียก่อน และคดีที่มีการอุทธรณ์ต้องส่งให้ข้าหลวงพิจารณา อย่างไรก็ตาม รัฐได้พยายามจะเข้ามาจัดระเบียบการใช้กฎหมายอิสลามมากขึ้น โดยให้มีคณะผู้พิพากษาทำการพิจารณาตัดสินคดีตามกระบวนการยุติธรรมสมัยใหม่ แต่คดีที่เกี่ยวกับครอบครัวและมรดกในศาสนาอิสลาม ให้พิจารณาตามหลักกฎหมายอิสลามโดยไม่ได้ทำการยกเลิก แต่ได้มีการแก้ไขด้วยการเลือกอาจารย์สอนศาสนาอิสลามที่มีคนนับถือมากเป็นดะโต๊ะยุติธรรมขึ้นไว้คณะหนึ่งราว ๒๐ คน ถ้าคนนับถือศาสนาอิสลามเป็นความกันหรือเป็นจำเลยในคดีที่ต้องตัดสินด้วยกฎหมายทางศาสนาอิสลาม คือ ความผัวเมีย ความมรดก ให้คู่ความเลือกดะโต๊ะยุติธรรมที่ตั้งไว้เป็นอนุญาโตตุลาการฝ่ายละคนหรือหลายคนตามที่ตกลงกันมานั่งชำระและตัดสินคดีความในศาลทั่วไป แต่ถ้าคู่ความเป็นไทยพุทธหรือคดีประเภทอื่น ศาลทั่วไปจะเป็นผู้ชำระและตัดสินคดีตามกฎหมายบ้านเมือง

ในระยะนี้เจ้าเมืองมีอำนาจในการตัดสินคดีต่าง ๆ ตามกฎหมายประเพณีอิสลาม ซึ่งมีอำนาจเต็มทั้งในด้านข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และการดำเนินกระบวนพิจารณา

๒.๒ การใช้กฎหมายอิสลามในระยะที่สอง

ในช่วงนี้มีเหตุการณ์สำคัญ คือ การประกาศใช้กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๐ หรือ พ.ศ. ๒๔๔๔ ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายของรัฐฉบับแรกที่ได้กำหนดรูปแบบการใช้กฎหมายอิสลามไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ใช้กฎหมายอิสลามในคดีแพ่งที่เกี่ยวด้วยครอบครัวมรดกในกรณีที่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นทั้งโจทก์จำเลยหรือเป็นจำเลย ซึ่งเดิมก่อนประกาศใช้กฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ นั้น การใช้กฎหมายอิสลามยังไม่มีขอบเขตที่แน่นอน เป็นเพียงแต่รัฐได้ยอมให้เจ้าเมืองนำเอากฎหมายอิสลามพิจารณาตัดสินคดีที่เกี่ยวด้วยลัทธิศาสนาอิสลาม

ตามความในกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ ข้อที่ ๓๒ เป็นอำนาจของผู้พิพากษาตามหลักกฎหมายอิสลามที่เรียกว่า “กอฎี” ในภาษาอาหรับและภาษามลายู แต่ในภาษามลายูจะมีการเพิ่มคำว่า “โต๊ะ” นำหน้า ซึ่งเป็นคำที่บ่งบอกถึงการให้เกียรติเรียกกันว่า “โต๊ะกอฎี” แต่มีการเพี้ยนคำเรียกว่า “โต๊ะกาลี”

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๖๐ มีสารตราของกระทรวงยุติธรรม ที่ ๓๐/๔๓๕๓ ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๖๐ ดำเนินการตามกระแสพระบรมราชโองการให้ขยายขอบเขตการใช้กฎหมายอิสลามรวมไปถึงจังหวัดสตูล และสารตราฉบับนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้กฎหมายอิสลามอย่างชัดเจนมากขึ้น ดังนี้

๑. กำหนดตำแหน่งตุลาการฝ่ายอิสลามให้เรียกว่าดะโต๊ะยุติธรรม มีหน้าที่เป็นผู้ปรับบทกฎหมายอิสลาม เป็นตุลาการบังคับคดีแพ่งว่าด้วยครอบครัวและมรดกตามกฎหมายอิสลามเทียบอำนาจศาลแขวง

๒. กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งดะโต๊ะยุติธรรมไว้ว่า ต้องเป็นผู้ที่ประชาชนอิสลามนับถือ เป็นผู้กอปรด้วยวัยวุฒิควรแก่การเคารพนับถือในฐานะผู้ใหญ่มีความ

รอบรู้ในหลักกฎหมายอิสลาม และมีความจงรักภักดีต่อแผ่นดิน เป็นตุลาการพิจารณาคดีแพ่งตามประเพณีอิสลาม

เดิมตามกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งดะโต๊ะยุติธรรมเพียงแต่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามและรู้กฎหมายอิสลามก็เพียงพอแล้ว

๓. การใช้กฎหมายอิสลามมีเขตอำนาจพิจารณาคดีเฉพาะคดีแพ่งลักษณะผัวเมียและมรดก โดยดะโต๊ะยุติธรรมที่ตัดสินนั้นต้องลงชื่อในการพิพากษาคดี ๒ คน หรือพร้อมกับผู้พิพากษาศาลจังหวัดรวมเป็น ๒ คน

๔. คดีที่ต้องบังคับตามหลักกฎหมายว่าด้วยครอบครัวมรดกนั้น คู่ความจะต้องนับถือศาสนาอิสลาม

เดิมตามกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง เพียงแต่คู่ความที่จะเป็นจำเลยนับถือศาสนาอิสลามก็สามารถบังคับตามหลักกฎหมายอิสลามได้แล้ว

มีข้อสังเกตว่า ในสารตราของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมฉบับดังกล่าว เรียก "กอฎี" ว่า "โต๊ะกาซี" และ "โต๊ะกอฎี" และกำหนดให้เรียกตุลาการผู้พิจารณาและตัดสินคดีความตามกฎหมายอิสลามว่า "ดะโต๊ะยุติธรรม" แทน เทียบคำ "เสนายุติธรรม" ในมณฑลพายัพ

ในการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ซึ่งจะต้องนำมาใช้แทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในการยกขึ้นใช้บังคับคดีจะต้องมีที่มาจากตำรากฎหมายอิสลาม ซึ่งเป็นภาษามลายูและภาษาอาหรับ ทำให้ไม่สะดวกแก่การวินิจฉัยชี้ขาดคดี ใน พ.ศ. ๒๔๗๒ กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดทำกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกขึ้นและแล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๔๘๔ กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกนี้เรียกว่า "หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก" ได้พิมพ์แจกจ่ายให้แก่ศาลที่ต้องใช้ทุกศาลและให้ถือฉบับนั้นเป็นหลัก ให้ดะโต๊ะยุติธรรมและผู้ร่วมการประชุมลงนามไว้ว่า เมื่อมีคดีเกิดขึ้นดะโต๊ะยุติธรรมจะชี้ขาดบังคับคดีตามหลักกฎหมายอิสลามที่รวบรวมไว้นี้ตลอดไป หากมีปัญหาใดซึ่งไม่มีกล่าวไว้ในหลักกฎหมายนี้จะบังคับได้ก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับหลักกฎหมายนี้ ทั้งนี้ตามความในข้อความเบื้องต้น มาตรา ๑ ที่มีความว่า "เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งหลักกฎหมายนี้ที่จะใช้บังคับ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณามาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับหลักกฎหมายนี้" และเมื่อดะโต๊ะยุติธรรมเข้ารับหน้าที่ใหม่ก็ถือเป็นระเบียบว่า จะต้องให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งใหม่รับรองคำแปลหลักกฎหมายอิสลามดังกล่าวนี้ไว้เป็นหลักฐานว่า จะใช้คำแปลหลักกฎหมายนั้นเป็นหลักวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอันเกี่ยวด้วยครอบครัวและมรดก จะไม่นำตำราอื่นมาใช้บังคับแก่คดีดังกล่าวแล้วเป็นอันขาด

แม้ "หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก" ดังกล่าวตรวจชำระและจัดพิมพ์เสร็จ แต่เนื่องจากใน พ.ศ. ๒๔๘๖ มีประกาศพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ

ให้ใช้พระราชบัญญัติบรรพ ๕ และบรรพ ๖ ซึ่งเป็นผลให้ยกเลิกการใช้กฎหมายอิสลามอันเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกใน ๔ จังหวัดภาคใต้ ฉะนั้น ความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายอิสลามจึงเป็นอันระงับ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๘๙ ได้มีประกาศพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ แล้ว จึงมีคำสั่งกระทรวงยุติธรรมให้ถือกฎหมายอิสลามฉบับ "หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก" นั้นเป็นหลักบังคับคดีอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกต่อมาจนบัดนี้ ซึ่งถือเป็นคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกฉบับแรกของประเทศไทย

๓. การใช้กฎหมายอิสลามในยุคปัจจุบัน

ประเทศไทยประกาศใช้กฎหมายแพ่งพาณิชย์ บรรพ ๕ และบรรพ ๖ ใน พ.ศ. ๒๔๗๘ แต่รัฐมีนโยบายชัดเจนที่จะให้ประชาชนใน ๔ จังหวัดภาคใต้ปฏิบัติศาสนกิจให้เป็นไปตามลัทธิศาสนาอิสลาม จึงยกเว้นไม่ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ และบรรพ ๖ มาบังคับใช้ใน ๔ จังหวัดภาคใต้ ตามพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๕ มาตรา ๖ และพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๖ มาตรา ๔ ทำให้การใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่กระทบกระเทือนข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ ในส่วนที่เกี่ยวกับครอบครัวและมรดก

ใน พ.ศ. ๒๔๘๖ ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ รัฐบาลนำนโยบายรัฐนิยมและชาตินิยมมาใช้ โดยเห็นว่าสมควรขยายบทบัญญัติ บรรพ ๕ และบรรพ ๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ทั่วถึง เพื่อความมั่นคงและวัฒนธรรมของชาติ โดยมาตรา ๓ ของพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๕ ได้ยกเลิกมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๕ และมาตรา ๓ ของพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๖ ได้ยกเลิกมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๖ ส่งผลให้มีการยกเลิกการใช้กฎหมายอิสลามที่เกี่ยวกับครอบครัวและมรดก และยกเลิกอำนาจและหน้าที่ของดะโต๊ะยุติธรรม ตั้งแต่นั้นมาประชาชนชาวมุสลิมทั้งหมดใน ๔ จังหวัดภาคใต้ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดกเช่นเดียวกับประชาชนทั้งประเทศ

เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประเทศอังกฤษในฐานะผู้ชนะสงครามเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคจังหวัดชายแดนภาคใต้ยิ่งขึ้น และสถานการณ์ทางด้านการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็อยู่ในภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อ ประกอบกับจอมพล ป. พิบูลสงครามหมดอำนาจลงพร้อมกับแนวความคิดรัฐนิยมและชาตินิยม รัฐบาลในสมัยนั้นจึงออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. ๒๔๘๘ และประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มีผลใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบัน

บทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามฯ นั้นยังขาดรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญสำหรับการใช้กฎหมายอิสลามอยู่มาก จึงทำให้การใช้กฎหมายอิสลามเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถที่จะรับรองสิทธิอันเกิดจากสถานะทางครอบครัวตามกฎหมายอิสลามได้ กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดให้มีการสัมมนาการใช้กฎหมายอิสลามในเขตปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ระหว่างวันที่ ๑๓ ถึง ๑๔ มีนาคม ๒๕๒๕ ณ หอประชุมเทศบาลเมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีเหตุผลว่า นับตั้งแต่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๙ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๓๕ ปีแล้ว ยังไม่เคยมีหน่วยราชการใดหรือสถาบันใดจัดให้มีการประชุมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวนี้เลย ซึ่งเป็นเหตุให้มีปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นเนือง ๆ ในการสัมมนาแบ่งผู้เข้าร่วมการสัมมนาเป็น ๓ กลุ่ม สำหรับกลุ่มที่ ๑ เป็นเรื่อง "ปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลามใน ๔ จังหวัดภาคใต้" กลุ่มที่ ๒ เรื่อง "ปัญหาการใช้กฎหมายอิสลามใน ๔ จังหวัดภาคใต้" และกลุ่มที่ ๓ เรื่อง "บทบาท ฐานะ และคุณสมบัติของดะโต๊ะยุติธรรม" ผลการสัมมนาของที่ประชุมใหญ่ นายมารุต บุญนาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้เสนอแนะต่อเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือกระทรวงยุติธรรม ที่ ยธ ๐๔๐๑/๕๒๔๒ ลงวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๒๕ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาข้อเสนอแนะจากการสัมมนาการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล และเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมายรวมทั้งระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้กฎหมายอิสลาม ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในชาติสืบไป ซึ่งคณะรัฐมนตรีลงมติเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๕ อนุมัติให้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ

ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๔๗ ความไม่สงบในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปะทุขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งและเกิดต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาด้านต่าง ๆ เพื่อนำความสงบกลับคืนมาในเขตพื้นที่ดังกล่าว ส่วนหนึ่งก่อให้เกิดกระแสการพัฒนาการใช้กฎหมายอิสลามทั้งในด้านสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ โดยมีร่างพระราชบัญญัติการใช้กฎหมายอิสลามที่เสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรรวม ๓ ร่าง ได้แก่ ร่างที่เสนอโดยนายฮอซาลี ม่าเหร็ม กับคณะร่างที่เสนอโดยนายนัจมุดดีน อูมา กับคณะ และร่างที่เสนอโดยนายวิรัตน์ กัลยาศิริ กับคณะ

ในส่วนของศาลยุติธรรม ใน พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้มีนโยบายประธานศาลฎีกา โดยนายสบโชค สุขารมณ์ เกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีและสันติสุข และสำนักงานศาลยุติธรรม โดยนายวิรัช ชินวินิจกุล เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม เห็นชอบจัดให้มีโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรมศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสนับสนุนข้อมูลงานด้านบริหารจัดการคดี งานวิชาการและอื่น ๆ ของศาลยุติธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมได้มีคำสั่ง

คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓ และที่ ๒/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๔ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก โดยให้คณะอนุกรรมการมีอำนาจหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์รวบรวมหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก คำพิพากษา ศาลฎีกา ข้อวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้อง และจัดทำคู่มือเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน รายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม และดำเนินการตามที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมอบหมาย นอกจากนี้ ในปีเดียวกันนั้น สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการวิจัยเรื่อง “การปรับใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ปรกติ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กับคณะ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบกฎหมายอิสลามโดยรวม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ เพื่อศึกษาการใช้กฎหมายอิสลาม และองค์กรบริหาร และพัฒนาระบบการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทย เพื่อศึกษาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาระบบการใช้กฎหมายอิสลามในประเทศไทยให้เกิดความเสมอภาค และเพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมขององค์กรศาลในการใช้กฎหมายอิสลาม

ส่วนที่ ๒ : การจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในประเทศไทย

๑. สถานภาพของคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

หลักกฎหมายอิสลามไม่ใช่กฎหมายบ้านเมืองของประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ ไม่ใช่กฎหมายที่ผ่านกระบวนการตราของสภานิติบัญญัติ แต่เป็นข้อบัญญัติที่องค์อัลลอฮฺประทานให้แก่มุสลิมมาเป็นเวลาช้านาน เป็นหลักการที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยและสถาพรอยู่เป็นนิรันดร์ บรรดามุสลิมผู้ศรัทธาทั้งหลายไม่ว่าอยู่ในบ้านเมืองหรือประเทศหนึ่งประเทศใดล้วนยึดถือคัมภีร์อัลกุรอานเล่มเดียวกัน คัมภีร์อัลกุรอานจึงเป็นธรรมนูญศาสนบัญญัติที่สำคัญยิ่งในศาสนาอิสลาม คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกที่กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำขึ้นแล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๔๘๔ ดังกล่าวแล้ว เป็นเพียงการรวบรวมหลักการในศาสนาอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกที่ปรากฏอยู่ในคัมภีรฺอัลกุรอาน ซุนนะฮฺของท่านนบี มติเอกฉันท์ (อิจญ์มาอฺ) และหลักการเทียบเคียง (กียาส) คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกจึงมีสถานะเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายครอบครัวและมรดกอิสลาม ซึ่งเคยมีคำวินิจฉัยประธานศาลฎีกาที่ ยช.๑๔/๒๕๔๒ ระหว่าง นายดาโอะ ดือเระ ผู้ร้อง วินิจฉัยว่า การร้องขอเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์เมื่อปรากฏว่าผู้เยาว์เป็นอิสลามศาสนิกอยู่ในจังหวัดนราธิวาส ต้องบังคับตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ ซึ่งบัญญัติไว้โดยเฉพาะตามหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในบรรพ ๑ ลักษณะ ๕ หมวด ๒ อำนาจปกครองและอำนาจเลี้ยงดู ซึ่งต้องมีดะโต๊ะยุติธรรมเป็นผู้ชี้ขาดกฎหมายอิสลาม กรณีดังกล่าวจึงไม่ใช่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว คำว่า “หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในบรรพ ๑ ลักษณะ ๕

หมวด ๒” คือ เนื้อหาตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ซึ่งจัดทำในครั้งที่ ๑ แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ (ฉบับกระทรวงยุติธรรม) นั่นเอง

คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกมีการใช้คำต่าง ๆ ตามแบบประมวลกฎหมายอื่น ๆ เช่น ข้อความเบื้องต้น บรรพ มาตรา หมวด เป็นต้น ซึ่งการใช้คำต่าง ๆ เหล่านี้อาจเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกนี้มีสถานะเดียวกับประมวลกฎหมายอื่น ๆ จึงมีความพยายามแก้ไขข้อความต่าง ๆ เหล่านี้ในคู่มือให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น โดยการใช้คำอื่น ๆ ที่แสดงถึงสถานภาพที่แตกต่างไปจากประมวลกฎหมายทั่วไป เช่น ใช้คำว่า “ข้อ” แทนคำว่า “มาตรา” เป็นต้น

๒. การจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกครั้งที่ ๑

๒.๑ ลำดับการดำเนินการยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

๑) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ กระทรวงยุติธรรมต้องการคำแปลภาษาไทยกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก จึงสั่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลปัตตานีจัดการให้ผู้ชำนาญทางภาษาแปลขึ้นเป็นภาษาไทย

๒) อธิบดีผู้พิพากษาศาลมณฑลปัตตานีมอบให้ดะโต๊ะยุติธรรมศาลมณฑลปัตตานีเรียบเรียง และให้นายต่วนจิ เด่นอุดม ผู้ช่วยจ่าศาลจังหวัดปัตตานีเป็นผู้แปลภาษาไทยแล้วเสนอต่อกระทรวงยุติธรรมใน พ.ศ. ๒๔๗๓

๓) พ.ศ. ๒๔๗๔ กระทรวงยุติธรรมขอให้สมุหเทศาภิบาลตรวจคำแปลนั้น สมุหเทศาภิบาลได้ขอให้พระศรีบุรีรัฐตรวจคำแปล พระศรีบุรีรัฐได้ตรวจคำแปลและทำความตกลงกับดะโต๊ะยุติธรรมศาลมณฑลปัตตานี เสร็จใน พ.ศ. ๒๔๗๕

๔) พ.ศ. ๒๔๗๘ ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ส่งสำเนาคำแปลกฎหมายอิสลามฉบับดังกล่าวมาให้ศาลจังหวัดสตูล ๑ ฉบับ

๕) พ.ศ. ๒๔๗๙ ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้สั่งให้ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดสตูลตรวจคำแปลที่ส่งมาให้นั้น ซึ่งดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดสตูลได้ตรวจและทำคำทักท้วงเสนอไป

๖) พ.ศ. ๒๔๘๐ ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้แจ้งว่า ได้เสนอขอชำระคำแปลกฎหมายอิสลามต่อกระทรวงยุติธรรม โดยจะประชุมดะโต๊ะยุติธรรมทุกศาล เสร็จแล้วขอให้พระยาสมันตรัฐบุรินทร์และหลวงประไพพิทยาคุณยกร่าง ซึ่งได้รับอนุมัติจากกระทรวงยุติธรรมแล้ว

๗) พ.ศ. ๒๔๘๑ ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ได้ดำเนินการประชุมดะโต๊ะยุติธรรมที่ศาลจังหวัดปัตตานี เปิดประชุมตั้งแต่วันที่ ๙ ถึงวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๑ รวม ๖ วัน เพื่อให้โอกาสดะโต๊ะยุติธรรมเสนอข้อทักท้วงทั้งหมด ปรากฏว่ามีความเห็นทักท้วงคำแปลเพิ่มเติมนอกจากที่เสนอไปแล้วจำนวนมาก

๘) อีก ๕ เดือนต่อมา ดะโต๊ะยุติธรรมบางท่านยังมิได้เสนอคำทักท้วง ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ได้เตือนดะโต๊ะยุติธรรมให้รีบจัดการทำคำทักท้วงเสนอโดยเร็ว

๙) เมื่อดะโต๊ะยุติธรรมได้ทราบคำสั่งข้าหลวงยุติธรรมแล้วชี้แจงว่า ไม่สามารถจะทำให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เพราะข้อบัญญัติในศาสนาอิสลามที่ใช้เป็นกฎหมายบังคับคดีอยู่โดยปกตินั้นมิได้ใช้คัมภีร์อัลกุรอาน แต่ใช้คำอธิบายอัลกุรอานซึ่งเรียกว่า "กีตาบ" บังคับคดี ซึ่งมีผู้เรียบเรียงบรรยายไว้หลายสิบกีตาบ ใช้ชื่อต่าง ๆ กัน บางกีตาบบรรยายข้อความยืดยาว บางกีตาบบรรยายหลักย่อ ๆ บางกีตาบบรรยายคำแนะนำในทางปฏิบัติปนกับหลัก กีตาบหนึ่งอาจมีข้อความผิดเพี้ยนแตกต่างขัดแย้งกับอีกกีตาบหนึ่ง

คำแปลซึ่งดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดปัตตานีเรียบเรียงนั้นได้คัดจากกีตาบต่าง ๆ มารวบรวมเรียบเรียงขึ้นใหม่ มิได้แปลถอดมาจากกีตาบใดกีตาบหนึ่งโดยเฉพาะ ข้อความบางข้อในคำแปลนั้นไม่ทราบว่ายกมาจากกีตาบใด เพราะมิได้บอกที่มาแห่งกีตาบที่ยกมาเรียบเรียง ค้นดูแล้วก็ไม่พบ ข้อความบางข้อก็ไม่เข้าใจความหมาย ทั้งไม่ทราบว่าแปลมาจากคำใด นอกจากนั้นยังขาดหลักสำคัญอีกมาก ซึ่งถ้าจะทำคำทักท้วงให้หมดสิ้นก็เท่ากับเป็นการร่างใหม่ซึ่งจะต้องใช้เวลานาน

๑๐) เนื่องจากคำชี้แจงเหตุขัดข้องของดะโต๊ะยุติธรรมที่ไม่สามารถจะทำคำทักท้วงให้เสร็จโดยเร็ว หลวงประไพพิทยาคุณเห็นว่า หากดะโต๊ะยุติธรรมยังคงดำเนินการต่อไปโดยลำพังตามเดิมจะไม่สามารถทำคำทักท้วงและเพิ่มเติมให้สำเร็จภายในเวลาอันสมควร จึงใช้โอกาสดังกล่าวเข้าช่วยตรวจคำแปลแต่ละข้อตั้งแต่ต้นโดยลำดับ เมื่อมีข้อสงสัยทักท้วงหรือเพิ่มเติมในข้อใด หลวงประไพพิทยาคุณก็บันทึกรวบรวมไว้โดยละเอียด ครั้นทำไปได้บ้างเล็กน้อยก็ปรากฏว่า มีข้อความขยายเพิ่มเติมจากคำแปลมากมาย และมีเหตุผลอีกหลายประการ ซึ่งสมควรที่จะยกร่างเพิ่มเติมในชั้นนี้ กล่าวคือ นอกจากมีข้อความที่จะต้องเพิ่มเติมจำนวนมากแล้ว ตามคำแปลนั้นเองก็มีข้อบกพร่องอยู่มากมาย เช่น ข้อความบางข้อบางตอนต่อเนื่องกันควรเรียงอยู่แห่งเดียวกัน ก็เรียงกระจัดกระจายไว้ต่างที่กันห่างไกลกันมากบ้างน้อยบ้าง เรียงซ้ำกันบ้าง บางข้อก็เป็นคำแนะนำ ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าเพราะรวบรวมจากกีตาบหลายฉบับด้วยกัน เมื่อตรวจพบหลักในกีตาบใดเป็นที่ถูกใจก็ยกมาเรียบเรียงเพิ่มเติมต่อไป โดยมิได้ประมวลเรื่องที่ควรรวมเป็นข้อเป็นหมวดไว้ในที่เดียวกัน คำแปลโดยมากเต็มไปด้วยอุทาหรณ์ บางข้อก็เรียงหลักซ่อนไว้ในอุทาหรณ์ สับสนยุ่งยากทั้งหลัก ทั้งเชิงเรียงและทั้งสำนวนโวหารยากที่จะเข้าใจ คำแปลหลายแห่งใช้สำนวนไม่ตรงตามความหมายในภาษาไทยทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนไปบ้าง ไม่เข้าใจความหมายบ้าง สงสัยบ้าง ต้องอาศัยดะโต๊ะยุติธรรมยกหลักในกีตาบต่าง ๆ มาแปลให้ฟัง ซึ่งพอที่จะทำให้เข้าใจความหมายได้ถูกต้องตรงกัน แต่ทำให้การตรวจคำแปลดำเนินไปโดยล่าช้ามาก เมื่อหลวงประไพพิทยาคุณเสนอขอยกร่างในชั้นนี้เพื่อช่วยประหยัดเวลาให้รวบรัด ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ได้ให้ความเห็นชอบและอนุมัติ

๑๑) การยกร่างหลักกฎหมายอิสลามบรรพ ๑ ว่าด้วยครอบครัว ได้เริ่มประชุมทำตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยใช้เวลาที่ว่างจากราชการทำเป็นบางวันบางเวลาแล้วแต่โอกาสจะอำนวย ต่อมาเห็นว่าการยกร่างล่าช้ามากจึงได้ทำเป็นงานประจำวันตั้งแต่เดือนกันยายน

พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นต้นมา แม้เช่นนั้นก็ปรากฏว่าผลของงานไม่ลุล่วงไปได้เร็วสมความประสงค์ของทางราชการ โดยเหตุผลหลายประการ เช่น

(๑) พื้นความรู้ของดะโต๊ะยุติธรรมไม่ถึงขนาดพอที่จะหยั่งถึงปัญหาอันจะพึงเกิดขึ้นได้ จึงไม่สามารถที่จะรวบรวมหลักการต่าง ๆ ได้หมดสิ้นโดยลำพัง ทั้งนี้ เพราะไม่มีสำนักศึกษากีตาบที่เป็นหลักฐาน ดะโต๊ะยุติธรรมก็ไม่เคยผ่านการศึกษาจากสำนักศึกษาเช่นว่านั้น นอกจากศึกษาจากผู้รู้บ้าง และจากตำราบ้างเท่านั้น ประกอบกับคดีประเภทศาสนาอิสลามซึ่งมีมาสู่ศาลในขณะนั้นมีจำนวนเล็กน้อย อย่างมากประมาณปีละ ๑๐ เรื่อง บางปีก็ไม่ถึง ๑๐ เรื่อง คดีแทบทั้งหมดมีแต่ปัญหาข้อเท็จจริงง่าย ๆ ไม่ค่อยจะมีปัญหาข้อกฎหมาย ดะโต๊ะยุติธรรมจึงไม่ได้เตรียมศึกษาปัญหาข้อกฎหมายมาก่อน ฉะนั้น เมื่อต้องมารวบรวมหลักกฎหมายอิสลามเพื่อยกร่างให้เป็นไปตามรูปแบบกฎหมายในปัจจุบัน จึงไม่สามารถที่จะรวบรวมหลักการให้สมบูรณ์ได้โดยลำพัง จำต้องช่วยสอบถามปัญหาต่าง ๆ เพื่อคงหลักการให้สมบูรณ์ ซึ่งดะโต๊ะยุติธรรมต้องขอเวลาตรวจค้นหลักฐานอยู่เป็นประจำ ครั้นได้หลักการแล้วก็บันทึกรวมไว้เป็นรายข้อย่อย เมื่อรวบรวมหลักการได้พอที่จะรวมเป็นหมวดได้แล้วก็ปรับปรุงแบ่งแยกอีกชั้นหนึ่ง ข้อใดซึ่งควรรวมเข้าเป็นข้อเดียวกันก็รวมเข้าด้วยกัน ข้อใดซึ่งควรแยกออกจากกันก็แยกออกไป และจัดเรียงลำดับข้อซึ่งควรเรียงไว้ก่อนและหลังไปพร้อมกันด้วย ในที่สุดจึงยกร่างเป็นมาตราโดยสำนวนกฎหมาย

(๒) ปัญหาซับซ้อนมักมีเกิดขึ้นในขณะยกร่างมาก ดะโต๊ะยุติธรรมต้องใช้เวลาค้นคว้าหลักฐานจากกีตาบหลายฉบับ ปัญหาบางข้อต้องใช้เวลาค้นหาหลักฐานหลายวัน

(๓) ปัญหาบางข้อเมื่อตรวจค้นแล้วปรากฏว่าไม่มีบัญญัติไว้ในกีตาบ แต่ถ้าละทิ้งไว้หลักการก็จะบกพร่อง จำต้องร่างไว้เพื่อให้หลักการสมบูรณ์ ต้องอาศัยหลักเทียบเคียงและลงมติร่างไป

(๔) บ่อยครั้งที่ร่างมาตราใดมาตราหนึ่งเสร็จแล้ว ภายหลังดะโต๊ะยุติธรรมตรวจพบในกีตาบอีกฉบับหนึ่งบัญญัติหลักไว้แนบเนียนมีเหตุผลดีได้เสนอขอแก้หลักในมาตราที่ร่างไปแล้วบ้าง ขอเพิ่มเติมบ้าง ก็ต้องยุบมาตรานั้นยกร่างใหม่ บางมาตราที่แก้ไขใหม่กระทบถึงมาตราอื่นที่เกี่ยวโยงถึงกันก็ต้องย้อนไปยุบมาตรานั้นยกร่างใหม่อีก บางมาตราที่แก้ไขแล้วภายหลังดะโต๊ะยุติธรรมพบหลักในกีตาบอื่นมีเหตุผลดีกว่าที่แก้มาแล้วก็เสนอขอแก้ซ้ำอีก

(๕) ในบางครั้งดะโต๊ะยุติธรรมเข้าใจความหมายแห่งถ้อยคำภาษาไทยบางคำคลาดเคลื่อนแปลคลาดเคลื่อนไป ทำให้การยกร่างคลาดเคลื่อนจากความมุ่งหมายไปด้วย เมื่อปรากฏขึ้นภายหลังก็ต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมมาตราที่ร่างไปแล้วนั้นใหม่ มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่ความคลาดเคลื่อน

๑๒) การยกร่างหลักกฎหมายอิสลามทั้งบรรพ ๑ บรรพ ๒ ตั้งแต่ต้นตลอดมาไม่ต้องใช้ล่าม โดยดะโต๊ะยุติธรรมรู้ภาษาและหนังสือไทย โดยเฉพาะนายเจ๊ะอับดุลลาห์

หลังปูเต๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมรู้ภาษาไทยในเกณฑ์ดี และมีปฏิภาณคล่องแคล่วรวดเร็ว เป็นประโยชน์แก่การยกร่างอย่างมาก

๑๓) ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นต้นมา มีความพยายามยกร่างหลักกฎหมายอิสลามให้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยใช้เวลาประชุมจนถึง ๑๘ นาฬิกาทุกวัน รวมทั้งวันอาทิตย์และวันหยุดราชการอื่น ๆ และต่อมาได้ประชุมในเวลากลางคืนอีกคืนละ ๒ ถึง ๓ ชั่วโมง เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๒ เดือน รวมเวลาประมาณ ๑ ปี จึงยกร่างลักษณะครอบครัวเสร็จ และใช้เวลาประชุมที่จังหวัดสงขลาอีกประมาณ ๒ เดือน จึงแล้วเสร็จ

ส่วนลักษณะมรดกมีเนื้อหาน้อยกว่าลักษณะครอบครัว ใช้เวลาร่างประมาณ ๓ เดือน และใช้เวลาประชุมที่ศาลจังหวัดสงขลาอีกประมาณ ๓ สัปดาห์

๒.๒ แนวทางการยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

การยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกครั้งที่ ๑ ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า “คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกฉบับกระทรวงยุติธรรม” ได้ถือคำแปลฉบับดังกล่าวแล้วเป็นหลักประกอบกับข้อความที่ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดสตูลทักท้วงเพิ่มเติม

กีตาบฉบับที่ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดปัตตานีนำมารวบรวมเรียบเรียงปรากฏตามบันทึกคำแปลเป็นกีตาบภาษาอาหรับรวม ๖ กีตาบ คือ

(๑) ฆอยะตุลมักศูด

(๒) ฟัตหุลมุอีน

(๓) มุฆนิลมุหตาจญ์

(๔) ชัรหุลเราะห์บียะฮ์

(๕) หาชิยะฮ์ อัลบาญรีย์ อะลาชัรหุชชันชูรีย์ และ

(๖) หัลลุลมุชกิลาต

ส่วนกีตาบฉบับที่ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดสตูลนำมารวบรวมเรียบเรียงปรากฏตามบันทึกคำแปลเป็นภาษายาวี (มลายู) รวม ๗ กีตาบ คือ

(๑) มะรออะตุฏเฏาะลับ

(๒) กัสฟุลลิยาม

(๓) ฟัรอุลมะซาอิล

(๔) มุตตะอัลเล็ม

(๕) มัฏละอิลบัดเรน

(๖) อีฏอฮุลบาบ และ

(๗) ฟะตาวา เกาะดะฮี ฟี อะห์กามุนนิกาห

กีตาบเหล่านี้เป็นสมุดตีพิมพ์ขนาด ๘ หน้ายก บางกีตาบมีเพียงเล่มเดียว บางกีตาบก็มีมากกว่า ๑ เล่ม รวมเป็นหนังสือนับร้อยยกขึ้นไป กีตาบทุกกีตาบไม่มีเลขกำกับหัวข้อ ไม่มี

ข้อความเบื้องต้น หรือบทเบ็ดเสร็จทั่วไป โดยมากนิยมกล่าวข้อความอย่างเดียวกันซ้ำแล้วซ้ำอีกในที่ต่าง ๆ การยกบทขึ้นปรับคดีใช้วิธีอ้างชื่อกีตาบ หน้า และคราวหรือปีที่ตีพิมพ์

สำหรับมัชฮับที่สำคัญในศาสนาอิสลามพอจำแนกออกเป็น ๔ มัชฮับ คือ

(๑) ซาฟีอีย์

(๒) หะนะฟีย์

(๓) ฮัมบาลีย์ และ

(๔) มาลิกีย์

ในมัชฮับทั้ง ๔ นี้มีหลักปฏิบัติผิดแผกแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง มัชฮับหนึ่งก็มีกีตาบสำหรับมัชฮับนั้นโดยเฉพาะ อิสลามิกชนผู้ศรัทธาเลื่อมใสนับถือมัชฮับใด ก็ปฏิบัติตามข้อบัญญัติในกีตาบสำหรับมัชฮับนั้น ประเทศไทยและสหรัฐมลายูในขณะนั้นนิยมนับถือมัชฮับชาฟีอีย์ ฉะนั้น กีตาบที่ดะโต๊ะยุติธรรมทุกศาลใช้เป็นบทบังคับคดี และอาศัยเป็นต้นฉบับในการเรียบเรียงและยกร่าง จึงเป็นบัญญัติของมัชฮับชาฟีอีย์ทั้งสิ้น

ข้อบัญญัติบางประการซึ่งสมควรอย่างยิ่งที่น่าจะมีอยู่ในร่างนี้ หากแต่ไม่มีบัญญัติไว้ในกีตาบของมัชฮับชาฟีอีย์ แม้จะมีบัญญัติไว้ในที่อื่น ดะโต๊ะยุติธรรมก็ไม่เห็นชอบด้วยในการที่จะประมวลไว้ในร่าง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา กีตาบของมัชฮับชาฟีอีย์บัญญัติให้สามีอุปการะภริยาด้วยอาหาร เครื่องนุ่งห่มและเคหสถาน แต่มิได้บัญญัติให้สามีจ่ายค่ายาหรือค่าป่วยการแพทย์รักษาภริยาในขณะภริยาคลอดบุตรหรือป่วยไข้ ส่วนตำรับของนาววี (ฉบับภาษาอังกฤษ) ซึ่งกระทรวงยุติธรรมจัดหาให้ไว้สำหรับศาลที่มีดะโต๊ะยุติธรรมบัญญัติให้สามีจ่ายค่ายาค่าป่วยการแพทย์ไว้ชัดแจ้ง ดะโต๊ะยุติธรรมก็ไม่เห็นชอบด้วยที่จะนำข้อบัญญัตินี้มาประมวลไว้ในร่าง โดยอ้างว่ามติของนาววีอาจเป็นของมัชฮับอื่นที่มิใช่มัชฮับชาฟีอีย์

ในการยกร่างครั้งนี้ได้รวบรวมข้อความที่กล่าวซ้ำในที่ต่าง ๆ เข้าไว้ในที่เดียวกันเรียบเรียงเป็นข้อความเบื้องต้นเพื่อใช้ได้ทั้งลักษณะครอบครัวและลักษณะมรดก ทั้งได้รวบรวมข้อบัญญัติซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในกีตาบต่าง ๆ แต่เกี่ยวเนื่องกันเข้ามารวมเป็นมาตราเดียวกัน ฉะนั้น ข้อความในมาตราหนึ่ง ๆ โดยมากจึงมีที่มาจากกีตาบหลายกีตาบ มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณี

การจัดแบ่งลักษณะ หมวด และมาตรา ตลอดจนการให้นามลักษณะและนามหมวดรวมทั้งถ้อยคำสำนวนได้จัดเรียบเรียงขึ้นใหม่ทั้งสิ้น โดยพยายามวางรูปโครงให้เป็นไปตามรูปแบบกฎหมายในปัจจุบัน ถ้อยคำใดเป็นศัพท์พิเศษใช้เฉพาะในศาสนาอิสลามและหาศัพท์ภาษาไทยที่เหมาะสมแก่ความหมายมิได้ก็คงรูปศัพท์นั้นไว้ตามเดิม โดยวางบทวิเคราะห์ศัพท์ไว้เพื่อทราบความหมายแต่ละศัพท์ ศัพท์เหล่านี้หากศัพท์ใดมีหมวดบรรยายหลักการก็เรียงศัพท์นั้นไว้เป็นบทนำแห่งหมวดนั้น ส่วนศัพท์ใดซึ่งไม่มีหมวดบรรยายหลักการก็เรียงเป็นบทวิเคราะห์ศัพท์ทั่วไปรวมอยู่ในมาตรา ๒ โดยเฉพาะ

๒.๓ การประชุมพิจารณาร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

เมื่อการยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกฉบับกระทรวงยุติธรรมแล้วเสร็จ คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ดำเนินการประชุมดะโต๊ะยุติธรรมพิจารณาหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ได้ดำเนินการประชุมรวม ๓ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ ณ ศาลจังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ ๙ ถึงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๑

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. หลวงจำรูญเนติศาสตร์	ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้	ประธาน
๒. พระยาสมันตรัฐบุรินทร์	ผู้เชี่ยวชาญในลัทธิศาสนาอิสลาม ภาษามลายู และภาษาไทย	
๓. หลวงสุทธิมนต์นฤนาท	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสงขลา	เลขานุการ
๔. ขุนศรีตุลาการ	ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดปัตตานี	
๕. หะยีวันอิสมาแอล สะตียามู	ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดปัตตานี	
๖. หะยีหะมะ หมะทา	ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดยะลา	
๗. หะยีหวันอับดุลราหะมัน เจ๊ะอิสมาอิล	ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดนราธิวาส	
๘. นายเจ๊ะอับดุลลาห์ หลังปูเต๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมศาลจังหวัดสตูล	
๙. นายต่วนจิ เด่นอุดม	ผู้ช่วยจ่าศาลจังหวัดปัตตานี	ล่าม

ผลการประชุมครั้งที่ ๑ ที่ประชุมได้พิจารณารับหลักการหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวเสร็จไปเล็กน้อย

ครั้งที่ ๒ ณ ศาลจังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๘๒ ถึงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๘๒

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. หลวงจำรูญเนติศาสตร์	ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้	ประธาน
๒. พระยาสมันตรัฐบุรินทร์		
๓. หลวงประไพพิทยาคุณ	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสตูล	ผู้ยกร่าง
๔. นายมาลา คำพันธุ์	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสงขลา	เลขานุการ
๕. ดะโต๊ะยุติธรรม ๕ นาย ชุดที่ประชุมครั้งที่ ๑ และนายต่วนจิ เด่นอุดม		ล่าม

ผลการประชุมครั้งที่ ๒ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างกฎหมายอิสลามบรรพ ๑ ว่าด้วยครอบครัวเสร็จ และได้พิจารณารับหลักการหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยมฤดกด้วย

อนึ่ง ตามหลักกฎหมายอิสลามเรื่องกระทำชู้ให้ลงโทษเป็นอาญา และเรื่องมรดกไม่มีอายุความนั้น ที่ประชุมได้ตกลงให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้ง ๒ กรณี

กล่าวคือ เรื่องชายชู้ให้เป็นไปตามบรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว ไม่มีการลงโทษอาญา ส่วนเรื่องมรดกให้เป็นไปตามบรรพ ๖ ว่าด้วยมรดก

ครั้งที่ ๓ ณ ศาลจังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๔๘๓ ถึงวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๔๘๓

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. พระนิติการณ์ประสม ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ ประธาน

๒. ผู้เข้าประชุมนอกนั้นชุดเดียวกับที่ประชุมครั้งที่ ๒ เว้นแต่ นายต่วนจิ เด่นอุดม เข้าประชุมได้ ๒ วัน ป่วยเป็นไข้มิได้เข้าประชุมต่อไป และนายมาลา คำพันธุ์ เข้าประชุมได้ ๒ สัปดาห์ ป่วยเป็นลมมิได้เข้าประชุมต่อไป

ผลการประชุมครั้งที่ ๓ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างหลักกฎหมายอิสลามบรรพ ๒ ว่าด้วยมฤดกเสร็จ และแก้ไขตกเติมบรรพ ๑ ว่าด้วยครอบครัวบ้างเล็กน้อย ตามที่มีผู้เสนอให้แก้

ที่ประชุมลงมติให้แสดงข้อความสำคัญไว้ในที่นี้ว่า หลักกฎหมายว่าด้วยครอบครัวและมรดกนี้ได้รวบรวมขึ้นถูกต้องตรงกับคัมภีร์อัลกุรอานและกีตาบแห่งศาสนาอิสลามทุกประการ ฉะนั้น เมื่อมีคดีพิพาทเกิดขึ้นเกี่ยวแก่เรื่องครอบครัวและมรดกในศาลจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูลแล้ว ดะโต๊ะยุติธรรมทั้งหลายจะได้ชี้ขาดบังคับคดีไปตามบทมาตราที่ได้รวบรวมไว้ในหลักกฎหมายนี้ตลอดไป หากมีปัญหาข้อใดซึ่งไม่มีข้อความที่ได้รวบรวมไว้นี้จะบังคับได้ ก็จะนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นกฎหมายของบ้านเมืองมาใช้บังคับแก่คดีครอบครัวและมรดกของผู้นับถือศาสนาอิสลามเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับหลักกฎหมายนี้ และในที่สุดที่ประชุมขอให้ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้นำร่างหลักกฎหมายว่าด้วยครอบครัวและมรดกนี้เสนอกระทรวงยุติธรรมต่อไป ซึ่งพระนิติการณ์ประสม ข้าหลวงยุติธรรมภาคใต้ มีหนังสือศาลจังหวัดสงขลา ที่ ๓๓๐/๒๔๘๔ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๔๘๔ แจ้งข้อสังเกตต่าง ๆ ถึงปลัดกระทรวงยุติธรรม สรุปได้ดังนี้

๑. หลักกฎหมายอิสลามนี้เดิมที่ประชุมใช้ชื่อว่า “คำแปลกฎหมายลัทธิสาสนาอิสลาม” ครั้นในการประชุมครั้งที่ ๓ พิจารณาร่างภาคมรดก มีผู้เสนอว่า กฎหมายอิสลามที่รวบรวมขึ้นนี้มิใช่คำแปลมาจากกฎหมายอิสลามตรง ๆ ความจริงได้ทำโดยวิธียกร่างขึ้นใหม่ เรียงลำดับดำเนินตามแบบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยอาศัยหลักจากกีตาบต่าง ๆ ซึ่งดะโต๊ะยุติธรรมเป็นผู้แปลมาจากภาษามลายูและภาษาอาหรับ ฉะนั้น ที่ใช้ชื่อว่า “คำแปลกฎหมายลัทธิสาสนาอิสลาม” ก็จะไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ที่ประชุมจึงตกลงใช้ชื่อใหม่ว่า “หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมฤดก”

๒. การทำหลักกฎหมายนี้ หลวงประไพพิทยาคุณ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดสตูล เป็นผู้ยกร่างขึ้นแล้วนำเสนอที่ประชุมพิจารณาว่า การประชุมได้ทำกัน ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ประชุมว่าด้วยภาคครอบครัวที่จังหวัดปัตตานี ตั้งแต่วันที่ ๙ ถึงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๑ ครั้งที่ ๒

ประชุมว่าด้วยภาคครอบครัวต่อไปที่จังหวัดสงขลา ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม ถึงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๘๒ ครั้งที่ ๓ ประชุมว่าด้วยภาคมรดกที่จังหวัดสงขลา ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ถึงวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๔๘๓

๓. การประชุม ๒ ครั้งแรกนั้นได้พิจารณาภาคครอบครัวแล้วเสร็จ ในการประชุมครั้งที่ ๓ จึงได้พิจารณาแต่เฉพาะภาคมรดก ส่วนภาคครอบครัวคงพิจารณาแก้ไขเพียงเล็กน้อยในเรื่องถ้อยคำเท่าที่มีผู้เสนอขึ้นขอให้แก้ การประชุมภาคมรดกนี้ได้ประชุมกันเป็น ๒ วาระ คือ เมื่อพิจารณาร่างครั้งที่ ๑ แล้ว ได้พิจารณาร่างครั้งที่ ๒ อีกครั้งหนึ่ง จึงเป็นอันเสร็จการประชุม

๔. ในการประชุมครั้งที่ ๓ นี้ ที่ประชุมดะโต๊ะยุติธรรมได้เสนอปัญหาสำคัญเรื่องหนึ่ง คือ ปัญหาการจดทะเบียนสมรสและการหย่าของอิสลามิกชน ซึ่งอยู่ในจังหวัดที่ใช้กฎข้อบังคับบริเวณ ๗ หัวเมือง เนื่องจากพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ ๕ และบรรพ ๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ บัญญัติว่า ประมวลกฎหมายนั้น ไม่กระทบกระเทือนถึงกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ ในส่วนที่เกี่ยวด้วยครอบครัวและมฤดก ฉะนั้น การสมรสและการหย่าของบุคคลผู้นับถือศาสนาอิสลามในบริเวณนี้ไม่อยู่ภายในบังคับของการจดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติว่าด้วยการนั้น ดังนี้ การสมรสและการหย่าของบุคคลเหล่านี้ไม่ต้องจดทะเบียนก็สมบูรณ์

ดะโต๊ะยุติธรรมบางนายรวมทั้งพระยาสมันตรัฐบุรินทร์เสนอว่า ในโอกาสที่ได้ทำหลักกฎหมายอิสลามขึ้น ควรสนับสนุนขอให้รัฐบาลออกกฎหมายบังคับการจดทะเบียนสมรสและการหย่าของอิสลามิกชนซึ่งอยู่ในบริเวณนี้ด้วย เพื่อให้การสมรสและการหย่าได้เป็นหลักฐานมั่นคง ทั้งสะดวกในการไปติดต่อกับต่างประเทศซึ่งมีการจดทะเบียนกัน เช่น ในสหรัฐมลายู เป็นต้น พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ให้ความเห็นว่า แม้กีตาบจะไม่ได้บัญญัติไว้ในเรื่องนี้ แต่ก็มิได้ขัดกับทางบ้านเมือง ศาสนากับบ้านเมืองต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจะดำรงอยู่ได้ก็โดยความคุ้มครองบ้านเมือง แต่มีดะโต๊ะยุติธรรมอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า การที่จะออกกฎหมายบังคับเช่นนั้นเกรงว่าจะขัดกับศาสนา เพราะตามศาสนาอิสลามการสมรสและการหย่าขาดกันย่อมทำได้โดยไม่ต้องจดทะเบียน ในที่สุดที่ประชุมดะโต๊ะยุติธรรมตกลงขอให้เสนอรัฐบาลออกกฎหมายบังคับให้จดทะเบียนการสมรสและการหย่า

ในส่วนความเห็นของพระนิติการณ์ประสมเห็นว่า การบังคับให้มีการจดทะเบียนน่าจะมีผลดี เพราะนอกจากจะให้การสมรสและการหย่าของบุคคลเหล่านี้มีหลักฐานยิ่งขึ้นแล้ว พระราชบัญญัติการจดทะเบียนสมรสจะได้ใช้ไปทั่วทุกจังหวัด รวมทั้งจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล จึงควรให้มีการจดทะเบียนขึ้นเพื่อให้เป็นระเบียบทั่วกัน การที่จะให้จดทะเบียนหากคู่สมรสไม่ปฏิบัติตาม จะใช้วิธีบังคับ (sanction) ประการใดนั้น ควรดำเนินตามพระราชบัญญัติการจดทะเบียนสมรส ซึ่งออกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ถ้าไม่จดทะเบียนการสมรสและการหย่านั้นก็ไม่สมบูรณ์ แต่ดะโต๊ะยุติธรรมหลายนายเห็นว่า การบังคับในรูปนั้นเกรงว่าจะขัดกับศาสนา เพราะตามกฎหมายอิสลาม การสมรสและการหย่าไม่จำต้องจดทะเบียน

จึงขอให้บังคับอย่างแบบกฎหมายของสหรัฐมลายู คือ ถ้าคู่สมรสใดไม่จดทะเบียน การสมรสหรือการหย่าต้องมีโทษทางอาญา (ปรับไม่เกิน ๒๕ เหรียญ หรือจำไถ่โทษ ๑ เดือน) ตามที่คะโต๊ะยุติธรรมเสนอ ดังนี้ พระนิติการณ์ประสมยังไม่เห็นพ้องด้วย เพราะการสมรสก็ดี การหย่าก็ดี เป็นกรณีแพ่งควรให้มีการบังคับ (sanction) ในทางแพ่งตามหลักกฎหมายไทยที่ดำเนินอยู่ โดยถ้าเกรงว่าจะขัดกับศาสนาอิสลามก็อาจบัญญัติขึ้นว่า การสมรสและการหย่าจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามศาสนาอิสลามและจดทะเบียนตามกฎหมายแล้ว ทั้ง ๒ ประการดังนี้ ไม่เห็นว่าจะขัดกับศาสนาอย่างใด ส่วนเจ้าหน้าที่ในการรับจดทะเบียนนั้น ชั้นแรกที่ประชุมดะโต๊ะยุติธรรมขอให้โต๊ะอิหม่ามซึ่งเป็นผู้ทำพิธีตามลัทธิศาสนาอยู่แล้วเป็นเจ้าหน้าที่ แต่พระนิติการณ์ประสมเห็นว่า ควรให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เฉพาะอย่างยิ่งหากจะให้บัญญัติเป็นโทษทางอาญาแก่ผู้ไม่ปฏิบัติตามด้วยแล้ว ก็ไม่ควรให้เป็นหน้าที่ของสามัญชน ที่ประชุมตกลงขอให้กรมการอำเภอเป็นนายทะเบียน แต่การสมรสหรือการหย่าที่ต้องถือปฏิบัติตามลัทธิศาสนาด้วยนั้น ต้องให้คู่สมรสนำหลักฐานของโต๊ะอิหม่าม หรือผู้ประกอบพิธีศาสนาไปแสดงต่อนายทะเบียนด้วยจึงให้นายทะเบียนรับจดทะเบียน

๕. การบังคับใช้หลักกฎหมาย หากใช้เพียงประดุจตำราหรือเครื่องมือแก่ดะโต๊ะยุติธรรมและผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น ก็ไม่มีผลบังคับได้จริงอย่างกฎหมาย ดะโต๊ะยุติธรรมอาจแสดงความเห็นขัดแย้งขึ้นใหม่ตามอัตโนมัติ โดยเป็นผู้รู้กฎหมายนี้ฝ่ายเดียวและไม่มีอะไรผูกมัด ฉะนั้น เพื่อเป็นหลักฐานในชั้นนี้ ในวันที่เสร็จการประชุมจึงทำบันทึกขึ้นฉบับหนึ่ง ให้ดะโต๊ะยุติธรรมและผู้ที่ร่วมการประชุมลงนามไว้ว่าเมื่อมีคดีเกิดขึ้น ดะโต๊ะยุติธรรมจะชี้ขาดบังคับคดีตามหลักกฎหมายที่รวบรวมไว้นี้ตลอดไป หากมีปัญหาใดซึ่งไม่มีกล่าวไว้ในหลักกฎหมายนี้จะบังคับได้ ก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับหลักกฎหมายนี้

๒.๔ บทสรุป

โดยภาพรวมแล้ว คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม จัดทำขึ้นโดยแปลจากตำรากฎหมายอิสลามมัซฮับชาฟิอีย์ ซึ่งเป็นสำนักกฎหมายอิสลามตามประเพณีนิยมของมุสลิมไทยส่วนใหญ่ รวมถึงชาวมุสลิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื้อหาโดยรวมของคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกเป็นเนื้อหาสารบัญญัติ อันเป็นสาระที่ปรากฏอยู่ในตำรากฎหมายอิสลามที่ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการจัดทำคู่มือดังกล่าวและตำรากฎหมายอิสลามทั่วไป

หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ประกอบด้วย ข้อความเบื้องต้น บรรพ ๑ ครอบครัว บรรพ ๒ มรดก บรรพครอบครัว มี ๕ ลักษณะ บรรพมรดก มี ๖ ลักษณะ คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกนี้มีลักษณะเป็นตำรารวบรวมคำฟัตวาทางกฎหมายอิสลามสำหรับผู้พิพากษา โดยการคัดสรรฟัตวาดังกล่าวจากตำรากฎหมายอิสลาม

ในมัซฮับชาฟิอีย์ มีสาระลักษณะเดียวกับตำราอัลฟะตาวา อัลฮินดียะฮฺ ซึ่งคณะนักวิชาการนำโดย ชัยค์นิซอ มุดดีน อัลบุลฆีย์ ได้รวบรวมตามบัญชาของสุลต่านมุฮัมมัด โอรังเซบ แห่งราชวงศ์มองโกล หนังสือฟัตวานี้จึงเป็นเสมือนสารานุกรมฟัตวาในมัซฮับอบูหะนีฟะฮฺ เนื้อหาของคู่มือฉบับนี้ประกอบด้วยเนื้อหาด้านสารบัญญัติดังที่ปรากฏอยู่ในตำรากฎหมายอิสลามทั่วไป แต่ก็ยังขาดเนื้อหาอีกบางส่วน เช่น การเรียกร้องค่าเสียหายกรณีผิดสัญญาหมั้น กรณีสินสมรส เป็นต้น และไม่มีเนื้อหาด้านวิธีสบัญญัติที่จำเป็นสำหรับการใช้กฎหมายอิสลาม นอกจากในกรณีที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสมบูรณ์ของสัญญาต่าง ๆ ดังกล่าวเท่านั้น ผู้ร่างคู่มือไม่ได้บรรจุเนื้อหาสาระใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการใช้กฎหมายอิสลาม ดังที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายทั่วไป เช่น การจดทะเบียนสมรส ผู้มีอำนาจจดทะเบียนสมรส การจดทะเบียนสมรส ผู้มีอำนาจจดทะเบียนหย่า การจัดการทรัพย์สินหลังสิ้นสุดการสมรส เป็นต้น

๓. การจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกครั้งที่ ๒

นับแต่การจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม เสร็จสิ้นลงในปลาย พ.ศ. ๒๔๘๓ และพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มีผลใช้บังคับ คู่มือดังกล่าวถูกนำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีในสถานะเป็นกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก บังคับแทนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้นในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล เรื่อยมา โดยมิได้มีการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลักกฎหมายอิสลามที่นำมารวบรวมไว้ในคู่มือยังขาดรายละเอียดอีกจำนวนมาก ดังกล่าวแล้วในบทสรุปข้างต้น คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมเล็งเห็นถึงความสำคัญในข้อนี้ จึงมีคำสั่ง ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓ และ ที่ ๒/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๔ ลงนามโดย นายสบโชค สุขารมณ์ ประธานศาลฎีกา ในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก โดยมีเจตนารมณ์เพื่อรวบรวม ปรับปรุง และจัดทำคู่มือหรือหนังสือกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก นำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษา อ้างอิง อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา	อนุกรรมการ
๓. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา	อนุกรรมการ
๔. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำ สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙	อนุกรรมการ

๕.	นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ในศาลจังหวัดสตูล	อนุกรรมการ
๖.	นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี	อนุกรรมการ
๗.	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙		อนุกรรมการ
๘.	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี		อนุกรรมการ
๙.	ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา		อนุกรรมการ
๑๐.	ดร.อิสมาแอ อาลี		อนุกรรมการ
๑๑.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ		อนุกรรมการ
๑๒.	นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์		อนุกรรมการ
๑๓.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี		อนุกรรมการ
๑๔.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา		อนุกรรมการ
๑๕.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส		อนุกรรมการ
๑๖.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล		อนุกรรมการ
๑๗.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง		อนุกรรมการ
๑๘.	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม		อนุกรรมการ
๑๙.	ผู้อำนวยการสำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค ๙		อนุกรรมการ และเลขานุการ
๒๐.	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักงานศาลยุติธรรมประจำภาค ๙		ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑.	นางปราณีย์ ราชพงศ์		ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒.	นางสาวกุมารี เพชรเล็ก		ผู้ช่วยเลขานุการ

๓.๑ แนวทางการยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

การยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ซึ่งต่อไปนี้เรียกว่า "คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)" ได้นำหนังสืออ้างอิงของมัซฮับชาฟิอีย์ และหนังสืออ้างอิงรวมมัซฮับ มารวบรวมเรียบเรียง

สำหรับหนังสืออ้างอิงของมัซฮับชาฟิอีย์ คือ

(๑) ฟุตูหุลวะฮ์ฮาบ

(๒) อัลเฌาะเราะรุลบะฮียะฮ์

(๓) ชัดร์หุดณ์โรฎ

(๔) อัลบุญัยริมีย์ อลา ชัดร์ฮิลมันฮัจญ์

(๕) อัลบุญัยริมีย์ อลัลเคาะตีบ

(๖) มุฆนียุลมุห์ตาจญ์

(๗) ตุห์ฟะตุลมุห์ตาจญ์

(๘) นิฮายะตุลมุห์ตาจญ์

(๙) ฮาชิยาตานุ คอลยูบี วะอุมัยเราะฮ์

(๑๐) หนังสืออื่น ๆ ฯลฯ

ส่วนหนังสืออ้างอิงรวมมัซฮับ คือ อัลเมาสูอะตุล ฟิกฮียะฮ์ อัลกุวีตียะฮ์

ขั้นตอนในการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) คณะอนุกรรมการมีแนวทางในการดำเนินการเป็น ๒ ระยะ ดังนี้

ระยะที่หนึ่ง เป็นการรวบรวมหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์กว่าที่ได้มีการจัดทำคู่มือในครั้งที่ ๑ โดยมีระยะเวลาดำเนินการระหว่างวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๓ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๔ และจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเพื่อเสนอประธานศาลฎีกาใช้เป็นคู่มือแทนคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม

ระยะที่สอง เป็นการเขียนคำอธิบายคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกเรียงตามรายข้อ โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกา ข้อวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้องตำราอ้างอิง เพื่อให้บุคคลทั่วไปมีความรู้และความเข้าใจหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกมากยิ่งขึ้น และเมื่อมีความสมบูรณ์ในคำอธิบายอาจมีการขัดเกลา ปรับปรุงคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกที่ดำเนินการในระยะที่หนึ่งให้มีความกระทัดรัดทำนองเดียวกับรูปแบบการร่างกฎหมายของบ้านเมือง โดยมีระยะเวลาดำเนินการระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๕ ภายใต้การดำเนินการของโครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานศาลยุติธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการยกร่างครั้งนี้ได้รวบรวมข้อความที่กล่าวซ้ำในที่ต่าง ๆ เข้าไว้ในที่เดียวกันเรียบเรียงเป็นข้อความเบื้องต้นเพื่อใช้ได้ทั้งในเรื่องครอบครัวและมรดก และรวบรวมข้อบัญญัติซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในกีตาบต่าง ๆ แต่เกี่ยวเนื่องกันเข้ามารวมเป็นข้อเดียวกัน ฉะนั้น ข้อความในข้อหนึ่ง ๆ โดยมากจึงมีที่มาจากกีตาบหลายกีตาบ มากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่กรณี ถ้อยคำใดเป็นศัพท์พิเศษใช้เฉพาะในศาสนาอิสลาม และหาศัพท์ภาษาไทยที่เหมาะสมแก่ความหมายมิได้ก็คงรูปศัพท์นั้นไว้ตามเดิม โดยวางบทวิเคราะห์ศัพท์ไว้เพื่อทราบความหมายแต่ละศัพท์ ศัพท์เหล่านี้หากศัพท์ใดมีหมวดบรรยายหลักการ ก็เรียงศัพท์นั้นไว้เป็นบทนำแห่งหมวดนั้น เช่น ข้อ ๒๐๙ คำว่า "อีละอ์" ข้อ ๒๓๓ คำว่า "ลิอาน" เป็นต้น ส่วนศัพท์ใดซึ่งไม่มีหมวดบรรยายหลักการก็เรียงเป็นบทวิเคราะห์ศัพท์ทั่วไปรวมอยู่ในข้อ ๑ ย่อยโดยเฉพาะ เช่น ข้อ ๑ (๔๘) คำว่า "มะฮัดร์อันควร" ข้อ ๑ (๕๒) คำว่า "อิดดะฮ์รีอจญอียะฮ์" เป็นต้น ทำนองเดียวกับการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม

อย่างไรก็ตาม การจัดแบ่งเนื้อหาในคู่มือมีความแตกต่างกับการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ครั้งที่ ๑ อยู่บ้าง กล่าวคือ มิได้แบ่งเป็น "มาตรา" แต่แบ่งเป็น

"ข้อ" แทน เพื่อป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อนของบุคคลทั่วไปว่าคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกมีสถานะเดียวกับประมวลกฎหมายอื่น ๆ ของบ้านเมือง

สำหรับเนื้อหาว่าด้วยครอบครัวแบ่งเป็น ๕ ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะ ๑ การสมรส มี ๔ หมวด คือ การสู่ขอและการหมั้น เงื่อนไขแห่งการสมรส วลี พยานในการสมรส

ลักษณะ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา มี ๓ หมวด คือ สิทธิหน้าที่ของสามีภริยา เวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคนของสามี ทรัพย์สินระหว่างสามีและภริยา

ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส มี ๘ หมวด คือ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป การฟ้องหย่า การหย่า การหย่ามีทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไขหรือเงื่อนเวลา การคืนดี อีละอ์ ซีฮาดร์ ลิอาน การหย่าโดยมีสินจ้าง

ลักษณะ ๔ มะฮัดร์ มี ๓ หมวด คือ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป มุดอะฮ์ อิดดะฮ์

ลักษณะ ๕ ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน มี ๕ หมวด คือ บุตร อำนาจปกครอง อำนาจเลี้ยงดู ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ ค่าให้นมบุตร

ส่วนเนื้อหาว่าด้วยมรดกแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะ ๑ พินัยกรรม มี ๕ หมวด คือ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป พินัยกรรมทรัพย์สิน พินัยกรรมจัดการ ผู้จัดการมรดก การรวบรวมทรัพย์มรดก

ลักษณะ ๒ การแบ่งปันมรดก มี ๖ หมวด คือ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป ทายาท ทายาทประเภทหนึ่ง ทายาทประเภทสอง ทายาทประเภทสาม ทารกในครรภ์ บุคคลสูญหาย บุคคลเพศที่สาม และผู้พ้นจากการเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม

๓.๒ การประชุมพิจารณาร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ ได้จัดประชุมพิจารณาร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกฉบับศาลยุติธรรม ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา รวม ๑๕ ครั้ง ครั้งละ ๒ วัน

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๖ ถึง ๗ ตุลาคม ๒๕๕๓

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๔. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๕. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี

๖. นายดำรงค์ศักดิ์ ใจฐิติวิทย์	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๗. นายอิสมาแอล หมินหวัง	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๘. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๙. ดร.อิสมาแอ อาลี	ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา
๑๐. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๗. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑ ที่ประชุมได้พิจารณาวางกรอบแนวทางในการรวบรวมเอกสาร ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้ใช้ฉบับของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นแนวในการรวบรวมคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกในครั้งนี้ และที่ประชุมได้มีมติแบ่งผู้รับผิดชอบในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล และนำเสนอเพื่อให้คณะอนุกรรมการร่วมกันพิจารณา ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ บรรพ ๑ ลักษณะ ๑ และ ๒ ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล และผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี

กลุ่มที่ ๒ ลักษณะ ๓ ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี และ ดร.อิสมาแอ อาลี ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

กลุ่มที่ ๓ ลักษณะ ๔ และ ๕ ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

กลุ่มที่ ๔ บรรพ ๒ มรดก ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง และอธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ มีหนังสือเสนอขอเพิ่มเติม ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และนายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นอนุกรรมการ ตามหนังสือสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ ด่วนที่สุด ที่ ศย ๓๐๙.๐๐๑/๔๙๙๘ ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๘ ถึง ๙ ธันวาคม ๒๕๕๓

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๔. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๕. นายดำรงค์ศักดิ์ ใจฐิติวิทย์	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. ดร.อิสมาแอ อาลี	ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๖. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๗. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๘. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๒ ที่ประชุมได้พิจารณา **ลักษณะ ๓ หมวด ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป การขาดจากการสมรส ข้อ ๑๓๒ ถึงข้อ ๑๔๐ หมวด ๒ การฟ้องหย่า ข้อ ๑๔๑ ถึงข้อ ๑๕๙**

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๙ ถึง ๒๐ มกราคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

๓. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๔. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๕. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายอาซัน สะแลมัน	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา	อธิบดีมหาวิทยาลัยอิสลามศึกษา
๘. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๙. นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา
๑๐. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๔. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๖. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๗. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๓ ที่ประชุมได้พิจารณา **ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส หมวด ๓ การหย่า ข้อ ๑๖๐ ถึงข้อ ๑๘๖ หมวด ๔ การหย่าที่มีทัณฑ์บน ข้อกำหนด เงื่อนไข เงื่อนเวลา ข้อ ๑๘๗ ถึงข้อ ๑๙๑ หมวด ๔ การคืนดี ข้อ ๑๙๒ ถึงข้อ ๒๐๐ หมวด ๕ อีละอ์ ข้อ ๒๐๑ ถึงข้อ ๒๑๔ หมวด ๖ ซีฮาดร์ ข้อ ๒๑๕ ถึงข้อ ๒๒๖**

คณะอนุกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมีมติที่ประชุมครั้ง ๑/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๔ แต่งตั้ง ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และนายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นอนุกรรมการเพิ่มเติม ตามหนังสือสำนักคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ที่ ศย ๐๐๒ (ส)/๖๘ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔

ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๒๕ ถึง ๒๖ มกราคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๔. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๓. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๔. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๕. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๔ ที่ประชุมได้พิจารณา **หมวด ๗ ลิอาน ข้อ ๒๒๗ ถึงข้อ ๒๓๘ หมวด ๘ การหย่าโดยมีสินจ้าง ข้อ ๒๓๙ ถึงข้อ ๒๗๐**

ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๘ ถึง ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๓. นายดำรงค์ศักดิ์ ใจฐิติวิทย์	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๔. นายสมาแอ กะรุมอ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๕. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๘. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล

๑๑. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๓. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

ผลการประชุมครั้งที่ ๕ ที่ประชุมได้พิจารณา **บรรพ ๒ มรดกพินัยกรรม ข้อ ๓๒๖ ถึงข้อ ๔๗๓ คงค้างเรื่อง พินัยกรรมภาคบังคับและพิจารณาลักษณะ ๔ มะฮัดร์ ข้อ ๒๗๘ ถึงข้อ ๒๘๕**

ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๑ ถึง ๒ มีนาคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๔. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๕. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๖. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๗. พลตำรวจตรี สุรินทร์ ปาลาเร่	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๘. ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา	อธิบดีมหาวิทยาลัยอิสลามศึกษา
๙. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๑๐. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๔. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๕. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๖. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๗. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๘. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๙. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๒๐. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

ผลการประชุมครั้งที่ ๖ ที่ประชุมได้พิจารณา **ลักษณะ ๔ มะฮัดร์** ต่อจากการประชุมคณะอนุกรรมการฯ ครั้งที่ ๕

ครั้งที่ ๗ เมื่อวันที่ ๑๕ ถึง ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๔. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๕. นายดำรงค์ศักดิ์ ใจฐิติวิทย์	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายดนวาหะ เส็นหวัง	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา
๘. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๖. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๗. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๘. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๗ ที่ประชุมได้พิจารณา **ลักษณะ ๕ ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน หมวด ๒ อำนาจปกครอง ข้อ ๓๒๒ ถึงข้อ ๓๔๔**

ครั้งที่ ๘ เมื่อวันที่ ๒๒ ถึง ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๔. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๕. นายดำรงค์ศักดิ์ ใจฐิติวิทย์	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายอนันต์ กาหลง	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๗. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ

ผลการประชุมครั้งที่ ๘ ที่ประชุมได้พิจารณา **หมวด ๔ ค่าอุปการะเลี้ยงดูเครือญาติ ข้อ ๒๔๕ ถึงข้อ ๓๖๒ เสร็จการพิจารณาลักษณะ ๕ ในวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๔ และเริ่มพิจารณาลักษณะ ๑ การสมรส ในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๔ หมวด ๑ การสู่ขอ และหมั้น ข้อ ๒๘ ถึงข้อ ๔๑**

ครั้งที่ ๙ เมื่อวันที่ ๒๖ ถึง ๒๗ เมษายน ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

๒.	นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓.	นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๔.	นายวิสุทธิ์ บิลล่าเต๊ะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๕.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙.	นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๐.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒.	นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๓.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๔.	นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๙ ที่ประชุมได้พิจารณา **ลักษณะ ๑ หมวด ๒ เงื่อนไขแห่งการสมรส และหมวด ๓ วลี พิจารณาถึงข้อ ๗๔**

ครั้งที่ ๑๐ เมื่อวันที่ ๓ ถึง ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๓.	นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๔.	นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖.	นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา
๗.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี

๘.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖.	นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ
๑๗.	นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๐ ที่ประชุมได้พิจารณา **หมวด ๓ วลี ต่อจากการประชุมครั้งที่ ๙ และพิจารณาต่อในลักษณะ ๒ สัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา**

ครั้งที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๑๐ ถึง ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๓.	นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๔.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๕.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๘.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๙.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๑.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๒.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๓.	นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ
๑๔.	นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๑ ที่ประชุมได้พิจารณาพิจารณา **ลักษณะ ๒ ต่อจากการประชุมครั้งที่ ๑๐ จนถึงข้อ ๑๐๙ พิจารณาต่อในหมวด ๒ เวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคนของสามีและหมวด ๓ ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา จบการพิจารณาในเนื้อหาของแต่ละลักษณะ**

ครั้งที่ ๑๒ เมื่อวันที่ ๑๔ ถึง ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๔. นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๕. นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๔. นางสาวณัฐนันท์ คุณเงิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๕. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๗. นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ
๑๘. นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๒ ที่ประชุมได้พิจารณา **เนื้อหาเบื้องต้น และข้อความเบื้องต้น**

ครั้งที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๒๑ ถึง ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓.	นายสืบศักดิ์ แสงภัทระเนตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลจังหวัดสตูล
๔.	นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๐.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๓.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๕.	นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ
๑๖.	นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๓ ที่ประชุมได้พิจารณา **เนื้อหาเบื้องต้น และข้อความเบื้องต้น**

ครั้งที่ ๑๔ เมื่อวันที่ ๒๘ ถึง ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๓.	นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๔.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๕.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา

๗. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๘. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๙. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๒. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๓. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๔. นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ
๑๕. นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๔ ที่ประชุมได้พิจารณา **เนื้อหาเบื้องต้น และข้อความเบื้องต้น**

ครั้งที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๑๒ ถึง ๑๓ กันยายน ๒๕๕๔

รายนามผู้เข้าประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายอรุณ เรืองเพชร	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ประจำสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๔. นายศรัณย์ ดุลยมาศ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดปัตตานี
๕. นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม

๑๖. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางปราณีย์ ราชพงศ์	นิติกรชำนาญการ
๑๙. นางสาวกุมารี เพชรเล็ก	เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมปฏิบัติการ

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๕ ที่ประชุมได้พิจารณา **เนื้อหาทั้งหมด และจัดทำความเป็นมาของการใช้และจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกในประเทศไทย**

๓.๓ ข้อสังเกตบางประการในคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก

คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มีเนื้อหารวม ๒๓๐ มาตรา ประกอบด้วย นิยามศัพท์รวม ๓๘ อนุมาตรา บรรพ ๑ ครอบครัว มี ๕ ลักษณะ บรรพ ๒ มรดก มี ๕ ลักษณะ ส่วนคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) มีเนื้อหารวม ๔๖๒ ข้อ ประกอบด้วย นิยามศัพท์รวม ๘๖ ข้อย่อย บรรพ ๑ ครอบครัว มี ๕ ลักษณะ บรรพ ๒ มรดก มี ๒ ลักษณะ นับเป็นการรวบรวมหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากมีการใช้คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาเป็นเวลานานประมาณ ๗๐ ปี ใช้เวลาในการยกร่างประมาณ ๑๑ เดือนเศษ ซึ่งการยกร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) มีข้อสังเกตทั้งในแง่เนื้อหาและนิติวิธี ดังนี้

๑. การอุดช่องว่างแห่งกฎหมายอิสลาม

เดิมตามมาตรา ๑ เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งหลักกฎหมายอิสลามที่จะใช้บังคับ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณามาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับหลักกฎหมายอิสลาม แต่ร่างคู่มือใหม่ไม่มีบทบัญญัติเช่นว่านี้ โดยในข้อ ๑ กำหนดว่า “กฎหมายอิสลาม” หมายความว่า กฎหมายที่ได้จากบทบัญญัติของอิสลามทั้งหมด ไม่ว่าจะอยู่ในรูปใด ทั้งที่เป็นข้อบังคับและข้อสนับสนุน โดยนัยจึงต้องนำบทบัญญัติของอิสลามทั้งหมดในคัมภีร์อัลกุรอาน ซุนนะฮฺ ของท่านนบี มติเอกฉันท์ (อิจญ์มาอฺ) และหลักการเทียบเคียง (กียาส) ทั้งที่เป็นข้อบังคับและข้อสนับสนุนมาใช้ปรับแก่กรณี โดยไม่นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณามาใช้บังคับในทุกกรณีที่ต้องวินิจฉัยคดีครอบครัวและมรดกที่คู่ความนับถือศาสนาอิสลาม เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๒๑๐/๒๕๔๕ ระหว่างนายอูเซ็ง บินแม โจทก์ นางบูงอ เจ๊ะมะ กับพวก จำเลย วินิจฉัยว่า ทรัพย์ใดเป็นทรัพย์มรดกหรือไม่จะนำกฎหมายอิสลามมาใช้บังคับไม่ได้ ต้องใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลักวินิจฉัยก่อน ต่อเมื่อทรัพย์สินนั้นเป็นมรดกแล้วจึงจะใช้กฎหมายอิสลามในการแบ่งทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทต่อไป ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาศาลฎีกา ปัญหาว่าทรัพย์ใดเป็นทรัพย์มรดกก็ต้องไปพิจารณาในเรื่องมรดกตามหลักกฎหมายอิสลามในการวินิจฉัย หากนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาเป็นหลักวินิจฉัยย่อมไม่สอดคล้องกับสิ่งที่เป็นทรัพย์มรดกตามหลักกฎหมายอิสลามที่จะแบ่งปันให้แก่ทายาท

๒. การนำบทบัญญัติกฎหมายอิสลามที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวินิจฉัยคดีครอบครัวและมรดก

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๔๘๙ มาตรา ๒ บัญญัติว่า "ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวด้วยเรื่องครอบครัวและมรดก..." จึงมีบางกรณีที่การวินิจฉัยคดีครอบครัวและมรดกต้องอาศัยบทบัญญัติของอิสลามในเรื่องอื่นอันเกี่ยวด้วยครอบครัวและมรดกเพื่อนำมาวินิจฉัยคดีครอบครัวและมรดกให้เกิดความสมบูรณ์ เช่น แบบของนิติกรรม ตามข้อ ๑๒ การตั้งตัวแทน ตามข้อ ๑๓ การรับฟังพยานหลักฐานในเรื่องจำนวนครั้งของการหย่า หรือลักษณะสินจ้าง หรือจำนวนสินจ้าง ตามข้อ ๒๗๓ เป็นต้น

๓. การปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกให้มีความสมบูรณ์

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม เปรียบเทียบกับข้อมูลที่มีในหนังสือกฎหมายอิสลามในระดับหนังสืออ้างอิงของมัซฮับชาฟิอีย์ และข้อมูลในส่วนของมัซฮับชาฟิอีย์ของหนังสืออ้างอิงรวมมัซฮับที่สำคัญ ๆ ที่ได้ระบุรายชื่อไว้ในตอนต้นพบว่ายังขาดความสมบูรณ์หลายประการ เช่น

๑) ขาดเนื้อหาในเรื่องคำจำกัดความของคำบางคำ ซึ่งจำเป็นต้องมี เช่น "คนปัญญาอ่อน"

๒) ขาดเนื้อหาในเรื่อง

- การสู่ขอ
- การหมั้น
- การบังคับ การสนับสนุน และการอนุมัติให้มุสลิมทำการสมรส แล้วแต่กรณี
- การสนับสนุนให้หาคู่ครองที่ดีตามทัศนะอิสลาม
- การห้าม การสนับสนุน และการอนุมัติให้บุคคลในครอบครัวมอง และสัมผัสกันและกันในเพศเดียวกันหรือต่างเพศกัน แล้วแต่กรณี และหลักปฏิบัติต่อบุคคลภายนอกในเรื่องดังกล่าว

๔. การแก้ไขเนื้อหาในคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกให้ถูกต้อง

ก. การให้คำจำกัดความบางคำที่มีอยู่แล้วยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ เช่น คำว่า "ผู้เยาว์" เดิมตามมาตรา ๒ (๓) กำหนดว่า ผู้เยาว์ หมายความว่า ทารกผู้มีอายุตั้งแต่ ๗ ขวบบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่เมื่อสอบทานตามตำราแล้ว การพิจารณาว่าเป็นผู้เยาว์หรือไม่ ต้องพิจารณาจากบุคคลที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ ซึ่งไม่มีความสามารถในทางการปกครองหรือครอบครอง และในการทำนิติกรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ และผู้เยาว์ย่อมรวมถึงทารกตั้งแต่แรกเกิดจนถึงเด็กที่สามารถแยกแยะสิ่งมีประโยชน์จากสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ได้ ส่วนใหญ่มีอายุ

ประมาณ ๗ ขวบ ซึ่งเป็นไปตามร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับศาลยุติธรรม ข้อ ๑ (๑๓)

ข. คำจำกัดความบางคำมีเนื้อหาเกินไปจากเนื้อหาที่มีในหนังสืออ้างอิง เช่น ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาตรา ๑๔๒ คำว่า "มุดอะห์" คือ ทรัพย์สินซึ่งสามีมีหน้าที่ชำระแก่ภริยาเนื่องแต่การขาดจากการสมรส หากแปลความจากบทบัญญัติดังกล่าวอาจเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าการขาดจากการสมรสด้วยเหตุทุกกรณี ภริยามีสิทธิได้รับมุดอะห์ แต่จากการสอบทานจากหนังสืออ้างอิงหลายเล่ม ภริยาจะมีสิทธิได้รับมุดอะห์ต่อเมื่อเหตุภริยาถูกหย่า หรือเหตุอื่นในทำนองเดียวกันเท่านั้น ดังนั้น ร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับศาลยุติธรรม ข้อ ๒๙๕ จึงนิยามศัพท์คำว่า "มุดอะห์" หมายความว่า ทรัพย์สินซึ่งสามีมีหน้าที่ชำระแก่ภริยาเนื่องแต่ขาดจากการสมรสด้วยเหตุภริยาถูกหย่า หรือเหตุอื่นที่อยู่ในทำนองเดียวกัน

ค. การให้ความหมายคำบางคำในภาษาอาหรับ เมื่อแปลเป็นภาษาไทยยังไม่ตรงความหมาย เช่น ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาตรา ๒๙ วรรคแรก คำว่า "วลี" คือ ชายผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้หญิงหรือชายในกรณีที่ชายยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือวิกลจริต สิทธินี้เป็นเอกสิทธิของวลี บังคับวลีมิได้ แต่จากการสอบทานจากหนังสืออ้างอิงหลายเล่ม วลีมีความหมายที่กว้างขวางกว่า คือ ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย ดังนั้น ร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ข้อ ๑ (๓๕) จึงนิยามศัพท์คำว่า "วลี" หมายความว่า ผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย แล้วแต่กรณี

ง. คำบางคำไม่มีความจำเป็นต้องทับศัพท์ เช่น ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาตรา ๒๒ คำว่า "นิกาห์" คือ การผูกนิติสัมพันธ์สมรสระหว่างชายหญิงเพื่อเป็นสามีภริยาโดยพิธีสมรส ซึ่งแม้ไม่ทับศัพท์ก็สามารถเข้าใจความหมายในภาษาไทยที่ตรงกันได้อยู่แล้ว คือ การสมรส ในร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับศาลยุติธรรม ข้อ ๓๒ จึงใช้คำว่า "การสมรส" หมายความว่า การผูกนิติสัมพันธ์ทางการสมรสระหว่างชายหญิงเพื่อเป็นสามีภริยากันตามกฎหมาย

จ. คำบางคำทับศัพท์มาจากคำที่เป็นภาษามลายู แทนที่จะเป็นภาษาอาหรับอันเป็นภาษาต้นตำรับของศาสนาอิสลาม เนื่องจากคำในภาษามลายูเข้าใจเฉพาะแก่กลุ่มบุคคลที่คับแคบกว่า หากใช้คำในภาษาอาหรับซึ่งเป็นภาษาต้นตำรับจะทำให้เกิดความเข้าใจแก่กลุ่มบุคคลหมู่มากที่กว้างขวางกว่า เช่น ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาตรา ๑๒๙ ใช้คำในภาษามลายูว่า "อีซีกาห์เว้น" คือ ทรัพย์สินหรือคุณประโยชน์ซึ่งชายมีหน้าที่ชำระหรือบำเพ็ญตอบแทนแก่หญิงเนื่องแต่การสมรส หรือการที่หญิงร่วมประเวณีกับชาย ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓๙ ในร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ข้อ ๒๗๕ จึงใช้คำในภาษาอาหรับว่า "มะฮัรฺ"

หมายความว่า ทรัพย์หรือสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นทรัพย์ที่โดยส่วนใหญ่ชายมีหน้าที่ชำระแก่หญิง เนื่องแต่การสมรสหรือการร่วมเพศ แล้วแต่กรณี ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ฉ. เนื้อหาคลาดเคลื่อนไปจากหนังสืออ้างอิง เช่น ตามคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม มาตรา ๑๗๐ วรรคแรก กำหนดว่า "อำนาจปกครองผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นอยู่แก่บิดา ถ้าไม่มีบิดาหรือบิดาขาดคุณสมบัติ อำนาจปกครองนั้นอยู่แก่ปู่ ถ้าไม่มีบุคคลเช่นว่านั้น หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ อำนาจปกครองอยู่แก่มารดา ผู้ปกครองจะมอบอำนาจปกครองให้แก่ผู้ใดที่มีคุณสมบัติถูกต้องก็ได้..." ซึ่งคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๓๖๕/๒๕๕๒ ของศาลจังหวัดนราธิวาส ระหว่างนางแวแอเซาะ บือราเฮง ผู้ร้อง วินิจฉัยว่า ผู้ร้องเป็นมารดาผู้เยาว์ เป็นผู้มีอำนาจปกครองผู้เยาว์ในลำดับสามหลังจากบิดาและปู่ บิดาขาดคุณสมบัติเพราะอยู่ต่างจังหวัด ส่วนปู่ถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว อำนาจปกครองผู้เยาว์จึงตกแก่ผู้ร้อง ซึ่งคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นการวินิจฉัยไปตามบทบัญญัติดังกล่าว แต่เมื่อสอบทานกับตำราที่ใช้อ้างอิงในการยกร่างคู่มือครั้งนี้ ปรากฏว่าในกรณีที่ไม่มีบิดาและปู่ หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย กอฎีหรือดะโต๊ะยุติธรรมของเมืองหรือจังหวัดที่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของผู้นั้นเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองนั้น และกอฎีหรือดะโต๊ะยุติธรรมนั้นสามารถตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายอิสลามเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแทนตนได้ และให้เรียกผู้ใช้อำนาจปกครองนี้ว่า "ผู้ปกครอง" ซึ่งเป็นไปตามร่างคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ข้อ ๓๒๑

๕. การนำหลักกฎหมายบางเรื่องที่พ้นยุคสมัยและไม่มีประโยชน์ออกจากคู่มือ เช่น คู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม ในเรื่องที่เกี่ยวกับทาส มาตรา ๓๘ (๔) มาตรา ๔๑ (๑) ซ.

๓.๔ บทสรุป

นับแต่ศาลยุติธรรมแยกออกจากกระทรวงยุติธรรมใน พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นต้นมา ศาลยุติธรรมยังไม่มีคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกเป็นขององค์กร การดำเนินการจัดทำคู่มือในครั้งนี้ซึ่งถือเป็นครั้งที่ ๒ ของประเทศไทย และถือเป็นครั้งแรกของศาลยุติธรรม เท่ากับศาลยุติธรรมมีความมุ่งหมายที่จะนำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) นี้เป็นหลักในการวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกที่คู่ความเป็นอิสลามศาสนิก แทนคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ฉบับกระทรวงยุติธรรม ที่ประชุมเห็นว่าเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายดังกล่าว แนวทางแรก ประธานศาลฎีกาอาจวางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการเพื่อให้การใช้คู่มือดำเนินไปโดยเรียบร้อยและเป็นระเบียบเดียวกัน หรือแนวทางที่สอง อาจออกคำแนะนำผู้พิพากษาและดะโต๊ะยุติธรรมใช้คู่มือฉบับนี้เป็นหลักในการวินิจฉัยคดีตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ขณะเดียวกันสำนักงานศาลยุติธรรมควรเผยแพร่คู่มือนี้ให้ประชาชน หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ทราบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของศาลยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ส่วนที่ ๓ : การจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

เมื่อศาลยุติธรรมได้ดำเนินการจัดทำคู่มือหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) เพื่อให้ศาลในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ใช้ประโยชน์ในการศึกษา อ้างอิง อันเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในเขตพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นมาตรฐานเดียวกันแล้วเสร็จในปี ๒๕๕๔ คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมจึงได้มีคำสั่ง ที่ ๗/๒๕๕๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) ลงนามโดย นายไพโรจน์ วายุภาพ ประธานศาลฎีกา ในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในหลักการ เนื้อหาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

๑.	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙	ประธานอนุกรรมการ
๒.	นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์	อนุกรรมการ
๓.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	อนุกรรมการ
๔.	นายอรุณ เรืองเพชร	อนุกรรมการ
๕.	นายประคอง เตกฉัตร	อนุกรรมการ
๖.	นางวิรา ณ พิกุล	อนุกรรมการ
๗.	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการ
๘.	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี	อนุกรรมการ
๙.	ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา	อนุกรรมการ
๑๐.	ดร.อิสมาแอ อาลี	อนุกรรมการ
๑๑.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	อนุกรรมการ
๑๒.	นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	อนุกรรมการ
๑๓.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	อนุกรรมการ
๑๔.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี	อนุกรรมการ
๑๕.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา	อนุกรรมการ
๑๖.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส	อนุกรรมการ
๑๗.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล	อนุกรรมการ
๑๘.	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง	อนุกรรมการ
๑๙.	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม	อนุกรรมการ
๒๐.	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการและเลขานุการ
๒๑.	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒๒.	นายอนุเทพ อินทรชิต	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓.	นางสาวสุชฎา ขนุนนิล	ผู้ช่วยเลขานุการ
๒๔.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	ผู้ช่วยเลขานุการ

๑. การประชุมพิจารณาร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ ได้จัดประชุมพิจารณาร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) รวมทั้งสิ้น ๓๙ ครั้ง โดยแบ่งเป็นบรรพ ๑ ครอบครัว ๓๑ ครั้ง และบรรพ ๒ มรดก ๘ ครั้ง ดังนี้

บรรพ ๑ ครอบครัว

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕.	นายสุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘.	นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
๙.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๑๐.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล

๑๕. นายอับดุลมาลิก มอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐. นางสาวสุชฎา ขนุนนิล	นิติกร
๒๑. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑ ที่ประชุมได้มีมติแบ่งผู้รับผิดชอบในการยกร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) และนำเสนอเพื่อให้คณะอนุกรรมการฯ ร่วมกันพิจารณา ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ข้อความเบื้องต้น ข้อ ๑ ถึงข้อ ๒๓ ผู้รับผิดชอบ คือ ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ และนายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์

กลุ่มที่ ๒ บรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๑ การสมรส และลักษณะ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา (ข้อ ๒๔ ถึงข้อ ๑๓๘) ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล และผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี

กลุ่มที่ ๓ ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส (ข้อ ๑๓๙ ถึงข้อ ๒๗๔) ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี และ ดร.อิสมาแอ อาลี ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

กลุ่มที่ ๔ ลักษณะ ๔ มะฮัดร์ และลักษณะ ๕ ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน (ข้อ ๒๗๕ ถึงข้อ ๓๕๙) ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

กลุ่มที่ ๕ บรรพ ๒ มรดก (ข้อ ๓๖๐ ถึง ๔๖๒) ผู้รับผิดชอบ คือ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง และอธิการบดีมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ส่วนนายอภิรัฐ หมัดสะอิ รับผิดชอบในการเขียนและตรวจคำอธิบายในภาพรวม

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายรอเซ็ด เบ็ นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๔. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

๕. นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
๖. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๗. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๗. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐. นางสาวสุชฎา ขนุนนิล	นิติกร
๒๑. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๒. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒ ที่ประชุมได้พิจารณาข้อความเบื้องต้น ข้อ ๒ ถึงข้อ ๑๔

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา
รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ประจำ สำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายอรุณ เรืองเพชร	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑
๔. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

๗.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖.	นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๑.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๓ ที่ประชุมได้พิจารณาข้อความเบื้องต้น ข้อ ๑๕ ถึงข้อ ๒๓ และบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๑ การสมรส ข้อ ๒๔ ถึงข้อ ๓๒

ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๒ - ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕.	นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘.	นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

๙. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๑๐. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๖. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๑. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๔ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๑ การสมรส ข้อ ๓๓ ถึง ๗๔

ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา

๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร
๒๐. นางสาวมัทรี หูวอง	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๕ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๑ การสมรส ข้อ ๗๕ ถึงลักษณะ ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา ข้อ ๘๗

ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล

๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร
๒๐. นางสาวมัทรี หูวอง นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๖ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๒ การสมรส ข้อ ๙๘ ถึงข้อ ๑๑๗

ครั้งที่ ๗ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ

๑๘.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร
๒๐.	นางสาวมัทรี หูวอง	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๗ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๒ การสมรส ข้อ ๑๑๘ ถึงข้อ ๑๒๖

ครั้งที่ ๘ เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๔.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๕.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๗.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๘.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๙.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๑.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๒.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๓.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๔.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๕.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร
๑๖.	นางสาวมัทรี หูวอง	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๘ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๒ การสมรส ข้อ ๑๒๗ ถึงลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส ข้อ ๑๕๕

ครั้งที่ ๙ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๘. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๙. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๒. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๓. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๕. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๖. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๗. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร
๑๘. นางสาวมัทรี หูวอง	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๙ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๒ การสมรส ข้อ ๑๕๖ ถึงข้อ ๑๙๒

ครั้งที่ ๑๐ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๘. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

๙. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๑. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๒. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๓. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๕. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๖. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร
๑๗. นางสาวมัทรี หูวอง	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๐ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๒ การสมรส ข้อ ๑๙๓ ถึงลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส ข้อ ๒๑๑

ครั้งที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล

๑๔.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕.	นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๖.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๑ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส ข้อ ๒๑๒ ถึงข้อ ๒๕๐

ครั้งที่ ๑๒ เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕.	นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖.	นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
๗.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๑.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล

๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๒ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส ข้อ ๒๕๑ ถึงลักษณะ ๔ มะฮัดร์ ข้อ ๒๘๐

ครั้งที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดยะลา
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๓ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๓ การขาดจากการสมรส ข้อ ๒๘๑ ถึงลักษณะ ๔ มะฮัดร์ ข้อ ๓๐๐

ครั้งที่ ๑๔ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายขจร ยิ่งดำนุ่น เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๔. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๗. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘. นายทวี หลีเยาว์ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๙. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐. นายมะดารี โตะและ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๕. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๔ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๔ มะฮัดร์ ข้อ ๓๐๑ ถึงข้อ ๓๒๐

ครั้งที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๕. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๕ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๔ มะฮัดร์ ข้อ ๓๒๑ ถึงลักษณะ ๕ ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน ข้อ ๓๕๗

ครั้งที่ ๑๖ เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๖.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๒.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๕.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๕ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๑ ครอบครัว ลักษณะ ๕ ผู้บุพการี และผู้สืบสันดาน ข้อ ๓๕๘ ถึงข้อ ๓๗๓

ครั้งที่ ๑๗ เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดนนทบุรี
๕. นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๖. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๗. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๑. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๗ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๒ ลักษณะ ๑ พินัยกรรม ข้อ ๓๗๔ ถึงข้อ ๔๐๙

ครั้งที่ ๑๘ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี
๕.	นายขจร ยิ่งดำนุ่น	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๙.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๓.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๖.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๗.	นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๑.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๘ ที่ประชุมได้พิจารณาบรรพ ๒ ลักษณะ ๑ พินัยกรรม ข้อ ๔๑๐ ถึงลักษณะ ๒ การแบ่งปันมรดก ข้อ ๔๖๒

ครั้งที่ ๑๙ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนนทบุรี
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๗. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๙. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๐. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายฮาเบ๊ะ ดามาอู	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑๙ ที่ประชุมได้พิจารณาข้อความเบื้องต้น ข้อ ๑ และทบทวนเนื้อหาทั้งหมด

เมื่อการประชุมพิจารณาร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) บรรพ ๑ ครอบครัว แล้วเสร็จ ฝ่ายเลขานุการฯ ซึ่งประกอบด้วย

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๔. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ได้ประชุมย่อยเพื่อปรับแก้เนื้อหาร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) บรรพ ๑ ครอบครัว ตามมติที่ประชุมดังกล่าวข้างต้น ณ ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ จังหวัดขอนแก่น รวม ๖ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๕ ถึง ๗ สิงหาคม ๒๕๕๖
ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๙ ถึง ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๖
ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๘ ถึง ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๖
ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๑ ถึง ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๕ ถึง ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖
ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๑๐ ถึง ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗

หลังจากนั้นจึงส่งร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) บรรพ ๑ ครอบครัว ให้นายอภิรัฐ หมัดสะอิ ตรวจทานก่อนเสนอให้ที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาทบทวน ดังนี้

ครั้งที่ ๒๐ เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

๘. นายเจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์	ผู้อำนวยการสถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
๙. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๑๐. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๖. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๗. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย และวิชาการศาลยุติธรรม
๑๘. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๐. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๑. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๐ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๒ ถึงข้อ ๒๓

ครั้งที่ ๒๑ เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี

๗. ดร. มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๑ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๒๔ ถึงข้อ ๔๙

ครั้งที่ ๒๒ เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี

๑๐. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๒ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๕๐ ถึงข้อ ๗๘

ครั้งที่ ๒๓ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา
รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

๑๒. นายฮัมการ์ มะวิง — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๔. นายสำซุดดิน มาลินี — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๕. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา — ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นายอนุเทพ อินทรชิต — นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๘. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม — นิติกร
๑๙. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี — นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๓ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๗๘ ถึงข้อ ๑๒๐

ครั้งที่ ๒๔ เมื่อวันที่ ๒พฤษภาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช — อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล — ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร — รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ — เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ — คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๗. นายอิสมาแอ เจ๊ะ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๘. นายทวี หลีเยาว์ — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๙. นายมะรอมือลี บือราเฮง — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๐. นายฮัมการ์ มะวิง — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๒. นายสำซุดดิน มาลินี — ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล

๑๓. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๔. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๕. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๖. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๗. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๔ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๑๒๑ ถึงข้อ ๑๔๖

ครั้งที่ ๒๕ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๐. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๒. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๖. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง

๑๗.	นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๙.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๒๐.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๑.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๒.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๕ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๑๔๗ ถึงข้อ ๑๘๖

ครั้งที่ ๒๖ เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๓.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๔.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๕.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๖.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๘.	นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๙.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๒.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕.	นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์ หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๖ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๑๘๗ ถึงข้อ ๒๓๕

ครั้งที่ ๒๗ เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นางวิรา ณ พิกุล ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๔. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๕. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๑. นายมะดารี โตะและ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะรอมือลี บือราเฮง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๓. นายฮัมการ์ มะวิง ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๕. นายสำซุดดิน มาลินี ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๖. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง

๑๗. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๙. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๒๐. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๑. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๒. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๗ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๒๓๖ ถึงข้อ ๒๖๖

ครั้งที่ ๒๘ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๗. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๘. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๙. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๑. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๑๒. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๓. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๔. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๕. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๖. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล

๑๗. นายอับดุลมาลิก มอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๘. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๙. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๒๐. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๒๑. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๒๒. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๓. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๘ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๒๖๗ ถึงข้อ ๒๘๗

ครั้งที่ ๒๙ เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก มอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒๙ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๑ ครอบครัว ข้อ ๒๘๘ ถึงข้อ ๓๕๙

ครั้งที่ ๓๐ เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช	อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙
๒. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๓. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๔. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๕. นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ	เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๖. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๗. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๘. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๙. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๑๐. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

๑๗.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๓๐ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนตัวอย่าง ข้อ ๔๘ ในบรรพ ๑ ครอบครัว

ครั้งที่ ๓๑ เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒.	นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๓.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๔.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๕.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๖.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๘.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๙.	นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชน และครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๐.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๑.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๒.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๓.	นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔.	นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๕.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๗.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๘.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๓๑ ที่ประชุมพิจารณารูปแบบของสารบาญ ความถูกต้อง ประวัติของอนุกรรมการฯ แต่ละท่าน ประวัติความเป็นมาของการจัดทำคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) และคำนำ

บรรพ ๒ มรดก

ฝ่ายเลขานุการฯ ซึ่งประกอบด้วย

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๔. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ได้มีการประชุมย่อยเพื่อปรับแก้เนื้อหาร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) บรรพ ๒ มรดก ตามมติที่ประชุม ณ ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ จังหวัดขอนแก่น รวม ๕ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ถึง ๔ เมษายน ๒๕๕๗
ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๑ ถึง ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๗
ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๖ ถึง ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๗
ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๕ ถึง ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗
ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๘ ถึง ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗

หลังจากนั้นจึงส่งร่างคำอธิบายหลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม) บรรพ ๒ ครอบครัว ให้นายอภิรัฐ หมัดสะอิ ตรวจทานก่อนเสนอให้ที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาทบทวน ดังนี้

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา
รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๓. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๔. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๕. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๖. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๗. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

๘.	นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๙.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๑.	นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๒.	นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๓.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๕.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๖.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๑ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๓๖๐ ถึง ข้อ ๓๗๓

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๓.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๔.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๕.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๖.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๗.	นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๘.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๙.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๐.	นางวิไล จันทรวัฒน์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

๑๑. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๒. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๓. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๔. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๕. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๒ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๓๗๓ ถึงข้อ ๓๘๙

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๓. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๗. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๘. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๙. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๑. นางวิไล จันทรวัฒน์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๒. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๓. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๕. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๖. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๓ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๓๙๐ ถึงข้อ ๔๑๘

ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายประคอง เตกฉัตร	รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
๓. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๖. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๗. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๘. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๙. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๐. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๑. นางวิไล จันทรวัฒน์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๒. นายดุลย์ จันทรัตนา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๓. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๔. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๕. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๑๖. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๔ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๔๑๙ ถึงข้อ ๔๓๐

ครั้งที่ ๕ เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
๓. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา

๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๘. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๐. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชน และครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางสาวมาดี ธรรมสัจจกูล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๕ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๔๓๑ ถึงข้อ ๔๔๖

ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายประคอง เตกฉัตร	ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
๒. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๓. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	

๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖. นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗. นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๘. นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙. นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๐. นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑. นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชน และครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒. นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓. นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชน และครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔. นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕. นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖. นางสาวมาดี ธรรมสัจจกูล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการ ศาลยุติธรรม
๑๗. นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘. นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙. นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐. นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๖ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๔๔๗ ถึง ข้อ ๔๕๖

ครั้งที่ ๗ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑. นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒. นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๓. นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๔. นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕. ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

๖.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี
๗.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๘.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๐.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑.	นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔.	นายอับดุลมาลิก ฆอแต๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕.	นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖.	นางสาวมาดี ธรรมสัจจกูล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๗ ที่ประชุมพิจารณาทบทวนเนื้อหาบรรพ ๒ มรดก ข้อ ๔๕๗ ถึง ข้อ ๔๖๒

ครั้งที่ ๘ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมศาลจังหวัดสงขลา

รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ คือ

๑.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒.	นางวิรา ณ พิกุล	ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา
๓.	นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ	ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี
๔.	นายอภิรัฐ หมัดสะอิ	
๕.	ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
๖.	นายอิสมาแอ เจ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี

๗.	นายทวี หลีเยาว์	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี
๘.	นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา
๙.	นายมะดารี โตะและ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา
๑๐.	นายมะรอมือลี บือราเฮง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส
๑๑.	นายฮัมการ์ มะวิง	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส
๑๒.	นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล
๑๓.	นายสำซุดดิน มาลินี	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล
๑๔.	นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ	ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง
๑๕.	นายปรารภ เทพรักษ์	ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๖.	นางสาวมาดี ธรรมสัจจกูล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
๑๗.	นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์	หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดีสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
๑๘.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๑๙.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๒๐.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร

ผลการประชุมครั้งที่ ๘ ที่ประชุมพิจารณาข้อเปรียบเทียบในส่วนของผู้ปกครอง และผู้จัดการมรดกระหว่างกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับกฎหมายอิสลาม

ภาคผนวก ๓

ประวัติย่อของคณะอนุกรรมการจัดทำ คำอธิบายหลักกฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดก (ฉบับศาลยุติธรรม)

นายสมบูรณ์ วัฒนพรมงคล
(ประธานอนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
- วุฒิบัตรผู้บริหารกระบวนการศาลยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ ๙

ตำแหน่งปัจจุบัน

อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ (ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖)

นายพิชัยวัฒน์ อุตะเดช

(ประธานอนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

อธิบดีผู้พิพากษาภาค ๙ (ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗)

นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต จาก University of Pennsylvania ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์

นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ ๒) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- วุฒิบัตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ ๖
- วุฒิบัตรนักบริหารการยุติธรรมทางปกครองระดับสูง รุ่นที่ ๑

ตำแหน่งปัจจุบัน

ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔

นายอรุณ เรืองเพชร

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์ภาค ๗

นายประคอง เตกฉัตร

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ประกาศนียบัตร The Right of Woman and Children จาก University of Nottingham ประเทศอังกฤษ
- ประกาศนียบัตร Restorative Justice จาก University of Auckland ประเทศนิวซีแลนด์

ตำแหน่งปัจจุบัน

- รองอธิบดีผู้พิพากษาภาค ๘
- กรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิในชั้นศาลชั้นต้น

นางวิรา (ยากะจิ) ณ พิกุล

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประกาศนียบัตร Policy and Planning SMV. ประเทศออสเตรเลีย
- ประกาศนียบัตร Legal Officer, Naval Justice School ประเทศสหรัฐอเมริกา
- ประกาศนียบัตรกฎหมายธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ Queen Mary University of London ประเทศอังกฤษ
- ประกาศนียบัตร The Right of Woman and Children จาก University of Nottingham ประเทศอังกฤษ
- Mini LL.M. Chicago - Kent College of Law Illinois Institute of Technology ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา

นายขจร ยิ่งดำนุ่น

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๙ (ระหว่างวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

นายธวัชชัย รัมณะกัจจะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- วิทยาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

เลขานุการศาลยุติธรรมประจำภาค ๘ (ระหว่างวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๗ ถึงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๘)

นายรอเซ็ด เบ็นแหละแหนะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้แทนสำนักจุฬาราชมนตรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาอิลลุตฟี จะปะกียา

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาดะวะฮ์และอุศูลุดดีน มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอิมามมุฮัมมัดบินสุอูด อัลอิสลามิยะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ ๑) สาขากฎหมายเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยอิมามมุฮัมมัดบินสุอูด อัลอิสลามิยะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ครุศาสตร์อิสลาม) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตำแหน่งปัจจุบัน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

รองศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ อาลี

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาดะอ์วะฮ์และอุศูลุดดีน มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอัลฟิกฮ์ (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอัลฟิกฮ์ (เกียรตินิยมอันดับ ๑) มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี
- กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.มุฮำหมัดซากี เจ๊ะหะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต (อิสลามศึกษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- Master of Comparative Law, International Islamic University Malaysia สหพันธรัฐมาเลเซีย
- Doctor of Philosophy of Law, International Islamic University Malaysia สหพันธรัฐมาเลเซีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจ๊ะเหล๊าะ แขกพงษ์

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอัล-อัซฮาร์ สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันกฎหมายอิสลามระดับสูง สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสถาบันอิสลามศึกษาและอาหรับศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นายอภิรัฐ หมัดสะอิ
(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยอัล-อัซฮาร์ สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประกาศนียบัตรการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์พิเศษวิชากฎหมายอิสลาม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(อดีตดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี)

นายอิสมาแอ เจ๊ะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยคูเวต รัฐคูเวต
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- Certificate of Attendance คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมาลายา สหพันธรัฐมาเลเซีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดปัตตานี

นายทวี หลีเยาว์

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาอะกีดะฮ์และดะอ์วะฮ์ มหาวิทยาลัยจอร์แดน ราชอาณาจักรอัชไมต์จอร์แดน
- ศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี

นายอับดุลลอฮ ดาโอ๊ะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาดะอ์วะฮ์และอุศูลุดดีน มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์
- Certificate of Attendance คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมาลายา สหพันธรัฐมาเลเซีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดยะลา

นายมะดารี โตะและ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยคูเวต รัฐคูเวต
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดยะลา

นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยคูเวต รัฐคูเวต

ตำแหน่งปัจจุบัน

กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

(อดีตดะโต๊ะยุติธรรม ประจำศาลจังหวัดนราธิวาส)

นายมะรอมือลี บือราเฮง

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอัลอีมาน สาธารณรัฐเยเมน
- ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยเยเมเนีย สาธารณรัฐเยเมน
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- Certificate of Attendance คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมาลายา สหพันธรัฐมาเลเซีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดนราธิวาส

นายฮัมการ์ มะวิง

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส

นายหมัดอูเส็น หมัดหมัน

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยจอร์แดน ราชอาณาจักรอัชไมต์จอร์แดน
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- Certificate of Attendance คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมาลายา สหพันธรัฐมาเลเซีย
- อยู่ระหว่างศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดสตูล

นายสำซุดดิน มาลินี

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชะรีอะฮ์ มหาวิทยาลัยจอร์แดน ราชอาณาจักรอัชไมต์จอร์แดน

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสตูล

นายอับดุลมาลิก ฆอแด๊ะ

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาอุศูลุดดีน มหาวิทยาลัยอิมามมุฮัมมัดบินสุอูด อัลอิสลามิยะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดิอาระเบีย
- ประกาศนียบัตรบัณฑิต การสอนอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
- Certificate of Attendance คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมาลายา สหพันธรัฐมาเลเซีย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ดะโต๊ะยุติธรรมประจำศาลจังหวัดเบตง

นางกรองแก้ว โมกขมรรคกุล

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบัญชี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
(ระหว่างวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ถึง ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๖)

นางสาวมาดี ธรรมสัจจกูล

(อนุกรรมการ)

ประวัติการศึกษา

- สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
(ระหว่างวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖ ถึงปัจจุบัน)

นายฮาเบ๊ะ ดามาอู

(อนุกรรมการและเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙
(ระหว่างวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖)

นายปรารภ เทพรักษ์

(อนุกรรมการและเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙ (ระหว่างวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๙)

นางอุไรวรรณ จันทร์หงษ์
(อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

ตำแหน่งปัจจุบัน

หัวหน้าส่วนวิชาการและงานคดี สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค ๙

นายอนุเทพ อินทรชิต

(อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก

ตำแหน่งปัจจุบัน

นิติกรชำนาญการพิเศษ ศาลอุทธรณ์ภาค ๔

นางสาวสุชฎา ขนุนนิล
(ผู้ช่วยเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตำแหน่งปัจจุบัน

นิติกร สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม
(ระหว่างวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕)

นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม
(ผู้ช่วยเลขานุการ)

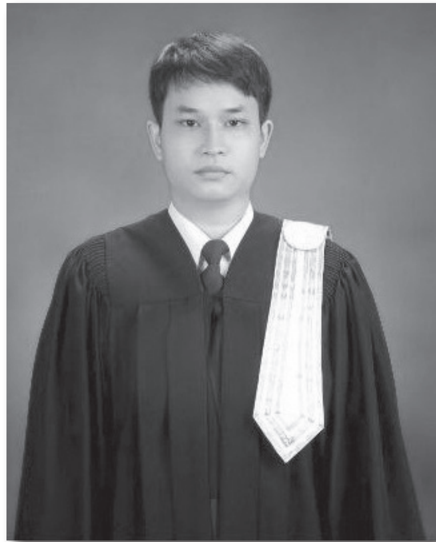
ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ตำแหน่งปัจจุบัน

นิติกร สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี
(ผู้ช่วยเลขานุการ)

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ตำแหน่งปัจจุบัน

นิติกร สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

ผู้ดำเนินการจัดพิมพ์
โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพงานยุติธรรม
ศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้
สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม

ประกอบด้วย

๑.	นายสืบพงษ์ ศรีพงษ์กุล	ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค ๔
๒.	นายอนุเทพ อินทรชิต	นิติกรชำนาญการพิเศษ
๓.	นายดุลย์ จันทรัตนา	นิติกรชำนาญการ
๔.	นางสาวอุทัยวรรณ สุขเกษม	นิติกร
๕.	นายประกอบบุญ สุวรรณโมลี	นิติกร